

Харківська академія неперервної освіти

Джерело

педагогічних інновацій

Дистанційне оцінювання

Науково-методичний журнал
Випуск № 3(31)

Харків
2020

Схвалено Вченою радою Харківської академії неперервної освіти
(протокол № 2 від 18.06.2020 р.)

Головний редактор:

Покроєва Л.Д., кандидат педагогічних наук, доцент, ректор Харківської академії неперервної освіти, заслужений працівник освіти України

Укладачі:

Бабіч Д.А., Будна С.М., Вербенко С.Б., Волкова І.В., Гезей О.М., Грінченко О.І., Зайцева О.А., Клімова С.В., Коченгіна М.В., Китиченко Т.С., Косенко К.О., Кротова І.В., Лелеко В.Г., Моліна О.О., Носик Н.Д., Ротфорт Д.В., Прасол І.О., Рогожина О.О., Румянцева-Лахтіна О.О., Саввіч О.М., Семисошенко С.В., Сосницька Н.П., Федченко С.Г., Чуркіна В.Г.

Журнал видається КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти».
Серія ХК № 2065-806Р, зареєстровано Головним управлінням юстиції
у Харківській області 22 січня 2013 р.

**Джерело педагогічних інновацій. Дистанційне оцінювання.
Науково-методичний журнал. – Випуск № 3(31). – Харків:
Харківська академія неперервної освіти, 2020. – 160 с.**

Матеріали публікуються в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, імен, даних і дотримання авторських прав.

© Харківська академія неперервної освіти

Зміст

Початкова освіта	5
Як організувати онлайн навчання дитини вдома	5
Методичні поради щодо дистанційного навчання з української мови учнів 1-4-х класів	8
Методичні рекомендації щодо забезпечення якісної математичної освіти в початкових класах у дистанційній формі	11
Методичні рекомендації вчителям початкових класів щодо організації дистанційного навчання з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2-х класах і навчального предмета «Природознавство» у 3-4-х класах	15
Методичні рекомендації щодо організації фізкультурних розваг із дітьми молодшого шкільного віку під час дистанційного навчання	19
Методичні рекомендації щодо організації оцінювання учнів 1-4-х класів в умовах дистанційного навчання у 2020 році	26
Методичні рекомендації вчителям англійської мови щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 1-4 класів	32
Загальна середня освіта	34
Методичні поради щодо оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року	34
Методичні рекомендації вчителям української мови щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів	42
Методичні рекомендації вчителям української літератури щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів	53
Методичні рекомендації вчителям англійської мови щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів	61
Методичні рекомендації вчителям зарубіжної літератури, інтегрованого курсу «Література» та російської мови щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів	70
Методичні рекомендації вчителям історії щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів	75

Методичні рекомендації вчителям правознавства та громадянської освіти щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 9-11 класів	80
Методичні рекомендації вчителям математики щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів	86
Методичні рекомендації вчителям економіки щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 10-11 класів	92
Методичні рекомендації вчителям географії щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 6-11 класів	97
Методичні рекомендації вчителям біології щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 6-11 класів	101
Методичні рекомендації вчителям хімії щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 7-11 класів	104
Методичні рекомендації вчителям фізики та астрономії щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 7-11 класів	112
Методичні рекомендації вчителям інтегрованого курсу «Мистецтво», музичного та образотворчого мистецтва щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 1-11 класів	123
Методичні рекомендації вчителям предмета «Захист Вітчизни» щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 10-11 класів	129
Методичні рекомендації вчителям фізичної культури щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 1-11-х класів в умовах дистанційного завершення навчального року	135
Методичні рекомендації вчителям предметів «Трудове навчання», «Технології» щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів	149
Методичні поради щодо оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з основ здоров'я в умовах дистанційного навчання	155

Як організувати онлайн навчання дитини вдома

Коченгіна М.В., завідувач кафедри методики дошкільної та початкової освіти Харківської академії неперервної освіти, канд. пед. наук

Метою уроків є сприяння формуванню в дитини вмінь з української мови, які передбачені вимогами чинних освітніх програм для початкової школи (1-4 класи). Ми хочемо допомогти дитині пригадати навчальний матеріал, який було вивчено до карантину, опанувати нові знання, набути нових умінь, працюючи в індивідуальному темпі в домашніх умовах, але під керівництвом учителя та з допомогою дорослих.

1. Особливості змісту та тривалості інтерактивних відеоуроків

Зміст інтерактивних відеоуроків має **універсальний характер** – навчальні матеріали дібрано таким чином, щоб вони були доступними для вивчення дівчатками та хлопчиками, які навчаються за різними освітніми програмами, різними підручниками й різними навчальними посібниками.

Підготували уроки творчі вчителі початкових класів міста Харкова й Харківської області, викладачі Харківської академії неперервної освіти, автори підручників для учнів початкової школи.

Формат відеозапису надає можливість дитині повернутись і повторно «пройти» навчальний матеріал, прослухати пояснення вчителя, виконати завдання, організувати відпочинок.

Створюючи відеоматеріали, ми враховували **вікові психолого-фізіологічні особливості дітей 6-10 років**, керувалися **чинними санітарно-гігієнічними та технічними нормами**, що регламентують роботу учнів 1-х та 2–4-х класів за персональними комп'ютерами, **обсягом навчального матеріалу**, який треба опанувати в кожному класі, у межах конкретного уроку.

Оптимальна тривалість безперервної роботи одного учня за комп'ютером для учнів 1-х класів не повинна перевищувати 10 хвилин.

Оптимальна тривалість безперервної роботи одного учня за комп'ютером для учнів 2-4-х класів повинна бути не більше 15 хвилин.

У презентаціях регламентовано час для письма, виконання записів у зошитах, що забезпечує зміну видів діяльності, переключає дитину зі сприйняття тексту на екрані монітора на письмо в зошиті.

На початку презентації надаються пояснення щодо організації навчання на уроці: які вправи та завдання будуть виконуватися, як буде здійснюватися

перевірка виконання вправ або завдань. Закінчуються відеоуроки своєрідним підсумком.

Для відеоуроків **потрібні звичайні зошити (для різних класів – різні зошити), ручка, олівець, лінійка.**

Ми намагалися, щоб у їх основі були **ігровий сюжет, цікава або весела історія, пригоди, які допомагають перетворити урок на веселу гру або подорож.** Водночас виконання завдань і вправ спонукатиме дитину мислити, аналізувати, робити висновки.

Застосування додаткового наочного матеріалу дає змогу **періодично переключати увагу учнів,** послаблюючи навантаження на очі.

Під час відеоуроку дитині пропонуватиметься виконати завдання у звичайному зошиті. Ураховуючи складність для маленької дитини процесу списування з екрана монітора, дотримуючись санітарно-гігієнічних вимог до роботи за персональним комп'ютером учнів 1-4-х класів, у наших відеоуроках дітям пропонуємо виконати **мінімальну кількість письмових завдань або вправ** (наприклад, записати склад або декілька складів, одне-три слова). Виконання цих вправ і завдань створює основу для подальшої роботи дитини в «Прописах», за якими вона працювала до карантину, за умови допомоги з боку дорослих.

2. Порядок організації дистанційного навчання

Для того, щоб сприйняття вашою дитиною матеріалу інтерактивних відеоуроків і віртуальне спілкування з реальним учителем було цікавим і результативним, уважаємо за необхідне звернути вашу увагу на **дотримання таких рекомендацій:**

1. Для роботи дітей із персональним комп'ютером можна використовувати лише комп'ютерну техніку, що має санітарно-епідеміологічний висновок про її безпеку для здоров'я дітей. Відповідно до чинних норм діти молодшого шкільного віку мають працювати саме за персональним комп'ютером, а не за ноутбуком, на відстані від якого знаходяться відокремлена клавіатура та відокремлена «миша». «Миша» має бути розрахована для руки дитини.

2. Не допускати, щоб дитина дивилася на екран монітора збоку. Неправильно, якщо дитина пише в зошиті, сидячи за столом перед екраном монітора, своєю головою майже торкається монітора. Між дитиною і екраном монітора має бути відстань 50 см!

3. *Батьки учнів 1-4-х класів під час дистанційного уроку мають знаходитися поруч із дитиною, не поспішаючи, перечитувати вголос завдання і текстовий матеріал вправи, пояснювати незрозуміле. Текст завдання для читання батьками вголос на слайдах позначено так: □(мікрофон). Текстовий матеріал для списування, вписування слів, вставки букв тощо позначено ✎ (ручкою).* У батьків завжди є можливість зупинити демонстрацію презентації, повернутися до попереднього матеріалу, продовжити. Дитина може керувати «мишею», виконувати дії з презентацією – переключувати на цікавий фрагмент, на незрозумілий матеріал.

4. Незважаючи на те, що екран світиться, уроки повинні проходити не в темному, а в добре освітленому приміщенні. Правильне освітлення збереже вашій дитині зір! Освітлення в темну пору доби має максимально відповідати денному.

Під час роботи за комп'ютером дуже небажані відблиски освітлювальних приладів на екрані монітора, тому краще встановити настінні світильники, які б давали опосередковане світло, а на столі поставити лампу, яка б безпосередньо освітлювала місце роботи. Така система має ще один плюс – не буде різкого контрасту між освітленням робочого місця та всієї кімнати, адже це дуже стомливо для очей!

Не рекомендується для освітлення робочого місця використовувати занадто потужні лампи. Яскраве світло шкодить очам!

5. Існують *непорушні правила встановлення освітлення робочого місця: потік світла має падати від лівого плеча до правого для правшів і навпаки – для лівшів*. Якщо у світильнику використовується люмінесцентна лампа, розташована паралельно поверхні стола, цього принципу можна не дотримуватись. Звичайно, джерело світла треба розташувати трохи збоку від екрана, щоб уникнути його відсвічування.

3. Підтримка дитини, допомога їй

Допомога дитині у виконанні вправ і завдань удома є новою справою для багатьох із вас.

Для того, щоб ця допомога була на користь дитині, спокійною для вас і не перетворювалася на нескінчений процес письма, списування та переписування, радимо скористатися нашими порадами. Адже ми всі разом дбаємо, перш за все, про **фізичне та психічне здоров'я дитини**.

1. Діти, які тривалий час не ходили до школи, намагаються навчатися вдома, потребують допомоги з боку дорослих. А це означає бути постійно разом із дитиною (що не заперечує і не заважає надавати їй можливість бути самостійною), звертати увагу на поставу під час письма, умикати своєчасно світло, поправляти зошит на столі, пояснювати, підбадьорювати, посміхатися тощо. Тобто для надання допомоги дитині можна застосовувати конкретні дії щодо організації робочого місця, виконання вправи або завдання; дитину можна підтримати вербально – ваші добрі слова допоможуть працювати спокійніше. Можна висловити підтримку мімікою, жестом.

2. Оскільки в дітей 6-10 років **вольові якості** (серед яких саморегуляція та наполегливість, самоконтроль) **недостатньо сформовані**, не можна очікувати від дитини, яка формально знаходиться за столом перед монітором і дивиться в екран, що вона все уважно сприймає, запам'ятовує, відразу готова виконати завдання та вправи, які пропонує «вчителька в комп'ютері», а потім ще й самостійно перевірить, як виконала завдання.

Вік, індивідуальні особливості дитини, наслідки впливу на багатьох дітей інформаційного середовища зумовлює те, що дитина може бути неуважною, відволікатися, не запам'ятовувати інформацію, не може своєчасно почати працювати, виконувати завдання в певному темпі.

4. Способи підтримки позитивного налаштування дитини на навчання

1. Уникати можливих помилок в організації робочого місця.
2. Стежити за тим, як дитина тримає ручку, за поставою під час роботи за комп'ютером і письма.
3. Застосовувати слова й фрази, які є приємними для дитини, мають розвивальний ефект: «Ти – молодець! Красиво написав/написала!», «Молодець! Як ти сьогодні старалася/старався!», «Який у мене старанний (наполегливий)/старанна (наполеглива) / син (онук)/дочка (онучка)!» та інші.
4. Посміхатися! Бути спокійними і врівноваженими!
5. Давати дитині перепочивати. Нехай дитина більше рухається! Робити відпочинок і самим.
6. Не застосовувати сумнівних стратегій.
7. Пояснювати дитині незрозуміле.
7. Якщо застосовувати винагороди, то треба оцінювати процес – як дитина старалася, намагалася бути уважною, не поспішала, щоб у дитини «виховувався смак» до навчальної праці формувалися відповідальність, самостійність, важливі вміння для інтелектуальної та пізнавальної діяльності.

***Хваліть зусилля дитини, підбадьоруйте, посміхайтесь, вдавайтесь до доброго гумору, своєчасно вмикайте і вимикайте світло, провітрюйте кімнату!
Ураховуйте індивідуальні особливості своєї дитини!***

Методичні поради щодо дистанційного навчання з української мови для учнів 1-4-х класів

*Коченгіна М.В., завідувач кафедри методики дошкільної та початкової освіти Харківської академії неперервної освіти, канд. пед. наук, тренер-педагог НУШ;
Прасол І.О., методист Центру громадянського виховання Харківської академії неперервної освіти, тренер НУШ;
Сосницька Н.П., старший викладач секції розвивального навчання кафедри методики дошкільної та початкової освіти Харківської академії неперервної освіти, тренер-педагог НУШ*

Шановні вчителі!

Вирішальна роль в організації та здійсненні освітнього процесу належить учителю. Не в усіх є досвід організації навчання онлайн учнів, розробки змісту, технічного оформлення та запису відеоуроків. Потужності комп'ютерів не завжди дозволяють провести онлайн урок у режимі реального часу.

Як пояснити в цих умовах новий навчальний матеріал? Адже що без пояснення нового матеріалу, проведення уроків формування нових знань учням стає важко виконувати вправи підручника. Залучення батьків до організації навчання учнів удома, безумовно, допомагає дитині не забути опанований до карантину навчальний матеріал, списувати, виконувати вправи для вивчення нового, але це потребує значно більше часу від дівчаток і хлопчиків, що може негативно вплинути на стан їх здоров'я.

На допомогу учням 1-4-х класів, які навчаються вдома, підготовлено серію інтерактивних відеоуроків.

Метою відеоуроків є сприяння формуванню в учнів 1-4-х класів знань і вмінь з української мови, які передбачені вимогами чинних освітніх програм для початкової школи (1-4 класи) на кінець навчального року.

На сайті Харківської академії неперервної освіти представлено **відеоуроки й озвучені електронні презентації**, які учитель також може використати в роботі з дітьми.

Проводять уроки творчі вчителі початкових класів міста Харкова й Харківської області, учителі-новатори, переможці професійних конкурсів, науковці, автори підручників для учнів початкової школи.

Психолого-педагогічні та методичні особливості відеоуроків

1. Урахування вікових психолого-педагогічних особливостей учнів 1-4-х класів

Створюючи відеоматеріали, було враховано **вікові психолого-фізіологічні особливості дітей 6-10 років, чинні санітарно-гігієнічні та технічні норми**, що регламентують роботу учнів 1-х і 2-4-х класів за персональними комп'ютерами, **обсяг навчального матеріалу**, який треба опанувати в кожному класі, у межах конкретного уроку.

У відеоуроках сплановано час для письма, виконання записів у зошитах, що забезпечує зміну видів діяльності, переключає дитину зі сприйняття тексту на екрані монітора на виконання вправ у зошиті. У багатьох відеоуроках використовуються ігри, ігрові вправи та ігрові прийоми навчання.

Тривалість інтерактивних відеоуроків від 8 до 25 хвилин (з перервами для відпочинку).

2. Універсальність

Оскільки освітній процес у початкових класах міста Харкова й Харківської області здійснюється за різними освітніми програмами, різними підручниками, різними навчальними посібниками, зміст відеоуроків має універсальний характер. Під час розробки дидактичних матеріалів для відеоуроків **не було безпосередньої опори на конкретні вправи конкретного підручника конкретного автора**. Було розроблено універсальний навчальний матеріал, що є актуальним і доступним для учнів, які навчаються за різними підручниками.

3. Інтерактивність

Суб'єкт-суб'єктне спілкування забезпечується шляхом застосування етикетних мовленнєвих засобів, вербальної підтримки дитини, детальних пояснень, алгоритмів, через віртуальний зворотний зв'язок, надання дитині часу для виконання письмових вправ. Відеоуроки побудовано на засадах

особистісного й індивідуального підходів – учитель на віртуальних уроках звертається до конкретної дитини.

Учасником багатьох відеоуроків є «**дидактичний гість**», «**дидактичний герой**» або декілька дидактичних персонажів. Вони – своєрідні «помічники» вчителя, яких ми, учителі, застосовуємо на наших звичайних уроках. Ці персонажі знаходяться в постійному діалозі з дитиною, навчаються разом із нею, розмірковують, доводять, пропонують виконати вправи, зробити перевірку, виконують функцію «**унаочнення**» мислення. Завдяки їм у дитини створюється **ефект присутності** разом із нею на відеоуроці інших «учнів».

4. Застосування гри, ігрових прийомів і вправ взаємодії

Залежно від навчальної мети й змісту уроків, віку дітей навчання відбувається в **ігровій формі**, шляхом застосування **ігрових прийомів роботи, ігрових вправ**.

Серед уроків багато таких, які за формою є **віртуальними уроками-квестами**. Персонажами цих уроків є герої, які вигадані розробниками уроків.

Персонажі мають естетичний зовнішній вигляд, добрі, веселі, дружелюбні, з почуттям гумору. Працюючи над їх образами, ми намагалися створити їх привабливими для дітей, сучасними.

Такий підхід забезпечує створення та підтримку позитивної мотивації навчальної діяльності, динамічність уроку, очікування дитиною наступного відеоуроку.

5. Тривалість відеоуроків

Підготовлено відеоуроки різної тривалості, залежно від віку учнів і змісту навчального матеріалу.

Серед відеоуроків є уроки формування нових знань. Це повноцінні відеоуроки, які вчителю важко організувати й провести самостійно, якщо немає належного технічного обладнання.

Також є уроки практичної спрямованості, мета яких – це вправління дітей у виконанні вправ, сприяння, підтримка темпу роботи дитини.

Відеоуроки для першокласників тривають до 10 хвилин, у 3-4-х класах – до 25 хвилин.

Батьки учнів 1-х і 2-х класів допомагають своїй дитині (своїм дітям), про що йдеться в «Педагогічних порадах для батьків учнів початкових класів» – «Як організувати онлайн навчання для своєї дитини вдома».

6. Зміна видів навчальної діяльності учнів

Участь дитини в будь-якому відеоуроці передбачає зміну різних видів навчальної діяльності: учні слухають пояснення, беруть участь у навчальному діалозі, читають, виконують вправи, відповідають на запитання, перевіряють виконання вправи за пропонуваним зразком.

Під час відеоуроку дитині пропонуватиметься виконати завдання в зошитах. Ураховуючи складність для маленької дитини процесу списування з екрана монітора, дотримуючись санітарно-гігієнічних вимог до роботи за персональним комп'ютером учнів 1-4-х класів, у відеоуроках дітям пропонують виконати **мінімальну кількість письмових завдань або вправ** (наприклад, записати склад або декілька складів, одне-три слова, виписати одне – чотири слова, записати невелике речення). Виконання цих вправ і завдань створює основу для подальшої роботи дитини в «Прописах», за підручниками, за якими дитина працювала до карантину (за умови допомоги з боку дорослих).

7. Унікальність змісту відеоуроків

У відеоуроках реалізуються розроблені й апробовані ефективні методичні ідеї, застосовується авторський дидактичний матеріал.

8. Розвивальний ефект відеоуроків з української мови для молодших школярів

Участь дитини в інтерактивних відеоуроках створює умови для

- опанування нового навчального матеріалу й повторення вивченого;
- розвитку навички читання, формування читацької компетентності;
- уміння працювати з цифровими ресурсами, інформаційними текстами;
- розвитку саморегуляції та відповідальності.

У Концепції «Нова українська школа» серед ключових компетентностей названо «уміння вчитися впродовж життя». Створення відеоуроків – це можливість формувати цю компетентність, унікальний спосіб перейти на новий професійний рівень.

Методичні рекомендації щодо забезпечення якісної математичної освіти в початкових класах у дистанційній формі

*Гезей О.М., старший викладач кафедри
методики дошкільної та початкової освіти
Харківської академії неперервної освіти*

*Розвиток чи освіта жодній людині
не можуть бути дані чи повідомлені.
Кожен, хто бажає до них долучитися,
повинен досягти цього власною діяльністю,
власними силами, власним напруженням.
А.Дістервег*

Шановні колеги, сьогодні досить жваво обговорюється питання забезпечення якості освіти під час карантину. Ми будемо говорити про забезпечення якості початкової математичної освіти.

Завдання, яке стоїть перед усіма учасниками освітнього процесу – забезпечення якісної початкової математичної освіти в умовах карантину. Звичайно, у всіх виникають питання: як організувати навчання, які вимоги до дистанційних матеріалів, яким чином попередити одержання «хибних знань», якою повинна бути роль батьків або осіб, що їх замінюють?

З чого починати? Відповідь на це запитання будемо шукати разом.

Поради педагогам: проаналізуйте рівень вашої цифрової грамотності, технічні можливості (наявність техніки, її якість, доступ до мережі Інтернет).

Особливу увагу зверніть на рівень інформаційно-комунікаційної компетентності дітей, наявність гаджетів, доступ до Інтернет-ресурсів, рівень

навчальних досягнень, індивідуальні особливості (фізичні, психологічні, пізнавальні тощо), рівень сформованості компетентності «навчання впродовж життя».

Поради батькам (бабусям, дідусям, старшим братам, сестрам та ін.): проаналізуйте власний рівень інформаційно-комунікаційної компетентності, наявність гаджетів, доступ до мережі Інтернет, а також можливості надання (стан здоров'я, освіта тощо) допомоги дитині.

Дуже важливо обрати оптимальний спосіб спілкування (зв'язку), визначити ключові теми з математики на період карантину, продумати змістове наповнення, питання залучення батьків до співпраці, розробити пам'ятки для учнів і батьків «Як організувати навчання під час дистанційного навчання».

Сьогодні досить різноманітне навчально-методичне забезпечення реалізації математичної освітньої галузі. У різних авторів підручників власна методична концепція та послідовність розміщення програмового матеріалу. Ми вирішили не акцентувати увагу на конкретних підручниках, тому будемо говорити про ключові теми, які в цей проміжок часу розглядаються в усіх підручниках. Визначимо ключові теми з математики та очікувані результати здобувачів освіти на період карантину.

Ключові теми з математики на період карантину

Клас	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати навчання здобувачів освіти
1 клас	Двоцифрові числа. Додавання і віднімання двоцифрових чисел на основі нумерації.	<i>Учень</i> лічить у межах ста в прямому й зворотному порядку; визначає місце числа в натуральному ряді; називає найбільше та найменше число у визначеному проміжку; читає і записує числа в межах ста; знає назви розрядів: десятки, одиниці; визначає десятковий склад чисел; додає і віднімає в межах ста на основі нумерації.
	Дециметр.	<i>Учень</i> знає одиниці вимірювання довжини сантиметр, дециметр і співвідношення між ними.
	Прості задачі на додавання та віднімання.	<i>Учень</i> знає порядок роботи над задачею, зміст окремих її етапів; створює схематичні моделі до задачі; розв'язує прості задачі (на знаходження суми, різниці, невідомого доданка, збільшення/зменшення числа на декілька одиниць, різницею порівняння чисел тощо).
2 клас	Арифметичні дії множення та ділення.	<i>Учень</i> розуміє зміст дій множення та ділення; знає назви компонентів дій множення та ділення; знає та вміє застосовувати переставний закон множення; розуміє як скласти таблиці множення чисел 2, 3, 4 та таблиці ділення на 2, 3, 4; уміє користуватися таблицями множення; пам'ятає результати таблиць множення 2, 3; розуміє зв'язок між діями множення та ділення; знає особливі випадки множення та ділення.

	Прості задачі на множення та ділення.	<i>Учень розв'язує</i> прості задачі на знаходження добутку, частки, збільшення/зменшення числа в декілька разів.
	Складені задачі.	<i>Учень розв'язує</i> складені задачі, які є комбінаціями простих задач вивчених видів.
3 клас	Позатабличне ділення (39 : 3, 42 : 4, 150 : 5, 150 : 50, 800 : 200). Ділення з остачею.	<i>Учень володіє</i> навичкою позатабличного ділення у межах тисячі; <i>застосовує</i> прийоми раціональних обчислень; <i>виконує</i> ділення з остачею, розуміє, що остача має бути меншою за дільник; <i>перевіряє</i> правильність ділення з остачею.
	Рівняння, у яких один із компонентів є числовим виразом.	<i>Учень володіє</i> алгоритмом розв'язування рівнянь, у яких один із компонентів є числовим виразом; <i>розв'язує</i> рівняння на основі правил знаходження невідомого компонента арифметичної дії.
	Частини.	<i>Учень розуміє</i> спосіб утворення частини як однієї з кількох рівних частин цілого; <i>читає і записує</i> дроби з чисельником 1; <i>порівнює</i> дроби з чисельником 1 з опорою на наочність; <i>застосовує</i> в обчисленнях правила знаходження частини від числа та числа за його частиною.
4 клас	Письмове множення і ділення багатоцифрових чисел Множення і ділення іменованих чисел.	<i>Учень знає</i> алгоритми письмового множення та ділення багатоцифрових чисел; <i>володіє</i> обчислювальними навичками письмового множення та ділення на двоцифрове число; <i>розуміє</i> спосіб множення і ділення на трицифрове число; <i>виконує</i> множення та ділення іменованих чисел; <i>виконує</i> письмове ділення з остачею.
	Розв'язування задач на знаходження невідомого за двома різницями, на знаходження дробу від числа та числа за його дробом.	<i>Учень розв'язує</i> задачі на знаходження невідомого за двома різницями, на знаходження дробу від числа та числа за його дробом.

Вимоги до матеріалів для дистанційного навчання

Під дистанційним навчанням розуміємо індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності здобувачем освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Метою дистанційного навчання молодших школярів під час карантину є надання освітніх послуг шляхом застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для оволодіння програмовим матеріалом з математики учнями 1-4 класів.

Інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання значною мірою використовують веб-ресурси навчальних предметів, які можуть містити:

- документи планування освітнього процесу (теми занять, послідовність їх опрацювання, розклади занять, особливості контролю тощо);
- відео- та аудіозаписи навчальних занять;
- мультимедійні матеріали до уроків математики;
- практичні завдання з методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- віртуальні математичні тренажери з методичними рекомендаціями щодо їх використання;
- пакети тестових завдань тощо.

Звертаємо увагу! Дистанційний курс, що об'єднує зазначені вище матеріали для засвоєння програми з математики, повинен бути єдиною методичною системою.

Підготовка до проведення дистанційних занять

Крок 1. Визначте тему заняття.

Крок 2. Спрогнозуйте очікувані результати. Очікувані результати повинні бути конкретними, зрозумілими для дітей, досяжними, вимірювальними, сформульованими в термінах діяльності дітей.

Крок 3. Мотивуйте дітей до діяльності. Продумайте проблемне запитання, цікавий факт, педагогічний артефакт тощо.

Крок 4. Визначте методику вивчення нового матеріалу.

Крок 5. Доберіть приклади завдань із теми на кожен рівень засвоєння навчального матеріалу (репродуктивний, продуктивний, творчий).

Крок 6. Спроектуйте домашнє завдання.

Крок 7. Знайдіть в Інтернеті матеріали для організації самостійної роботи учнів: відео, інтерактивні завдання, тренажери або створіть контент самостійно.

Примітка. Не забувайте про академічну доброчесність.

Дуже важливим є попередження одержання «хибних» знань. Тому обов'язково рекомендуємо практикувати перевірку виконаних завдань за еталоном. Якщо ви запропонували дітям завдання, обов'язково заплануйте час на те, щоб перевірити правильність його виконання, акцентувати увагу на моментах, де діти могли допустити помилки.

Шановні батьки! Організація навчання за дистанційною формою покладає велику відповідальність за освіту дітей на вас. Пропонуємо поради спеціалістів, аби ваша дитина була включеною в освітній процес в умовах карантину.

Поради батькам:

- забезпечте дотримання режиму дня дітьми;
- ознайомтеся з програмовими вимогами та очікуваними результатами;
- організуйте освітню діяльність дитини відповідно до розкладу занять (математика – чотири уроки протягом тижня);
- надавайте розумну допомогу дитині в опрацюванні матеріалу;

- супроводжуйте самостійне виконання учнями тренувальних вправ (знаходження значення виразів, розв'язування рівнянь, опрацювання геометричного матеріалу, розв'язування задач тощо);
- підтримуйте зворотний зв'язок з учителем.

Дистанційне навчання під час карантину за умови правильної організації матиме свої переваги.

Переваги навчання під час карантину:

- розвиток ІК компетентності всіх учасників освітнього процесу;
- створення спільнот однодумців;
- розвиток у молодших школярів самостійності та компетентності «Вміння вчитися впродовж життя», а саме: свідомо мотивація, цілевизначення, планування діяльності, організація виконання плану роботи, організація робочого місця, пошук джерел інформації, навички роботи з різними джерелами інформації, зокрема з підручником, математичними текстами;
- подолання дефіциту спілкування дітей з батьками чи особами, які їх замінюють.

**Методичні рекомендації вчителям початкових класів
щодо організації дистанційного навчання
з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2-х класах
і навчального предмета «Природознавство» у 3-4-х класах**

*Ротфорт Д.В., старший викладач
кафедри методики дошкільної та початкової освіти
Харківської академії неперервної освіти, к.пед.н.*

В умовах карантину перед закладами освіти Міністерством освіти і науки України була поставлена задача не припиняти навчальний процес, а організувати виконання освітніх програм у дистанційній формі (лист МОНУ № 1/9-173 від 23.03.20 «Щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти під час карантину»).

Заклади освіти самостійно вирішують, яким чином реалізовувати поставлену задачу. Учителям пропонують працювати з учнями, які перебувають удома, використовуючи технології дистанційного навчання з урахуванням матеріально-технічних можливостей закладу освіти. Проте успішність цієї справи залежить не тільки від педагогів, а й від готовності батьків учнів активно включатися в освітній процес, від технічного оснащення як самого вчителя, так і учнів.

І. Особливості дистанційного навчання учнів початкових класів

Зміст дистанційного навчання для молодших школярів визначається, по-перше, основною метою навчання: поглиблення та розширення знань із предмета, опанування розділу програми початкового навчання. По-друге, характером навчальної діяльності, переважно індивідуальної, проектної та творчої. Однак першорядним фактором, що визначає зміст навчання, є вік учнів, а тому педагогам необхідно враховувати також вікові особливості молодших школярів.

Учень початкових класів ще не володіє достатньою мотивацією і вольовими характеристиками, щоб продуктивно працювати без постійного контролю з боку дорослих. Його увага ще не має достатнього рівня для довготривалої роботи за комп'ютером. Учень швидко втомлюється, відволікається, втрачає зв'язок між завданнями.

Тому, налагоджуючи дистанційне навчання, учитель повинен урахувати два аспекти: взаємодії з батьками та ефективні методики в роботі з учнями.

Першими помічниками учнів під час дистанційного навчання є їх батьки, яких необхідно активно задіяти в навчальний процес класу. Вибудовування чіткого алгоритму взаємодії з батьками, залучення їх до процесу дистанційного спілкування в процесі навчання необхідно розглядати як значущий ресурс для підвищення якості освіти школяра.

II. Рекомендації з організації дистанційного навчання

Український сегмент *Internet* сьогодні активно пропонує вчителям найрізноманітніші сервіси та платформи для організації освітнього процесу в он-лайн режимі. Найбільш активно зараз використовуються:

- *Zoom* – сервіс для організації онлайн-конференцій та відеозв'язку;
- *Classdojo* – допоможе максимально зімітувати шкільне середовище вдома;
- *GoogleClassroom* – безкоштовний сервіс для навчальних закладів;
- *DingTalk* – сервіс для відеозв'язку та дистанційного навчання;
- Електронна освітня платформа «*МійКлас*» – пропонує широкий спектр матеріалів – завдання, теорія та тести у шкільних предметах;
- *Erudito* – нова платформа для учнів і вчителів із готовим до використання контентом разом із точною статистикою та менеджментом класу;
- *Skype, Viber, Telegram* – зручні канали зв'язку з учнями та їх батьками тощо.

Таке розмаїття націлене на врахування всіх технічних можливостей як учителів, так і їх учнів. У таких Інтернет-середовищах можна подавати новий матеріал, скористатися готовими завданнями та відео. Але при такому виді роботи вчитель не має переваг живого спілкування. Регламент спілкування повинен бути обмежений невеликою кількістю питань, які мають бути лаконічними.

Окрім того, часові межі проведення таких занять повинні коригуватися здоров'ям учнів початкових класів. Так, «Державні санітарні правила ... організації навчально-виховного процесу» (ДСанПіН 5.5.2.008-01) наголошують, що використання в освітньому процесі початкової школи аудіовізуальних технічних засобів навчання не повинно перевищувати 20 хвилин. Тому дистанційні уроки в початкових класах мають бути насиченими, цікавими й короткими.

III. Організація вивчення нового матеріалу на дистанційних уроках з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2-х класах

Інтегрований курс «Я досліджую світ» у Харківській області, в основному, вивчається за програмою О.Я. Савченко з використанням підручників авторських колективів під керівництвом: Н. Бібік, І. Жаркової, І. Грущинської, О. Іщенко.

Усі підручники пропонують свій порядок уведення нових тем, але більшість у квітні пропонує для учнів 1-х класів вивчення загальної теми «Твоя країна – Україна», а для учнів 2-х класів – «Пізнаю свій край».

Ці теми є реалізацією декількох змістових ліній курсу, а саме:

- «Людина в суспільстві», очікуваними результатами якої є знання учнів про свій край та його історію [1(2) ГЮ 8.3]; уявлення щодо внеску українців у світові досягнення [2 ГЮ 3.1];
- «Людина» – розповідає про себе, називає адресу проживання [1 СЗО 2.1.];
- «Людина серед людей» – висловлює оцінні судження щодо явищ, подій [2 СЗО 2.2];
- «Людина і природа» – використовує різні джерела для пошуку інформації про довкілля [1 ПРО 2.1], наводить приклади зв'язку людини і природи [2ПРО 3.1], класифікує за певними ознаками рослини і тварини своєї місцевості [2 ПРО 4.3], обирає послідовність дій і обладнання для виконання дослідження [2 ПРО 1.2].

Окрім того, урахувавши інтегративний характер курсу, учитель може включати в такі уроки елементи мовно-літературної освітньої галузі (вірші, розповіді, інформаційні тексти), технологічної (виготовлення поробок, які пов'язані з темою уроку), мистецької (малювання оточуючої природи) тощо.

Таким чином, під час підготовки до проведення уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» учитель повинен урахувати досягнення очікуваних результатів, що зазначені вище, у форматі максимально лаконічного, цікавого й короткого уроку.

Під час підготовки до уроків радимо скористатися такими Internet-ресурсами:

1. Електронний журнал «Джміль» – <https://jmil.com.ua/ejmil>
2. Журнал «Колосок» – <http://kolosok.org.ua/>
3. Навчально-методичне забезпечення для Нової української школи – <https://svitdovkola.org/start>
4. SMART KIDS навчання через гру – <http://edugames.rozumniki.ua/>
5. LearningApps.org (навколишній світ) – <https://learningapps.org/index.php?category=82&s=>
6. Практичні завдання для учнів 1-2 класу НУШ – <http://osvita.ua/school/61828/>

Також пропонуємо звернутися до підручників інших авторів із метою підбору цікавих і корисних завдань для учнів:

7. Підручники «Я досліджую світ». 1 клас – <http://surl.li/bqlp>
8. Підручники «Я досліджую світ». 2 клас – <http://surl.li/bqlq>

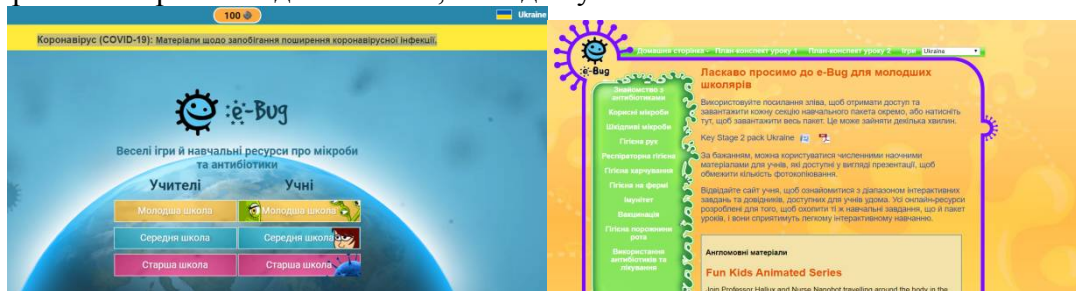
IV. Організація вивчення нового матеріалу

на дистанційних уроках «Природознавство» у 3-4-х класах

За програмою «Природознавство» в 3-му класі у квітні закінчується тема «Рослини, тварини і середовища їх існування» і розпочинається нова тема «Людина та її організм». Зв'язуючою ланкою цих тем є підтема «Бактерії. Значення бактерій для природи. Віруси», а її значення дуже актуальне під час дистанційного навчання. Тому пропонуємо розглядати її як складову теми

«Людина та її організм», ретельно розглянути вплив бактерій і вірусів на здоров'я людини й опрацювати відповідні гігієнічні норми.

Звертаємо увагу на наявність в мережі *Internet* матеріалів, які допоможуть учителю організувати освітній процес за цією темою найбільш ефективно і якісно – це сайт «Коронавірус (COVID-19): Матеріали щодо запобігання поширення коронавірусної інфекції» – <https://www.e-bug.eu/>, на якому можна знайти цікаві і корисні матеріали як для вчителя, так і для учнів.

За підручниками «Природознавство» в 4 класі у квітні продовжує опрацьовуватися тема «Наша Батьківщина – Україна». Головний акцент у цей період ставиться на визначенні та особливостях природних зон України.

Під час опрацювання теми **звертаємо увагу на її практичну та пошукову складові**. Учні повинні навчитися працювати з атласом і контурною картою, характеризувати природні зони, визначати на карті природні зони України та заповідні території, розрізняти представників рослинного і тваринного світу природних зон.

Учні 4-го класу – найдоросліші представники початкової школи, тому їм **можна більше пропонувати завдань для самостійної роботи**: пошук і опрацювання інформації, створення мініпроектів, проведення досліджень тощо. Також цих учнів можна **залучати до тестування** опрацьованого матеріалу за допомогою *googl*-форм, зміст яких можна розробити вчителю самостійно або знайти на таких освітніх ресурсах, як «Всеосвіта», «На Урок» тощо.

Цікавим і корисним для учнів буде **робота з контурними картами в онлайн режимі**. Пропонуємо скористатися сервісом Seterra – <https://online.seterra.com/ru/vgp/3205>, у якому є розділ «Україна: регіони», а також сайтом <https://geomap.com.ua/uk-g4/20.html> «Природні зони України. Рослинний і тваринний світ».

V. Організація зворотного зв'язку з учнями та контроль навчальних досягнень під час дистанційного навчання

Для отримання зворотного зв'язку з учнями початкових класів і забезпечення контролю їх навчальних досягнень можна використовувати електронну пошту, месенджери (Viber, Telegram тощо), чати під час відеоконференцій (Zoom, Skype).

У поодиноких випадках, за відсутності в учнів можливості користуватися Інтернетом, учитель може використовувати звичайну телефонну розмову, у ході якої він одночасно надає учневі інструкції щодо подальшої самостійної роботи та здійснює контроль за вже опрацьованим матеріалом. Хоча слід зазначити, що повноцінним дистанційне навчання може бути лише за наявності Інтернет-середовища на будь-якому носії.

Усі завдання, виконані учнями самостійно, мають бути проаналізовані та оцінені вчителем.

Після відновлення освітнього процесу в очній формі в кожному класі необхідно буде обов'язково провести урок застосування знань, умінь і навичок із тем, вивчених за технологією дистанційного навчання під час карантину.

Методичні рекомендації щодо організації фізкультурних розваг із дітьми молодшого шкільного віку під час дистанційного навчання

*Волкова І.В., старший викладач
кафедри виховання й розвитку особистості
Харківської академії неперервної освіти*

В умовах карантину в дітей знизилася можливість бігати, стрибати, гратися з однолітками, а батьки замислилися: як управляти дитячою енергією у межах квартири.

З'ясуємо, що ж таке дитяча рухова активність? У чому її важливість для організму дитини та здоров'я?

Протягом усього життя наше тіло здатне здійснювати рухи, які укріплюють і оновлюють органи та тканини, рухи, які є еліксиром, що омолоджує та оновлює організм.

Запам'ятаємо, що потреба в рухах, збільшена рухова активність – це найбільш важливі особливості дитячого організму. Природа дала дитині таку важливу властивість – кінезофілію (від грецьких слів «кінезос» – рух і «філіос» – любов), що майже дослівно перекладається як «любов до рухів». Саме вона змушує дитину гасати коридорами, стрибати, зчиняти галас, тікати і доганяти тощо. Це – ще дитина, і потреба руху в ній не заглушена. Вона діє стихійно.

Руховою активністю називають суму рухів, які виконуються людиною в процесі життєдіяльності. Найбільш виражено реагують на рухову активність серцево-судинна і дихальна системи людини. Під впливом фізичних навантажень у кровообігу відбувається перебудова, він починає реагувати економніше не тільки в роботі, але й у спокої. У дихальній системі навантаження сприяють оптимізації легеневої вентиляції, покращують поглинання кров'ю кисню і виділення вуглекислоти з легенів. Під час виконання фізичних вправ встановлюється більш досконала координація між роботою м'язів і внутрішніх органів, удосконалюється їх функція.

Рухову активність доцільно розглядати як важливий чинник збереження високої не лише фізичної, але й психічної працездатності дитини, що здійснює тонізуючий вплив на центральну нервову систему, сприяє більш досконалому й «економічному» пристосуванню організму до навколишнього середовища.

Необхідно пам'ятати, що рухова активність, а також емоційні чинники, що супроводжують її виконання, збуджують підкоркові центри та тонізують через них кору мозку. Покращання діяльності клітин кори внаслідок активного

відпочинку дозволяє розглядати останній як чинник поліпшення розумової працездатності.

Обмеження рухової активності в школярів молодшого віку може стати однією з головних причин низки порушень опорно-рухового апарату, фізичного розвитку, хронічних захворювань внутрішніх органів, порушення обміну речовин, погіршення психічного стану.

Однією з основних причин зниження адаптаційних можливостей організму, виникнення різноманітних морфологічних і функціональних змін організму є **гіпокінезія**. Комплекс таких змін відноситься до проміжного стану між здоров'ям і хворобою, що з часом може виникнення захворювання.

Поняттям «гіпокінезія» також позначається обмеження кількості та обсягу рухів, пов'язаних із переміщенням тіла в просторі, обумовлене способом життя, особливостями навчальної та професійної діяльності. Часто гіпокінезія супроводжується **гіподинамією** – зменшенням м'язових зусиль, які витрачаються на підтримання пози, переміщення тіла в просторі, фізичну роботу.

Проте, під час карантину батьки можуть побачити, що дитина має занадто надлишкову рухову активність (**гіперкінезія**). До її характерних ознак відносять специфічні прояви функціональних порушень і змін стану здоров'я, насамперед, центральної нервової системи та регуляторних механізмів.

Перебуваючи з молодшими школярами під час карантину, дуже важливо організувати **активний руховий режим** – фізичне навантаження, регламентоване за інтенсивністю, таке, що задовольняє біологічній потребі в рухах, відповідає віковим функціональним можливостям організму, а також сприяє зміцненню здоров'я дітей.

Під час карантину молодші школярі більшу частину доби перебувають у статичному положенні, тобто сидять, коли виконують завдання, читають, переглядають телепередачі або граються в комп'ютерні ігри. У дітей знижується працездатність, проявляються негативні емоції, погіршується самопочуття. Діти починають порушувати правила поведінки. Тому при **активному руховому режимі** протягом доби необхідно організувати фізкультурні розваги (активності), під час яких діти могли б виконувати нескладні фізичні вправи.

Фізичні вправи діють на організм людини всебічно, не залишають у спокої нічого: усі органи, тканини і навіть клітини відчувають на собі сприятливий ефект рухів.

Під час виконання фізичних рухів значно зростає потреба в кисні, тому чим більше працюють наші м'язи, тим енергійніше працюють серце та легені. Під впливом рухів поліпшується кровопостачання та живлення м'язів. При фізичній нарузі не тільки розширюється просвіт капілярів, але й збільшується їхня кількість. Тому люди, які багато рухаються, мають кращий кровообіг. Учені підрахували, що серце людини, яка займається фізичною працею, має регулярні фізичні навантаження, може виконувати роботу, що у два рази більша, ніж у того, хто не любить рухатися.

Звертаємо увагу, що під час організації фізкультурних розваг важливо, по-можливості, урахувати **гігієнічну норму** рухової активності – науково обґрунтовані кількісні параметри, які відповідають біологічній потребі організму, що зростає, у рухах і, реалізуючись у повсякденному житті, сприяють гармонійному фізичному розвитку, збереженню та укріпленню здоров'я молодших школярів.

Шкала оцінки сумарної добової рухової активності дітей 5-10 років (О. Г. Сухарев)

Вік, років	Оцінка рухової активності		
	Гіпокінезія (менше)	Гігієнічна норма	Гіперкінезія (більше)
5-6	9 (тис. кроків)	11-15	20
	4 (год)	4,5-5,5	6
7-10	10	15-20,5	25
	3,5	4-5	5,5

• Примітка. У кожному рядку верхній осередок – обсяг рухової активності, тисяч кроків; нижній – тривалість рухового компонента, годин.

Крокометрія – це підрахунок локомоцій школяра за допомогою спеціальних пристроїв – крокомірів. Принцип їх дії полягає в тому, що при кожному кроці рухлива частина пристрою – анкер – приводить у дію лічильник.

Практичні поради щодо організації фізкультурних розваг для молодших школярів під час дистанційного навчання

Звертаємо увагу: перед проведенням різних фізичних вправ бажано провітрити кімнату.

1. Комплекс ранкової гімнастики

Під час сну організм дитини відпочиває. М'язи в цей період розслаблені, серце працює спокійно, дихання уповільнене і неглибоке. У період пробудження хочеться потягнутися, глибоко позіхнути. Це відбувається тому, що всі органи починають працювати не відразу на повну силу.

Ранкова гімнастика і призначена для того, щоб швидше пробудити організм. Це комплекс гімнастичних вправ, які виконуються через 10-15 хвилин після пробудження, коли функціональний стан організму перебуває на пониженому рівневі.

Водночас ранкова гімнастика допомагає розв'язати низку інших дуже важливих завдань, а саме:

- забезпечити повноцінне пробудження організму й готовність його до активної роботи, комплекс простих вправ збуджує м'язи та покращує кровообіг;
- формувати вольові якості особистості, організованість, адже не кожна дитина здатна вставати зранку й займатися фізичними вправами;
- фізичне вдосконалення – регулярне виконання ранкової гімнастики сприяє гармонійному розвитку всіх систем організму дитини: м'язової, кровоносної та дихальної.

Ефективність ранкової зарядки для молодших школярів залежить від знання старшими членами родини того, що вправи мають включати всі види рухів людського тіла в певній послідовності:

- рухи в шийному відділі хребта (оберти і напівоберти голови, нахили і повороти в різні сторони);
- згинання і розгинання пальців рук;

- колові рухи кистями;
- рухи в ліктьових суглобах (оберти, згинання і розгинання);
- рухи в плечових суглобах (піднімання рук у різних напрямках, колові і ривкові рухи прямими і зігнутими руками);
- рухи плечима в різні сторони, оберти;
- рухи тулубом: нахили вперед – назад, у сторони, колові рухи;
- колові рухи тазом;
- повороти тулуба;
- махові рухи прямих ніг уперед – назад;
- присідання на всій стопі, на носках, на одній нозі;
- повільний біг (на місці), стрибки.

Окрім того, у проведенні ранкової гімнастики з молодшими школярами потрібно дотримуватися таких гігієнічних вимог:

- виконувати щоранку в один і той же час;
- перед виконанням потрібно добре провітрити приміщення;
- вправи робити натщесерце перед сніданком під легку музику;
- під час виконання вправ потрібно дихати глибоко й ритмічно, вдихаючи повітря через ніс і видихаючи через рот;
- кожну вправу виконувати точно і правильно, повторюючи її 5-6 разів;
- починати з нескладних рухів, навантаження підвищувати поступово. Наприкінці заняття виконати кілька вправ на розслаблення, щоб привести до нормального ритму роботу органів дихання і кровообіг;
- після фізичних вправ обов'язкові водні процедури (обливання, обливання, душ).

Пам'ятаємо, що дитина залюбки виконуватиме вправи ранкової гімнастики разом із дорослими членами родини.

2. Фізкультурні хвилини, руханки включають 3-4 вправи, добре знайомі дітям і легкі для виконання. Кожна вправа виконується 3-4 рази в середньому темпі. Тривалість фізкультхвилини 2-3 хвилини. Одним із головних завдань фізкультхвилин є зняти м'язове й розумове напруження, попередити порушення постави.

Вправи мають добиратися таким чином, щоб протягом дня цілеспрямовано навантажувались і розслаблялися різні групи м'язів дітей: плечового пояса, спини, тазостегнових суглобів. Необхідно включати в комплекс вправи для відпочинку очей, дихальні вправи, вправи на координацію рухів.

Щоб процес виконання фізичних вправ був цікавим для дітей, необхідно час від часу змінювати вправи, виконувати їх під музику, включати танцювальні рухи.

Дітям подобаються фізкультхвилини, які супроводжуються віршованими текстами. Щоб у дітей не збивався ритм дихання, їхні рухи були точними й сильними, під час проведенні таких фізкультхвилин батьки промовляють текст, а діти виконують вправи.

Різні види фізкультурних хвилин і руханок:

- комплекси фізичних вправ (передбачають вправи для м'язів рук, спини, ніг, які здатні зняти статичне напруження, активізувати дихання, посилити кровообіг (усунути застійні явища));

- кінезіологічні (з метою профілактики деяких соматичних захворювань у дітей);
- імітаційні (віршовані);
- ігрові (стимулюють пізнавальну діяльність молодших школярів).

Комплекс фізичних вправ

1. В.п. – сидячи за столом, руки до плечей.

1 – руки вперед, пальці розчепірити (вдих);

2 – в.п. (видих).

Повторити 4 – 6 разів у середньому темпі. Руки згинати до плечей енергійно, плечі розводити так, щоб сходилися лопатки. Голову тримати рівно.

2. В.п. – стоячи біля стола, ноги нарізно, ліву руку за голову, праву за спину.

1 – 3 пружні нахили вправо, натискаючи лівою рукою на голову (видих);

4 – змінити положення рук (вдих);

5 – 8 – те саме в інший бік.

Повторити 3 – 4 рази в кожен бік у середньому темпі. Ноги не згинати.

3. В.п. – стоячи з боку стола, обличчям до нього, руки на столі.

1 – 2 – присісти на носках, коліна розвести (видих);

3 – 4 в.п.

Повторити 4 – 6 разів у повільному темпі. Тулуб тримати вертикально, голову не нахилити.

Ігрові фізкультхвилинки

Гра «Піаніно»

Поставити всі пальці на стіл і під рахунок «раз і два» імітується гра на піаніно, пальці перебираються по порядку, починаючи від великого до мізинця.

Гра «Комарик»

Діти стоять, спочатку звуками імітують дзижчання комара, потім рухами – його політ навколо голови, рук, ніг, ловлять його оплесками. Наприклад: «Комарик над головою» – діти плещуть у долоні над головою. «Комарик біля вуха» тощо.

Кінезіологічні фізкультхвилинки

Комплекс вправ гімнастики для очей

- Швидко покліпати очима, заплющити очі та посидіти спокійно, повільно рахуючи до 5. Повторити 4 – 5 разів.
- Міцно замружити очі. Порахувати до 3, відкрити очі та подивитися вдалечінь. Порахувати до 5. Повторити 4 – 5 разів.
- У середньому темпі проробити 3 – 4 кругових рухи очима в правий бік, стільки ж – у лівий. Розслабивши очні м'язи, подивитися вдалечінь – на рахунок 1 – 6. Повторити 1 – 2 рази.
- Витягнути руку вперед. Подивитися на вказівний палець витягнутої руки на рахунок 1 – 4. Потім перенести погляд вдалечінь на рахунок 1 – 6. Повторити 4 – 5 разів.

Дихальні вправи поліпшують поставу, стимулюють рух діафрагми, поліпшують кровообіг, гармонізують діяльність дихальної, нервової та серцево-судинної систем.

- Глибокий вдих – руки повільно підніміть до рівня грудей. Затримайте подих (увагу сконцентруйте на середині долонь). Повільно видихніть (руки опустіть уздовж тіла).
- Глибоко вдихніть. Закрийте вуха руками від верхньої точки до мочки. Затримайте подих. Видихніть із відкритим сильним звуком «а-а-а» (чергуйте зі звуками «и-и-и», «у-у-у»).
- Глибоко вдихніть. Руки повільно підніміть угору. Затримайте подих на вдиху. Видихніть із відкритим сильним звуком «а-а-а». Руки повільно опустіть. Вдихніть. Руки повільно підніміть до рівня плечей. Затримайте подих. Повільно видихніть із сильним звуком «про», обійміть себе за плечі, опустіть голову на груди. Повільно і глибоко вдихніть. Руки підніміть до рівня грудей. Затримайте подих. Повільно видихніть із сильним звуком «у-у-у». Руки опустіть униз, голову на груди.
- Стисніть правою рукою ліве плече. Голову поверніть ліворуч і подивіться назад. Розведіть плечі із силою. Глибоко вдихніть, затримайте подих, видихніть. Подивіться назад через праве плече, знову із силою розведіть плечі. Глибоко вдихніть, затримайте подих, видих. Опустіть руки вздовж тіла, голову опустіть на груди. Вдихніть, видихніть. Повторити вправу, тримаючи лівою рукою праве плече.
- Руки вгору, вниз, промовляти звуки «Ш», «Ж», видихаючи повітря.

Віршовані фізкультхвилинки

Прилетіли журавлі (*помахати руками, як крилами*)

І великі, і малі, (*руки вгору, руки вниз*)

Сіли собі на ріллі, (*присісти*)

Заспівали: «Гра-ра-рі» (*встати*)

Де журавка ходила –

(*ходьба з високим підніманням стегна*)

Там пшениця родила,

Де журавель походив –

Там ячмінь уродив.

До уваги! Фізкультурні розваги для дітей виконують такі функції:

- розважальну – створити сприятливу атмосферу;
- релаксаційну – позбавити напруження, спричиненого негативними емоціями, перевантаженнями м'язів, нервової системи, мозку;
- комунікативну – об'єднати дітей та батьків, сприяти їхній співпраці, взаємодії між собою;
- розвивальну – розвивати мовлення, увагу, пам'ять, мислення;
- корекційну – «виправляти» емоційні, поведінкові й інші проблеми дитини.

3. Малорухливі ігри можна організувати з участю дітей і дорослих. За назвами ігор учасники виконують дії.

1 клас

- Для вправ у формуванні культури рухів: «Слухай сигнал», «Театр звірів», «Життя лісу», «Літає – не літає», «Швидко стати в шеренгу», «Переліт птахів», «Тихо-гучно», «Мандрівка оплесків».
- Для вправ у формуванні навички пересувань: «Ой, у полі жито», «По гриби», «Вовк у канаві», «Будиночки», «Горобці й ворони», «Садіння картоплі».
- Для опанування навички оволодіння м'ячем: «Хто влучніше?», «Влучно в ціль», «Жонглер», «Займи вільне коло», «Приборкувач м'яча»; «Гарячий м'яч», «Донеси м'яч».
- Для стрибкових вправ – «Хто більше?», «Стрибунці-горобчики», «Стрибки по «купинах».

2 клас

- Для вправ у формуванні культури рухів: «Світлофор», «Подольночка», «Жива скульптура», «Повтори за мною».
- Для вправ з оволодіння навички пересувань: «Гуси», «Сірий кіт», «Альпіністи», «Виклик номерів», естафети.
- Для стрибкових вправ – «Через купини та пеньки», «Вовк у канаві», «Зайці у городі».
- Для опанування навички оволодіння м'ячем: «М'яч сусіду», «М'яч середньому», «Влучно в обруч».

3 клас

- Для вправ у формуванні культури рухів: «Вгадай, чий голос?», «Чотири стихії», «Жива скульптура».
- Для вправ з оволодіння навички пересувань: «Гуси-лебеді», «Горішки».
- Для стрибкових вправ – «У річку, гоп!», «Переправа через річку».
- Для вправ з опанування навичками оволодіння м'ячем – «Попади в ціль!», «Передав – сідай!», «Найкраща пара».

4 клас

- Для вправ у формуванні культури рухів: «Фігури», «Займи вільне місце», «Слухай музику».
- Для вправ з оволодіння навички пересувань: «Шишки, жолуді, горіхи», «Естафета звірів»; «Допомога другу»; «Танцювальна фігура, замри!».
- Для вправ з опанування навичками оволодіння м'яча – «У горизонтальну мішень», «М'яч у колі», міні-футбол; «Бадмінтон».

Правила безпеки під час фізкультурних занять. Необхідно пам'ятати, що, окрім користі, яку приносять регулярні заняття фізичною культурою, вони можуть становити певну небезпеку для здоров'я внаслідок травматизації. Щоб цього не трапилося, необхідно виконувати певні правила.

Ці правила досить прості:

- забороняється проводити провітрювання під час занять;
- не можна проводити заняття відразу після прибирання, на вологій підлозі;
- не проводити біля світильників і радіаторів опалення;
- бажано, щоб діти були в спеціальній спортивній формі та взутті;

- виконання вправ проводиться тільки під наглядом батьків або разом із батьками;
- протягом занять потрібно контролювати зовнішній стан дітей, у випадку появи ознак фізичного стомлення навантаження повинно бути зменшено, діти переходять до ходьби, дихальних вправ тощо;
- наприкінці заняття також проводять спеціальні вправи, що полегшують перехід від режиму фізичної роботи до розумової праці, дозволяють зняти фізичне напруження (спокійний біг, ходьба, дихальні вправи тощо).

Література

1. Борисенко А.Ф. Руховий режим учнів початкових класів: навч.-метод. посіб. / А.Ф. Борисенко, С.Ф. Цвек. – К.: Рад.шк., 1989. – 192 с.
2. Ващенко О.М. Фізкультхвилинки в початкових класах: навч.-метод. посіб. / О.М. Ващенко, Т.І. Люріна, Л.В. Романенко. – К.: Навч.кн., 2002. – (Сер. «Здоров'ятко»).
3. Ващенко О.М. Години здоров'я в початковій школі: навч.-метод. посіб. / О.М. Ващенко. – К.: Шкільний світ, 2007. – С. 66 – 93.
4. Джерело педагогічних інновацій. Здоров'язбережувальні технології в навчанні. Науково-методичний журнал. – Випуск №1 (31). – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2018 – 244 с.
5. Інтернет-ресурси: <http://1-4.by/tag/elektronnye-fizkultminutki/>

Методичні рекомендації щодо організації оцінювання учнів 1-4-х класів в умовах дистанційного навчання у 2020 році

*Прасол І.О., методист
Центру громадянського виховання
Харківської академії неперервної освіти*

Відповідно до статті 29 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 (далі – COVID-19), з урахуванням рішення Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій від 10 березня 2020 року, наказу Міністерства освіти і науки України від 16 березня 2020 року № 406 «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19» керівники ЗЗСО (відповідним наказом) організували виконання чинних програм шляхом використання технологій дистанційного навчання з урахуванням матеріально-технічних можливостей закладу освіти, принципу здоров'язбереження, запобігаючи емоційному, ментальному та фізичному перевантаженню учнів.

Важливим компонентом освітнього процесу під час дистанційного навчання в початкових класах є оцінювальна діяльність, що здійснюється на засадах

компетентнісного, діяльнісного, суб'єкт-суб'єктного підходів і передбачає партнерську взаємодію вчителя, учнів та їхніх батьків або інших законних представників. Основними функціями оцінювання є мотиваційна, діагностична, коригувальна, прогностична, розвивальна, навчальна, виховна, управлінська. Організація оцінювання в умовах дистанційного навчання здійснюється відповідно до гнучкого графіка дистанційних діагностичних (перевірочних) робіт за другий семестр, загальна тривалість проведення яких має становити не менше двох тижнів. Отже, оцінювання – це встановлення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом предмета відповідно до вимог чинних програм.

Для учнів 1-2-х і 3-х пілотних класів початкової школи застосовується формувальне та завершальне (підсумкове) оцінювання. Для учнів 3-4-х класів початкової школи – поточне, формувальне та підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання.

Оцінювання результатів навчання учнів 1-2-х та 3-х пілотних класів початкової школи здійснюється вербально.

Формувальне оцінювання, метою якого є відстеження особистісного розвитку учнів, процесу опанування ними навчального досвіду як основи компетентності, забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку особистості, є невід'ємним складником освітнього процесу та здійснюється постійно.

Формувальне оцінювання передбачає організацію вчителем діяльності учнів щодо усвідомлення ними цілей і очікуваних результатів навчання, способів їх досягнення та визначення подальших навчальних дій щодо покращення досягнень за результатами зворотного зв'язку.

Застосування формувального оцінювання уможливорює розв'язання таких освітніх завдань:

- підтримання бажання вчитися та прагнути максимально можливих результатів;
- сприяння оптимальному темпу здобуття освіти учнів;
- формування в учнів упевненості в собі, усвідомлення своїх сильних сторін;
- формування в учнів рефлексивного ставлення до власних помилок і розуміння їх як невід'ємних етапів на шляху досягнення успіху;
- забезпечення постійного зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу;
- здійснення діагностування особистісного розвитку та навчальних досягнень учнів на кожному з етапів навчання.

Об'єктами *формувального оцінювання* є процес навчання учнів, а також результат навчальної діяльності під час дистанційного навчання.

Провідна роль у формувальному оцінюванні належить критеріям, за якими воно здійснюється. Критерії оцінювання визначаються вчителем/вчителькою (із поступовим залученням до цього процесу учнів) відповідно до кожного виду роботи та виду діяльності учнів. Орієнтирами для визначення критеріїв формувального оцінювання є вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи, визначені Державним стандартом початкової освіти до першого циклу навчання (1-2 класи) та другого (3-4 класи), і очікувані результати, зазначені в освітній програмі.

Формувальне оцінювання здійснюється шляхом:

- педагогічного спостереження вчителя за навчальною та іншими видами діяльності учнів (об'єктивно до 12 березня 2020 року);
- аналізу учнівських портфоліо (1-2 класи), попередніх навчальних досягнень учнів, результатів їхніх діагностичних робіт;
- самооцінювання та взаємооцінювання результатів діяльності учнів;
- оцінювання особистісного розвитку та соціалізації учнів їхніми батьками (індивідуальний поступ учня об'єктивно враховувати до 12 березня 2020 року);
- застосування прийомів отримання зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу («Світлофор», «Мікрофон», «Вихідний квиток» тощо).

Під час дистанційного навчання оцінювання результатів навчальної діяльності може здійснюватись у *синхронному, асинхронному або гібридному (змішаному) режимах*.

Синхронний режим дозволяє забезпечити більш об'єктивне оцінювання, проте вимагає відповідного технічного забезпечення в учителя та всіх учнів.

У *синхронному режимі* учні можуть:

- виконувати тести на платформах Googleclassroom, Naurok, Moodle тощо за вибором учителя та з урахуванням можливостей учня;
- виконувати письмові роботи, зокрема диктанти, із використанням відеоінструментів Skype, Zoom тощо;
- брати участь в інших видах перевірок робіт (усний переказ (у 3-4-х класах, читання напам'ять вірша, захист проєктів тощо) із використанням відеоінструментів Skype, Zoom індивідуально або в групах, або в чатах на платформах дистанційного навчання (наприклад, Moodle) у закритих групах Facebook тощо.

Асинхронний режим є більш гнучким у застосуванні.

У *асинхронному режимі* учні можуть:

- виконувати письмові, тестові завдання на одній з платформ (Googleclassroom, Naurok, Moodle та ін. за вибором учителя);
- виконувати письмові роботи в текстових редакторах (Word та ін.) або в зошитах і надсилати вчителю файл із виконаними завданнями електронною поштою, в один із месенджерів (Viber, WhatsApp, Facebook тощо) або іншими засобами поштового зв'язку (за відсутністю технічних засобів навчання або доступу до мережі Інтернет).
- писати диктанти з використанням аудіо або відеозаписів, створених та надісланих учителем;
- знімати на відео або записувати аудіо усних відповідей та надсилати файли вчителю засобами електронного зв'язку, виконувати інші завдання, запропоновані учителем.

Для учнів 2-х класів та 3-х пілотних класів НУШ рекомендовано надсилати завдання для проведення діагностичних робіт, які виконуються учнями на роздрукованих бланках, у зошитах або на окремих аркушах. Результати виконаних робіт фотографуються та надсилаються вчителю/вчительці електронною поштою, одним із месенджерів (Viber, Facebook, WhatsApp тощо) або звичайною поштою.

Самооцінювання є невід'ємною складовою формувального оцінювання, тому до завдань, які надсилає вчитель дітям для виконання, бажано додавати завдання для самооцінювання за тією шкалою, яка вже знайома учням і застосовувалась раніше. Завдання, підготовлені вчителем за допомогою електронних засобів, можуть містити інструмент для самооцінювання учнів в ігровій формі, що сприятиме підвищенню мотивації учнів до їх виконання.

Під час здійснення формувального оцінювання важливо не протиставляти дітей один одному. Стимулом розвитку має бути співвідношення роботи (відповіді, дії тощо) з тим, як дитина працювала раніше. Доцільно акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень учнів, ураховувати, що оцінюється не учень, а його робота (бути гнучкими). Про складнощі в навчанні необхідно говорити з учнем/ученицею індивідуально. Звертаємо увагу, що індивідуальні особливості дитини можуть впливати на її темп здобуття освіти, унаслідок чого вона може досягати визначених для певного етапу навчання очікуваних результатів раніше або пізніше. Тому планування освітнього процесу має бути гнучким і динамічним, зорієнтованим на сприяння поступу учнів за індивідуальною траєкторією навчання та розвитку.

Неприпустимим є формулювання оцінних суджень, що принижують гідність дитини, прирівнювання оцінних суджень до певних рівнів навчальних досягнень, а також використання зовнішніх атрибутів (зірочки, квіточки, прапорці тощо) у разі їх співвіднесення з певними балами чи рівнями навчальних досягнень здобувачів освіти.

Рекомендовано проводити діагностичні роботи з мовно-літературної, математичної та природничої освітніх галузей (2-3 пілотні класи).

Під час планування діагностичних робіт з української мови рекомендовано враховувати всі види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо) та передбачати їх комбінацію (аудіювання, читання вголос, читання напам'ять, переказ, робота з літературним твором/медіатекстом, списування, диктант, робота з мовними одиницями).

Діагностика навчальних досягнень з таких освітніх галузей, як технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична може відбуватись у складі комплексних робіт із використанням компетентнісних завдань у межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Проведення окремих діагностичних робіт із цих освітніх галузей не передбачено.

Діагностичні роботи з мистецької та фізкультурної освітніх галузей, а також курсів за вибором не є обов'язковими у 2-х, 3-х пілотних класах.

Результатом оцінювання діагностичної роботи є оцінне судження відповідно до шкали оцінювання у свідомстві досягнень учнів або інша вербальна оцінка, за вибором учителя. У Класному журналі на сторінках «Облік навчальних досягнень учнів» у графі «Зміст уроку» (права сторінка розвороту журналу) фіксують факт проведення діагностичної роботи в колонці без зазначення дати проведення уроку (ліва сторінка розвороту журналу). У Класному журналі не фіксуються оцінні судження (або інші позначки), що характеризують досягнення учня за результатами діагностичної роботи.

У Класному журналі на сторінці «Зведений облік навчальних досягнень учнів» учитель/вчителька записує рішення педагогічної ради про переведення учнів до наступного класу.

Під час освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання здійснюється оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та фіксується вчителем (згідно з Інструкцією з діловодства у закладах загальної середньої освіти, затвердженою наказом МОН від 25 червня 2018 року № 676, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 11 вересня 2018 року за № 1028/32480, заклади загальної середньої освіти можуть створювати документи тимчасового (до 10 років включно) строку зберігання лише в електронній формі за умови наявності відповідного технічного забезпечення з урахуванням вимог законодавства України), а в подальшому повинні бути занесені до відповідних сторінок Класного журналу. Якщо технічні можливості не дозволяють провести оцінювання навчальних досягнень учнів дистанційно, рекомендовано відтермінувати його проведення до завершення епідеміологічної ситуації.

Завершальне (підсумкове) оцінювання в 1-2-х і 3-х пілотних класах здійснюється шляхом заповнення свідоцтва досягнень учнів за результатами виконаних ними робіт і спостережень. Для оцінювання динаміки особистісних досягнень учнів учитель може скористатися своїми щоденниками спостережень, які велися до початку карантину, та додатково залучити батьків до заповнення свідоцтва досягнень учнів. Якщо вчитель залучатиме батьків до такої спільної роботи, бажано провести з ними консультацію (у синхронному або асинхронному режимі) щодо роз'яснення змісту кожного показника та його зовнішніх проявів або надіслати власні форми спостережень.

Форми щоденників спостережень, орієнтовні шкали для самооцінювання, бланки свідоцтв досягнень надано в таких документах:

- наказ МОН від 20 серпня 2018 року № 924 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі»;
- наказ МОН від 27 серпня 2019 року № 1154 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу»;
- лист МОН від 14 серпня 2019 року № 1/9-513 «Щодо методичних рекомендацій для 3-х класів експериментальних закладів загальної середньої освіти».

Нагадуємо, що в Класному журналі із зазначенням певної дати фіксуються лише навчальні заняття, що були фактично проведені за безпосередньою участю здобувачів освіти. Водночас, якщо виконання освітніх програм здійснюється з використанням технологій дистанційного навчання, за рішенням закладу освіти на відповідній сторінці навчального предмета в Класному журналі може зазначатися: тематика навчального матеріалу, домашніх завдань, а також форми роботи (дистанційні онлайн-консультації, відеоуроки, скайп-конференції, тестування тощо).

У свідоцтві досягнень (1-2 класи, 3-ті пілотні) учитель/вчителька фіксує розгорнуту інформацію про навчальний поступ учня/учениці в школі протягом навчального року з усіх предметів вивчення за показниками, які відповідають визначеним типовою освітньою програмою очікуваним результатам навчання, та надає рекомендації щодо подальшого навчання. Рекомендовано до 20 червня 2020 року оформити свідоцтва досягнень (табелі успішності) та направити в електронному вигляді свідоцтва досягнень (табелі успішності) учням 1-4-х класів і видати оригінали документа на початку нового навчального року.

Оцінювання учнів 3-4-х класів здійснюється за 12-бальною шкалою. Підсумкове оцінювання за семестр учнів 3-4-х класів виставляється з урахуванням результатів поточного, тематичного оцінювання, оцінювання різних видів мовленнєвої діяльності, отриманих учнями під час дистанційного навчання та до його початку. Якщо з навчального предмета не передбачено діагностичних робіт, оцінювання відбувається на підставі результатів поточного оцінювання.

Тематичні та семестрові перевірні роботи, які були проведені в умовах дистанційного навчання під час карантину, **записуються в класному журналі без зазначення дати їх проведення.**

Річне оцінювання виставляється з урахуванням результатів оцінювання за перший та другий семестри навчального року.

Відповідно до наказу МОН від 30 березня 2020 року № 463, зареєстрованого Міністерством юстиції України 09 квітня 2020 року за № 333/34616, учнів 4-х класів у 2019-2020 навчальному році звільнено від державної підсумкової атестації (далі – ДПА). У відповідних документах про освіту робиться запис «звільнений(а)».

Слід зазначити, що відповідно до статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту» у разі відсутності результатів річного оцінювання та/або державної підсумкової атестації після завершення навчання за освітньою програмою закладу освіти учень має право до початку нового навчального року пройти річне оцінювання та/або державну підсумкову атестацію.

Підсумкове оцінювання учнів, які здобувають освіту за однією з індивідуальних форм (педагогічний патронаж, сімейна (домашня), екстернат) у 2019/2020 навчальному році здійснюється з використанням технологій дистанційного навчання за процедурами, аналогічними до тих, що описані вище.

Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.

Про способи оцінювання та канал зв'язку, який буде використовуватись учителем і учнями одного класу, необхідно повідомити учнів та їх батьків заздалегідь або оприлюднити цю інформацію на сайті закладу освіти.

Методичні рекомендації вчителям англійської мови щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 1-4 класів

*Моліна О.О., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
магістр, перша кваліфікаційна категорія*

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року

У листі Міністерства освіти і науки України № 1/9-213 від 16.04.2020 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019/2020

навчального року» зазначено: «Оцінювання є невід'ємною частиною процесу навчання, дистанційне навчання не є винятком».

Навчальний матеріал, який учні мають опанувати самостійно в умовах віддаленого навчання, об'ємний за обсягом і нерідко складний для опрацювання в домашніх умовах. З огляду на це, кожен учитель має *спільно з учнями та їхніми батьками* виробити підходи до навчання, контролю та оцінювання результатів навчальної діяльності школярів в умовах карантину.

Отримання навчальних матеріалів та спілкування між учасниками дистанційного навчання під час оцінювання, що проводиться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації в *синхронному* або *асинхронному* режимах.

Синхронний режим дозволяє забезпечити більш об'єктивне оцінювання, проте вимагає наявності відповідних технічних засобів у вчителя та всіх учнів.

Залишається ризик технічних збоїв під час виконання окремими школярами завдань, тому слід застосовувати індивідуальний підхід і передбачити можливість повторного виконання тесту (контрольної, самостійної роботи тощо).

Асинхронний режим є більш гнучким у застосуванні, оскільки учні можуть виконувати завдання в зручний час, проте, менш об'єктивним. Для зменшення ризиків необ'єктивного оцінювання можливо налаштувати опцію проходження тесту один раз і обмежити час на виконання завдання, установити термін для здачі тесту (контрольної, самостійної роботи тощо), повідомляти результати (у разі неавтоматизованої перевірки робіт) індивідуально після здачі завдань усіма учнями. За необхідності вчитель може провести додаткове усне опитування школярів за допомогою одного із засобів телефонного або відеозв'язку.

Оскільки на сьогодні не розроблено єдину систему оцінювання для дистанційної форми навчання, учасники освітнього процесу за домовленістю можуть користуватися тими засобами, які комфортні для всіх.

1.1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів 1-4 класів

Для учнів *1-2-х класів*, а також *3-х пілотних класів НУШ* застосовується **формувальне та підсумкове (завершальне) оцінювання**, яке здійснюється шляхом спостереження за поведінкою учнів у різних видах діяльності та відстеження динаміки успішності виконання ними навчальних завдань.

Головна мета формувального оцінювання – підтримати кожного учня в процесі навчання. Результати навчання окремого учня/учениці порівнюються з його/її попередніми результатами, а не з результатами інших дітей класу. Відзначення навіть найменших успіхів є важливою підтримкою для всіх дітей, особливо молодших школярів.

Навчальні та творчі роботи учнів систематизуються в **портфоліо**, яке використовується під час оцінювання для відстеження навчального поступу учнів. Спостереження ведеться вчителем протягом року та фіксується в щоденниках спостережень або іншим способом, визначеним учителем.

В умовах дистанційного навчання під час карантину вчитель може продовжувати застосовувати метод портфоліо: відслідковувати динаміку навчального поступу учнів за їх роботами, фотографії яких можуть надсилатися батьками.

Для учнів **2-х класів і 3-х пілотних класів НУШ** рекомендовано надсилати завдання для проведення діагностичних робіт, які виконуються дітьми на роздрукованих бланках, у зошитах або на окремих аркушах. Результати виконаних робіт фотографуються та надсилаються вчителю електронною поштою, одним із месенджерів (*Viber, WhatsApp* тощо) або звичайною поштою. Діагностичні роботи можуть також створюватися вчителем і виконуватися учнями на одній із платформ дистанційного навчання (*Google Classroom, Naurok, Moodle* та ін. за вибором учителя).

Варто надавати перевагу освітнім програмним засобам, які спрямовані радше на *формувальне* оцінювання та відпрацювання практичних навичок, а не на виставлення оцінок. Зазвичай у таких системах учні мають можливість виконати завдання, перевірити правильність, повернутися до опрацювання матеріалу й знову спробувати виконати завдання. Учитель може отримувати або не отримувати дані про ці спроби.

Завдання, які пропонуються дітям, можуть мати вигляд тестових (*множинний вибір, установлення відповідності, упорядкування* тощо) або ігрових (*розв'язати кросворд, відгадати слово за буквами, скласти пазл* тощо).

Однією з найдоступніших платформ для створення практичних вправ є <https://learningapps.org>. Виконання завдань із робочого зошита можна перенести в онлайнний режим через сервіси <https://www.liveworksheets.com/>, <https://wizer.me/> чи аналогічні.

Самооцінювання є невід'ємною складовою формувального оцінювання, тому до завдань, які надсилає вчитель дітям для виконання, бажано додавати завдання для самооцінювання за тією шкалою, яка вже знайома учням і застосовувалася раніше.

Завершальне підсумкове оцінювання в **1-2-х і 3-х пілотних класах НУШ** здійснюється шляхом заповнення свідоцтва досягнень учнів за результатами виконаних ними робіт і спостережень. Для оцінювання динаміки особистісних досягнень учнів учитель може скористатися своїми щоденниками спостережень, які велися до початку карантину, та додатково залучити батьків до заповнення свідоцтва досягнень школярів. Якщо вчитель залучатиме батьків до такої спільної роботи, бажано провести з ними консультацію (у синхронному або асинхронному режимі) щодо роз'яснення змісту кожного показника та його зовнішніх проявів або надіслати власні форми спостережень.

Для учнів **3-4-х класів початкової школи** застосовується *поточне, формувальне та підсумкове* (тематичне, семестрове, річне) оцінювання **так само, як для учнів 5-11-х класів.**

Загальна середня освіта

Методичні поради щодо оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного навчання

*Кротова І.В., завідувач Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
магістр, відмінник освіти України*

1. Семестрове та річне оцінювання

Міністерство освіти і науки України визначило, що 2019-2020 навчальний рік закінчуватиметься дистанційно (лист від 16.04.2020 №1/9-213 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019-2020 навчального року»), що підсумкове оцінювання (тематичне, семестрове й річне) здійснюватиметься віддалено, із використанням цифрових технологій для всіх учнів, у тому числі й тих, хто здобуває освіту за однією з індивідуальних форм.

Міністерством надано роз'яснення, що **семестрова оцінка виставляється за результатами:**

- тематичних оцінок, отриманих учнями під час дистанційного навчання та до його початку;
- оцінок за практичні роботи з предметів природничого циклу;
- оцінювання різних видів мовленнєвої діяльності учнів тощо.

Якщо з навчального предмета **не передбачено підсумкових чи контрольних робіт за теми**, семестрова оцінка виставлятиметься за результатами поточного оцінювання.

Увага! Учні, які не мають результатів поточного оцінювання з об'єктивних причин, можуть бути оцінені за результатами проведення семестрової контрольної роботи.

Тематичні та семестрові підсумкові роботи, які було проведено в умовах дистанційного навчання, записуються в класному журналі без зазначення дати їх проведення.

Річне оцінювання виставляється з урахуванням результатів оцінювання за перший та другий семестри навчального року.

2. Вибір і застосування різномісних завдань та Інтернет-ресурсів для ефективного дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів

Під час дистанційного навчання особливим стає оцінювання досягнень учнів. У наказі МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» № 466 від 25.04.2013 указується, що всі контрольні заходи можуть здійснюватися з використанням можливостей ІКТ, зокрема відеоконференц-зв'язку за умови забезпечення аутентифікації того, хто навчається, або очно (пункт 3.9).

Для здійснення повноцінного й об'єктивного оцінювання навчальних досягнень учнів у дистанційному режимі необхідною формою роботи стає

онлайн-тестування. Окрім закритих тестів, потрібно застосовувати дослідницькі й проблемні, творчі завдання; командну, групову роботу тощо. Завдання краще поділити на **основні**, які *мають дедлайни*, та **за вибором**, що створюють *індивідуальну траєкторію навчання й дають додаткові бали*. Завдання під час дистанційного навчання мають бути більш простими, ніж ті, які даються під час очного спілкування з учителем.

На сьогодні є багато сервісів, які дозволяють учителям продуктивно перевіряти роботи, залишати свої коментарі для учнів, ставити оцінки.

Результати перевірки будь-яких завдань, тобто отримані учнями бали, треба зберігати в Excel на власному комп'ютері, щоб потім без проблем урахувати всі оцінки при виставленні тематичних чи семестрових.

Приклади зручних і популярних серед учителів безкоштовних сервісів (онлайн-платформ), за допомогою яких можна ефективно й об'єктивно перевірити та оцінити знання, уміння, навички й компетентності учнів:

1. <https://www.classtime.com/uk/>

Багатофункціональний онлайн-сервіс для контролю й перевірки знань за допомогою миттєвих тестів, які проводять як під час уроку, так і задають на домашнє виконання (д/з). Тут кожний учитель-предметник може використати 9 абсолютно різних і нестандартних типів запитань. Є закриті тести, відкриті запитання, завдання на встановлення відповідності тощо. На закріплення знань учням можна давати контрольний тест через цю платформу. За допомогою цього сервісу ефективно створюється опитування, до якого доступ дітям дає вчитель. Classtime дає змогу заощадити час на перевірку робіт. Учитель може створювати питання завчасно на сторінці «Бібліотека», після чого школярі приєднуються до сесії й одразу починають виконувати завдання. Кожен учень може отримати коментар педагога. Сприяє сервіс і підготовці учнів до ЗНО, оскільки містить базу завдань ЗНО минулих років.

Платформа зручна тим, що вчитель може налаштувати багато функцій: дитина бачить правильні відповіді одразу по завершенню тестування, аналізує помилки; можна ставити таймер на виконання завдань – як і в контрольній роботі на уроці; можна запланувати, о котрій опитування стане доступним і завершиться. Це дуже зручно й дисциплінує учнів.

Оцінки за всі завдання слід зберігати в електронному журналі, створеному на власному ПК в Excel, про який йшла мова вище. Це стане в пригоді під час виставлення тематичних і семестрових оцінок.

2. <https://kahoot.com>

Цей онлайн-сервіс дає змогу створювати інтерактивні навчальні ігри: вікторини, обговорення, опитування, що складаються з низки запитань із кількома варіантами відповідей. Такі ігрові форми роботи доцільно застосовувати для перевірки знань, умінь і навичок учнів. Аби розпочати роботу в сервісі, потрібно зареєструватися: перейти за посиланням та обрати в правому верхньому кутку опцію «Зареєструватися безкоштовно» (Sign up for free!). У першому віконці потрібно натиснути на стрілочку й обрати роль «Я – вчитель» (I'm a teacher). Нижче з'явиться ще одне віконце, де потрібно ввести назву закладу, а потім заповнити реєстраційні дані. Сервіс пропонує три форми гри залежно від того, яку

її мету ми визначили. Наразі нас цікавить – контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів. Тож із метою визначення рівня засвоєння учасниками навчального матеріалу з певної теми ми обираємо форму «Вікторина» (Quiz).

Результати перевірки будь-яких завдань переносимо до журналу, створеного на власному ПК в Excel, щоб потім ми змогли врахувати всі оцінки під час виставлення тематичних чи семестрових.

3. <https://learningapps.org>

LearningApps.org дозволяє створювати різноманітні інтерактивні завдання та користуватися вправами, які були розроблені іншими вчителями. Загалом цей ресурс містить велику базу різнопланових цікавих завдань із різних навчальних предметів, яка постійно збагачується й оновлюється.

Завдання цікаві також тим, що до них можна додавати текст, зображення, звук, відео за аналогією, оскільки сервіс має віконце «Створити схожу вправу». Можна дати домашнє завдання: «Опрацювавши відповідний матеріал підручника, у розділі «Мої вправи» створити інтерактивне завдання». Із часом завдань накопичується досить багато. Аби систематизувати їх набір, доречно створювати папки, як це робиться у звичайному комп'ютері, і переміщувати в них відповідні завдання. У власному «кабінеті» також можна створювати колекцію вправ за конкретною тематикою або до певного уроку. Під час роботи на уроці кожен учень (або група учнів) отримує пароль для входу й виконує надані вчителем завдання.

Після виконання завдань відбувається перевірка та оцінювання. Для цього треба натиснути на синій кружечок внизу сторінки справа (*неправильні відповіді зафарбовані червоним кольором, правильні – зеленим*). *Усі результати, як уже зазначалося вище, слід перенести у свій журнал, створений в Excel на власному комп'ютері.*

4. <https://onlinetestpad.com>

Створити цікаві тести, опитування, кросворди та комплексні завдання з готових матеріалів допоможе онлайн-конструктор тестів **Online Test Pad**. Вам будуть доступні при створенні своїх завдань такі типи тестів: один вибір, мультिवибір, введення числа, введення тексту, відповідь у вільній формі, установлення послідовності, установлення відповідності, заповнення пропусків, інтерактивний диктант, послідовне виключення й інші. Учитель може переглядати окремий результат кожного учня, статистику відповідей і набраних балів за кожне завдання. *І знов-таки – обов'язково зберігати результати у своєму Excel-журналі на власному ПК.*

5. <https://www.classdojo.com/ru-ru/?redirect=true>

Class Dojo – зручний і простий інструмент для оцінки роботи класу в режимі реального часу. За допомогою цього сервісу вчитель може швидко й просто оцінювати контрольну, самостійну, класну й домашню роботу. Для цього є спеціальна опція – створення завдань чотирьох типів. Учень може написати роботу та прикріпити файл або намалювати роботу, сфотографувати чи зняти коротке відео. Учитель одразу бачить, яке саме завдання виконав учень.

Використовуючи цю платформу, можна надавати посилання й для батьків, щоб вони бачили в «Класі» лише свою дитину та її результати, а також стрічку із

завданнями й коментарями від усіх. *Так само не забуваємо всі результати (оцінки) зберігати у своєму комп'ютері в спеціально створеному для кожного класу Excel-журналі.*

6. <https://naurok.com.ua>

Сервіс **онлайн-тестів «На Урок»** створений саме з метою повноцінної дистанційної перевірки знань, умінь і навичок, які здобули учні під час самостійної роботи в режимі дистанційної освіти.

Звернімо увагу на найбільш важливі особливості сервісу *онлайн-тестів «На Урок»*: велика база готових завдань; можливість самому створювати різнотипні тести; зручний і повний контроль виконання учнями робіт; 12-бальна та відсоткова система оцінювання; широкі можливості для аналізу результатів роботи школярів; інтеграція з «особистим кабінетом» учителя.

Використовуючи цю платформу для контролю навчальних досягнень учнів, педагог зможе:

- дати завдання з будь-якої теми й контролювати його виконання дистанційно;
- змінювати кінцевий термін виконання завдань;
- контролювати, коли саме було виконане завдання конкретним учнем;
- аналізувати статистику успішності;
- завантажувати звіти про виконання роботи в таблицях Excel.

Система сама оцінить роботу за 12-бальною шкалою або у відсотках. Так само миттєво вона підрахує загальну кількість балів за кожне завдання. Ви зможете переглянути відповіді кожного учня окремо або ж здійснити загальний аналіз виконання завдань учнями всього класу (залежно від того, яку мету й завдання ставите перед собою та дітьми). *А потім – зберегти всі оцінки в електронному журналі, створеному в Excel на власному комп'ютері.*

7. <https://classroom.google.com/h>

Google Classroom надає багато можливостей учителю для перевірки рівня засвоєння учнями навчального матеріалу. Педагог може бачити загальну картину стану виконання учнями завдань: кількість школярів, які виконали завдання, та їх прізвища; скільки учнів ще не виконали, та хто саме. Учителю після перевірки роботи будь-якого виду повертає її учню з оцінкою чи з пропозицією доопрацювати.

Після того, як учень виконає завдання та відправить відповідь у вигляді файлу, учитель починає перевіряти: файли робіт зберігаються на *Google Диску* вчителя, вміст якого можна переглядати й за допомогою ПК, якщо виконати процес підключення *Диска* до файлової системи персонального комп'ютера.

Для цього треба перейти в розділ «Роботи учнів» і вибрати зі списку того, хто здав завдання, перевірити й виставити оцінку. Учителю зручно відслідковувати вже повністю виконані завдання, які **автоматично сортуються на перевірені та неперевірені.**

Для того, щоб учень отримав повідомлення про результат перевірки, необхідно натиснути на вікно «Повернути», разом із цим учитель може прокоментувати роботу. Таким чином, процес оцінювання робіт охоплює всіх школярів.

Використання **Google Classroom** є лише частиною системи взаємодії учнів і викладачів у єдиному інформаційно-освітньому просторі, побудованому на базі сервісів **Google Suite for Education**.

Учні теж мають свої облікові записи, і більшість (із часом усі) вже знають, як цим користуватися. Але, якщо потрібно, можна провести короткий інструктаж:

- увійти до свого хмарного акаунту, увівши власний «логін» і «пароль»; та за допомогою головного меню браузера *Google Chrome* потрапити до *Google Classroom*;
- вибрати «Студент»;
- ввести код класу або приєднатися за запрошенням учителя.

Приєднавшись до курсу, учень, кликнувши на позначку в лівому верхньому кутку (головне меню сторінки), може дуже швидко перейти на сторінку нового курсу. Учень помітить завдання не лише в додатку *Google Classroom*, а й отримає повідомлення на свою електронну пошту. Дітям найбільше подобається те, що на бічній панелі додатка «Клас» завдання відображаються в хронологічному порядку з нагадуванням про терміни їх виконання та подачі вчителю. Завдяки наявності такої функції стає практично неможливим забути виконати якийсь завдання у визначений час.

Відкривши та виконавши завдання, учень робить відмітку про його виконання, кликнувши у вікні «ВІДКРИТИ», справа від завдання, та обираючи один зі способів додавання файлу з виконаним завданням, кликнувши на словах «ДОДАТИ» або «СТВОРИТИ». Після цього з'являється відмітка «ВИКОНАНО». Учень надає виконані завдання вчителю, на документі з'являється статус «ПЕРЕГЛЯД».

Після повернення роботи вчителем, про що учень дізнається з появи значка «ПОВЕРНУТО», можна побачити оцінку, кликнувши на вікні «ВІДКРИТИ». Також з'являється можливість переглянути зауваження до роботи, виправити помилки та повторно надіслати роботу, кликнувши на вікні «НАДІСЛАТИ ПОВТОРНО».

Отже, ми бачимо, що між учителем і учнями існує постійний зв'язок, педагог може:

- повертати роботу необмежену кількість разів;
- надсилати коментарі окремим чи всім учням.

У програмі Google-клас учителі можуть публікувати в завданнях або в стрічці новин посилання на словники, відеоуроки, презентації, мають можливість завантажувати власні презентації або створювати їх спільно з учнями, відкривши доступ для всього класу або для певної групи здобувачів освіти окремо.

Що стосується письмових робіт (есе, творів, власних висловлень, редагування й аналізу текстів тощо), передбачених програмою, то слід звернути увагу, що в сервісі налаштовані функції перевірки таких робіт.

Учителі можуть перевірити письмову роботу, надіслану учнем, виправити й проаналізувати помилки, а потім відправити перевірений файл учневі для виконання роботи над помилками. До речі, створювати й перевіряти завдання в електронному сервісі швидше й зручніше, ніж на папері. Деякі помилки виправляє програма. Те, що не «побачив» сервіс, учитель закреслює й виправляє зеленим кольором, написавши поруч правильний варіант. **Програма одразу зберігає оцінки, тобто, ще одна перевага – ви одразу матимете електронний журнал.**

Що стосується **контрольних робіт**, то їх можна організувати, розробивши 2 варіанти й відкривши доступ до певного варіанта кожному учневі окремо, аби уникнути списування.

Для **контрольних робіт** існує ще одна функція – установлення терміну виконання завдання, а також розроблена система оцінювання (*обидві функції знаходяться на панелі справа й устанавлюються в ручному режимі*).

Після виставлення оцінок за будь-які завдання так само, як і під час роботи з іншими сервісами, зберігаємо їх в Excel-журналі на своєму ПК.

Отже, зважаючи на вищевикладене, можна зробити висновок, що **сервіси Google допоможуть спостерігати** за тим, наскільки **результативно учні виконують завдання**.

Школярі можуть працювати над завданнями в **Google-документах** разом або ж індивідуально. Учитель має можливість відстежувати просування школярів у межах запропонованих завдань і контролювати процес виконання, скеровувати діяльність кожної дитини.

За результатами таких спостережень педагогу буде корисно створити Google-таблицю («**Таблицю просування**»), де в рядках записані імена учнів, а в стовпчиках – перелік завдань (кроків), які мають виконати (пройти) учні, та надати школярам доступ для редагування. Вони заходять до цієї таблиці й позначають виконане завдання кольором залежно від того, наскільки легко їм було працювати (*наприклад, зеленим, жовтим або червоним*).

Радимо **домовлятися з учнями, у якому форматі вони будуть здавати завдання**. Наприклад, якщо це творча робота – вона може пересилатись у формі Google-документа. Дуже цікавим для дітей і вчителів буде спільний формат здавання робіт. Наприклад, працюючи на платформі ClassDojo, уже згаданій вище, кожен учень може мати сторінку, де накопичуватимуться його домашні завдання.

Цілком реально працювати й без спеціальних інструментів, використовуючи той же **Viber**. Учитель створює групу для класу. У цій групі дає завдання, відповідає на запитання. Учні відправляють результати виконання завдань до групи у вигляді фотографій, сторінок зошита чи просто текстів.

Проте, на жаль, є поодинокі випадки, коли в дітей **немає доступу до Інтернету**, особливо коли йдеться про сільську місцевість. Таких школярів треба забезпечити класичними стандартними **завданнями з підручників, роздатковими матеріалами** через телефонні розмови чи відправлення смс-повідомлень. Так само необхідно здійснити й **оцінювання**, оскільки воно в будь-якому разі є **неодмінною вимогою до організації освітнього процесу**.

Із досвіду організації дистанційного навчання деяких сільських закладів освіти нам відомо про так звані «**поштові скриньки**»: їх устанавлюють біля школи на вулиці, учні вкидають туди в зазначений час файли з виконаними завданнями. У домовлений час школярі забирають перевірені роботи з оцінками та поясненнями вчителя. Звичайно, такі випадки – одиничні, але вони, на жаль, є, що обумовлено нашими реаліями.

Підсумовуючи вищевикладене, наголошуємо: усі оцінки за завдання вчитель накопичує у своєму електронному журналі, створеному в Excel, і зберігає у своєму комп'ютері, щоб потім без проблем виставити оцінки за теми, семестр, а втім і за рік.

1. Особливості методики оцінювання навчальних досягнень учнів у дистанційному режимі

Для організації ефективного оцінювання навчальних досягнень учнів у дистанційному режимі корисно здійснити такі орієнтовні дії:

- Створити google-таблиці, де кожен учень матиме доступ до коментування, і лише після його звіту про виконання певного завдання там з'являтиметься відмітка про оцінювання.
- Завдання поділити на основні, які мають дедлайни, та за вибором, що створюють індивідуальну траєкторію навчання й дають додаткові бали.
- Налогодити спілкування в чаті соцмережі (за вибором учнів і вчителя), який майже не має обмеження в часі, а основна інформація зберігається там же.
- Обрати онлайн-ресурси для виконання різних видів завдань і їх оцінювання.
- Учителю для накопичення оцінок учнів створити електронний журнал в Excel, який зберігатиметься у власному комп'ютері, щоб потім без проблем виставити тематичні й семестрову оцінки.

Звертаємо увагу, що можна не працювати за 12-бальною шкалою, а лише переводити наприкінці семестру з накопичувальної 120-бальної системи, де кожен може зібрати свої бали за різні активності й завдання та бачити прогрес, можливість вибору.

Учні знатимуть, що за основну частину вони можуть набрати 60 балів, а решту 60 отримати за додаткові творчі завдання, проекти, твори тощо. Так школярі набиратимуть певну кількість балів. Наприкінці семестру треба поділити оцінку на 10 (*таким чином здійсниться переведення на 12-бальну шкалу*) і виставити в журнал.

Завдання під час дистанційного навчання мають бути легшими за ті, які даються під час звичайного освітнього процесу, оскільки в Інтернеті вчитися важче. Завдання повинні бути з меншою інтенсивністю матеріалу й повільніші за часом. І чим менші діти за віком, тим ще більше треба зменшувати інтенсивність матеріалу.

Водночас, варто **тестувати складність завдання**. Якщо шестеро з десяти дітей не можуть виконати цей варіант завдання, треба його замінити.

Учитель має давати дітям **чіткі інструкції**: у файлах, які розсилатиме учням, слід описати зі «скрінами», куди зайти й що натиснути, які завдання виконати, як їх направити вчителю тощо.

Наприклад:

1. За допомогою он-лайн ресурсу «На урок» пройти тест за темою
«_____».

2. **ВАЖЛИВО!** Під час виконання не користуйся підручником, Інтернетом та іншими гаджетами для того, щоб дізнатися правильну відповідь. Я довіряю тобі!

3. Дедлайн (останній термін) – до _____. За це завдання ви будете отримувати оцінки. Тому невиконане завдання має наслідки...

4. Інструкція для проходження:

- зайти за посиланням <https://naurok.com.ua/test/join>;

- введи своє прізвище та ім'я;
- введи код доступу – 881042;
- виконай тест;
- після виконання уважно переглянь завдання й відповіді.

Звертаємо увагу, що не можна виключати завдання з підручника – обов'язково їх виконувати як під час онлайн-уроку, так і домашньої роботи.

Слід усвідомити, що заняття в такому новому форматі – це стрес для багатьох дітей; від того вони швидше втомлюються. Та все ж коректно, без хвилювання та емоцій учням треба пояснювати: це таке ж повноцінне навчання, тому будуть і оцінки.

Під час дистанційного навчання, як і очного, важливо бачити всю роботу учня, а не лише відповідь, бо **треба зрозуміти хід виконання, засвоєння ним понять** тощо. Якщо учень виконує неправильно, він так і засвоїть матеріал. Тому важливо отримати фото виконаної роботи, щоб виправити помилки, надати коментар і скоригувати надалі діяльність дитини.

Пропонуємо:

- ***Добирайте такий матеріал, який відповідає віковим та індивідуальним особливостям ваших учнів.*** Якщо діти досить самостійні, уміють зробити презентацію, надрукувати текст, скопіювати і вставити все, знайти потрібну інформацію в Google, зареєструватися на будь-якому сервісі тощо, то вони швидко перелаштуються на інший темп роботи. Якщо ж ні, то працюйте з ними повільніше й за легшими завданнями.
- ***Структуруйте матеріали для учнів.*** Створіть на Google-диску папку із завданнями. У кожній – дата й уроки. У будь-який час дитина може переглянути матеріал. Їй не треба шукати у Вайбері невідомо які файли.
- ***Не відправляйте всі посилання, які тільки маєте.*** Якщо у вас є 10 ресурсів, то учень повинен з усіма розібратися, всюди зареєструватися. Це може бути безпроблемним лише для учнів старших класів, та й то не всіх закладів освіти. Після реєстрації на ресурсі відправляйте учням пароль і логін, укажіть, яке конкретно завдання треба виконати. Зважайте на те, що динаміка в учнів різна. Хтось швидше «ловить» інформацію і звик до формату дистанційного навчання, а комусь потрібно більше часу.
- ***Зважайте на ситуацію, що склалася:*** пам'ятайте, що значну частину матеріалу діти опановують самостійно. Варто надавати їм більше спроб і часу на виконання контрольних завдань.
- ***Ні в якому разі не розглядайте оцінювання як інструмент покарання школярів.*** Обирайте підходи, які сприятимуть індивідуалізації освітнього процесу, підвищуватимуть навчальну самостійність у виконанні робіт і мотивуватимуть учнів.

- **З метою виявлення проблем у навчанні проводьте анкетування як учнів, так і їхніх батьків**, відправивши посилання на сторінку опитування електронною поштою, опублікувавши в соціальних мережах або на шкільному сайті (опитування може бути як анонімним, так і від авторизованих користувачів).
- **Постійно вдосконалюйте свої професійні компетентності** щодо прийомів роботи з хмарними технологіями, що дасть вам змогу організувати повноцінний освітній процес у відкритому інформаційному середовищі.

Шановні колеги! Під час опанування нових методик, інноваційних технологій педагоги нарощують не тільки професійні компетентності, а й підвищують і власну самооцінку, що дає підставу професійному співтовариству подивитися на нас як на фахівців, готових до вирішення найважливіших завдань сучасної освіти!

Методичні рекомендації вчителям української мови щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів

*Румянцева-Лахтіна О.О., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
вища кваліфікаційна категорія*

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року

Як потрібно оцінювати роботу здобувачів освіти при дистанційному навчанні? Оцінювання результатів навчальної діяльності може здійснюватись у синхронному або асинхронному режимі. Синхронний режим дозволяє забезпечити більш об'єктивне оцінювання, проте вимагає відповідного технічного забезпечення в учителя та всіх учнів. Хоча залишається ризик технічних збоїв під час виконання окремими учнями завдань, тому слід застосовувати індивідуальний підхід та передбачити можливість повторного виконання тесту (контрольної, самостійної роботи тощо). Асинхронний режим є більш гнучким у застосуванні, оскільки діти можуть виконувати завдання в зручний час, проте – менш об'єктивним. Для зменшення ризиків необ'єктивного оцінювання рекомендовано налаштувати опцію проходження тесту один раз та обмежити час на виконання завдання, установити термін для здачі тесту, повідомляти результати (у разі неавтоматизованої перевірки робіт) індивідуально після отримання робіт від усіх учнів. За необхідності вчитель може провести додаткове усне опитування школярів за допомогою одного із засобів телефонного або відеозв'язку.

Результати оцінювання навчальних досягнень рекомендовано повідомляти учням у такі способи: фіксувати в електронному щоденнику (за наявності), надсилати в індивідуальному порядку шляхом використання одного із засобів зв'язку (електронної пошти, смс-повідомлення, повідомлення в одному з месенджерів, повідомлення в телефоні тощо). *Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.*

Про способи оцінювання та канал зв'язку, який буде використовуватись учителем і учнями одного класу, необхідно *повідомити дітям та їхнім батькам заздалегідь* або оприлюднити цю інформацію на сайті закладу освіти. Важливо оптимізувати та мінімізувати кількість каналів зв'язку та платформ дистанційного навчання, які застосовуються педагогами для зв'язку зі школярами.

Поточне та формувальне оцінювання. Основною метою оцінювання учнів в умовах дистанційного навчання є не перевірка і контроль, а забезпечення зворотного зв'язку педагога зі школярами. Тому в організації щоденного освітнього процесу варто надавати пріоритет не поточному, а формувальному оцінюванню, яке передбачає надання учням підтримки, коригування засобів і методів навчання у випадку виявлення їх неефективності. Результати виконаних самостійних робіт мають використовуватися для відзначення успіхів учнів, аналізу помилок, планування подальшої роботи з опанування навчального матеріалу в умовах дистанційного навчання.

Поточне оцінювання з української мови вчителі можуть здійснювати в усній і письмовій формах, застосовуючи такі його види: *тестування, практичні, контрольні, діагностичні роботи, дослідницькі та творчі проєкти, есе, усні співбесіди та опитування тощо.* Кількість робіт, які підлягають поточному оцінюванню та передбачають фіксацію оцінки в класному журналі, під час дистанційного навчання його варто оптимізувати з метою уникнення перевантаження учнів.

Усні завдання можуть бути оцінені вчителем безпосередньо через *Skype, Zoom* або будь-який месенджер, що забезпечує відеозв'язок у синхронному режимі, або перевірені опосередкованим способом через відео чи аудіофайли, надіслані на пошту вчителя.

2. Способи дистанційного оцінювання

Як оптимізувати зворотний зв'язок? Як у процесі навчання, так і в **процесі оцінювання** вчитель обирає засоби зворотного зв'язку з учнями за допомогою онлайн-сервісів. Отримання навчальних матеріалів і спілкування між учасниками дистанційного навчання забезпечується через передачу відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації в *синхронному* або *асинхронному* режимі. Це можуть бути письмові роботи (самостійні й контрольні, перекази, зокрема й окремі тестові, компетентнісні завдання тощо), а також навчальний проєкт, заповнення таблиць, побудова схем, моделей тощо.

Форум – найпоширеніша форма спілкування педагога й учнів у дистанційному навчанні. Кожний форум присвячений будь-якій проблемі або темі. Модератор форуму (вчитель) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи запитаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднати різні файли певного

розміру. Кілька форумів можна об'єднати в один великий. Наприклад, під час роботи малої групи учнів над проектом, створюються форуми для кожної окремої групи з метою спілкування у процесі дослідження над вирішенням поставленого для даної групи завдання, потім – обговорення загальної проблеми проекту всіма учасниками (веб-конференція). Захист проекту під час форуму або обговорення та вирішення проблеми сприяє не тільки розвитку мовлення здобувачів освіти, а й **об'єктивному оцінюванню** під час Інтернет-спілкування.

Чат – спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативного спілкування людей через Інтернет. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіовідеочат. Найбільш поширений – *текстовий* чат. *Голосовий* чат дозволяє спілкуватися за допомогою голосу, що під час вивчення **української мови** в дистанційній формі є *важливим моментом*. В освітніх цілях, за необхідності, можна організувати спілкування в чатах для розвитку мовлення, відпрацювання комунікативних навичок і **оцінювання усних видів робіт**. Це реальна можливість мовної практики, яка проводиться в рамках запропонованої для дискусії проблеми, сумісної проектної діяльності, обміну інформацією.

Відеоконференція – це конференція реального часу в online-режимі. Вона проводиться у визначений день і в призначений час. Для якісного проведення відеоконференції, як і телеконференції, необхідна її чітка підготовка: створення програм (цим займається мережевий викладач), своєчасна інформація на сайті, розсилка за списком (виконує педагог-куратор). Відеоконференція – один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», коли учні та викладач знаходяться на відстані. Отже, обговорення й прийняття рішень, дискусії, захист проектів відбуваються в режимі реального часу. Усі учасники можуть бачити один одного, а вчитель має можливість супроводжувати лекцію наочним матеріалом, потім **оцінюючи відповіді учнів** у реальному часі.

Блог. Це форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей. В Інтернет-курсі з мови технології блогу можна використовувати під час навчання в колективі. Наприклад, автор (один учень чи група) виконав певне завдання (твір, есе), яке розміщується на сайті свого мережевого щоденника (блогу). Після цього автор блогу дає можливість іншим учням прочитати та прокоментувати розміщений матеріал або поставити запитання до окресленого тексту. В учнів з'являється можливість обговорення та оцінки якості публікації, коментарів **українською мовою**, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок здобувачів освіти та **демократизації процесу оцінювання**.

Для **об'єктивності оцінювання** під час Інтернет-спілкування рекомендуємо використовувати найбільш затребувані методи дистанційного навчання: пояснювально-ілюстративний, дослідницький, репродуктивний, частково пошуковий (евристичний); програмованого навчання. Можна використовувати такі інтерактивні методи, як «Керована лекція», «Коло ідей», «Бажано. Обов'язково. Не можна».

Електронна пошта – стандартний сервіс Інтернету, що забезпечує передавання повідомлень як у формі звичайних текстів, так і в інших формах (програмах, графіці, звуках, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді. У системі оцінювання електронна пошта використовується для організації спілкування викладача й учня, для надсилання **контрольних або самостійних робіт**, і їх **аналізу й оцінювання**.

3. Оцінювання за допомогою дистанційних платформ та соціальних мереж

Якщо дозволяють технічні можливості, краще проводити оцінювання результатів навчання за допомогою **дистанційних платформ**.

У разі застосування вчителем однієї з платформ для дистанційного навчання (**Google Classroom, Naurok, Moodle** тощо) можна налаштувати опцію переходу учня до наступної теми за умови виконання перевірконого завдання за вивчену тему. Це дає змогу зменшити навантаження вчителя, пов'язане з «ручною» перевіркою завдань, а учню – здійснювати самооцінювання успішності оволодіння навчальним матеріалом.

Традиційний підхід передбачає передачу виконаних письмових робіт (зроблених на комп'ютері або сфотографованих) **електронною поштою** або через платформу **Google Classroom, Moodle** тощо, один із месенджерів (**Viber, Facebook (з 14 років), WhatsApp** та ін.).

Середовище **Classroom** дає можливість організувати офлайн-навчання, використовуючи відео, текстову та графічну інформацію, різні додатки **Google**. Педагог має можливість контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання.

Viber та інші мережі дозволяють створювати закриті групи, чати, обговорення тем, завдань, проблем, інформації.

Пропонуємо застосовувати методи, що забезпечують **оволодіння мовою: практичні, репродуктивні, проблемні, пошукові, словесні, наочні, (дедуктивні, індуктивні); мотиваційні, контролю й самоконтролю.**

За відсутності засобів Інтернет-зв'язку зворотний зв'язок з учнями вчитель може підтримувати в телефонному режимі, а виконані завдання отримувати поштою.

Учитель може організувати **самооцінювання** учнями успішності своєї роботи, надіславши їм ключі для самоперевірки (після виконання завдань) та критерії оцінювання й самооцінювання творчих робіт тощо.

4. Альтернативні засоби оцінювання

Відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» заклад освіти може здійснювати оцінювання результатів навчання учнів як за системою, визначеною державним законодавством, так і за власною шкалою.

У разі запровадження закладом освіти власної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів мають бути розроблені правила переведення до системи оцінювання, визначеної законодавством.

Заклад може використовувати інші системи оцінювання навчальних досягнень учнів за погодженням з місцевими органами управління освітою (**наказ МОН України від 13.04.2011 № 329**).

Для оцінювання індивідуальних досягнень школярів доречно використовувати **портфоліо**. Це – **накопичувальна система оцінювання**, що передбачає формування вміння учнів ставити мету, планувати та організовувати власну навчальну діяльність; накопичення різних видів робіт, які засвідчують рух в індивідуальному розвитку; активну участь в інтеграції кількісних і якісних оцінок; підвищення ролі самооцінки.

Таке оцінювання передбачає: визначення критеріїв для включення учнівських напрацювань до портфоліо; форми подання матеріалу; спланованість процесу оцінювання; елементи самооцінки з боку учня тощо.

Для створення портфоліо немає встановлених правил і вимог. Його головне призначення – показати, на що здатні учні. Способи оформлення можуть бути різними: від відбору найкращих досягнень із будь-якого предмета (предметів) до накопичення всіх робіт, виконаних учнем. **Для створення портфоліо можна користуватися цим посиланням.**

Анкетування. Для проведення поточного контролю під час дистанційного навчання зручно використовувати різноманітні анкети. *Анкета* – достатньо гнучкий інструмент, оскільки питання можна ставити необмеженою кількістю різних способів. У дистанційній освіті після освоєння кожної теми можна використовувати *анкети*, у яких учень сам оцінює свої результати навчання за такими показниками:

- зрозумів / зрозуміла, можу вирішити самостійно;
- зрозумів / зрозуміла, можу вирішити з підказкою;
- не зрозумів / не зрозуміла, не можу вирішити.

Зважаючи на ситуацію в країні, коли переважна більшість учасників освітнього процесу не була готовою до дистанційного навчання, варто надавати учням *можливість повторно виконати роботи*.

Як потрібно оцінювати самостійні тестові (перевірочні) завдання, виконані учнями в домашніх умовах? І чи є в цьому потреба?

Оцінювання таких робіт здійснюється відповідно до наказу МОН України від 21.08.2013 № 1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти».

В умовах сьогодення значна частина батьків негативно реагує на дистанційне навчання. Їх цікавить запитання: чи мають право учні не виконувати завдання?

Потрібно прагнути, щоб усі учасники освітнього процесу розуміли критичні умови, що склалися. Якщо немає інших можливостей учитися, крім дистанційної форми, якщо виникає проблема небажання виконувати завдання, педагогу важливо спілкуватися зі школярами та їхніми батьками, проводити роз'яснювальну роботу.

Насамперед, треба зрозуміти причини негативної реакції батьків. Можливо, у них немає технічних засобів, наприклад: один комп'ютер і двоє дітей. Можливо, батьки вважають кількість завдань, які задають учителі, надмірними, а також не мають досвіду організації самостійного навчання дитини.

Необхідно враховувати справжні потреби й мотиви людей, щоб досягти порозуміння. І вчителям, і батькам варто розуміти: дитина вчитиметься, якщо процес буде *організований, структурований і необтяжливий* – такий, що відповідає віковим особливостям дитини.

Потрібно зважати на ситуацію, що склалася, пам'ятати, що значну частину матеріалу *діти опановують самостійно*. Варто надавати їм *більше спроб і часу* на виконання контрольних завдань.

Підсумкове оцінювання. Під час організації освітнього процесу з використанням дистанційних технологій навчання в умовах карантину **підсумкове оцінювання** (тематичне, семестрове та річне) може здійснюватися віддалено, із

використанням цифрових технологій для всіх здобувачів освіти, незалежно від форми, за якою вони її здобувають.

Підсумкова оцінка за семестр виставляється з урахуванням результатів *поточного, тематичного* оцінювання, оцінювання *різних видів мовленнєвої діяльності*, отриманих учнями під час дистанційного навчання та до його початку. Учні, які не мають результатів поточного оцінювання з об'єктивних причин, можуть бути оцінені **за результатами проведення семестрової контрольної роботи**.

Міністерство освіти і науки України рекомендує адміністрації кожного закладу загальної середньої освіти попередньо *надіслати учням графік проведення всіх видів оцінювання*, у якому треба зазначати такі складові: форму та вид оцінювання з кожного навчального предмета, необхідні ресурси, дату та тривалість проведення оцінювання (для *синхронного* режиму), дату та час розміщення завдань, кінцевий термін і спосіб їх подання (для *асинхронного* режиму).

Учитель має отримати зворотний зв'язок від усіх учнів щодо ознайомлення з графіком і наявності технічної можливості виконати й надіслати завдання в зазначений термін. Якщо хтось зі школярів **не має технічної можливості виконати завдання**, передбачити для них **інший спосіб проходження оцінювання та пересилання матеріалів**.

Якщо оцінювання проводиться в *синхронному* режимі, доцільно передбачити додаткову можливість його проходження для учнів, які не мають технічних засобів навчання або постійного підключення до мережі Інтернет, а також для тих, у кого відбувся технічний збій під час проходження оцінювання.

Тематичні та семестрові підсумкові роботи, які було проведено в умовах дистанційного навчання під час карантину, записуються в класному журналі **без зазначення дати їх проведення**. **Тематична** оцінка виставляється до класного журналу в колонку з надписом «Тематична» без дати. Орієнтовна мінімальна кількість тематичних оцінок відповідно до кількості навчальних годин за рік визначається пропорційно:

35 годин – 4 тематичні;

70 годин – 6 тематичних;

140 годин – 8 тематичних.

При виставленні **тематичної** оцінки з української мови враховуються **всі види** навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми.

Семестрова оцінка виставляється без дати до класного журналу в колонку з надписом «II семестр». Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок.

Річне оцінювання виставляється з урахуванням результатів за перший та другий семестри навчального року.

5. Створення та використання завдань різного типу з української мови під час дистанційного оцінювання

Оцінювання на платформі [Classroom.google.com](https://classroom.google.com) є зручним для вчителя-словесника, бо те, що стосується **письмових контрольних робіт (есе, творів, переказів тощо)**, передбачених освітньою програмою, налаштоване в сервісі на функції перевірки.

Учителі можуть перевірити есе, надіслане учнем, виправити й проаналізувати завдання, а потім відправити перевірений файл учневі для виконання роботи над помилками. До речі, створювати й перевіряти завдання в електронному сервісі швидше й зручніше, ніж на папері. **Програма одразу зберігає оцінки, тобто ще одна перевага – ви одразу матимете електронний журнал.**

Приклад перевірки есе. Деякі помилки виправляє програма. Те, що не «побачив» сервіс, учитель закреслює й виправляє іншим кольором, написавши поруч правильний варіант.

Це зручно зробити в **Google-документі**. Варто виділити помилки: жовтим – лексичні, зеленим – граматичні, закреслити або поставити розділові знаки (автоматично іншим кольором), великою літерою виправляємо орфографічні помилки тощо. У кінці оцінюємо роботу. Корисно додати коментар.

Що стосується **контрольних робіт**, які припадають на час карантину, то можна організувати роботу, розробивши 2 варіанти й відкривши доступ до певного варіанта кожному учневі окремо, аби уникнути списування.

Для контрольних робіт ще одна функція – установлення терміну виконання завдання, а також існує система оцінювання (обидві функції знаходяться на панелі справа й установлюються в ручному режимі).

Покрокову інструкцію зі створення тесту в Google-формі можна знайти, перейшовши за покликанням: <https://is.gd/D73NaI>.

Ефективним буде тест із 10–12 завдань, бажано хоча б із двох варіантів з кожної теми, аби уникнути списування. Кількість балів має бути визначена за кожне виконане завдання. До всіх комплектів тестів необхідно скласти ключі з варіантами правильних відповідей. Кількість балів, отриману учнями за результатами роботи з тестами, необхідно перевести у 12-бальну шкалу оцінок.

Завдання закритої форми формулюється у вигляді твердження, яке перетворюється на істинне чи хибне висловлювання після вибору однієї з відповідей. У тексті необхідно уникати будь-якої багатозначності й нечіткості формулювань.

Завдання на встановлення відповідності. (Не всі онлайн-платформи підтримують створення тестів на відповідність. **Google-форми** дозволяють створювати такі тести). У процесі конструювання завдань на відповідність слід керуватися такими правилами: завдання формулюється так, щоб увесь зміст можна було відобразити таким чином: лівий стовпчик – формулювання правила, визначення або поняття, а правий стовпчик – приклад на використання сформульованого правила чи мовного явища.

Для розширення можливостей **Google-форм** (обмеження часу, відведеного на виконання роботи, відеоспостереження за учнем, який виконує завдання в синхронному режимі, розширені можливості роботи з текстом і файлами) використовуються доповнення, які можна завантажити й приєднати до форми.

Отже, програма **Google-клас** передбачає створення **тестів з однією або кількома** правильними відповідями в **Google-формах** – це зручний інструмент, за допомогою якого можна легко і швидко скласти тести або опитування. Форму можна підключити до електронної таблиці **Google**, і тоді відповіді учнів будуть автоматично зберігатися в ній. Якщо ця функція не ввімкнена, можна відкрити меню “Відповіді” й переглянути їхній зміст.

Одним з основних видів оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів освіти є процес узагальнення та систематизації знань під час підготовки до ЗНО з української мови. Найпоширенішим видом роботи є робота із закритими та відкритими тестовими завданнями.

Пропонуємо технологію роботи з тестовими завданнями, що включають опрацювання **мікротекстів**, ураховують повторення навчального матеріалу з **української мови та літератури** й підготовку до ЗНО. Запропоновані мікротексти – уривки з літературних творів, які вивчаються за програмою ЗНО. Таким чином, випускники, опрацьовуючи тестові завдання з мови, повторюють тексти з літератури. Завдання з мікротекстами можна створювати як у **Google-формах**, так і в **Google-документі**.

Приклади тестових завдань для 11 класу з використанням Google форми за темою «Повторення й узагальнення вивченого в 5-8 класах»
(з використанням уривків тексту роману у віршах «Маруся Чурай» Ліни Костенко», який включено до програми ЗНО)

- (1)Я може божевільним тут здаюся.
- (2)Ми з вами *люди* різного коша.
- (3)Ця *дівчина* не просто так, Маруся.
- (4)Це — голос наш. Це — пісня. Це — *душа*.

(5)Коли в похід виходила батава,
її піснями плакала Полтава.

- (6)Що нам було потрібно на війні?
- (7)Шаблі, знамена і її пісні.

(8)Звитяги наші, муки і руїни
безсмертні будуть у її словах.

- (9)Вона ж була як голос України,
що клекотів у наших **корогвах!**

1. Синонімами до виділеного слова в дев'ятому реченні є всі слова, ОКРІМ

- А держало
- Б стяг
- В прапор
- Г знамено

2. Присудками в тексті є всі слова, ОКРІМ

- А люди
- Б дівчина
- В душа
- Г безсмертні

3. Односкладним називним є речення

- А друге
- Б третє
- В сьоме
- Г восьме

4. Складним є речення

- А перше
- Б третє
- В восьме
- Г дев'яте

5. Пунктуаційну помилку допущено

- А при вставному слові
- Б між підметом і присудком
- В при однорідних членах речення
- Г у складному реченні

Такі завдання є дуже **ефективними** для **повторення** та систематизації знань одинадятикласників наприкінці навчального року, оскільки так випускники повторюють правила з української мови, що базуються на літературному тексті, який передбачений програмою ЗНО.

Ефективним для систематизації та оцінювання навчальних досягнень учнів може бути створення **навчальних проєктів**. Для організації процесу обговорення проблеми, що досліджуватиметься, можна скористатися хмарними сервісами **Google Документи** та **Google Таблиці**. **Google Документи** – це текстовий редактор, за допомогою якого можна в режимі онлайн спільно створювати, редагувати й формувати документи. Надаючи іншим користувачам право на редагування, додавання коментарів або перегляду того чи іншого документа, учитель має змогу організувати спільне обговорення з учнями процесу роботи над проєктом, визначення груп і завдань, які вони виконуватимуть. Також обговорення деяких питань може відбуватись як спілкування за допомогою вбудованого чату. **Google Таблиці** – редактор, що дозволяє створювати і формувати таблиці. Він також підтримує спільну роботу в режимі реального часу. За допомогою Google Таблиць можна працювати над заповненням таблиці спільно з іншими користувачами, спілкуючись із ними в чаті.

Поряд із вищезазначеними корисно застосовувати при проєктній діяльності й такі сервіси: Prezi (<https://prezi.com/>) (для презентацій і публікацій), Canva (<https://www.canva.com/>), Tilda (<https://tilda.cc/ru/>), Google Sites, Thisissand (<https://thisissand.com>) (для створення малюнків), для створення фільмів – відеоредактор YouTube editor, для створення сайтів – Google Sites тощо.

Ефективним методом як систематизації знань, так і **оцінювання навчальних досягнень учнів** під час дистанційної освіти є «ментальна карта». Її називають по-різному – mind-map, карта знань, схема мислення, карта розуму, інтелектуальна карта, карта уявлень, асоціативна карта тощо, але суть залишається незмінною – це схематичне зображення мисленнєвого процесу.

Ментальна карта дає змогу систематизувати й структурувати навчальний матеріал, віднайти смислові зв'язки, **проконтролювати й оцінити набуті знання**, адже специфіка викладання української мови в закладах освіти передбачає наявність теоретичного фактажу, без якого неможливе сприйняття нового матеріалу, відпрацювання умінь і навичок. Учні повинні знати та розуміти основні терміни, орієнтуватися в рівнях мовної структури, які пов'язані між собою. За допомогою **ментальної карти** вчителю **легко здійснити тестовий контроль**.

Приклад ментальної карти, створеної для уроку української мови за темою «Частка як службова частина мови», можна знайти за посиланням:

<https://www.mindomo.com/ru/mindmap/mind-map-5d93bc472f2e43898d45f09eac5e9a79>

Ментальна карта містить тестові завдання за вивченою темою, що суттєво полегшує роботу вчителя й систематизує знання здобувачів освіти.

6. Корисні джерела для організації дистанційного навчання та оцінювання досягнень учнів

Для спільної роботи вчителів і учнів рекомендуємо використовувати такі інструменти:

1. Студія онлайн-освіти Educational Era <https://www.ed-era.com/>
2. iLearn (<https://ilearn.org.ua/>) – цікаве, безкоштовне й доступне 24/7 навчання: онлайн курси з основних предметів ЗНО, вебінари з найкращими репетиторами Києва, тести, подкасти, матеріали для самопідготовки .
3. Prometheus <https://prometheus.org.ua/> Онлайн курси України і світу з різних предметів та різноманітних напрямків для вчителів та учнів.
4. Каталог електронних освітніх ресурсів Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка <http://urok.ippo.kubg.edu.ua/>
5. Інтерактивні підручники Edera <https://www.ed-era.com/books/>
6. Мультимедійні підручники КМ Медіа (з відео і можливістю читати на телефонах) <http://kmmedia.com.ua/books/>
7. Українська програма – каталог е-підручників, відео, аудіокниг для школи <http://ukrprog.com/>
8. Розумники – придбання (диски та скачування з сайту) ліцензійних МОН е-підручників (педагогічні програмні засоби, тести та інше) <http://rozumniki.net/>
9. Нова школа – навчальні диски для школярів (каталог ресурсів всіх предметів) <http://novashkola.com.ua/>
10. Електронні версії підручників <https://e-pidruchnyky.net/>

Скановані підручники та відеоуроки:

1. Система e-pidruchnyky.net забезпечує широкий законний доступ до цифрових копій підручників, які використовуються в освітньому процесі закладів освіти України.

2. [Електронні версії підручників для 9 класу](#)
3. [Скановані підручники](#)
4. [8 клас Генеза \(і 7 клас\)](#)
5. [Вільна шкільна бібліотека](#)
6. [Всі шкільні підручники \(читати он-лайн\)](#)
7. [Підручники з сайту Інституту модернізації змісту освіти](#)
8. [Відповіді на завдання шкільних підручників](#)
9. [Відеоуроки української мови](#)
10. [MozaBook – мультимедійні уроки](#)
11. [Видавничий дім “Освіта”](#)
12. [35 музеїв онлайн](#)

Загальні ресурси підготовки учнів:

1. [Гіпермаркет знань](#)—повна і багаторівнева матриця кейсів. Кожен може додати свій внесок у Вікіпедії.
2. [Он-лайн курси \(за кошти \) за різними предметами](#)
3. [Уроки для школярів онлайн \(відеоуроки\)](#)
4. [Книги Гугл \(підручники, задачники, посібники, книги\)](#)
5. [Академія Гугл](#)
6. [Інтерактивні вправи learningapps](#)
7. [Безкоштовні он-лайн курси](#)
8. [Дистанційна підтримка освіти школярів](#)
9. [Методичні матеріали Міжнародної української школи](#)
10. [Навчальні матеріали про технологічні інновації \(уроки\)](#)

Підготовка до ЗНО:

1. [Підготовка до ЗНО \(за темами, усі предмети\)](#)
2. [ЗНО \(Львів, за темами\)](#)
3. [Онлайн-тестування “Тесторіум” – тестування ЗНО](#)
4. [Підготовка до ЗНО](#)
5. [Створення Гугл тестів \(з виставленням оцінок\) Відеоінструкція](#)
6. [MyTest \(редактор _приклад\)](#)
7. [7 платформ для створення тестів](#)
8. [Тестові платформи](#)
9. [9 платформ для створення тестів](#)
10. [Вікторини Quizizz](#)
11. [Алгоритм роботи з Plickers](#)
12. [OnlineTest Pad – конструктор тестів, опитувань, логічних завдань](#)

Додатково:

1. [Найбільша електронна бібліотека](#)
2. [Колекція відоуроків](#)
3. [Всі електронні підручники для 10 класу \(від School Champion\)](#)
4. [biv освіта](#)
5. [Мозаїка](#)

Методичні рекомендації вчителям української літератури щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів

Клімова С.В., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
магістр, вища кваліфікаційна категорія

1. *Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року*

Під час дистанційного навчання особливим стає **оцінювання досягнень учнів**. Найголовнішим критерієм вибору засобів для організації дистанційного оцінювання з **української літератури** має бути відповідність поставленим цілям навчання, урахування того, наскільки електронні ресурси уможливають досягнення очікуваних результатів навчання в дистанційному форматі. При цьому необхідно звернути увагу, що основною метою оцінювання з української літератури в умовах дистанційного навчання є не перевірка і контроль, а забезпечення зворотного зв'язку вчителя з учнями. Оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах карантину, відповідно до роз'яснень МОН України, може здійснюватися в *синхронному* та *асинхронному* режимі, однак *синхронне* оцінювання є більш об'єктивним.

Основними видами оцінювання навчальних досягнень учнів є **поточне й підсумкове** (тематичне, семестрове, річне), державна підсумкова атестація.

Поточне та формувальне оцінювання. В умовах дистанційного навчання діяльність учителя української літератури щодо організації поточного та формувального оцінювання має бути направлена на визначення об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей, забезпечення можливості й уміння школярів аналізувати власну діяльність (рефлексія), корегування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання. Важливо ознайомлювати учнів із критеріями для *поточного або формувального* оцінювання *до початку виконання* будь-якого завдання, а також представляти учням критерії у вигляді градації – опису різних рівнів досягнення очікуваного результату. Чим конкретніше будуть сформульовані критерії, тим зрозумілішою для дітей стане діяльність щодо успішного виконання завдання.

Поточне оцінювання з української літератури вчителі можуть здійснювати в усній і письмовій формах, застосовуючи такі його види: тестування, контрольні, діагностичні роботи, дослідницькі та творчі проекти, есе, усні співбесіди та опитування тощо. Досить цікавими в умовах дистанційного навчання є творчі проекти, результатами яких можуть бути:

- фото та відеопрезентації;
- відеофільми;
- фотопроекти;
- сценарії до створених фільмів чи мультфільмів;
- рукописні збірки різної тематики з ілюстраціями;
- сценарії літературно-музичних свят;
- колажі та ілюстративний матеріал;

- альманахи;
- макети журналів, газет, альбомів тощо.

Як приклад наводимо завдання до проекту за творчістю найвідомішого українського митця – Тараса Григоровича Шевченка, творчість якого вивчається в кожному класі середньої ланки:

1. Скориставшись книгою Ганни Шовкопляс та Івана Шовкопляса «За покликом серця», скласти карту подорожей Тараса Шевченка Україною.
2. Створити виставку маршруту екскурсії за темою «Світ пам'ятає Т.Г. Шевченка».
3. Укласти рукописну збірку з ілюстраціями «Мої улюблені поезії Тараса Шевченка».

Кількість та зміст контрольних робіт з української літератури визначається вчителем відповідно до навчальних програм і календарно-тематичних планів. **Основними видами контрольних робіт** з української літератури є:

- *тест*;
- *розгорнуті відповіді на запитання*;
- *твір*.

МОН України звертає увагу, що кількість робіт, які підлягають поточному оцінюванню та передбачають фіксацію оцінки в класному журналі, під час дистанційного навчання варто оптимізувати з метою уникнення перевантаження учнів. У **5-9-х класах** обов'язкова кількість видів контролю за II семестр: 1 контрольний письмовий твір та 2 інші види контролю (тести, відповіді на запитання та тощо), у **10-11 класах** така ж кількість видів контролю за рівнем стандарту, а в профільних класах – **4 роботи (1 контрольний письмовий твір, ще 3 роботи – це тести та відповіді на запитання)**. Для написання творів учитель може обирати форму есе, міні-твору щодо розкриття певної проблеми чи образу програмового тексту тощо.

Учитель має отримати зворотний зв'язок від усіх учнів: чи вони ознайомилися з датою виконання контрольної роботи, чи можуть технічно виконати та надіслати завдання у визначений термін. Виконані письмові завдання з української літератури, які підлягають оцінюванню (розміщені на електронних сервісах чи сфотографовані), повертаються вчителю через електронну пошту або **Google Classroom, Moodle, Viber, Facebook** тощо.

Якщо хтось із учнів не має можливості виконати завдання, необхідно передбачити для них інший спосіб проходження оцінювання та пересилання матеріалів.

Усні завдання оцінюються вчителем безпосередньо через **Skype, Zoom** або будь-який месенджер, що забезпечує відеозв'язок у синхронному режимі, оцінки коментуються через відео- чи аудіофайли, надсилаються учням на **електронну пошту**, у **Viber** тощо.

Перевірка читання віршів напам'ять може відбуватися шляхом записування учнем відео (у тому числі на мобільних пристроях), по **Skype**. Оцінку за читання напам'ять творів з української літератури виставляють у класному журналі в колонку без дати з надписом «Напам'ять» (поряд із колонкою того уроку, на якому вони вивчалися).

Тематичну оцінку виставляють на підставі *поточних* оцінок, з урахуванням *контрольної (тестової) роботи* з української літератури. Ефективний, зручний і цікавий варіант для дистанційного тестового оцінювання – використання *форм Google* для створення різнопланових завдань і *Google Classroom*, який допоможе контролювати учнів і співпрацювати з батьками. При виставленні *тематичної оцінки* враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми. Тематична оцінка виставляється до класного журналу в колонку з надписом «Тематична» без дати.

Семестрове оцінювання. МОН України звертає увагу, що підсумкова оцінка за семестр має бути виставлена з урахуванням *поточного* оцінювання до 12 березня 2020 року та з урахуванням *тематичних* оцінок, отриманих під час дистанційного навчання. Результати оцінювання навчальних досягнень рекомендовано повідомляти учням у такі способи: фіксувати в електронному щоденнику (за наявності), надсилати індивідуально шляхом використання одного із засобів зв'язку (електронної пошти, смс-повідомлення, повідомлення в одному з месенджерів, телефонної розмови тощо). *Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.*

Необхідно звернути увагу, що учні, які не мають результатів поточного оцінювання з об'єктивних причин, можуть бути оцінені за результатами проведення *семестрової контрольної роботи*. За роз'ясненням МОН України семестрове оцінювання тих учнів, які не виходять на зв'язок під час карантину, має формуватися з урахуванням очного навчання до впровадження карантинних обмежень. Семестрова оцінка виставляється до класного журналу в колонку з надписом «II семестр» без дати.

Річне оцінювання виставляється з урахуванням результатів оцінювання за перший та другий семестри навчального року.

ДПА. Відповідно до наказу МОН від 30 березня 2020 року № 463 учнів 9-х класів у 2019/2020 навчальному році звільнено від державної підсумкової атестації. У відповідних документах про освіту робиться запис «звільнений(а)».

Учні 11-х класів складають ДПА у формі зовнішнього незалежного оцінювання (далі – ЗНО) відповідно до Календарного плану підготовки та проведення ЗНО 2020 року зі змінами, внесеними на підставі наказу МОН України від 06 квітня 2020 року № 480. Навчальний рік для випускників 11-х класів буде залежати від термінів закінчення основної сесії ЗНО. За можливості в закладах освіти для випускників 11 класів бажано в дистанційному режимі провести консультації стосовно підготовки до участі в ЗНО з української літератури.

Заповнення класних журналів має здійснюватися після завершення карантину. Уроки, проведені за час дистанційного навчання, за роз'ясненням МОНУ, записуються в класні журнали після завершення карантину з датою, що відповідає календарно-тематичним планам і розкладу уроків. **Поточні оцінки** виставляються до класного журналу в колонку під датою відповідно до критеріїв оцінювання (наказ МОН України №1222 від 21.08.2013 р.). Учителі можуть перенести оцінки до класного журналу зі своїх записників або електронного щоденника.

2. Приклади завдань та інших матеріалів для використання під час дистанційного оцінювання з української літератури

Специфіка дистанційного навчання, що базується на телекомунікаційних технологіях, Інтернет-ресурсах і послугах, впливає на способи відбору і структуризації змісту, засоби реалізації тих чи інших методів і організаційних форм навчання. В умовах дистанційного навчання підготовка вчителя до різних видів контролю передбачає створення або використання електронних кейсів матеріалів:

- для повторення, узагальнення та систематизації навчального матеріалу;
- для проведення письмових контрольних (тестових) робіт та усних методів контролю.

Із метою якісної підготовки учнів до **контрольних тематичних і підсумкових робіт**, а також для ефективного повторення вивченого й проведення тренувальних вправ учитель може пропонувати кейси електронних матеріалів у вигляді онлайн-ових сховищ даних.

Це можуть бути Google-документи, наприклад, створення на **Google-диск** папки із завданнями з метою структурування необхідних матеріалів для учнів, використання Офіс 365 (документи, презентації, електронні таблиці, опитувальники та багато іншого).

Google-форми – один із найбільш популярних сьогодні сервісів для створення тестів та опитувальників. Ресурс має велику кількість шаблонів оформлення, що дозволяє створювати форми до будь-якої теми. Серед переваг слід відмітити миттєву обробку результатів і представлення їх у вигляді діаграм, імпортування результатів опитування чи тестування в редактор електронних таблиць.

При підготовці до контрольної (тестової) роботи кейси матеріалів можуть, наприклад, містити:

- **Інтелект-карти як опорні конспекти** (сучасний інформаційний простір пропонує численні програмні продукти для створення таких карт. Однією з найвідоміших програм є iMindMap).

Приклад: **Інтелект-карта до теми «Шістдесятництво»**
(<https://vseosvita.ua/library/embed/0100535v-ebd7.doc.html>)

- Узагальнюючі таблиці, опорні схеми.
Приклад опорної схеми «Побудова байки»

- Літературознавчі довідники, наприклад довідник аудіозаписів художніх творів.
Приклад: аудіоваріант повісті «Темне товариство боягузів, або засіб від переляку №9» Л.Ворониної:

I розділ - <https://www.youtube.com/watch?v=JRXRuFAWLa8>

II розділ - <https://www.youtube.com/watch?v=SCQh5zqJ5fA>

III розділ - <https://www.youtube.com/watch?v=C8b9Ye918yo>

- Літературні вікторини, у тому числі вікторини – цитатні характеристики персонажів «Упізнай героя», які можна виконати із застосуванням технології скріншотів з електронних текстів художніх творів.
- Відеоуроки за посиланнями.
- Кроссенси (розвиток подій у малюнках).

- Літературні диктанти.
- Порівняльні чи грона-характеристики персонажів художнього твору.
- Електронні паспорти художніх творів, зібрані в електронні теки за класами та темами.
- Інтерактивні біографії (наприклад, інтерактивна біографія Тараса Шевченка: <http://shevchenko.ukrlib.com.ua/>).

Сервіс *OneNoteClass*, наприклад, допомагає вчителю швидко створювати особисте робоче середовище для кожного учня, бібліотеку вмісту, а також сторінки для спільної роботи й творчої діяльності на уроках. На сторінках бібліотеки вмісту вчитель може розміщувати підручники та інші дидактичні матеріали. На сторінках *OneNote Class* школярі можуть створювати замітки, додавати зображення, текст, таблиці, портфоліо, файли, рукописні матеріали. Учитель разом з учнями може створити спільну «базу знань».

На уроках повторення, узагальнення вивченого в кінці навчального року учням доцільно пропонувати завдання, що дають змогу перевірити якість знань із кількох вивчених тем. Серед різних тестових форматів чи не найкраще це відображують завдання на встановлення відповідності. Приклад такого завдання подано нижче.

1 О. Довженко. «Ніч перед боєм» 2 М. Коцюбинський. «Дорогою ціною» 3 В. Дрозд. «Білий кінь Шептало»	А «Він поповз у глиб печери, куди раніше ніколи не заповзав. Його довге мускулясте тіло ковзало по мокрому камінні, голова раз по раз гупала об якийсь виступ, повзти було все важче – печера звужувалась, а дим невмолимо здоганяв і гнав уперед». Б «А справді, кому й що доведеш? Тільки собі гірше зробиш. Краще вже й надалі прикидатися сіреним та покірненим». В «Вільний дух народу ще тлів під попелом неволі. Свіжі традиції волі, такі свіжі, що часом трудно було відрізнити сьогодні од вчора, підтримували жевріючу під попелом іскру». Г «Не з тієї пляшки наливаєте. П'єте ви, як бачу, жаль і скорботи. Марно п'єте... Це напої бабські. А воїну треба напитися зараз кріпкої ненависті до ворога та презирства до смерті, ото ваше вино».
---	--

Діагностичні роботи для тематичного та підсумкового оцінювання можуть створюватися вчителем самостійно, а також із використанням платформ дистанційного навчання (*Google Classroom, Naurok, Moodle* та ін.), яких доцільно обрати для роботи не більше двох.

У мережі Інтернет також є тести з автоматичною перевіркою, які дають змогу організувати швидке оцінювання рівня опанування навчального матеріалу учнями (<https://naurok.com.ua/test/ukrainska-literatura>, learningapps.org та ін.).

Тестові системи надають можливість створювати **завдання різних форматів**: множинний вибір, завдання на встановлення відповідності, із відкритою відповіддю та ін. Тести доцільно створювати за варіантами, при потребі застосовуючи принцип перемішування завдань або принцип зміни завдань у різних варіантах. Однак в останньому разі треба подбати про універсальну структуру та відповідність завдань різних варіантів за складністю.

Перед тестуванням учням необхідно нагадати критерії оцінювання, провести міні-інструктажі стосовно підготовки та виконання тематичних і підсумкових контрольних робіт з української літератури. Слід урахувати, що автоматизована перевірка, хоч і значно спрощує рутинну роботу вчителя, часом є недостатньою для достовірної діагностики успішності опанування теми. Тому необхідно доповнювати тести з української літератури творчими завданнями.

3. Корисні джерела для організації дистанційного оцінювання досягнень учнів з української літератури

При підготовці до проведення контролю знань школярів учителі можуть використовувати завдання з різноманітних електронних джерел.

Це можуть бути навчальні тести, розміщені на онлайн-платформі освітнього проєкту «*На Урок*»: <https://naurok.com.ua/test/ukrainska-literatura>. Використовуючи цю платформу, педагоги можуть самостійно створити тести. Для цього треба перейти за посиланням: <https://naurok.com.ua/test/create> або використати відеоінструкції для створення тестів та роботи з ними:

https://www.youtube.com/watch?v=MtQHZTwuoHg&list=PL84BeAGplb_TnM0cObkJi_Du5yGnuBmIV

Учителі можуть також використовувати різноманітні онлайнві редактори тестів: *Форми Google*; *Майстер-тест* (<http://master-test.net/uk>; Online Test Pad – <http://onlinetestpad.com/>), а також створювати тести на спеціалізованих платформах, наприклад: <https://www.classtime.com/uk/>

Для опрацювання програмних тем з української літератури під час карантину радимо також ознайомитися та скористатися матеріалами окремих онлайн-ресурсів.

Одним із прикладів є курс відеолекцій від *WiseCow*: <https://wisecow.com.ua/literatura/ukrayinska-literatura-v-imenax/>. Ці відеолекції корисні тим, що дають змогу краще зрозуміти *перебіг літературного процесу* на прикладах творів *неоромантизму, модернізму, футуризму та соцреалізму* в українській літературі.

На сайті <https://learningapps.org/> розміщені інтерактивні вправи з української літератури (https://znovuzno.blogspot.com/p/blog-page_2.html).

Тести минулих років для підготовки до ЗНО можна опрацювати, використовуючи сайт: <https://zno.osvita.ua/ukrainian/>.

Безкоштовні подкасти до ЗНО з української літератури можна прослухати за посиланням: <http://osvita.ua/test/70536/?fbclid=IwAR04iaNTyNeWKeU2OOK4DDQuEOXlnNCJdj3F6pDfeDOZ5tUpV79Eуарав-о>.

Для організації дистанційного навчання вчителі можуть використовувати *відеоуроки для учнів 5-11 класів* у межах проєкту «*Всеукраїнська школа онлайн*». Їх, зокрема, можна переглядати на *YouTube-каналі МОНУ* та інших медіаресурсах. На *YouTube-каналі МОНУ* уроки публікуються та зберігаються в окремих списках відтворення для кожного класу.

Рекомендуємо також такі *зручні безкоштовні сервіси* (онлайн-платформи), за допомогою яких можна ефективно й *об'єктивно перевірити та оцінити знання, уміння, навички й компетентності учнів*:

- <https://www.classtime.com/uk/> – онлайн-сервіс для контролю й перевірки знань, де є закриті тести, відкриті запитання, завдання на встановлення відповідності тощо: тут учитель може створювати запитання завчасно на сторінці «Бібліотека», після чого школярі приєднуються до сесії й одразу починають виконувати завдання.
- <https://kahoot.com> – цей онлайн-сервіс дає змогу створювати інтерактивні навчальні ігри: вікторини, обговорення, опитування, що складаються з низки запитань із кількома варіантами відповідей. Аби розпочати роботу в сервісі, потрібно зареєструватися: перейти за посиланням і обрати в правому верхньому кутку опцію «Зареєструватися безкоштовно» (Sign up for free!). У першому віконці потрібно натиснути на стрілочку й обрати роль «Я – вчитель» (I'm a teacher). Сервіс пропонує три форми роботи, наприклад, *обираємо «Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів»*.
- <https://learningapps.org> дозволяє створювати різноманітні інтерактивні завдання та користуватися вправами, які були розроблені іншими вчителями.

Учитель, пропонуючи роботу з електронними сервісами, має давати дітям чіткі інструкції: у файлах, які розсилатиме учням, слід описати, які завдання виконати, як їх направити вчителю тощо.

Наприклад:

1. За допомогою онлайн ресурсу «*На Урок*» пройти *тест за темою 9 класу «Творчість Тараса Шевченка»*.

2. **ВАЖЛИВО!** Під час виконання не користуйся підручником, Інтернетом та іншими гаджетами для того, щоб дізнатися правильну відповідь.

3. Дедлайн (останній термін виконання завдання) – до _____.

4. Інструкція для проходження:

- зайти за посиланням: <https://naurok.com.ua/test/join>;
- введи своє прізвище та ім'я;
- введи код доступу – _____;
- виконай тест;
- після виконання уважно переглянь завдання та відповіді.

Методичні рекомендації вчителям англійської мови щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів

Моліна О.О., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
магістр, перша кваліфікаційна категорія

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року

У листі Міністерства освіти і науки України № 1/9-213 від 16.04.2020 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019/2020 навчального року» зазначено: «Оцінювання є невід'ємною частиною процесу навчання, дистанційне навчання не є винятком».

Навчальний матеріал, який учні мають опанувати самостійно в умовах віддаленого навчання, об'ємний за обсягом і нерідко складний для опрацювання в домашніх умовах. З огляду на це, кожен учитель має *спільно з учнями та їхніми батьками* виробити підходи до навчання, контролю та оцінювання результатів навчальної діяльності школярів в умовах карантину.

Отримання навчальних матеріалів і спілкування між учасниками дистанційного навчання під час оцінювання, що проводиться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації в *синхронному* або *асинхронному* режимах.

Синхронний режим дозволяє забезпечити більш об'єктивне оцінювання, проте вимагає наявності відповідних технічних засобів у вчителя та всіх учнів.

Залишається ризик технічних збоїв під час виконання окремими школярами завдань, тому слід застосовувати індивідуальний підхід і передбачити можливість повторного виконання тесту (контрольної, самостійної роботи тощо).

Асинхронний режим є більш гнучким у застосуванні, оскільки учні можуть виконувати завдання в зручний час, проте він менш об'єктивний. Для зменшення ризиків необ'єктивного оцінювання можливо налаштувати опцію проходження тесту один раз і обмежити час на виконання завдання, встановити термін для здачі тесту (контрольної, самостійної роботи тощо), повідомляти результати (у разі неавтоматизованої перевірки робіт) індивідуально після здачі завдань усіма учнями. За необхідності вчитель може провести додаткове усне опитування школярів за допомогою одного із засобів телефонного або відеозв'язку.

Оскільки на сьогодні не розроблено єдину систему оцінювання для дистанційної форми навчання, учасники освітнього процесу за домовленістю можуть користуватися тими засобами, які комфортні для всіх.

1.1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів

Основними видами оцінювання з **англійської мови** є поточне, тематичне, семестрове, річне та державна підсумкова атестація.

Поточне оцінювання. Основною ланкою в системі контролю в закладах загальної середньої освіти є поточний контроль, що проводиться систематично з

метою встановлення правильності розуміння навчального матеріалу й рівнів оволодіння ним, здійснення корегування щодо застосовуваних технологій навчання.

Поточне оцінювання вчителі можуть здійснювати в усній і письмовій формах, застосовуючи такі його види: тестування, контрольні, діагностичні роботи, дослідницькі та творчі проекти, есе, усні співбесіди й опитування тощо. Кількість робіт, які підлягають поточному оцінюванню та передбачають фіксацію оцінки в класному журналі, під час дистанційного навчання варто оптимізувати з метою уникнення перевантаження учнів. Після прийняття Урядом рішення щодо послаблення карантинних обмежень поточні оцінки будуть виставлені до класного журналу в колонку з написом, що засвідчує дату проведення заняття, коли здійснювалося оцінювання.

Підсумкове оцінювання. *Тематичне оцінювання* проводиться на основі поточного оцінювання. Окремого оцінювання для виставлення тематичних оцінок не передбачено.

Семестрове оцінювання. У методичних рекомендаціях Міністерства освіти і науки України щодо викладання іноземних мов (лист Міністерства освіти і науки України від 01.07.2019 № 1/11-5966 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році») зазначено, що:

- семестровий контроль проводиться за чотирма вміннями (аудіювання, говоріння, читання, письмо);
- завдання для проведення семестрового контролю складаються на основі програми та охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого матеріалу;
- завдання розробляються вчителем з урахуванням рівня навченості, що дозволяє реалізувати диференційований підхід до навчання.

Оцінка за семестр ставиться на основі поточного оцінювання (тематичного) та оцінок контролю з чотирьох умінь. Звертаємо увагу, що «Контроль» не є контрольною роботою, може бути комплексним і проводиться у формі тестування.

Тематичні та семестрові підсумкові роботи, які було проведено в умовах дистанційного навчання під час карантину, записуються в класному журналі без зазначення дати їх проведення.

Річне оцінювання виставляється з урахуванням результатів оцінювання за перший та другий семестри навчального року.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 30 березня 2020 року № 463, зареєстрованого Міністерством юстиції України 09 квітня 2020 року за № 333/34616, учнів 9-х класів у 2019/2020 навчальному році звільнено від державної підсумкової атестації з англійської мови. У відповідних документах про освіту робиться запис «звільнений(а)».

2. Особливості оцінювання мовленнєвих умінь та приклади завдань для використання під час дистанційного оцінювання

Контроль аудіювання має на меті визначити рівень сформованості в учнів умінь розуміти усне мовлення. Визначення рівня сформованості вміння сприймати мовлення на слух відбувається за допомогою таких завдань: *розпізнавання зображень; поєднання зображень і текстів, узгодження*

зображень відповідно до тексту; запитання з короткими відповідями; завдання з варіантами відповідей; завдання альтернативного вибору (**True / False**); визначення порядку подій, що відбуваються в тексті; упорядкування переплутаних речень / абзаців тексту відповідно до почутого тощо.

Матеріалом для прослуховування можуть бути: аудіофайли; короткі відео з аудіосупроводом; аудіоповідомлення, записане вчителем, телефонна розмова з учнем.

За наявності необхідного технічного забезпечення в учителя та учнів контроль аудіювання можна провести в **синхронному** режимі з використанням відеоінструментів **Skype, Zoom** тощо.

В **асинхронному** режимі матеріали для контролю аудіювання можна надати такими способами:

- матеріали для прослуховування надіслати електронною поштою; розмістити на **Google-ducky** та надати посилання учням; розмістити в **Moodle, Google Classroom** та ін.; надати посилання на їх розміщення в Інтернеті, надіслати через онлайн-месенджер;
- аудіоповідомлення (запис голосу вчителя) зробити під час онлайн-конференції (**Skype, Zoom**) та надати посилання на завдання в **Google-формі, Kahoot, Quizizz, Classtime** та ін.;
- матеріали для перевірки розуміння прослуханого надіслати на електронні адреси учнів (при цьому зазначити загальний час виконання та строки надання відповідей);
- завдання розмістити в **Google-формі, Kahoot, Quizizz, Classtime** та ін.;
- записати голосове повідомлення в будь-якому зручному месенджері, надати файл із завданням для перевірки розуміння повідомлення; відповіді учні надають за попередньою домовленістю з учителем у зазначений час на будь-який зручний месенджер (**Viber, WhatsApp, Telegram** та ін.);
- у будь-який інший зручний для учнів і вчителя спосіб.

Коментар: в окремих випадках контроль аудіювання можна провести під час телефонної розмови вчителя та учня.

За допомогою спеціальних ресурсів, наприклад, **text2voice.org** або **fromtexttospeech.com** можливо трансформувати друкований текст в аудіофайл.

Text2voice – безкоштовний сервіс для конвертації тексту в аудіо, що дозволяє конвертувати текст довжиною до 1000 символів в один аудіофайл, який можна завантажити у форматі MP3. Сервіс «озвучує» тексти 20-ма мовами та 10-ма діалектами; є можливість обрати різні голоси (чоловічі, жіночі, дитячі).

Fromtexttospeech – безкоштовний сервіс, який дозволяє конвертувати текст довжиною до 5000 символів в аудіофайл формату MP3; є можливість обрати жіночий чи чоловічий голос і налаштувати темп мовлення від повільного до дуже швидкого.

Коментар. Обравши для проведення контролю взаємодію через месенджери, **учитель повинен звернути увагу учнів** на те (а потім і уважно слідкувати за процесом надання відповідей), що **відповіді надаються не в груповий, а в окремий з учителем чат.**

З метою запобігання перевантаження вчителя під час перевірки відповідей, наданих через онлайн-месенджери, рекомендуємо обирати цей спосіб перевірки відповідей в окремих випадках.

Тести з автоматичною перевіркою дозволяють організувати швидке оцінювання рівня опанування навчального матеріалу учнями. Зазвичай тестові системи надають можливість створювати запитання різних типів (*множинний вибір, текстова або числова відповідь, упорядкування, встановлення відповідності* тощо). Для тестування можна використовувати вже готові тести з бібліотек онлайн-платформ (наприклад, додаток learningapps.org, сайт освітнього проєкту «**На Урок**» (<https://naurok.com.ua/>), сервіси <https://www.liveworksheets.com/>, <https://wizer.me/>), при цьому доречно з великого масиву тестів та інших завдань обирати ті, які відповідають віку школярів та є якісними, а можна створювати свої вправи (наприклад, створити тест у **Google-формі**).

Із **прикладми завдань** з аудіювання можна ознайомитися за посиланнями:

- для учнів **11-х класів** – <https://www.liveworksheets.com/da146038ui>;
- для учнів **7-х класів** – <https://naurok.com.ua/test/listening-7-form-ii-term-414077.html> (посилання для прослуховування аудіотексту: https://drive.google.com/open?id=1gE8JzoUGB_VzZTBxEkomfHMqIn5IgD0r)

Контроль читання спрямований на перевірку рівня сформованості в учнів умінь і навичок із читання. Оцінюється рівень розуміння матеріалу, який читається, уміння узагальнювати зміст прочитаного, виокремлювати ключові слова та визначати за контекстом значення незнайомих слів.

Для проведення контролю читання можна використовувати тексти, присвячені різним аспектам життя людини, які містять певну кількість незнайомих слів. Розуміння прочитаного тексту перевіряється через виконання завдань: з вибором однієї правильної відповіді; на встановлення відповідності (добір логічних пар); з короткими відповідями (2–3 слова); установа логічного порядку простого тексту; знаходження аргументів і висновків; установа зв'язків між інформаційними блоками; вибір назв абзаців тексту із запропонованих назв тощо.

В умовах дистанційного навчання матеріали для проведення контролю читання (текст/тексти та завдання для перевірки розуміння) можна надати такими способами:

- текст і завдання до нього надіслати на електронні адреси учнів (при цьому зазначити загальний час виконання та строки надання відповідей);
- і текст, і завдання розмістити в **Google-формі**;
- надіслати на електронні адреси лише текст, а завдання перевірити за допомогою онлайн-сервісів (**Google-форми, Kahoot, Quizizz, Classtime** та ін.);
- надіслати текст електронною поштою, а відповіді школярі надають за попередньою домовленістю з учителем у зазначений час на будь-який зручний месенджер (**Viber, WhatsApp, Telegram** та ін.);

- і текстовий файл, і завдання до нього надіслати на будь-який месенджер; учні надають відповіді у зазначений час на зручний месенджер;
- у будь-який інший зручний для учнів і вчителя спосіб.

Контроль письма – це продукування письмового повідомлення. Продукування письмового повідомлення має на меті перевірити рівень сформованості в учнів використання писемного мовлення для вирішення комунікативно орієнтованих завдань, тобто вміння зафіксувати та передати письмово необхідну інформацію; уміння правильно, з урахуванням соціокультурних відмінностей, оформлювати й писати особистий лист, вітальну листівку, оголошення, повідомлення, нотатки тощо.

Це завдання перевіряє: сформованість рівня писемної мовленнєвої компетенції учнів; їхні лексико-граматичні навички; ступені засвоєння ними системних знань про мову як засіб вираження думок і почуттів людини; формування мовних та мовленнєвих умінь і навичок, де важливим є вміння користуватись іноземною мовою як в усному, так і в писемному спілкуванні в різних сферах; словниковий запас учнів з урахуванням тих груп слів, усталених висловів, що відображають реальне життя народу, мова якого вивчається.

Для проведення контролю письма вчитель пропонує учням завдання, які вони мають розв'язати, з огляду на власний досвід і рівень писемної мовленнєвої компетенції. Завдання мають бути орієнтовані на сфери інтересів учнів, спонукати їх до письмового висловлення власного досвіду, ставлення до тих чи інших фактів або осмислення певних проблемних ситуацій, відповідати положенням чинної програми для кожного року навчання.

Форми завдань: повідомлення (*записка батькам, SMS, повідомлення в месенджері*), оголошення, рецепт, листівка, лист (електронний), малюнок, есе, стаття в газету/журнал, відгук, повідомлення у форумі та ін.

Повідомити завдання для контролю письма та отримати відповіді учнів можна в будь-який зручний для учнів і вчителя спосіб (*електронною поштою, за допомогою онлайн-сервісів, у месенджерах та ін.*).

Контроль говоріння спрямований на перевірку рівня сформованості навичок та умінь іноземного мовлення за допомогою зв'язного висловлювання, зміст якого визначається запропонованою темою спілкування.

Комунікативне завдання вважається розв'язаним у разі змістової та функціональної відповідності висловлювання до ситуації, адекватності використання мовленнєвих зразків, а також нормативності мовлення учасника.

Рівень сформованості **навичок та умінь мовлення** оцінюється за такими критеріями:

- *повнота розкриття теми* – характеризується достатнім за обсягом висловлюванням, яке відповідає зазначеній тематиці, розкриває її логічно та послідовно;
- *комунікативна спрямованість* – орієнтація на висловлювання, яке повністю відповідає ситуації спілкування, передає власне ставлення учня до об'єкта висловлювання;
- *інформаційна значимість* – оцінюється адекватне й достатнє використання країнознавчого матеріалу, своїх знань з інших

дисциплін на підтримку власних міркувань або для посилення естетичного рівня викладу;

- вимова – оцінюється нормативний рівень вимови всіх звуків іноземної мови та правильне інтонаційне оформлення мовлення;
- лексичний запас – охоплює високу лексичну насиченість, різноманітність ужитих структур, кліше, виразів, ідіом, точність епітетів, порівнянь тощо;
- функціональна адекватність – оцінюється достатня функціональна адекватність ужитих лексичних одиниць, структур тощо;
- граматична правильність – ураховується нормативне дотримання правил порядку слів у реченні, вживання інверсії, правильність утворення та адекватність вживання граматичних форм, достатня різноманітність ужитих граматичних структур.

Обсяг відповіді може бути різним, але вона повинна свідчити, що учень правильно розуміє тему, запитання чи спонування й адекватно на них реагує.

Тему (теми) спілкування обирає вчитель і розробляє критерії оцінювання відповідно до програми класу.

Завдання (теми та аспекти, які учням потрібно розкрити під час спілкування) учитель може надати дітям будь-яким зручним способом.

Відповіді вчитель може отримати:

- під час онлайн-конференцій у *Skype*, *Zoom*;
- під час відеозв'язку в месенджерах (*Viber*, *WhatsApp*, *Google Duo* та ін.);
- за допомогою сервісу *Flipgrid* (детальніше в розділі 3);
- учні записують відеоповідомлення та надсилають учителю будь-яким зручним способом;
- інші зручні для учнів і вчителя способи.

Коментар: в окремих випадках контроль говоріння може бути здійснено під час телефонної розмови учня та вчителя.

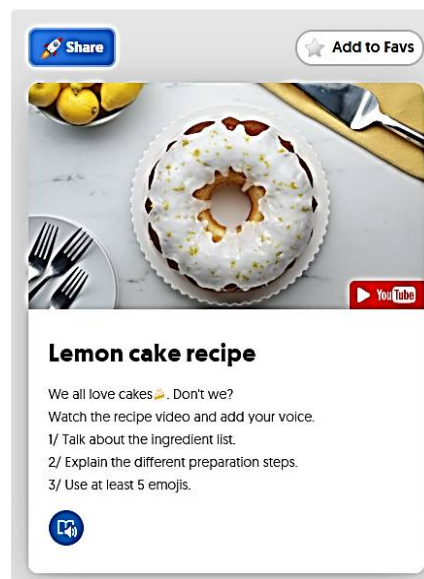
Приклад завдання з говоріння для учнів 7-х класів (за допомогою сервісу *Flipgrid*):

При перевірці **продуктивних видів мовленнєвої діяльності** (говоріння та письма) доцільно надавати **критерії оцінювання** роботи, рубрики, перевірні списки тощо разом із формулюванням завдання, щоб учні могли зорієнтуватись, у якому напрямі рухатись і на що звернути особливу увагу.

3. Корисні Інтернет-ресурси для організації дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів

1. Платформа *Flipgrid*

Цікавим ресурсом для усних опитувань є мобільний додаток *Flipgrid*. *Flipgrid* – це безкоштовна платформа для відеодискусій, яка допомагає вчителям бачити та чути коротке відеоповідомлення від кожного учня в класі.

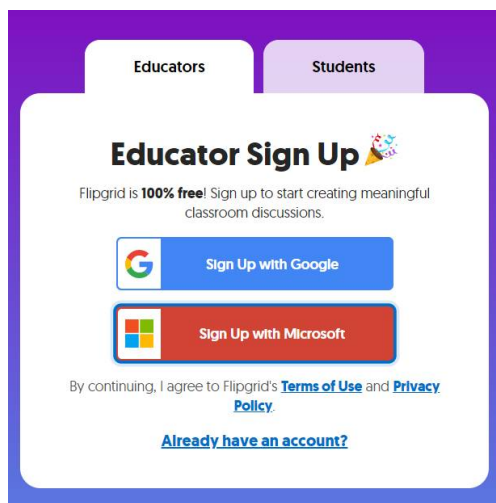
Переваги використання *Flipgrid*:

- Економія часу на перевірку усних відповідей.
- Можливість зворотного зв'язку.
- Використання формульованого оцінювання (можливість удосконалення відповідно до коментарів учителя).
- Співпраця всіх учнів класу.
- Можливість додавання до класної віртуальної спільноти.
- Цікавість для учнів через схожість із соцмережами.
- Не потребує спеціального обладнання, доступний для використання на всіх платформах: *OS, Android*.

Створення облікового запису:

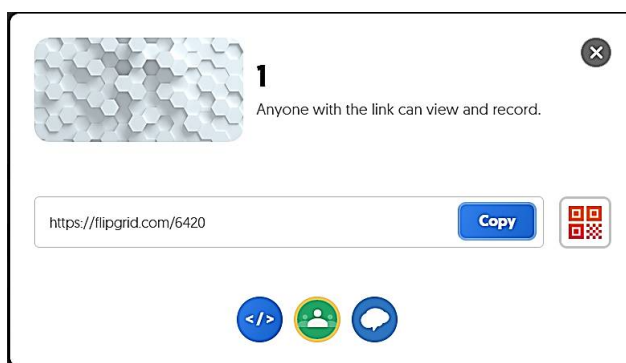
Перейдіть на сторінку www.flipgrid.com та виберіть «Реєстрація освітян» у верхньому лівому червоному куті.

Крок 1: Створіть свій обліковий запис за допомогою реєстрації у вашому *Google* або *Microsoft* акаунті.

Крок 2: Заповніть дані про себе.

Крок 3. Створення *Grid* (сітки). Після створення свого акаунта вас чекає створення першої сітки. Сітка – це ваша спільнота учнів. Назвіть свою сітку та створіть спеціальний *флінкод* (або використайте автоматично створений).

Крок 4. Після цього можна переходити до створення теми. Тема – стимул для розмови. Виберіть червону кнопку «Додати нову тему». Вам потрібно буде додати заголовок і підказку до своєї теми. Підказки (інструкції) – будь-які вказівки та / або запитання, які учні читатимуть, щоб знати, на що відповісти. Також можна додати посилання на відео, GIF-файли тощо. Відрегулюйте час, який відводиться на відповідь кожного учня (*від 15 секунд до 30 хвилин*).

Крок 5. Поділіться фліпкодом зі своїми учнями. Ви також можете скопіювати / вставити посилання на свою Сітку в **Google Classroom**.

Учні натискають фліпкод за посиланням або сканують **QR-код**. Додають свої відповіді – відеозаписи, які вони записують або завантажують зі свого пристрою та додають до теми. І вчитель, і учні мають можливість переглядати та коментувати всі відеозаписи.

2. Wizer.me

Простий і швидкий інструмент для створення інтерактивних робочих аркушів із завданнями та вправами, у тому числі й на основі відео. Можна скористатися вже створеними робочими листами з багатьох тем, а можна створити свої.

Можливість організації групової роботи в сервісі. Учитель може створювати робочі листи на основі відеоуроків, прикріплювати до них різні завдання та запрошувати учнів до роботи. Школярі реєструються в сервісі й виконують запропоновані завдання. Учитель може переглядати відповіді учнів в особистому кабінеті, також може створювати класи й додавати до них учнів.

Зареєструватися в сервісі можна за допомогою адреси електронної пошти або з використанням облікового запису **Google+** або **Edmodo**. працює з **Google-Класом**.

Можливості сервісу для освітньої діяльності. За допомогою сервісу можна створювати цікаві дидактичні матеріали з будь-якої теми шкільної програми з використанням текстів, відео, аудіо, зображень, у тому числі інтерактивних.

Відеоурок можна вбудувати на сторінку сайта або блогу. Створеною роботою вчитель може поділитися електронною поштою і в соціальних мережах (**Facebook, Twitter, Pinterest**).

Інтерактивний робочий аркуш є веб-сторінкою, на якій можна розмістити навчальний матеріал і різного типу завдання для учнів. Наприклад, це може бути відео, зображення, текст, на основі яких учні відповідають на запитання і виконують завдання. Можна вставляти зображення та робити їх інтерактивними, додаючи мітки з текстом, гіперпосиланнями, питаннями, вікнами для введення тексту. Можна додавати презентації, розміщені в сервісах Інтернет, використовуючи код **HTML**. Питання можуть бути текстовими, а можуть бути у вигляді аудіофайлів. У багатьох завданнях можна задати відповіді для автоматичної перевірки.

3. Liveworksheets

Інтернет-ресурс **Liveworksheets** є платформою для створення інтерактивних вправ, завдань і тестів. Вебсервіс **Liveworksheets** дозволяє робочі матеріали, створені у форматах **docx, pdf, jpg** і **png**, перетворити на інтерактивний матеріал. Можна створювати робочі листи, які містять кілька типів завдань: **drag and drop**

exercises, matching or multiple choice exercises, вікторини, відкриті запитання, вправи на розвиток навичок говоріння, де учні можуть застосувати функцію «мікрофон». Самі ж вправи містять звуковий та відеоконтент.

Зареєструвавшись на платформі, педагоги мають можливість користуватися різноманітним набором готових вправ або створити власні. Інтерактивні вправи можна зібрати в інтерактивні книги. За бажанням, вправи, що сподобались, можна додати до розділу «*Мої улюблені*», завантажити, роздрукувати або ж додати на платформу «*Google Classroom*».

Платформа дозволяє створювати власні класи, зареєструвавши учнів і надавши їм визначені вчителем логін і пароль. За їх допомогою учні будуть мати змогу заходити на платформу та виконувати вправи. По закінченні учень може самостійно перевірити помилки, які допущено у вправі, або ж надіслати результат на електронну адресу вчителя. Учитель, у свою чергу, може надіслати учневі роботу для повторного виконання з метою покращення результатів.

Інструкція для створення власного продукту включає як письмове пояснення послідовності дій за посиланням <https://www.liveworksheets.com/lwsmaker/gettingstarted.asp>, так і відео, на якому наочно видно, які кроки потрібно виконати https://www.youtube.com/watch?v=V5AM_qToJyc&feature=youtu.be. Усі свої вправи вчитель може зібрати в інтерактивний зошит, який зберігається на сайті. Ще одна перевага *Liveworksheets* полягає в тому, що можливий подвійний зворотний зв'язок: учень може самостійно перевірити помилки, які допущено у вправі, або ж надіслати результат на електронну адресу вчителя.

4. <https://naurok.com.ua>

Сервіс **онлайн-тестів «На Урок»** створений саме з метою повноцінної дистанційної перевірки знань, умінь і навичок, які здобули учні під час самостійної роботи в режимі дистанційної освіти.

Зареєструвавшись і активувавши акаунт на сайті, ви можете вивчати тести колег, працювати з ними, адаптувати завдання для свого класу, копіювати зразки (авторське право зберігається за оригіналом, за першим тестом), створювати тести спільно з колегами. Освітній проєкт «*На Урок*» має вражаючу бібліотеку різноманітних інтерактивних завдань для контролю знань і залучення учнів до активного дистанційного навчання. Для швидкого доступу до сайту скористайтесь посиланням: **онлайн-тести «На Урок»** (<https://naurok.com.ua/test>). Пояснення щодо роботи з тестом ви можете отримати, скориставшись відеоінструкціями, що знаходяться на цій же сторінці в правій частині екрана.

Звернімо увагу на найбільш важливі особливості сервісу **онлайн-тестів «На Урок»**: велика база готових завдань; можливість самому створювати різноманітні тести; зручний і повний контроль виконання учнями робіт; 12-бальна та відсоткова система оцінювання; широкі можливості для аналізу результатів роботи школярів; інтеграція з «особистим кабінетом» учителя.

Використовуючи цю платформу для контролю навчальних досягнень учнів, педагог зможе:

- дати завдання з будь-якої теми й контролювати його виконання дистанційно;
- змінювати кінцевий термін виконання завдань;
- контролювати, коли саме було виконане завдання конкретним учнем;

- аналізувати статистику успішності;
- завантажувати звіти про виконання роботи в таблицях Excel.

Система сама оцінить роботу за 12-бальною шкалою або у відсотках. Так само миттєво вона підрахує загальну кількість балів за кожне завдання. Ви зможете переглянути відповіді кожного учня окремо або ж здійснити загальний аналіз виконання завдань учнями всього класу (залежно від того, яку мету й завдання ставите перед собою та дітьми).

5. <https://learningapps.org>

LearningApps.org дозволяє створювати різноманітні інтерактивні завдання та користуватися вправами, які були розроблені іншими вчителями. Загалом цей ресурс містить велику базу різнопланових цікавих завдань із різних навчальних предметів, яка постійно збагачується й оновлюється.

Завдання цікаві також тим, що до них можна додавати текст, зображення, звук, відео за аналогією, оскільки сервіс має віконце «Створити схожу вправу». Можна дати домашнє завдання: «*Опрацювавши відповідний матеріал підручника, у розділі «Мої вправи» створити інтерактивне завдання*». Із часом завдань накопичується досить багато. Аби систематизувати їх набір, доречно створювати папки, як це робиться у звичайному комп'ютері, і переміщувати в них відповідні завдання. У власному «кабінеті» також можна створювати колекцію вправ за конкретною тематикою або до певного уроку. Під час роботи на уроці кожен учень (або група учнів) отримує пароль для входу й виконує надані вчителем завдання.

Методичні рекомендації вчителям зарубіжної літератури, інтегрованого курсу «Література» та російської мови щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів

*Косенко К.О., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
магістр управління, вища кваліфікаційна категорія*

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року

Слід усвідомлювати, що основною метою оцінювання досягнень школярів в умовах дистанційного навчання є не перевірка і контроль, а забезпечення зворотного зв'язку вчителя з учнями.

Поточне оцінювання вчителі можуть здійснювати в усній і письмовій формах: тестування, практичні, контрольні, діагностичні роботи, дослідницькі та творчі проекти, есе, усні співбесіди й опитування тощо.

Кількість робіт для такого оцінювання під час дистанційного навчання варто оптимізувати, щоб не перевантажувати дітей.

Підсумкове оцінювання (тематичне, семестрове та річне) в умовах, які склалися на сьогодні, також здійснюється віддалено, із використанням цифрових технологій для всіх здобувачів освіти, незалежно від форми, за якою вони здобувають освіту (очної (денної та вечірньої), заочної, дистанційної, мережевої, сімейної (домашньої), екстернатної, педагогічного патронажу).

Підсумкова оцінка за семестр виставляється з урахуванням *поточних, тематичних* балів, оцінок за різні види *мовленнєвої діяльності*, отриманих учнями під час дистанційного навчання та до його початку. Учні, які не мають результатів поточного, а відповідно й тематичного оцінювання з об'єктивних причин, можуть бути оцінені за результатами **проведення семестрової контрольної роботи**.

Для забезпечення *рівних умов проходження оцінювання* всіма учнями рекомендовано запровадити гнучкий графік проведення **підсумкових контрольних робіт за II семестр**, загальна тривалість якого має становити не менше двох тижнів. Якщо передбачається пересилання завдань та результатів оцінювання хоча б одним учнем засобом поштового зв'язку (за відсутності Інтернету та/або технічних засобів навчання), бажано збільшити часовий період, відведений для проходження **підсумкового оцінювання**.

Попередньо слід надіслати учням графік проведення всіх видів оцінювання, у якому буде зазначатися:

- форма та вид оцінювання;
- необхідні для цього ресурси;
- дата та тривалість проведення оцінювання (для *синхронного* режиму);
- дата та час розміщення завдань, кінцевий термін і спосіб їх подання (для *асинхронного* режиму).

Учитель має отримати зворотний зв'язок від усіх учнів щодо ознайомлення з графіком і наявності технічної можливості виконати та надіслати роботу в зазначений термін. Якщо хтось із учнів не має можливості виконати завдання, передбачити для них інший спосіб проходження оцінювання та пересилання матеріалів.

Якщо оцінювання проводиться в *синхронному* режимі, необхідно передбачити додаткову можливість його проходження для учнів, які не мають технічних засобів навчання або постійного підключення до мережі Інтернет, а також для тих, у кого відбувся технічний збій під час проходження оцінювання.

Тематичні та семестрові підсумкові роботи, які було проведено в умовах дистанційного навчання під час карантину, записуються в класному журналі без зазначення дати їх проведення.

Тематична оцінка виставляється до класного журналу в колонку з надписом «Тематична» без дати. Орієнтовна мінімальна кількість тематичних оцінок відповідно до кількості навчальних годин за рік визначається пропорційно:

35 годин – 4 тематичні;

70 годин – 6 тематичних;

140 годин – 8 тематичних.

При виставленні **тематичної оцінки** враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми.

Семестрова оцінка виставляється без дати до класного журналу в колонку з надписом «II семестр» на підставі тематичних. **Рекомендуємо** вчителям зважено

та неформально підходити до виставлення оцінок за семестр учням, які з вагомих причин не змогли навчатися дистанційно та пропустили більшість навчальних занять під час карантину.

Річне оцінювання виставляється за результатами першого та другого семестрів навчального року.

Відповідно до наказу МОН від 30 березня 2020 року № 463, зареєстрованого Міністерством юстиції України 09 квітня 2020 року за № 333/34616, учнів 9-х класів у 2019-2020 навчальному році звільнено від державної підсумкової атестації (далі – ДПА). У відповідних документах про освіту робиться запис «звільнений(а)».

Наразі Міністерством освіти і науки України рекомендовані способи організації оцінювання навчальних досягнень учнів і проаналізовані особливості оцінювання у двох режимах: синхронному та асинхронному.

Синхронний режим – це більш об'єктивне оцінювання, але воно вимагає відповідного технічного забезпечення в учителя та всіх учнів. Залишається ризик технічних збоїв під час виконання окремими учнями завдання, тому слід застосовувати індивідуальний підхід і передбачити можливість повторного виконання тесту (контрольної, самостійної роботи тощо).

У *синхронному режимі* учні можуть:

- виконувати тести на платформах **Google Classroom, Naurok, Moodle** тощо;
- виконувати письмові роботи, у тому числі диктанти, із використанням відеоінструментів **Skype, Zoom**;
- брати участь в усних формах контролю (усний переказ, читання напам'ять вірша та прозових текстів, презентація та захист проєктів тощо) із використанням відеоінструментів **Skype, Zoom** індивідуально або в групах;
- брати участь в онлайн-семінарах і онлайн-форумах із використанням відеоінструментів **Skype, Zoom** або в **чатах** на платформах дистанційного навчання (наприклад, **Moodle**), у закритих групах **Facebook** та ін.

Асинхронний режим більш гнучкий, під час якого школярі можуть виконувати завдання в зручний час, але він є менш об'єктивним.

Тому МОН України у вищезгаданому листі рекомендує налаштувати опцію проходження тесту один раз і обмежити час на виконання завдання, установити термін для здачі тесту (контрольної, практичної або самостійної роботи тощо), повідомляти результати індивідуально після здачі робіт усіма учнями.

Якщо треба, педагог може провести додаткове усне опитування учнів телефоном зв'язком або через відеозв'язок.

В *асинхронному режимі* учні можуть:

- виконувати завдання на одній із платформ (**Google Classroom, Naurok, Moodle** тощо);
- виконувати письмові роботи в текстових редакторах (**Word** та ін.) або в зошитах і надсилати вчителю файли з виконаними завданнями електронною поштою, в один із месенджерів (**Viber, WhatsApp**,

Facebook тощо) або засобами поштового зв'язку (за відсутності технічних засобів навчання або доступу до мережі Інтернет);

- писати диктанти з використанням аудіо- або відеозаписів, створених і надісланих учителем;
- знімати на відео або записувати аудіо усних відповідей і надсилати файли вчителю засобами електронного зв'язку тощо.
- *Результати оцінювання доречно повідомляти одним зі способів:*
- фіксувати в електронному щоденнику, якщо такий є;
- надсилати дитині індивідуально через смс, електронну пошту, месенджери тощо.

Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.

Про те, яким способом учитель оцінюватиме клас, слід повідомити батьків і учнів заздалегідь або оприлюднити цю інформацію на сайті школи.

Ми маємо усвідомлювати, що важливо не тільки надати учням завдання, а й *одержати зворотний зв'язок для повноцінного об'єктивного оцінювання*: перевірити, зрозуміти рівень засвоєння вивченого. На сьогодні таку можливість, мабуть, чи найзручніше надає сервіс **Google Classroom** (уже згаданий вище), якому під час дистанційного навчання та оцінювання віддають перевагу більшість педагогів. Під час використання цього ресурсу вчитель бачить загальну картину стану виконання дітьми завдань: кількість учнів, які виконали завдання, та їх прізвища; скільки школярів ще не виконали та хто саме. Учитель перевіряє правильність виконання та повертає завдання дітям з оцінкою чи з пропозицією доопрацювати роботу, а також із корисними коментарями. Після того, як учень виконає завдання та відправить відповідь у вигляді файлу, учитель може приступити до перевірки: файли робіт зберігаються на **Google Disk** вчителя, вміст якого можна переглядати й за допомогою ПК, якщо виконати процес підключення *Диска* до файлової системи персонального комп'ютера.

Для цього слід перейти в розділ «Роботи учнів» і вибирати зі списку того, хто здав роботу, перевірити й виставити оцінку. Учителю зручно відслідковувати вже повністю виконані завдання, які автоматично сортуються на перевірені та неперевірені.

Для того, щоб учень отримав повідомлення про результат перевірки, необхідно натиснути на вікно *«Повернути»*, разом із цим учитель може прокоментувати роботу. Таким чином, процес оцінювання робіт охоплює всіх учнів.

Використання **Google Classroom** є лише частиною системи взаємодії учнів і викладачів у єдиному інформаційно-освітньому просторі, побудованому на базі сервісів **Google Suite for Education**.

Учні теж мають свої облікові записи, і більшість (із часом усі) вже знають, як цим користуватися. Але, якщо потрібно, можна провести короткий інструктаж:

- увійти до свого хмарного акаунту, увівши власний «логін» і «пароль», та за допомогою головного меню браузера *Google Chrome* потрапити до *Google Classroom*;
- вибрати «Студент»;
- ввести код класу або приєднатися за запрошенням учителя.

Приєднавшись до курсу, учень, клікнувши на позначку в лівому верхньому кутку (головне меню сторінки), може дуже швидко перейти на сторінку нового курсу. Учень помітить завдання не лише в додатку *Google Classroom*, а й отримає

повідомлення на свою електронну пошту. Дітям найбільше подобається те, що на бічній панелі додатка «Клас» завдання відображаються в хронологічному порядку з нагадуванням про терміни їх виконання та подачі вчителю. Завдяки наявності такої функції стає практично неможливим забути виконати якесь завдання у визначений час.

Відкривши та виконавши завдання, учень робить відмітку про його виконання, кликнувши у вікні «ВІДКРИТИ», справа від завдання, та обираючи один із способів додавання файлу з виконаним завданням, кликнувши на словах «ДОДАТИ» або «СТВОРИТИ». Після цього з'являється відмітка «ВИКОНАНО». Учень надає виконані завдання вчителю, на документі з'являється статус «ПЕРЕГЛЯД».

Після повернення роботи вчителем, про що учень дізнається з появи значка «ПОВЕРНУТО», можна побачити оцінку, кликнувши на вікні «ВІДКРИТИ». Також з'являється можливість переглянути зауваження до роботи, виправити помилки та повторно надіслати роботу, кликнувши на вікні «НАДІСЛАТИ ПОВТОРНО».

Отже, ми бачимо, що між учителем і учнями існує постійний зв'язок, педагог може:

- повертати роботу необмежену кількість разів;
- надсилати коментарі окремим чи всім учням.

Також зручним і багатофункціональним для контролю й перевірки знань онлайн є безкоштовний сервіс **ClassTime**, де вчитель може використати 9 абсолютно різних і нестандартних типів запитань. Є закриті тести, відкриті запитання, завдання на встановлення відповідності тощо. На закріплення знань учням можна давати контрольний тест через цю платформу. Тут ефективно створюється опитування, до якого доступ дітям дає вчитель. У такому разі школярі спершу мають переглянути відеолекцію, а потім одразу дати відповіді на запитання, щоб закріпити побачене й почуте.

Цілком реально працювати й без спеціальних інструментів, використовуючи той же **Viber**. Вчитель створює групу для класу. У цій групі дає завдання, відповідає на запитання. Учні відправляють результати виконання завдань до групи у вигляді фотографій, сторінок зошита чи просто текстів.

Проте, на жаль, є поодинокі випадки, коли в дітей немає доступу до Інтернету, особливо коли йдеться про сільську місцевість. Таких школярів треба забезпечити класичними *стандартними завданнями з підручників, роздавальними матеріалами* через телефонні розмови чи відправлення смс-повідомлень. З досвіду роботи вчителів відомо, що іноді біля школи на вулиці встановлюється *поштова скринька*, куди діти вкидають виконані роботи. У домовлений час учні забирають перевірені роботи з поясненням учителя. Хоча слід зазначити, що повноцінним дистанційне навчання та оцінювання може бути лише за наявності Інтернет-середовища на будь-якому носії.

Методичні рекомендації вчителям історії щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів

*Бабіч Д.А., методист Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти;
Китиченко Т.С., ст. викладач кафедри соціально-гуманітарної освіти
Харківської академії неперервної освіти, канд.іст. наук*

1. *Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року*

Основною метою оцінювання досягнень школярів в умовах дистанційного навчання є не перевірка і контроль, а забезпечення зворотного зв'язку вчителя з учнями. З огляду на це, в організації щоденного освітнього процесу пріоритет варто надавати *не поточному, а формувальному оцінюванню*, яке передбачає надання дітям підтримки, коригування засобів і методів навчання у випадку виявлення їх неефективності. У листі Міністерства освіти і науки України рекомендовано способи організації оцінювання навчальних досягнень учнів і проаналізовані особливості оцінювання у двох режимах: синхронному та асинхронному.

Синхронний режим дозволяє забезпечити більш об'єктивне оцінювання, проте вимагає відповідного технічного забезпечення. Залишається ризик технічних збоїв під час виконання окремими учнями завдань, тому слід застосовувати індивідуальний підхід і передбачити можливість повторного їх виконання.

У *синхронному* режимі школярі можуть:

- виконувати тести на платформах *Google Classroom, Naurok, Moodle* тощо за вибором учителя та з урахуванням можливостей учнів;
- виконувати письмові роботи з використанням відеоінструментів *Skype, Zoom* тощо;
- брати участь в усних формах контролю з використанням відеоінструментів *Skype, Zoom* індивідуально або в групах;
- брати участь в онлайн-семінарах і онлайн-форумах із використанням відеоінструментів *Skype, Zoom* або в чатах на платформах дистанційного навчання (наприклад, *Moodle*) у закритих групах Facebook (діти після 14 років) та ін.;
- виконувати різнорівневі завдання, які пропонує вчитель.

Асинхронний режим є більш гнучким, оскільки учні можуть виконувати завдання в зручний час, проте менш об'єктивним. Для зменшення ризиків необ'єктивного оцінювання доцільно налаштувати опцію проходження тесту один раз і обмежити час на виконання завдань, установити термін для їх здачі, повідомляти результати (у разі неавтоматизованої перевірки робіт) індивідуально після перевірки робіт усіх учнів.

За необхідності педагог може провести додаткове усне опитування учнів за допомогою одного із засобів телефонного або відозв'язку.

В *асинхронному* режимі учні можуть:

- виконувати завдання на одній з платформ (*Google Classroom, Naurok, Moodle* та ін.);
- виконувати письмові роботи в текстових редакторах (*Word* та ін.) або в зошитах і надсилати вчителю файли з виконаними завданнями електронною поштою, в один із месенджерів (*Viber, WhatsApp, Facebook* тощо), або іншими засобами поштового зв'язку (за відсутністю технічних засобів навчання або доступу до мережі Інтернет);
- знімати на відео або записувати аудіо усних відповідей та надсилати файли вчителю засобами електронного зв'язку;
- виконувати різноманітні завдання.

Результати оцінювання навчальних досягнень доречно та зручно повідомляти школярам такими способами: фіксувати в електронному щоденнику (за наявності), надсилати в індивідуальному порядку шляхом використання одного із засобів зв'язку (електронної пошти, смс-повідомлення, повідомлення в одному з месенджерів, у телефонній розмові тощо). Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.

Поточне оцінювання вчителі можуть здійснювати в усній і письмовій формах, застосовуючи такі його види: *тестування, практичні, контрольні, діагностичні роботи, дослідницькі та творчі проекти, есе, усні співбесіди й опитування* тощо. Кількість робіт, які підлягають поточному оцінюванню та передбачають фіксацію оцінки в класному журналі, під час дистанційного навчання варто оптимізувати з метою уникнення перевантаження учнів.

Тематичні та підсумкові семестрові роботи, які було проведено в умовах дистанційного навчання під час карантину, записуються в *класному журналі без зазначення дати* їх проведення.

Річне оцінювання виставляється з урахуванням результатів оцінювання за перший та другий семестри навчального року.

Про способи оцінювання та канал зв'язку, який буде використовуватись учителем і учнями одного класу, необхідно повідомити учнів та їх батьків заздалегідь або оприлюднити цю інформацію на сайті закладу освіти. Педагогам важливо оптимізувати та мінімізувати кількість каналів зв'язку та платформ дистанційного навчання.

Відповідно до наказу МОН України від 30 березня 2020 року № 463, зареєстрованого Міністерством юстиції України 09 квітня 2020 року за № 333/34616, учнів 9-х класів звільнено від державної підсумкової атестації. У відповідних документах про освіту робиться запис «звільнений(а)».

Учні 11-х класів складають ДПА у формі зовнішнього незалежного оцінювання відповідно до Календарного плану підготовки та проведення ЗНО 2020 року зі змінами, внесеними на підставі наказу Міністерства освіти і науки України від 06 квітня 2020 року № 480.

Під час організації дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів варто не забувати про особливості тем, вік школярів і ті компетентності, на формування яких направлено вивчення предмета. Згадаємо, що *елементами історичної компетентності* є:

- хронологічна;
- просторова;
- інформаційна;

- логічна;
- аксіологічна.

Таким чином, для організації *ефективного дистанційного оцінювання* необхідно орієнтуватися не тільки на технічні можливості (хоча це вкрай важливо), а й на специфіку предмета. Зокрема, для перевірки *сформованості аксіологічного елементу* історичної компетентності краще звернутися до *творчих видів робіт, наприклад, есе*. Саме у творі цього жанру дитина може висловити якнайбільш повно власну оцінку історичних подій, явищ, постатей та прослідкувати зв'язок історії із сучасністю. Під час перевірки рівня сформованості компетентностей доречним є застосування тестів. Під час підготовки тестів рекомендується брати до уваги формат завдань ЗНО з історії України. Так, доречним буде *використання тестових завдань на розміщення подій у хронологічній послідовності*, окрім звичайних тестових завдань з однією правильною відповіддю (датою події). *Робота з картою* може передбачати як завдання формату ЗНО, так і заповнення контурних карт із пересиланням фотографії заповненої карти на перевірку вчителю. *Робота з історичними джерелами* може полягати в їхньому аналізі школярами за поставленими вчителем запитаннями, які передбачають відкриті відповіді (*кілька слів чи речень*). Поряд із цим можливо й застосування тестів закритої форми. Звичайно, організація оцінювання багато в чому залежить від технічних можливостей усіх учасників освітнього процесу. Якщо такі можливості є, то вони стануть дуже корисними. За допомогою відеозв'язку можна провести усне опитування. Загалом дистанційний освітній процес і оцінювання будуть ефективними, коли комбінуватимуться різні засоби контролю.

До того ж *типи й види завдань* залежать і від того, який вид контролю буде здійснюватися: *поточне чи підсумкове (тематичне, семестрове та річне)* оцінювання. Для *проведення контрольної роботи* рекомендуємо *скористатися моделлю*, запропонованою авторами посібника «Методичний poradnik для вчителів історії»¹. За матеріалами цієї моделі можна готувати завдання для тематичного оцінювання. До *завдань для тематичного оцінювання учнів 10 – 11-х класів* доцільно включити *21 тест різних типів*: 12 закритих завдань із вибором однієї правильної відповіді, 2 завдання з вибором кількох правильних відповідей, 2 завдання на встановлення відповідності, 2 завдання на встановлення хронологічної послідовності; 2 відкриті завдання з короткою відповіддю, 1 завдання з розгорнутою відповіддю у вигляді уривка тексту та запитань до нього. *Кількість* тестових завдань *до підрозділів* теми повинна бути *приблизно однаковою*. Необхідно застосовувати тестові завдання всіх рівнів, які повинні перевіряти *сформованість усіх компетентностей з історії*. Для забезпечення коректності підрахунку балів при оцінюванні роботи кількість завдань за форматами має бути незмінною. Максимальна кількість балів за тестову узагальнюючу роботу, за умови правильного виконання всіх завдань, становить 48. За виконання тестових завдань учні *можуть отримати*:

- за завдання з вибором однієї правильної відповіді – 0 або 1 бал;
- за завдання з вибором кількох правильних відповідей – 1 бал за кожну правильну відповідь;

¹ Методичний poradnik для вчителів історії. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2015. – С. 95 – 96.

- за завдання на встановлення відповідності – 0,1,2,3,4 бали;
- завдання на встановлення хронологічної послідовності – 0,1,2,3 бали;
- за завдання відкритої форми з короткою відповіддю – 0,1,2 бали;
- за завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю – максимум 10 балів.

Для **визначення оцінки учня за контрольну роботу** кількість набраних ним балів ділиться на 4 та округлюється до цілих (на користь дитини).

Для **учнів 5-9 класів контрольна робота** може складатися з 13 завдань, серед яких 9 – із вибором однієї правильної відповіді, 1 завдання на встановлення відповідності, 1 завдання на встановлення хронологічної послідовності, 1 завдання з розгорнутою відповіддю у вигляді уривка тексту та запитань до нього, 1 творче завдання на визначення причинно-наслідкових зв'язків, перевірку сформованості аксіологічної компетентності учнів.

До **контрольної роботи** повинні входити завдання на перевірку знання історичних дат, понять і термінів, фактів і подій, характерних рис життя людей, діяльності історичних осіб, установа причинно-наслідкових зв'язків, а також завдання для роботи з історичною картою, візуальними джерелами.

Максимальна кількість балів за контрольну роботу становить 24. за виконання тестових завдань учні можуть отримати:

- за завдання з вибором однієї правильної відповіді – 0 або 1 бал;
- за завдання на встановлення відповідності – 0,1,2,3,4 бали;
- за завдання на встановлення хронологічної послідовності – 0,1,2,3 бали;
- за завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю – 0,1,2,3 бали;
- за творче завдання – максимум 5 балів.

Для визначення оцінки учня кількість набраних ним балів ділиться на 2 та округлюється до цілих (на користь учня).

Тематичне оцінювання можна проводити *не тільки як контрольну роботу тестового формату*, а й способом написання учнями *рефератів, есе, створення проєктних робіт*. Схожі завдання, звичайно, можна використовувати й у інших класах під час вивчення різних програмних тем, причому як для поточного оцінювання, так і в ролі самостійних і домашніх робіт.

3. Корисні джерела для організації дистанційного навчання та оцінювання досягнень учнів

Під час організації освітнього процесу й оцінювання навчальних досягнень учнів з історії в дистанційному режимі будуть **корисними такі Інтернет-ресурси:**

- Онлайн-тести з історії України – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/test/istoriya-ukra-ni>
- Приклади тестів у Гугл-формі – див.: Сайт Столичного центру відкритої освіти – Режим доступу: <http://vo.ippo.kubg.edu.ua/%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96-%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97>
- Online Test Pad – Режим доступу: <https://onlinetestpad.com/ua>

- Тести з історії – Режим доступу: http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/library/TopicDescription?topic_id=92604
- Всеосвіта: https://vseosvita.ua/test?TestSearch%5Btitle%5D=%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F&TestSearch%5Bsort%5D=date&TestSearch%5Bclass_arr%5D=&TestSearch%5Bid_category%5D=
- LearningApps.org – комплекс інтерактивних вправ для учнів з різних предметів, у тому числі і з історії: <https://learningapps.org/index.php?category=9&s=>
- Електронні версії підручників на сайті Інституту модернізації змісту освіти: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/>
- Тести ЗНО онлайн за посиланням: <https://zno.osvita.ua>
- Тренувальні тести ЗНО з історії України за темами: <https://test.izno.com.ua>
- Онлайн-тестування «Тесторіум»: <https://www.testorium.net>
- Платформи для створення тестів: <http://osvita.ua/school/method/techno/45747/>
- Конструктор тестів Online Test Pad: <https://onlinetestpad.com/ua>
- Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації (травень 2020 р.). – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>
- Оцінювання в дистанційному навчанні: запитання – відповіді. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/questions/otsinyuvannya-v-dystantsijnomu-navchanni-zapytannya-vidpovidi/>
- Оцінювання в умовах дистанційного навчання, - роз'яснення МОН. – Режим доступу: <https://pedpresa.ua/201954-otsinyuvannya-v-umovah-dystantsijnogo-navchannya-roz-yasnennya-mon.html>
- Оцінювання при дистанційному навчанні. – Режим доступу: <http://teach-hub.com/otsiniuvannia-pry-dystantsijnomu-navchanni/>

Також рекомендуємо педагогам користуватися «Методичним poradnikom для вчителів історії. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2015. – 160 с.», у якому вміщено багато корисних порад щодо організації сучасного освітнього процесу з історії та застосування різноманітних методів оцінювання навчальних досягнень школярів.

Методичні рекомендації вчителям правознавства та громадянської освіти щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 9-11 класів

*Сідорчук В.П., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
магістр, вища кваліфікаційна категорія*

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного навчання

Результати оцінювання навчальних досягнень можна повідомляти учням у такі способи: фіксувати в електронному щоденнику (за наявності), надсилати в індивідуальному порядку шляхом використання одного із засобів зв'язку (електронної пошти, смс-повідомлення, повідомлення в одному з месенджерів, у телефонній розмові тощо). **Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.**

Про способи оцінювання та канал зв'язку, який буде використовуватись учителем і учнями одного класу, необхідно повідомити дітей та їхніх батьків заздалегідь або оприлюднити цю інформацію на сайті закладу освіти. Важливо оптимізувати та мінімізувати кількість каналів зв'язку та платформ дистанційного навчання, які застосовуються вчителями для зв'язку зі школярами.

Основною метою оцінювання учнів в умовах дистанційного навчання є не перевірка та контроль, а забезпечення зворотного зв'язку вчителя з учнями. Тому в організації щоденного освітнього процесу варто надавати пріоритет не поточному, а формульованому оцінюванню, яке передбачає надання учням підтримки, коригування засобів і методів навчання у випадку виявлення їх неефективності. Результати виконаних школярами самостійних робіт мають використовуватися для відзначення їх успіхів, аналізу помилок, планування подальшої роботи з опанування навчального матеріалу в умовах дистанційного навчання.

Якщо оцінювання проводиться в *синхронному* режимі, доцільно передбачити додаткову можливість його проходження для учнів, які не мають технічних засобів навчання або постійного підключення до мережі Інтернет, а також для тих, у кого відбувся технічний збій під час проходження оцінювання.

Підсумкове оцінювання (тематичне, семестрове та річне) під час організації освітнього процесу з використанням дистанційних технологій навчання в умовах карантину може здійснюватися віддалено, із використанням цифрових технологій для всіх здобувачів освіти (лист Міністерства освіти і науки України від 16.04.2020 №1/9-213 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019/2020 навчального року» <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>).

Дистанційні форми та методи поточного оцінювання навчальних досягнень учнів висвітлені у методичних рекомендаціях, розміщених на сайті

КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» у розділі «Останні новини. Методичний марафон. Правознавство» <http://edu-post-diploma.kharkov.ua/>.

Програма курсу для 9 класу «**Основи правознавства**» передбачає **уроки узагальнення** до розділів, під час яких учні з допомогою педагога мають систематизувати й узагальнити вивчене, відрефлексувати процес навчання, реалізувати міжпредметні зв'язки тощо. Такі уроки можна використати для **тематичного оцінювання** навчальних досягнень учнів і **підсумкового узагальнення** (Навчальна програма з основ правознавства для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>).

Якщо вчитель наприкінці навчальної теми проводить **уроки узагальнення**, то **бал за навчальну тему** (колонка в журналі «Тематична») виставляється з урахуванням результатів *поточного* оцінювання. У разі використання **уроків узагальнення** для проведення **тематичного оцінювання** **бал за навчальну тему** (колонка в журналі «Тематична») виставляється з урахуванням результатів *поточного* оцінювання та *бала за урок «Тематичного оцінювання»*.

Розділи навчальної програми «Правознавство» для 10-11 класів (**профільний рівень**) закінчуються уроком «**Повторення й узагальнення**» (Правознавство. 10-11 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (**профільний рівень**) <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>). Отже, **бал за навчальну тему** (колонка в журналі «Тематична») виставляється з урахуванням результатів *поточного* оцінювання.

Оцінювання курсу «Громадянська освіта» має свої особливості, про врахування яких під час дистанційного навчання окреслено в «Методичних рекомендаціях для вчителів громадянської освіти щодо дистанційної роботи з учнями у період карантину» <http://edu-post-diploma.kharkov.ua/?news=%d0%bc%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%b9-%d1%96%d0%bd%d1%82%d0%b5%d1%80%d0%bd%d0%b5%d1%82-%d0%bc%d0%b0%d1%80%d0%b0%d1%84%d0%be%d0%bd-%d0%b3%d1%80%d0%be%d0%bc%d0%b0%d0%b4%d1%8f>

Нагадаємо також, що в *пояснювальній записці* до навчальної програми «Громадянська освіта» зазначено, що головну увагу в курсі слід приділити не стільки здобуттю школярами нової інформації, скільки виробленню *навичок, умінь та формуванню ціннісних орієнтацій людини і громадянина*.

Підкреслюємо, що при цьому оцінювання має надавати учням можливість самим аналізувати власний поступ, приймати рішення щодо вдосконалення навичок, а також спонукати до управління процесом власного навчання і становлення як активних громадян демократичного суспільства.

Таким чином, важливим є не стільки **підсумкове оцінювання** (**підсумкове, яке дозволяє оцінити рівень компетентності, як підсумкове тестування**), а насамперед **постійне оцінювання** (*формувальне, що дозволяє відслідковувати розвиток компетентностей у процесі навчання, як зворотний зв'язок*) (Громадянська освіта. Навчальна програма інтегрованого курсу для 10 класів загальноосвітніх навчальних закладів <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>).

Отже, *рекомендуємо* бал за *навчальну тему* (колонка в журналі «Тематична») виставляти на основі *поточного* (формульованого) оцінювання.

А також, урахувавши те, що навчальною програмою «Громадянська освіта» не передбачено проведення уроків узагальнення або підсумкового узагальнення, доцільно **не проводити окремої підсумкової роботи**, бал за другий семестр виставити на основі «Тематичних» балів, а річне оцінювання виставити з урахуванням результатів оцінювання за перший та другий семестри.

Так само і з курсів «Основи правознавства» та «Правознавство» бал за другий семестр виставляється на основі «Тематичних» балів, а річне оцінювання – за результатами оцінювання за **перший та другий** семестри.

Слід зазначити, що відповідно до статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>) у разі відсутності результатів річного оцінювання та/або державної підсумкової атестації після завершення навчання учень має право до початку нового навчального року пройти річне оцінювання та/або державну підсумкову атестацію.

2. Проведення підсумкового узагальнення навчальних досягнень учнів із правознавства

Під час розробки завдань **підсумкового узагальнення** (у тому числі й у дистанційному режимі) слід урахувати компоненти та складники **правової предметної компетентності**.

Компоненти правової предметної компетентності:

- *когнітивний* – правові знання;
- *діяльнісний* – правові вміння та навички;
- *аксеологічний* – емоційне ставлення до правових явищ, ціннісний досвід учнів.

Складники правової предметної компетентності:

- *інформаційна компетентність*;
- *логічна компетентність*;
- *діялісно-процесуальна компетентність*;
- *аксіологічна компетентність*.

Отже, завдання підсумкового узагальнення повинні бути різноманітними, які перевіряють правові знання учнів, рівень розвитку їх юридичної логіки, правові вміння та ставлення до правових явищ і процесів.

Рекомендуємо типи завдань, які можна включити до роботи з **підсумкового дистанційного узагальнення**:

- тести з однією правильною відповіддю;
- завдання на встановлення відповідності («логічні пари») (поняття та його визначення; назва і опис);
- завдання на встановлення правильної послідовності;
- завдання з визначення поняття та ілюстрації його прикладом;
- завдання на побудову логічного ланцюжка (віднайти зайве поняття та пропущене в запропонованому ланцюжку, узагальнити та вказати, якому правовому явищу чи процесу ці поняття відповідають);

- завдання, у яких потрібно провести аналіз фрагмента юридичного документа (відповідь на запитання стосовно понять, про які йде мова, їх значення, а також правовідносин, регульованих цим документом);
- аналітичне завдання, у якому потрібно відповісти на запитання до правових ситуацій із різних галузей права.

Важливим при складанні **підсумкової узагальнюючої роботи** є визначення **критеріїв оцінювання** кожного типу завдань та підрахування загальної кількості балів за роботу (*вона повинна дорівнюватися 12 балам, або бути кратною 12*).

Також бажано враховувати, щоб завдання підсумкової узагальнюючої роботи перевіряли матеріал усіх розділів навчальної програми курсу.

Звертаємо увагу, що для проведення **підсумкової узагальнюючої роботи** вчителі можуть скористатися завданнями для державної підсумкової атестації з правознавства. Але в такому випадку завдання ДПА слід адаптувати для підсумкової роботи (зменшити їх кількість, підібрати завдання за матеріалом усіх розділів навчальної програми).

3. Засоби застосування готових завдань на онлайн-ресурсах для здійснення дистанційного оцінювання

Для організації оцінювання в умовах дистанційного завершення навчального року **рекомендуємо** скористатися різноманітними завданнями, які розміщені на онлайн-платформі освітнього проекту «**На Урок**» за посиланням: <https://naurok.com.ua/biblioteka/pravoznavstvo/typ-6> або <https://naurok.com.ua/zavdannya-dlya-dpa-pravoznavstvo-9-klas-2018-19030.html> та «**Всеосвіта**» за посиланням: <https://vseosvita.ua/library/varianti-zavdan-dla-pidgotovki-do-derzavnoi-pidsumkovoї-atestacii-z-pravoznavstva-v-9-klasi-108314.html>.

Звертаємо увагу, що: з дуже великої кількості пропонованих на платформах тестів та інших видів завдань необхідно обирати ті, які відповідають віку школярів, їхнім індивідуальним особливостям і є якісними. При цьому слід урахувати й те, наскільки ефективно було організоване дистанційне навчання в цей період (чи дозволяли технічні можливості всім учням однаково засвоювати навчальний матеріал під час карантину).

Дуже важливо, щоб під час використання вже готових завдань учителі співвідносили їх зміст із новелами українського законодавства.

У випадку, коли **підсумкова узагальнююча робота** проводиться в дистанційному **синхронному** режимі, корисно та ефективно запропонувати учням виконувати **тести** на платформах **Google Classroom, Moodle** тощо, а **письмові роботи** – із використанням інструментів **Skype, Zoom** тощо.

При **асинхронному** режимі доцільно організувати виконання учнями **письмових робіт** у текстових редакторах (**Word** та ін.) або в зошитах. Файли з виконаними завданнями можна надсилати вчителю електронною поштою або в один із месенджерів: **Viber, WhatsApp, Facebook** тощо. За відсутності технічних засобів навчання або доступу до мережі Інтернет можна скористатися іншими засобами поштового зв'язку.

Учителю слід пам'ятати, що доцільно буде організувати *самооцінювання* виконаних завдань учнями, надіславши їм ключі для самоперевірки (уже після виконання та отримання від школярів їхніх робіт).

4. Корисні джерела для здійснення дистанційного оцінювання

4.1. Загальні освітні джерела для організації дистанційного навчання та оцінювання досягнень учнів

- Навчальна платформа **Nearpod** <https://nearpod.com/> (допоможе знайти або утворити інтерактивні уроки; поєднує формувальне оцінювання та динамічні засоби для спільного навчання).
- Система **Online Test Pad** <https://onlinetestpad.com/ua> (ресурс для ведення діалогу, на якому можна утворювати діалогові ситуації з віртуальними персонажами).
- Сервіс **Quizizz** <https://quizizz.com> (за його допомогою вчителі зможуть створювати тести та вікторини).
- Сервіс **Online Test Pad** <https://onlinetestpad.com/ua> (конструктор тестів, опитувань, кросвордів, у якому також можна конструювати комплексні завдання: використання тестів, кросвордів, логічних ігор як своїх, так і загальнодоступних в одному завданні з ізольованою статистикою).
- **Prometheus** <https://prometheus.org.ua/> (онлайн-курси України і світу із різних предметів і різноманітних напрямків для вчителів та учнів).
- Студія онлайн-освіти **EdEra** (онлайн-курси для вчителів «*Права людини в освітньому просторі*», «*Європейський механізм захисту прав людини*», для учнів – «*Very Verified: онлайн-курс з медіаграмотності*»).
- «Карантин: онлайн-сервіси для вчителів» (osvita.diia.gov.ua).
- Сайт Академії Української Преси <https://www.aup.com.ua/>
- На базі онлайн-бібліотеки масової комунікації та медіаграмотності з метою створення інтерактивної платформи для спілкування медіапедагогів працює портал «*Медіаосвіта та медіаграмотність*», у тому числі з відеоархівом <http://medialiteracy.org.ua/>.

4.2. Джерела для організації дистанційного навчання та оцінювання досягнень учнів з **правознавства**

- *Офіційні інтернет-сайти:*
- Верховна Рада України: www.president.gov.ua
- Офіційне інтернет-представництво Президента України: www.president.gov.ua
- Кабінет Міністрів України: www.kmu.gov.ua
- Конституційний Суд України: www.ccu.gov.ua
- Рада Національної безпеки та оборони України: www.rainbow.gov.ua
- Міністерство юстиції України: www.minjust.gov.ua
- Міністерство внутрішніх справ України: www.mvs.gov.ua
- Міністерство освіти і науки України: www.mon.gov.ua
- Вища рада юстиції України: www.vru.gov.ua
- Офіс Генерального прокуратора України: www.gp.gov.ua

- Газета Верховної Ради України «Голос України»: www.golos.com.ua
- Газета Кабінету Міністрів України «Урядовий кур'єр»: www.ukurier.gov.ua
- Електронні версії підручників для 9 класу
- Студія онлайн-освіти EdEra (онлайн-курс з права «Людина та держава. Правила гри») ed-era.com/law-essentials.
- Онлайн-платформа освітнього проекту «На Урок» (велика кількість завдань з правознавства <https://naurok.com.ua/biblioteka/pravoznavstvo/typ-6>
- та завдань для ДПА з правознавства <https://naurok.com.ua/zavdannya-dlya-dpa-pravoznavstvo-9-klas-2018-19030.html>).
- Онлайн-платформа «Всеосвіта» (завдання для ДПА з правознавства <https://vseosvita.ua/library/varianti-zavdan-dla-pidgotovki-do-derzavnoi-pidsumkovoї-atestacii-z-pravoznavstva-v-9-klasi-108314.html>).

4.3. Джерела для організації дистанційного навчання та оцінювання досягнень учнів із громадянської освіти

- Сайт Всеукраїнської Асоціації викладачів історії та суспільних дисциплін «*Нова Доба*» (<https://www.novadoba.org.ua/>). У його розділі «Громадянська освіта» можна ознайомитися із засадами громадянської освіти, отримати корисні матеріали для проведення уроків, долучитися до спільноти вчителів України.
- **Онлайн-платформа підручника «Громадянська освіта»** на сайті Всеукраїнської Асоціації викладачів історії та суспільних дисциплін «Нова Доба» (текст підручника, викладений на цій онлайн-платформі, постійно доповнюється різними навчальними матеріалами: визначеннями основних термінів і понять, ілюстраціями, аудіо- та відеоматеріалами, цікавими фактами і прикладами з життя; учні можуть навчатися в зручний час, слідкувати за своїм прогресом у вивченні курсу громадянської освіти, здобувати додаткові бали за ознайомлення з додатковими матеріалами до теми, брати участь в опитуваннях, виконанні практичних завдань у «Майстерні громадянина» тощо).
- Онлайн-курс «Громадянська освіта» під час карантину для учнів 10-х класів (після реєстрації спільна робота вчителів та їх учнів) <https://www.citizen.in.ua/>.
- Сайт програми підтримки освітніх реформ в Україні «*Демократична школа*» (у його розділі «Бібліотека» вчителі можуть ознайомитися з посібниками, виданими в рамках програми «Демократична школа», у тому числі з офіційними документами Ради Європи та посібниками Ради Європи з освіти демократичного громадянства та прав людини <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka>).
- **Вебінар «Інтерактивні методи для формування та оцінювання громадянських компетентностей: Картки «Демократія для всіх»** за програмою підтримки освітніх реформ в Україні «Демократична школа» (вправа спонукає до дискусії про демократію та демократичні практики, передовсім у навчанні та в оцінюванні) <https://www.schools-fordemocracy.org/articles/kartki-demokratiya-dlya-vsikh>

Методичні рекомендації вчителям математики щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів

Будна С.М., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
магістр, вища кваліфікаційна категорія

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року

Для отримання зворотного зв'язку з учнями та забезпечення контролю їх навчальних досягнень можна використовувати електронну пошту, месенджери тощо. Корисним є обговорення питань у спеціально створеному для цього чаті або на форумі. Але слід зазначити, що бажано *мінімізувати кількість каналів зв'язку та платформ* дистанційного навчання й оцінювання, які застосовуються вчителями для зв'язку з учнями.

У поодиноких випадках, за відсутності в учнів можливості користуватися Інтернетом, учитель може використовувати звичайну телефонну розмову, у ході якої він одночасно надає учневі інструкції щодо подальшої самостійної роботи та здійснює контроль за вже опрацьованим матеріалом. Хоча слід зазначити, що повноцінним дистанційне навчання може бути лише за наявності Інтернет-середовища на будь-якому носії.

Результати оцінювання навчальних досягнень рекомендуємо повідомляти учням такими способами: фіксувати в електронному щоденнику (за наявності), надсилати в індивідуальному порядку шляхом використання одного із засобів зв'язку (електронної пошти, смс-повідомлення, повідомлення в одному з месенджерів, повідомлення в телефоні тощо). Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.

1.1. Поточне оцінювання

Поточне оцінювання вчителі можуть здійснювати в усній і письмовій формах, застосовуючи такі його види: *тестування, практичні, контрольні, діагностичні роботи, дослідницькі та творчі проєкти, усні опитування* тощо. **Кількість робіт**, які підлягають поточному оцінюванню та передбачають фіксацію оцінки в класному журналі, під час дистанційного навчання **варто оптимізувати** з метою уникнення перевантаження учнів.

Письмові роботи учні можуть передавати через електронну пошту або платформу (*Google Classroom, Moodle* тощо), один із месенджерів (*Viber, Facebook* (з 14 років), *WhatsApp* тощо).

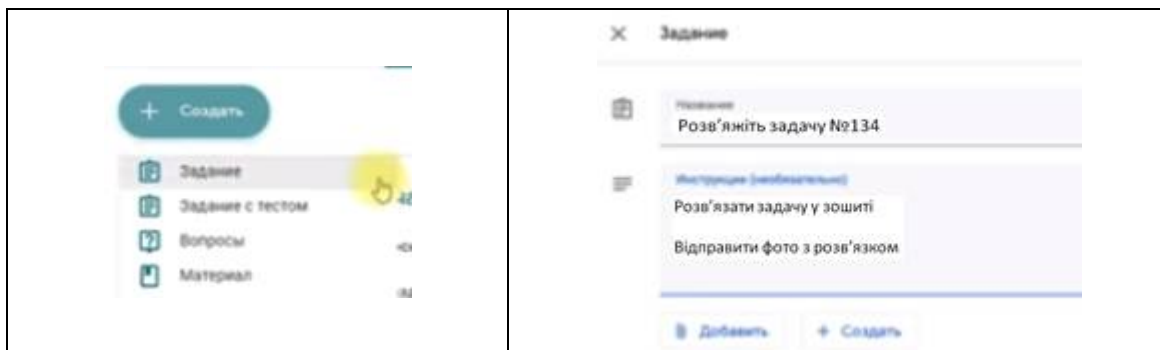
Усні завдання можуть бути оцінені вчителем безпосередньо через *Skype, Zoom* чи будь-який месенджер, що забезпечує відеозв'язок, або ж можуть бути перевірені опосередкованим способом через аудіофайли, надіслані школярами на пошту вчителя.

За відсутності засобів Інтернету зворотний зв'язок з учнями вчитель може підтримувати в телефонному режимі.

Також варто застосовувати *самооцінювання* учнями успішності своєї роботи, надіславши їм після виконання завдань ключі для самоперевірки, критерії оцінювання.

Однією з ефективних і найбільш доступних на сьогодні освітніх платформ є **Google Classroom**.

Google Classroom дозволяє вчителям швидко створювати та впорядковувати завдання, виставляти оцінки, залишати коментарі та спілкуватися з учнями. У свою чергу, діти можуть здавати виконані роботи, безпосередньо спілкуватися один з одним і з педагогом.

Google Classroom підтримує безліч різних схем оцінювання. Учителі мають можливість прикріплювати до завдання файли, які можуть переглядати учні, редагувати або отримувати індивідуальну копію. Діти мають можливість створювати файли, а потім прикріплювати їх до завдання.

У вчителів є можливість стежити за успішністю кожного учня в окремому завданні, де вони можуть залишати коментарі. Ті, хто отримав роботу з коментарями щодо опрацювання, можуть переробити завдання та відправити його вчителю ще раз.

Окрім того, учителі мають можливість *самостійно розробляти критерії як за кожне окреме завдання, так і за тему в цілому*.

Окремо слід зупинитися на **тестуванні в 11 класі**, оскільки випускникам необхідно якісно підготуватися до **проходження ЗНО**. Саме тому для одинадцятикласників актуальним є проходження online-тестів, подібних до тестів зовнішнього незалежного оцінювання, на сайтах **Українського центру оцінювання якості освіти, Освіта.ua, Testorium** тощо:

1.2. Тематичне оцінювання

Тематична оцінка виставляється з урахуванням результатів поточного оцінювання за час дистанційного навчання, періоду до його початку та результатів контрольної роботи. Учні, які не мають поточних оцінок з об'єктивних причин, можуть бути оцінені *за результатами проведення контрольної роботи*.

Заздалегідь учням повідомляють *графік проведення всіх видів оцінювання*, у якому буде зазначатися:

- форма та вид оцінювання;
- необхідні для цього ресурси;
- дата та тривалість проведення (для *синхронного* режиму);

- дата та час розміщення завдань, кінцевий термін і спосіб їх подання (для *асинхронного* режиму).

Учитель має отримати зворотний зв'язок від усіх учнів щодо ознайомлення з графіком і наявності технічної можливості виконати та надіслати завдання в зазначений термін. Якщо хтось із учнів не має можливості виконати завдання, передбачити для них інший спосіб проходження оцінювання та пересилання матеріалів.

Для створенні *контрольних робіт* у період дистанційного навчання найбільш ефективно використовувати *тестові роботи*. Створювати такі роботи можна на освітній платформі **Google Classroom**.

Для цього необхідно створити тест, указати останній термін здачі роботи, тему, заповнити рядки для запитань, відповідей, правильних відповідей та обов'язкових питань, створити критерії оцінювання.

Окрім того, обов'язково треба увімкнути перемикач «Імпорт оцінок»: так ви побачите результат роботи й проаналізуєте, у яких завданнях помилилися діти.

Контрольні роботи, які було проведено в умовах дистанційного навчання під час карантину, записуються в класному журналі без зазначення дати їх проведення.

1.3. Річне, семестрове оцінювання

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки від 16.04.2020 №1/9-213 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019-2020 навчального року» під час організації освітнього процесу з використанням дистанційних технологій навчання в умовах карантину *підсумкове оцінювання (семестрове та річне)* може здійснюватися віддалено, із використанням цифрових технологій для всіх здобувачів освіти, незалежно від форми, за якою вони її здобувають (очної (денної та вечірньої), заочної, дистанційної, мережевої, сімейної (домашньої), екстернатної, педагогічного патронажу).

Підсумкова оцінка за семестр виставляється з урахуванням результатів поточного, тематичного оцінювання, отриманих учнями під час дистанційного навчання та до його початку. При виставленні *оцінки за семестр* ураховуються складність і значущість окремих тем для формування предметної компетентності, динаміка навчальних досягнень учнів. Проведення окремої *семестрової (річної) контрольної роботи* програмами з математики не передбачено. Проте відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 16.04.2020 № 1/9- 213 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019-2020 навчального року», школярі, які не мають результатів поточного оцінювання з об'єктивних причин, можуть бути оцінені за *результатами проведення семестрової контрольної роботи*. У такому випадку вона буде доцільною.

Річне оцінювання виставляється з урахуванням результатів оцінювання за перший та другий семестри навчального року.

Учні 9-х класів у 2019/2020 навчальному році *звільнено від державної підсумкової атестації*. У відповідних документах про освіту робиться запис «звільнений(а)» (відповідно до наказу Міністерства освіти і науки від 30.03.2020 № 463, зареєстрованого Міністерством юстиції України 09.04.2020 за № 333/34616).

Учні 11-х класів складають державну підсумкову атестацію у формі зовнішнього незалежного оцінювання відповідно до Календарного плану підготовки та проведення ЗНО-2020 року зі змінами, внесеними на підставі наказу Міністерства освіти і науки України від 06 квітня 2020 року № 480. У закладі освіти ДПА може складатися лише у випадках, передбачених законодавством. Документи про здобуття повної середньої освіти учні отримують після проходження ДПА.

Слід зазначити, що, відповідно до статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту», у разі відсутності результатів річного оцінювання та/або державної підсумкової атестації після завершення навчання за освітньою програмою закладу освіти учень має право до початку нового навчального року пройти річне оцінювання та/або державну підсумкову атестацію.

2. Приклади завдань для використання під час дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів із математики

Необхідною формою роботи під час дистанційного навчання стає **онлайн-тестування**. Зараз існує багато можливостей використовувати готові тести або створювати їх самостійно. У цьому вчителю допоможуть як **Google-форми** чи спеціальні середовища для створення тестів, так і системи тестування, які пропонуються на освітніх ресурсах, наприклад «**Всеосвіта**», «**На Урок**» тощо.

У **Google-формах** можна створювати тестові завдання різних форматів.

Для зменшення ризиків необ'єктивного оцінювання можна налаштувати опцію проходження тесту один раз і обмежити час на виконання завдання, установити термін для здачі тесту (контрольної, практичної або самостійної роботи тощо), повідомляти результати (у разі неавтоматизованої перевірки робіт) індивідуально після здачі робіт всіма учнями. За необхідності вчитель може провести додаткове усне опитування дітей за допомогою одного із засобів телефонного або відеозв'язку.

3. Ресурси з тестовими завданнями для проведення контрольних робіт за різними темами для повторення вивченого матеріалу з математики

Числа та дії з ними. Відношення та пропорції. Відсотки. Основні задачі на відсотки
https://bondarenko.dn.ua/mathematics/on-line-tests/vy-chislenie-arifmeticheskie-zadachi-onlajn-test
https://bondarenko.dn.ua/mathematics/on-line-tests/chisla-i-vy-razheniya-priznaki-delimosti-proportsii-protenty
https://bondarenko.dn.ua/mathematics/on-line-tests/protenty-onlajn-test
https://iznotest.info/naturalni-chisla-ta-diyi-nad-nimi/
https://iznotest.info/zvichayni-drobi-mishani-chisla-ta-diyi-nad-nimi/
https://iznotest.info/vidsotki-zadachi-na-vidsotki/
https://iznotest.info/ratsionalni-chisla-ta-diyi-nad-nimi/
Текстові задачі. Числові послідовності. Прогресії
https://bondarenko.dn.ua/mathematics/on-line-tests/chisla-i-vy-razheniya-priznaki-delimosti-proportsii-protenty
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=412
https://onlinetestpad.com/ru/test/39371-test-zadachi-na-procenty-zadanie-16-oge

https://iznotest.info/chislovi-poslidovnosti-arifmetichna-ta-geometrichna-progresiyi-2/
Перетворення раціональних, ірраціональних, степеневих виразів
https://bondarenko.dn.ua/mathematics/on-line-tests/irrationalnye-vyrazheniya
https://bondarenko.dn.ua/mathematics/on-line-tests/chisla-i-vyrazheniya-tozhdestva-svoystva-kornej-i-stepenej
https://iznotest.info/stepin-iz-naturalnim-i-tsilim-pokaznikami/
https://iznotest.info/stepin-iz-naturalnim-i-tsilim-pokaznikami/
https://iznotest.info/algebrayichni-drobi-ta-diyi-nad-nimi/
https://iznotest.info/arifmetichniy-kvadratniy-korin-diysni-chisla/
Перетворення тригонометричних виразів
https://bondarenko.dn.ua/mathematics/on-line-tests/trigonometricheskie-vyrazheniya
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=514
https://iznotest.info/totozhni-peretvorennya-trigonometrichnih-viraziv-2/
https://iznotest.info/sinus-kosinus-tangens-i-kotangens-chislovogo-argumentu-2/
Раціональні та ірраціональні рівняння
https://bondarenko.dn.ua/mathematics/on-line-tests/test-tselye-uravneniya-s-otkrytym-otvetom/
https://bondarenko.dn.ua/mathematics/on-line-tests/test-tselye-uravneniya-s-vyborom-otveta/
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=409
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=505
https://iznotest.info/stepenevi-funktsiyi-ta-yih-vlastivosti-irrationalni-rivnyannya-nerivnosti-ta-yih-sistemi/
Раціональні та ірраціональні нерівності
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=433
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=504
https://iznotest.info/ratsionalni-rivnyannya-nerivnosti-ta-yih-sistemi-2/
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=506
Тригонометричні рівняння та нерівності
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=522
https://onlinetestpad.com/ru/testview/88007-reshenie-trigonometricheskikh-uravnenij
https://iznotest.info/trigonometrichni-rivnyannya-i-nerivnosti/
Раціональні, ірраціональні, тригонометричні системи рівнянь
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=411
https://onlinetestpad.com/ru/testview/97435-domashnyaya-kontrolnaya-rabota-po-teme-sistemy-linejnykh-uravnenij
https://onlinetestpad.com/ru/testview/49921-vyyavlenie-ostatochnykh-znanij-po-teme-reshenie-pokazatelnykh-i-logarifmich
Завдання з модулем
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=411
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=504
Перетворення логарифмічних та показникових виразів
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=510
https://onlinetestpad.com/ua/testview/53207-logarifm%D1%96chn%D1%96virazi-chastina-%D1%96
https://onlinetestpad.com/ua/testview/53762-logarifm%D1%96chn%D1%96virazi-chastina-%D1%96%D1%96
https://iznotest.info/logarifmi-logarifmichna-funktsiya-logarifmichni-rivnyannya-nerivnosti-ta-yih-sistemi/
Логарифмічні та показникові рівняння, нерівності та їх системи
https://bondarenko.dn.ua/mathematics/on-line-tests/pokazatelnye-i-logarifmicheskie-uravneniya/
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=508
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=509
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=511
https://www.iznotest.info/pokaznikova-funktsiya-pokaznikovi-rivnyannya-nerivnosti-ta-yih-sistemi/
https://www.iznotest.info/logarifmi-logarifmichna-funktsiya-logarifmichni-rivnyannya-nerivnosti-ta-yih-sistemi/

Функції та їх основні властивості
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=517
https://iznotest.info/funktsiyi-ta-yih-osnovni-vlastivosti-2/
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=518
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=410
https://www.iznotest.info/funktsiyi-ta-yih-osnovni-vlastivosti-2/
Похідна функції, її геометричний та фізичний зміст. Похідні елементарних функцій. Задачі на оптимізацію
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=519
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=520
http://ya-znau.ru/znau_sorevn/pr_zn/8
http://www.matznanie.ru/xbookM0001/book/part-040/test.htm https://www.iznotest.info/pohidna-funktsiyi-yiyi-geometrichniy-ta-mehanichniy-zmist/
Дослідження графіка функції за допомогою похідної. Побудова графіків функцій
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=521
https://onlinetestpad.com/ua/test/103597-zastosuvannya-pokh%D1%96dnoi
https://www.iznotest.info/pohidna-ta-yiyi-zastosuvannya/
Первісна. Визначений та невизначений інтеграл. Застосування визначеного інтеграла до обчислення площ плоских фігур
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=602
http://ya-znau.ru/znau_sorevn/pr_zn/208
https://iznotest.info/pervisna-neviznacheniy-i-viznacheniy-integrali/
https://iznotest.info/zastosuvannya-viznachenogo-integrala/
Комбінаторика. Теорія ймовірності. Математична статистика
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=591
https://www.examen.ru/tests/vnutrennij-ekzamen-matematika-elementyi-teorii-veroyatnostej
http://ya-znau.ru/znau_sorevn/pr_zn/195
https://www.iznotest.info/pochatki-teoriyi-ymovirnosti/
https://www.iznotest.info/vstup-do-statistiki/
Трикутник та його властивості
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=594
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=595
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=597
https://onlinetestpad.com/ru/test/9542-zachet-po-geometrii-2-po-teme-treugolniki
https://iznotest.info/trikutniki-ta-yih-vidi-oznaki-rivnosti-trikutnikiv-rivnobedreniy-trikutnik-ta-yogo-vlastivosti/
https://iznotest.info/podibnist-trikutnikiv-teorema-pifagora/
https://iznotest.info/ponyattva-ploshhi-ploshha-trikutnika/
https://iznotest.info/rozv-yazuvannya-dovilnih-trikutnikiv/
Чотирикутник та його властивості
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=598
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=599
https://miyklas.com.ua/p/geometria/8/chotirikutniki-14504/paralelogram-trapetc-ia-14507
https://iznotest.info/paralelogrami-yih-vidi-ta-vlastivosti/
https://iznotest.info/trapetsiyi-yih-vidi-ta-vlastivosti-vpisani-i-opisani-chotirikutniki/
https://iznotest.info/ploshha-chotirikutnikiv/
Коло та круг та їх властивості.
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=600
https://miyklas.com.ua/p/geometria/7/kolo-ta-krug-geometrichn-pobudovi-24777/dotichna-do-kola-14529
https://iznotest.info/kolo-i-krug-dotichna-do-kola/
https://iznotest.info/dovzhina-kola-i-ploshha-kruga/
https://iznotest.info/vpisani-kuti/
Вписані та описані многокутники
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=601

https://www.kursoteka.ru/course/2651/lesson/8649/unit/22135
http://fizmat.by/math/treugolnik/okrugnost_treug/test98
https://iznotest.info/vpisani-ta-opisani-trikutniki/
Перетворення. Метод координат. Вектори
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=610
https://www.iznotest.info/dekartovi-koordinati-na-ploshhini/
https://www.iznotest.info/vektori-na-ploshhini/
https://www.iznotest.info/dekartovi-koordinati-u-prostori/
https://www.iznotest.info/vektori-u-prostori/
Прямі та площини у просторі. Многогранники та їх властивості
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=609
https://www.iznotest.info/perpendikulyarnist-pryamih-i-ploshhin-u-prostori-vidstani-i-kuti-u-prostori/
https://www.iznotest.info/mnogogranniki-prizmi-yih-vidi-i-vlastivosti/
https://www.iznotest.info/piramidi-yih-vidi-ta-vlastivosti/
https://www.iznotest.info/ploshhi-poverhni-ta-ob-yem-mnogogrannikov/
Тіла обертання та їх властивості
http://vneshkoly.com.ua/component/joomlaquiz/?quiz_id=607
https://onlinetestpad.com/ru/testview/52234-cilindr-konus-i-shar
http://ya-znau.ru/znau_sorevn/pr_zn/53
https://www.iznotest.info/tsilindri-ta-yih-vlastivosti/
https://www.iznotest.info/konusi-ta-yih-vlastivosti/
https://www.iznotest.info/kuli-sferi-ta-yih-vlastivosti/
https://www.iznotest.info/ploshhi-poverhon-i-ob-yemi-til-obertannya/

Методичні рекомендації вчителям економіки щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 10-11 класів

*Носик Н.Д., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти;
Китиченко С.О., старший викладач
кафедри соціально-гуманітарної освіти
Харківської академії неперервної освіти*

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного навчання

Підсумкова оцінка за семестр виставляється з урахуванням результатів **поточного і тематичного оцінювання**, яке було здійснено під час дистанційного навчання, а також до його початку. При цьому вчитель має врахувати систематичність і активність роботи кожного учня під час дистанційного навчання, якість виконання запропонованих завдань.

Річне оцінювання виставляється з урахуванням результатів оцінювання за перший та другий семестри навчального року.

Залежно від обраного режиму дистанційного навчання педагоги можуть обрати найбільш доцільні підходи до поточного й тематичного оцінювання. Для забезпечення рівних умов проходження оцінювання всіма учнями потрібно

враховувати технічні можливості кожного школяра. За необхідності треба запровадити **гнучкий графік здійснення тематичного та підсумкового контролю**.

Для того щоб не перевантажувати учнів, рекомендується попередньо узгодити графік проведення оцінювання з різних предметів і надіслати здобувачам освіти. Додатково цю інформацію слід розмістити на сайті закладу загальної середньої освіти. Потрібно також зазначити форму та вид оцінювання, необхідні ресурси, дату і тривалість (*якщо планується синхронний режим*), дату та час розміщення завдань, кінцевий термін і спосіб їх подання (*для асинхронного режиму*).

Необхідно отримати зворотний зв'язок від усіх учнів щодо ознайомлення з графіком і наявності технічної можливості виконати та надіслати завдання в зазначений термін. Якщо хтось із учнів не має можливості виконати завдання запропонованого формату, слід передбачити для них інший спосіб проходження оцінювання та пересилання матеріалів.

Оцінювання можна проводити в *синхронному* чи *асинхронному режимі*. Синхронний режим дозволяє забезпечити більшу об'єктивність, проте вимагає відповідного технічного забезпечення. Також значним залишається ризик технічних збоїв під час виконання окремими учнями завдань, тому слід застосовувати індивідуальний підхід і передбачити можливість повторного виконання оціночної роботи.

Якщо оцінювання проводиться в *синхронному* режимі, доцільно передбачити додаткову можливість його проходження для учнів, які не мають технічних засобів навчання або постійного підключення до мережі Інтернет, а також для тих, у кого відбувся технічний збій під час проходження оцінювання.

У *синхронному режимі* учні можуть:

- виконувати тести на онлайн-платформах за вибором учителя;
- виконувати письмові роботи з використанням відеоінструментів;
- брати участь в усних формах контролю, онлайн-семінарах і онлайн-форумах із використанням відеоінструментів індивідуально або в групах.

Асинхронний режим є більш гнучким у застосуванні, оскільки учні можуть виконувати завдання в зручний час, проте менш об'єктивним. Для зменшення ризиків необ'єктивного оцінювання рекомендовано налаштувати опцію проходження тесту один раз і обмежити час на виконання завдання, установити термін для здачі роботи, повідомляти результати після здачі робіт усіма учнями. Якщо необхідно, учитель може провести додаткове усне опитування школярів за допомогою одного із засобів телефонного або відеозв'язку.

В *асинхронному режимі* учні можуть:

- виконувати завдання на онлайн-платформі за вибором учителя;
- виконувати письмові роботи в текстових редакторах (Word та ін.) або в зошитах і надсилати вчителю файли з виконаними завданнями електронною поштою, в один із месенджерів (Viber, WhatsApp, Facebook тощо) або іншими засобами поштового зв'язку (за відсутності технічних засобів навчання або доступу до мережі Інтернет);
- знімати на відео або записувати аудіо усних відповідей та надсилати файли вчителю засобами електронного зв'язку;

- виконувати інші різнотипні завдання.

Результати оцінювання навчальних досягнень доречно повідомляти учням *такими способами*: фіксувати в електронному щоденнику (за наявності), надсилати в індивідуальному порядку шляхом використання одного із засобів зв'язку (електронної пошти, смс-повідомлення, повідомлення в одному з месенджерів, у телефонній розмові тощо). Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.

Зважаючи на мету вивчення курсу «Економіка» та його структуру, при формуванні підсумкової оцінки доцільно враховувати не лише рівень теоретичних знань, а й набуті навички.

Навчальною програмою «Економіка» для учнів 10-11 класів (затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407) передбачено такі ***форми перевірки теоретичних знань***:

- усні відповіді за змістом теми;
- пошук та презентація економічної інформації за заданою або обраною темою;
- відповіді на тестові завдання різних рівнів складності;
- участь у дискусіях при обговоренні актуальних економічних проблем.

Перевірка набутих навичок може здійснюватися в процесі:

- розв'язання задач різних рівнів складності;
- оцінки результатів аналізу певних економічних процесів або явищ;
- обґрунтування конкретних економічних рішень при виконанні практичних завдань.

Також, розробляючи ***завдання для тематичного та підсумкового оцінювання***, педагогам доцільно переглянути очікувані результати навчання і встановити дещо нижчий їх рівень для тих тем, які довелося опановувати дітям дистанційно. Завдання для оцінювання під час дистанційного навчання мають бути більш простими.

Повідомляючи учням завдання, окрім чіткої інструкції щодо його виконання, учитель обов'язково має зазначити термін, до якого потрібно здати цю роботу. Від формату завдання, яке треба перевірити вчителю, залежить і форма, за якою діти мають його надіслати. Можна запропонувати школярам надсилати виконані роботи вчителю на електронну пошту. Але набагато зручніше перевіряти письмові роботи, які виконані у формі ***Google-документа***. Або, наприклад, якщо це творча робота, то її можна виконувати у формі ***Google-презентації***. Необхідно надавати учням достатньо часу на виконання завдань, з урахуванням можливих труднощів, перебоїв у функціонуванні мережі Інтернет. Для проведення тематичного й підсумкового контролю бажано використовувати вже знайомі учням платформи. Доцільно диференціювати завдання, позначати деякі з них як додаткові (для отримання «бонусних» балів). Для перевірки правильності ходу думок учня варто скористатись або синхронним режимом взаємодії, або відеозаписом процесу розв'язання. Можна також запропонувати тести, у яких потрібно надавати не лише остаточну відповідь, але й проміжні.

Для дистанційного оцінювання знань учнів з економіки рекомендуємо максимально використовувати завдання з підручників, а також Інтернет-ресурси, які розроблені додатково до підручників їх авторами. Можна скористатися завданнями, наведеними в підручниках для 10 і 11 класів

(авт. Л.П. Крупська, І.Є. Тимченко, Т.І. Чорна) після кожної теми. Також ці підручники мають Інтернет-підтримку. За посиланням, що знаходиться в підручнику, розміщені тестові завдання, які можна використати як для **тематичного оцінювання**, так і для **поточного контролю**. Підручник для 11 класу (авт. Л.Я. Криховець-Хом'як, О.В. Длугопольський, А.А. Вірковська) містить значну кількість творчих завдань та проблемних запитань для роздумів. Цей підручник теж має Інтернет-підтримку.

Тести з автоматичною перевіркою дозволяють організувати швидке оцінювання рівня опанування навчального матеріалу учнями. Зазвичай тестові системи надають можливість створювати запитання різних типів (*множинний вибір, текстова або числова відповідь, упорядкування, встановлення відповідності* тощо). Для тестування можна використовувати вже готові тести з бібліотек онлайн-платформ (наприклад, додаток learningapps.org, [Слід урахувати, що автоматизована перевірка, хоч і значно спрощує рутинну роботу вчителя, часом є недостатньою для достовірної діагностики успішності опанування теми. Тому доцільно доповнювати тести практичними й творчими завданнями. З точки зору надійності краще мати змогу порівнювати декілька різних типів учнівських робіт, ніж виставляти оцінки за результатами лише одного типу завдань. Це дасть змогу здобувачам освіти демонструвати їх знання, досягнення та навички різними способами. Для дистанційного оцінювання підійдуть і дослідницькі та проблемні завдання, командна робота тощо.](http://сайт освітнього проекту «На Урок» (https://naurok.com.ua/)), а можна створювати свої <u>вправи (наприклад, створити тест у Google-формі)</u>. Серед типових налаштувань онлайн-тестів варто відзначити можливість перемішувати запитання та варіанти відповідей у них, встановлювати часові обмеження (<i>час на спробу, час відкриття тесту для виконання</i>), обмежувати кількість спроб, а також спосіб або час повідомлення результатів тестування.</p></div><div data-bbox=)

Практична робота є одним із найбільш складніших видів самостійної роботи учня, на виконання якої витрачається більше сил і часу, ніж на будь-яку іншу самостійну роботу. Практичні роботи покликані активізувати зацікавленість учнів у вивченні курсу, а їх виконання є втіленням принципу «навчатися виконуючи». Практичні роботи з економіки сприяють поглибленню знань, навичок і вмінь, стимулюванню пізнавальної діяльності, дають змогу здійснити контроль і корекцію знань і навичок. Окрім цього, при виконанні практичних робіт з економіки учень не лише щось розраховує чи аналізує, а й самостійно збирає інформацію або творчо використовує реальну первинну інформацію, надану вчителем.

Практичні роботи є особливою формою, способом і засобом перевірки та оцінювання результатів навчання. Під час виконання практичних робіт удосконалюються навички опрацювання й обробки статистичних даних і фактичних матеріалів, уміння характеризувати й порівнювати економічні явища, виявляти загальні економічні закономірності, встановлювати зв'язки і залежності, робити висновки, складати прогнози, удосконалювати навички графічної грамотності, розвивати логічне мислення, творчі та підприємницькі здібності, формувати вміння працювати з різноманітними інформаційними ресурсами.

План виконання практичної роботи розробляється вчителем і пропонується учню перед початком роботи (можна використати розробки з підручників). Підсумки практичних робіт оцінюються вчителем. Практичні роботи можуть

виконуватись окремим учнем або групою. На аналіз виконаної практичної роботи й підбиття підсумків у класі відводиться 1 година. Під час дистанційного навчання теж обов'язково потрібно проаналізувати виконання практичних робіт.

Дистанційне навчання створює нові виклики для **дотримання норм і правил академічної доброчесності**. Важливо нагадувати про правила та відповідальність за їх порушення перед виконанням завдань. Водночас педагогу слід акцентувати увагу, що він довіряє своїм учням. Під час виконання тестів можна скористатися цифровими можливостями перемішування порядку запитань і варіантів відповідей для різних учнів. Варто також підготувати декілька рівнозначних варіантів завдань. Електронні платформи дозволяють обмежити час виконання тестів і кількість спроб. Можна підготувати завдання, де рівень складності наростає від елементарного до дуже складного. Забезпечити абсолютну неможливість плагиату та списування в умовах дистанційного навчання дуже складно, тому варто зосередити зусилля на тому, щоб пропонувати такі завдання, які **не можуть бути запозичені в інших** – висловити власну думку, описати певний процес своїми словами, навести приклад чи дібрати ілюстрацію.

Не завжди в дітей є якісний доступ до мережі Інтернет, звичайно ж, існують поодинокі випадки, коли учні не мають відповідних технічних засобів (*комп'ютера, ноутбука, планшета, смартфона*). У таких умовах педагог має враховувати різні ситуації. До завдань, що є в підручнику, додатково необхідно дати творчі або проблемні завдання. Інструкцію щодо виконання роботи вчитель надає в телефонній розмові чи за допомогою відправлення смс-повідомлень. Виконану роботу учень має надіслати за допомогою поштового зв'язку чи передати іншим домовленим способом.

3. Корисні джерела для організації дистанційного навчання та оцінювання досягнень учнів

- Економіка (профільний рівень): підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / Л.П. Крупська, І.Є. Тимченко, Т.І. Чорна. – Харків: Вид-во «Ранок», 2018. – 240 с.
- Економіка (профільний рівень): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти / Л.П. Крупська, І.Є. Тимченко, Т.І. Чорна. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 256 с.
- Інтернет-підтримка підручників з економіки для 10 і 11 класів (авт. Л.П. Крупська, І.Є. Тимченко, Т.І. Чорна):
 - Тестові завдання для підготовки до тематичного оцінювання з економіки для 10 класу: <http://interactive.ranok.com.ua/course/pdrychniki/ekonomka-proflniyi-rven-pdrychnik-dlya-10-klasy-zakladv-zagalno-seredno-osvti>
 - Тестові завдання для підготовки до тематичного оцінювання з економіки для 11 класу: <http://interactive.ranok.com.ua/course/pdrychniki/ekonomka-proflniyi-rven-pdrychnik-dlya-11-klasy-zakladv-zagalno-seredno-osvti-krypska-l-p-timchenko-chorna-t>
 - Економіка у визначеннях, таблицях і схемах: <http://interactive.ranok.com.ua/course/serednya-ta-starsha-shkola/ekonomka-y-viznachennyah-tablitsyah-shemah?chapter=0>

- Завдання для 10 класу:
<http://interactive.ranok.com.ua/course/serednya-ta-starsha-shkola/ekonomka-10-klas>
- Завдання для 11 класу:
<http://interactive.ranok.com.ua/course/serednya-ta-starsha-shkola/ekonomka-proflniyi-rven-11-klas-zoshit-dlya-otsnyuvannya-rezyltatv-navchannya>
- Економіка (профільний рівень). 10 клас. Зошит для оцінювання результатів навчання / Т.І. Чорна, Н.М. Данильченко. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 48 с.
- Економіка (профільний рівень). 11 клас. Зошит для оцінювання результатів навчання / Т.І. Чорна, І.Є. Тимченко. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 32 с.
- Економіка (профільний рівень) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / Л.Я. Криховець-Хом'як, О.В. Длугопольський, А.А. Вірковська . – Тернопіль: Астон, 2019. – 296 с.
- Сайт освітнього проекту «На Урок»: <https://naurok.com.ua/>
- Сайт ТОВ «Всеосвіта»: <https://vseosvita.ua/>

Методичні рекомендації вчителям географії щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 6-11 класів

*Грінченко О.І., старший викладач
кафедри соціально-гуманітарної освіти
Харківської академії неперервної освіти;
Саввіч О.М., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти*

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з географії в умовах дистанційного навчання

В умовах дистанційного навчання, коли значну частину матеріалу учні мають проходити самостійно, особливої ваги набуває формувальне оцінювання. Важливо якомога частіше давати учням зворотний зв'язок: відзначати успіхи, щоб зберігати мотивацію, надавати поради про те, що потребує додаткового опрацювання. Основною метою **оцінювання** має бути **покращення навчання**.

Дистанційне оцінювання допомагає вчителю відкоригувати свої методи навчання, щоб забезпечити максимальну ефективність освітнього процесу для кожного учня. Заклад освіти має право визначити власні підходи до контролю та оцінювання результатів навчання. Також необхідно визначити **терміни проведення та оцінювання підсумкових контрольних робіт** для учнів, які не мали технічної змоги пройти онлайн-навчання та оцінювання.

Поточне оцінювання вчителі можуть здійснювати в усній і письмовій формах, застосовуючи такі його види: тестування, практичні роботи, дослідницькі проекти, есе, усні співбесіди та опитування тощо. Кількість робіт, які підлягають

поточному оцінюванню та передбачають фіксацію оцінки в класному журналі, під час дистанційного навчання варто оптимізувати з метою уникнення перевантаження учнів.

Виконання аналітичних завдань і досліджень, спрямованих на розвиток умінь і навичок роботи з географічними картами та іншими джерелами інформації, розв'язання географічних, екологічних і соціально-економічних задач, здійснення порівняльного аналізу, що пропонуються під час виконання програмних практичних робіт, стануть важливою формою та засобом перевірки й оцінювання результатів навчання, які є обов'язковими для всіх учнів класу.

Обов'язковими для оцінювання в кожному семестрі є **дві практичні роботи** на вибір учителя.

Рекомендуємо вчителям оцінювати практичні роботи за **критеріями оцінювання**, які були надруковані в статті «Практичні роботи на уроках географії» (авт. Блізнякова О. А., Архарова І. В. Джерело педагогічних інновацій. Географія. Науково-методичний журнал. – Випуск № 2. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2013):

1 бал – учень розрізняє терміни об'єктів, що вивчаються; називає їх окремими словами чи реченнями (наприклад, це – «гори», це – «річка»); фрагментарне нанесення географічних об'єктів на карту без дотримання вимог.

2 бали – учень намагається дати характеристику географічного об'єкта чи явища на елементарному рівні; має загальне уявлення про географічну карту і після демонстрації вчителем може показати на ній окремі об'єкти; оформлення контурної карти має істотні недоліки, правильно вказана менша частина основних географічних об'єктів.

3 бали – учень допускає неточності в здійсненні спостережень; виділяє окремі особливості географічних об'єктів і явищ, прагне дати їм характеристику; робота в контурній карті виконана не в повному обсязі, допущені помилки, неохайне виконання.

4 бали – учень описує явища й об'єкти, що спостерігаються, і відтворює частину матеріалу на фрагментарному рівні; екологічно грамотно поводить себе в природі під час екскурсій, виявляє елементи допитливості та спостережливості, розпізнає більшість об'єктів, які вивчаються; оформлення контурної карти має недоліки, неправильно вказана 1/2 частина географічних об'єктів, відсутня легенда до карти.

5 балів – учень здатний з допомогою вчителя логічно відтворити значну частину матеріалу; використовує умовні знаки, знімає показники спостережень, елементарно читає карту; має первинні навички аналізу тематичної карти, вміє використати під час відповіді інформацію діаграми, схеми, таблиці; оформлення контурної карти має недоліки, неправильно вказана 1/3 частина географічних об'єктів, відсутня легенда до карти.

6 балів – учень самостійно виконує основну частину практичної роботи, з допомогою вчителя робить елементарні порівняння, виявляє основні риси об'єктів і явищ, читає тематичні карти; оформлення контурної карти має недоліки, неправильно вказана 1/3 частина географічних об'єктів.

7 балів – учень починає усвідомлювати мету практичної роботи, встановлює й описує причинно-наслідкові зв'язки; оперує основними поняттями й термінами; аналізує зміст карт; карта в цілому заповнена правильно й акуратно, але спостерігається відхилення від вимог при оформленні (різні типи шрифтів,

позначення всіх географічних об'єктів одним кольором ручки, тощо) або неправильно вказано місце розташування 5-6 об'єктів.

8 балів – учень може логічно мислити, правильно, за планом, проводить спостереження, відображаючи особливості об'єкта чи явища в замальовках, діаграмах, схемах; формулює висновки, робить узагальнення; правильно відбирає навчальні джерела інформації та аргументує власні дії, розв'язує типові задачі; карта в цілому заповнена правильно й акуратно, але спостерігається відхилення від вимог при оформленні (різні типи шрифтів, позначення всіх географічних об'єктів одним кольором ручки тощо) або неправильно вказано місце розташування 3-4 об'єктів.

9 балів – учень уміє аргументувати, довести свій погляд, виявляє особливу допитливість при вивченні об'єктів і явищ; помічає деталі, вільно використовує здобуті знання, вирішуючи стандартні ситуації, аналізує хід спостереження, бачить причинно-наслідкові зв'язки, встановлює залежності між фізико-географічними особливостями території і господарською діяльністю людини, застосовує прийоми аналізу статистичних даних, грамотно порівнює показники, вільно розв'язує задачі в стандартних ситуаціях, складає картосхеми й картодіаграми; карта в цілому заповнена правильно й акуратно, але є помарки при оформленні або неправильно вказано місце розташування 1-2 об'єктів.

10 балів – учень виконує проблемні завдання, поставлені вчителем, складає комплексну фізико-географічну характеристику, вільно використовує здобуті географічні знання, самостійно робить висновки й узагальнення; використовує принципи раціонального природокористування в повсякденній діяльності та працюючи в природі; вільно застосовує більшість географічних понять, класифікує їх; контурна карта оформлена правильно, грамотно, але є невеликі помарки при оформленні, усі географічні об'єкти нанесено відповідно до їх місця розташування.

11 балів – учень уміє оцінювати виробничу діяльність людини та її вплив на природу, розуміє суть географічних проблем; пропонує виходи з нестандартних ситуацій, вільно переходить від аналізу окремих явищ до аналізу системи географічних явищ; визначає причинно-наслідкові зв'язки, вільно володіє прийомами роботи з додатковими джерелами географічної інформації, цифровими показниками; контурна карта оформлена правильно, грамотно та акуратно, всі географічні об'єкти нанесено правильно.

12 балів – учень використовує географічні джерела інформації для розв'язання виробничих і побутових завдань, пропонує свої ідеї щодо вивчення того чи іншого об'єкта; усвідомлено обирає форми, методи, засоби та прийоми виконання практичної роботи відповідно до поставленої мети навчання; контурна карта оформлена правильно, грамотно й акуратно: усі географічні об'єкти нанесено правильно, учень виявив творчість при оформленні роботи (наприклад, власні розробки умовних позначень, додаткові географічні об'єкти в межах запропонованої теми, додаткова інформація про географічні об'єкти тощо).

Різниця в оцінюванні завдань однакового рівня складності може бути зумовлена якістю їх виконання, але не їх відмінністю між собою. В організації оцінювання виконаних робіт потрібно передбачити частку, яка відповідає якості оформлення роботи, наприклад, 2 бали. При цьому обов'язковим є попереднє пояснення вимог до оформлення, зокрема використання кольорів (тільки робочих – синього й червоного – чи й інших), шрифтів, малюнків, символів тощо. Для того

щоб учні мали мотивацію до навчання, усі завдання, *виконані під час карантину самостійно*, мають бути *проаналізовані та оцінені вчителем*.

При виставленні **тематичної оцінки** враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми. Оскільки чинною програмою вчителю надано право частину навчального часу використовувати на свій розсуд, рекомендуємо обов'язкові письмові роботи проводити за рахунок резерву часу (оскільки у програмі не відведено годин на цей вид роботи), чи за рахунок скорочення часу на вивчення окремих питань і тем основних курсів. Також цю функцію може виконувати *практична робота підсумкового характеру*.

Для оцінювання навчальних досягнень учнів використовуються орієнтовні вимоги, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 № 1222. **Семестрове оцінювання** здійснюється на підставі тематичного. При виставленні оцінки за семестр ураховуються складність і значущість окремих тем для формування предметної компетентності, динаміка навчальних досягнень учнів. Проведення **семестрової (річної) контрольної роботи** програмами з географії **не передбачено**. Проте відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 16.04.2020 № 1/9- 213 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019-2020 навчального року» школярі, які *не мають результатів поточного* оцінювання з об'єктивних причин, можуть бути оцінені *за результатами проведення семестрової контрольної роботи*. У такому випадку вона буде доцільною.

2. Корисні джерела під час дистанційного оцінювання з географії

Потреби сьогодення вимагають від учнів умінь використовувати безліч Інтернет-ресурсів для повторення та систематизації навчального матеріалу. **Рекомендуємо використання таких онлайн-сервісів і для оцінювання навчальних досягнень школярів:**

1. Для проведення *перевірки домашнього завдання* – сайт «Тесторіум» (<https://www.testorium.net/ua/>). Це – безкоштовна онлайн-система зі створення тестів і проведення тестування, що призначена для вчителів і учнів. Створений сайт харківськими програмістами; при реєстрації на пошту користувача надходять рекомендації та надається можливість безкоштовно створювати тести й використовувати у своїй роботі. Основна мета цієї системи – полегшити роботу вчителя та надати учням можливість самостійно перевірити свої знання, зокрема й готовність до ЗНО, в онлайн-режимі.

2. Із **Google-формами** (<https://docs.google.com/forms>) вчитель може швидко провести опитування, зібрати електронні адреси для розсилки новин і навіть провести вікторину. Форму можна підключити до електронної таблиці **Google**, і тоді відповіді учнів будуть автоматично зберігатися в ній. Якщо ця функція не включена, можна відкрити меню «Відповіді» та переглянути зміст виконаних завдань.

3. **Google Classroom** (<https://classroom.google.com>) надає багато можливостей учителю для перевірки рівня засвоєння учнями навчального матеріалу. Педагог може бачити загальну картину стану виконання школярами завдань: кількість тих, хто виконав завдання, та їх прізвища; скільки учнів ще не

виконали, та хто саме. Учитель після перевірки роботи будь-якого виду повертає її учню з оцінкою чи з пропозицією доопрацювати, додає коментар.

4. Багатофункціональний онлайн-сервіс **Classtime** (<https://www.classtime.com/uk/>) – ефективний для контролю та перевірки знань за допомогою миттєвих тестів, які проводять як під час уроку, так і пропонують як домашнє завдання. Кожний учитель-предметник може використати 9 абсолютно різних і нестандартних типів запитань.

5. Онлайн-сервіс <https://kahoot.com> дає змогу створювати інтерактивні навчальні ігри: вікторини, обговорення, опитування, що складаються з низки запитань із кількома варіантами відповідей.

6. **LearningApps.org** (<https://learningapps.org>) дозволяє створювати різноманітні інтерактивні завдання та користуватися вправами, які були розроблені іншими вчителями. Загалом цей ресурс містить велику базу різнопланових цікавих завдань із різних навчальних предметів, яка постійно збагачується й оновлюється.

7. Створити цікаві тести, опитування, кросворди та комплексні завдання з готових матеріалів допоможе онлайн-конструктор тестів **Online Test Pad** (<https://onlinetestpad.com>). Вам будуть доступні при створенні своїх завдань такі типи тестів: один вибір, мультिवибір, введення числа, введення тексту, відповідь у вільній формі, установлення послідовності, установлення відповідності, заповнення пропусків, інтерактивний диктант, послідовне виключення й інші. Учитель може переглядати окремий результат кожного учня, статистику відповідей і набраних балів за кожне завдання.

8. **Class Dojo** (<https://www.classdojo.com>) – зручний і простий інструмент для оцінки роботи класу в режимі реального часу. За допомогою цього сервісу вчитель може швидко й просто оцінювати контрольну, самостійну, класну й домашню роботу. Для цього є спеціальна опція – створення завдань чотирьох типів. Учень може написати роботу й прикріпити файл або намалювати роботу, сфотографувати чи зняти коротке відео. Учитель одразу бачить, яке саме завдання виконав учень.

9. Сервіс онлайн-тестів «На Урок» (<https://naurok.com.ua>) створений саме з метою повноцінної дистанційної перевірки знань, умінь і навичок, які здобули учні під час самостійної роботи в режимі дистанційної освіти.

Методичні рекомендації вчителям біології щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 6-11 класів

*Зайцева О.А., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
магістр, вища кваліфікаційна категорія*

1. *Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року*

Ключовим моментом *дистанційного навчання* є *інтерактивність* – постійна систематична взаємодія вчителя і учнів між собою в освітньому процесі.

А основною метою оцінювання досягнень школярів в умовах дистанційного навчання є не перевірка й контроль, а забезпечення зворотного зв'язку вчителя з учнями.

Під час карантину, коли освітній процес став дистанційним, важливо своєчасно побачити прогалини в засвоєнні учнями навчального матеріалу. Для цього необхідно відслідковувати результативність виконання тестів, завдань різних типів і за потреби рекомендувати школярам індивідуально повторити відповідні теми.

Формувальне оцінювання на відстані є складним, але можливим, тому потрібно систематично перевіряти розуміння учнями вивченого й забезпечувати значущий зворотний зв'язок. Таке оцінювання – це тривалий процес, і важливо збирати результати не так для контролю, як для аналізу ходу навчання, його коригування.

Є дуже багато інструментів *формувального* оцінювання, які допомагають учителю перевірити, наскільки успішно діти засвоїли навчальний матеріал. Але важливо мати не тільки самі процедури оцінювання, а й забезпечити різноманітність форм, щоб більш об'єктивно оцінити розуміння учнями вивченого матеріалу. Учителю краще обрати від двох до чотирьох інструментів, якими він і учні добре володіють. Фокусування всього лише на декількох інструментах дозволяє школярам працювати з тими сервісами, до яких вони звикли, а з іншого боку це дозволить педагогу зосереджувати накопичення результатів в одному або всього лише в кількох місцях.

Оцінювання може здійснюватись у *синхронному* й *асинхронному* режимі.

Під час синхронного режиму учні можуть проходити тестування на платформах *Google ta Clissroom, Naurok, Moodle* та інших, виконувати письмові роботи, диктанти з використанням *Skype, Zoom*.

Під час *асинхронного* оцінювання учні можуть розв'язувати ті ж завдання, що й при *синхронному*, але в зручній час: виконувати письмові роботи в текстових редакторах (*Word*) або надсилати письмові роботи у вигляді зображень на електронну пошту, чи іншим визначеним засобом.

Якщо необхідно переконатися, що учень залучений до освітнього процесу, не ухиляється від нього, краще обрати інструмент для режиму *онлайн* або *синхронного* навчання. Якщо потрібно перевірити знання школярами змісту навчального матеріалу, доцільно використовувати інструменти *асинхронного* навчання. До речі, деякі з таких інструментів, як *Kahoot, Quizizz, Classtime, Socrative* та інші, є універсальними й дозволяють працювати і в тому, і в іншому режимах.

Доцільно використовувати різні форми для проведення перевірки навчальних досягнень: письмове опитування, виконання самостійних робіт, тестування, письмова контрольна робота. Обов'язковим елементом *контрольної роботи* мають бути завдання з короткою та розгорнутою відповіддю. Зміст завдань для перевірки навчальних досягнень із теми має відповідати очікуваним результатам навчання школярів, визначеним програмою, і забезпечувати виявлення не тільки базових знань учнів, а й уміння застосовувати їх у життєвих ситуаціях.

Основними видами оцінювання є *поточне* й *підсумкове* (*тематичне, семестрове, річне*). *Тематична оцінка* виставляється з урахуванням поточних оцінок за різні види навчальних робіт, у тому числі лабораторні (практичні)

роботи. З огляду на це, у кожного учня має бути оцінка за виконання, як мінімум, однієї з лабораторних (практичних) робіт, передбачених програмою у змісті певної теми. Для оцінювання навчальних досягнень учнів використовуються орієнтовні вимоги, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 № 1222. **Семестрове оцінювання** здійснюється на підставі тематичного. При виставленні оцінки за семестр ураховуються складність і значущість окремих тем для формування предметної компетентності, динаміка навчальних досягнень учнів. Проведення **семестрової (річної) контрольної роботи** програмами з біології **не передбачено**.

За технічної можливості доцільно проводити оцінювання результатів навчання за допомогою дистанційних платформ, про які буде сказано нижче.

У разі неможливості застосовувати ці платформи можна використовувати *Viber* або інші зручні месенджери.

Як виставляти річне та підсумкове оцінювання дітям, які не мають засобів дистанційного навчання або не виходять на зв'язок? Семестрове оцінювання для таких учнів має формуватися з урахуванням очного навчання до впровадження карантинних обмежень. Рекомендуємо вчителям *зважено й неформально* підходити до виставлення оцінок за семестр учням, які з *вагомих причин не змогли навчатися дистанційно* й пропустили більшість навчальних занять під час карантину.

У сьогоднішніх умовах ми використовуємо різні технічні засоби для організації освітнього процесу. Якщо учень немає інших технологій, то й звичайний телефонний зв'язок може слугувати інструментом для взаємодії між учителем і учнем.

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 16.04.2020 № 1/9- 213 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019-2020 навчального року» школярі, які **не мають результатів поточного** оцінювання з об'єктивних причин, можуть бути оцінені **за результатами проведення семестрової контрольної роботи**. Хоча, як зазначалося вище, проведення семестрової (річної) контрольної роботи програмами з біології не передбачено, у цьому випадку вона, безумовно, буде доцільною.

2. Корисні джерела та онлайн-платформи на допомогу педагогам в організації дистанційного оцінювання

Окрім тих платформ, які вже розглядалися вище, для організації дистанційного оцінювання можна використовувати:

- **Moodle** – безкоштовна відкрита система управління дистанційним навчанням. Дозволяє використовувати широкий набір інструментів для освітньої взаємодії вчителя, учнів і адміністрації закладу освіти. Зокрема, дає можливість представляти навчальний матеріал у різних форматах (текст, презентація, відеоматеріал, веб-сторінка; урок як сукупність веб-сторінок із можливим проміжним виконанням тестових завдань); здійснювати тестування та опитування школярів із використанням запитань закритого (множинний вибір правильної відповіді та співставлення) і відкритого типу; виконувати завдання з можливістю пересилати відповідні файли. Крім того, система має

широкий спектр інструментів моніторингу навчальної діяльності школярів. Зокрема, щодо загального часу роботи учнів із конкретним навчальним курсом, відповідними темами або складовими елементами навчального матеріалу.

- **Хмарні сервіси (Office365, Google)** для спільної роботи учнів і вчителя. Хмарний сервіс **Google-duck** надає можливості створювати багатофункціональне середовище користувачів, продуктивне та зручне для учнів і вчителів, для обміну файлами, структурування і збереження їх в одному місці.
- **Google-форма**. Можна збирати відповіді школярів і потім проводити автоматичне оцінювання результатів тестування.
- **Classime**. Є бібліотека ресурсів, але є і можливість створювати запитання самостійно.
- **Learningapps**. Дозволяє створювати вправи різних типів на різні теми або користуватися готовими.

Міні-проекти, створені учнями, а також виконання **інтерактивних самостійних завдань**, про які йшлося вище, мають бути оцінені, незважаючи на умови навчання (дистанційні чи очні). Тому **звертаємо увагу** на те, що форма представлення результатів проекту може бути **різною**: у вигляді *повідомлень, презентації, виготовлення буклетів, планшетів, альбомів* тощо.

Оскільки на сьогодні не розроблена єдина система оцінювання за дистанційною формою навчання, можна користуватися тими засобами, які комфортні для всіх учасників освітнього процесу.

Важливо: потрібно не лише збирати зворотний зв'язок від учнів, а й надавати їм свій – що виконано добре, над чим варто попрацювати, де найближча зона розвитку учня чи учениці. Намагайтеся надавати дітям більше підтримки, ніж критики, вони й так страждають від соціальної ізоляції та вимушеного перебування вдома.

Методичні рекомендації вчителям хімії щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 7-11 класів

*Лелеко В.Г., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
магістр, вища кваліфікаційна категорія*

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року

Відповідно до роз'яснень Міністерства **семестрова оцінка з хімії** виставляється за результатами **тематичних** оцінок, отриманих учнями під час дистанційного навчання та до його початку. Для оцінювання використовуються орієнтовні вимоги, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 № 1222.

Поточне оцінювання вчителі можуть здійснювати в усній і письмовій формах, застосовуючи такі його види: тестування, практичні, контрольні, діагностичні роботи, проекти, усні співбесіди та опитування тощо. Зміст завдань для перевірки навчальних досягнень із теми має відповідати очікуваним результатам навчання школярів, визначеним програмою, і забезпечувати виявлення не тільки базових знань учнів, а й уміння застосовувати їх у життєвих ситуаціях. Під час дистанційного навчання варто оптимізувати кількість робіт, які підлягають поточному оцінюванню та передбачають фіксацію оцінки в класному журналі, із метою уникнення перевантаження учнів. Після прийняття Урядом рішення щодо послаблення карантинних обмежень поточні оцінки будуть виставлені до класного журналу в колонку з надписом, що засвідчує дату проведення заняття, коли здійснювалося оцінювання. Окрема **оцінка за ведення зошитів** із хімії **не виставляється**. Кількість практичних робіт, лабораторних дослідів визначається програмою. Ураховуючи дистанційний режим навчання, педагог може запропонувати учням виконання завдань **практичної складової** у вигляді **віртуального експерименту**, або в разі відсутності інтернету – **уявного експерименту**. Хід такого експерименту, спостереження, відповідні рівняння реакцій повинні знайти відображення в електронних або паперових звітах учнів, обов'язковими є підсумки роботи у вигляді висновків. **Оцінювання** результатів виконаних учнями **практичних робіт є обов'язковим, лабораторні досліді оцінюються вибірково**. Оцінку виставляють у графі того дня, коли проводилася практична робота. Учитель має отримати зворотний зв'язок від усіх учнів щодо ознайомлення з терміном проведення та наявністю технічної можливості виконати й надіслати завдання практичної роботи в зазначений час. Якщо хтось із учнів не має можливості виконати завдання, слід передбачити для них інший спосіб виконання практичної роботи та її пересилання. Якщо **оцінювання практичної роботи** проводиться в **синхронному** режимі, доцільно передбачити **додаткову можливість** її виконання для учнів, які не мають технічних засобів навчання або постійного підключення до мережі Інтернет, а також для тих, у кого відбувся технічний збій під час виконання роботи.

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 22.05.2009 № 1/9-353 «Про Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення у загальноосвітніх навчальних закладах предметів інваріантної складової навчального плану у 2009/2010 навчальному році» **проведення окремої тематичної роботи** при здійсненні тематичного оцінювання **не передбачається**, але **обов'язковим** є проведення однієї **контрольної роботи на семестр**. Серед елементів контрольної роботи бажано використовувати завдання з короткою та розгорнутою відповідями.

Бали за контрольну роботу виставляються до журналу в клітинки, що відповідають даті проведення дистанційного уроку.

Підсумкове оцінювання. Тематична оцінка виставляється до класного журналу в колонку з надписом «Тематична» без дати. Орієнтовна мінімальна кількість тематичних оцінок відповідно до кількості навчальних годин за рік визначається пропорційно:

35 годин – 4 тематичні;

70 годин – 6 тематичних;

140 годин – 8 тематичних.

При виставленні *тематичної оцінки* враховуються *всі види* навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми.

Семестрова оцінка виставляється без дати до класного журналу в колонку з надписом «II семестр». Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок. **Річне оцінювання** виставляється з урахуванням результатів оцінювання за перший та другий семестри навчального року.

Слід зазначити, що відповідно до статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту» в разі відсутності результатів річного оцінювання та/або державної підсумкової атестації після завершення навчання за освітньою програмою закладу освіти учень має право до початку нового навчального року пройти річне оцінювання та/або державну підсумкову атестацію.

Отримання зворотного зв'язку при виконанні учнями завдань – важливий момент дистанційного навчання, який забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації в *синхронному* або *асинхронному* режимі. **Google-форма** дозволяє збирати відповіді учнів і потім проводити їх автоматичне оцінювання. З детальною покроковою інструкцією зі створення **Google-форм** можна ознайомитися за посиланням: <https://is.gd/D73NaI>.

Доцільно розробляти тест із 10–12 завдань. Бажано мати щонайменше два варіанти тестів із кожної теми, при цьому має бути визначена кількість балів за правильне розв'язання кожного тестового завдання (кількість балів у кожному варіанті має збігатися). До всіх комплектів тестів необхідно скласти ключ із варіантами правильного розв'язання завдань (еталон). Кількість балів, отриману учнями за результатами роботи з тестами, необхідно перевести на 12-бальну шкалу оцінок. Прийнято такий розподіл оцінок (хоча можливі варіанти):

набрано від 90% до 100% від максимальної кількості балів – високий рівень;
від 60 % до 89 % — достатній рівень;
від 30 % до 59 % — середній рівень;
до 29 % — початковий рівень.

Тест повинен містити різні форми завдань. Бажано, щоб ці форми повторювалися в тестах кожного варіанта й розташовувалися по висхідній за складністю.

Завдання закритої форми формулюється у вигляді твердження, яке перетворюється на істинне чи хибне висловлювання після вибору однієї з відповідей. У тексті необхідно *унікати* будь-якої *багатозначності й нечіткості* формулювань. У ньому не повинно бути додаткової непотрібної інформації.

Усі відповіді (*дистрактори*) мають бути приблизно одного обсягу, без повторів однакових слів (їх треба перенести в основну частину формулювання запитання). Небажано використовувати в них категоричні вислови типу «всі», «жодного», «ніколи», «завжди» тощо, оскільки в окремих випадках вони сприяють угадуванню.

Тестове завдання з кількома правильними відповідями вважається виконаним, якщо учнем обрані всі без винятку правильні відповіді. Якщо хоча б одна з правильних відповідей не зазначена, завдання вважається невиконаним. Тобто в такому випадку не можна зважати на часткове виконання завдання танадавати якусь частку балів за його виконання (наприклад, зараховувати 0,5 бала, якщо за правильне виконання завдання нараховується 1 бал). Інколи допускається часткове оцінювання виконання тестового завдання з кількома правильними відповідями, якщо їх перелік суворо не детермінований повнотою

знань тієї чи іншої теми. У такому разі необхідно чітко вказати учням кількість правильних відповідей для певної частки бала за виконання завдання.

Відкриті завдання на доповнення зручно використовувати для перевірки засвоєння *ключових моментів* нового матеріалу. *Розроблення завдань*, де учень дописує пропущене слово, формулу, символ або число, підпорядковується *таким правилам*:

- кожне завдання може містити лише одне доповнення, місце якого позначається прочерками чи крапками;
- прочерк ставиться на місці ключового елемента, знання якого є найсуттєвішим для навчального матеріалу, що підлягає контролю;
- усі прочерки рекомендується робити однакової довжини;
- доповнення краще розміщувати в кінці завдання або ближче до його кінця, щоб учень легше сприймав суть того, що від нього вимагають;
- якщо у відповідь треба вписувати числове значення величин, що мають одиниці вимірювання, після прочерку обов'язково зазначають одиниці, у яких має бути представлений результат;
- текст завдання має бути простим за синтаксичною структурою та нести мінімальну кількість інформації, необхідну для розуміння суті проблеми й правильного виконання завдання;
- у тексті завдання не повинно бути повторів і подвійного заперечення.

Алгоритм розроблення завдань на доповнення

Формулюється запитання, на яке треба дати відповідь:

Яку роль виконує манган(IV) оксид при добуванні кисню розкладом гідроген пероксиду?

Відповідь на поставлене запитання записується у формі стислого висловлювання:

Манган(IV) оксид виконує роль каталізатора.

Із відповіді вилучається ключове слово, а на його місці ставиться прочерк:

Манган(IV) оксид виконує роль _____.

Для того щоб завдання на доповнення набуло якісного формулювання, у висловлюванні необхідно змінити порядок слів так, щоб прочерк перемістився в кінець речення.

Особливості оцінювання. За характером надання відповіді завдання **відкритої форми** бувають **двох видів**: 1) з обмеженнями на відповідь, яка має бути короткою, проте однозначно визнається правильною; 2) із вільно сконструйованою відповіддю, яка не має якихось обмежень щодо змісту й форми її подання.

Оцінювання та оброблення результатів тестових завдань із відкритою відповіддю ускладнюється, оскільки вільно сконструйовані відповіді можуть бути правильними в різній мірі. Тому важко знайти той еталон, що слугуватиме за взірць найбільш правильної відповіді, а також ознаки її якості. Усе покладається на майстерність і досвід учителів.

Завдання на встановлення відповідності. У процесі конструювання цих завдань слід керуватися **такими правилами**:

- завдання формулюється так, щоб увесь зміст можна було відобразити у вигляді двох іменованих множин, одна з яких задає зміст проблеми

(лівий стовпчик), а інша містить елементи відповідей (правий стовпчик);

- бажано іменувати кожну з множин;
- необхідно, щоб права множина відповідей містила хоча б кілька дистракторів (найкраще, коли їх удвічі більше, ніж елементів лівої множини);
- доцільно, щоб усі дистрактори були рівнозначно правдоподібні;
- елементи множин повинні бути дібрані за однією основою, бути гомогенними в кожному завданні тесту;
- в інструкції до завдання треба повідомити учням про наявність правдоподібних неправильних відповідей у правому стовпчику, а також про те, скільки разів може бути використано для відповіді кожний елемент правого стовпчика;
- завдання на встановлення відповідності розміщуються на одній сторінці;
- не можна переносити частину елементів будь-якої з множин на іншу сторінку.

Особливості оцінювання завдання на встановлення відповідності.

Неповне виконання завдання може дати підстави для надання частки балів. Наприклад, із чотирьох елементів лівої множини учень правильно встановив зв'язок між елементами лише двох із них. На розсуд учителя, таке завдання може вважатися *виконаним частково під час поточного оцінювання і невиконаним під час контрольної*, оскільки учень цілісно не засвоїв навчальний матеріал, який відображає відповідність зв'язків цих двох множин.

Не всі онлайн-платформи підтримують створення тестів на відповідність.

Google-форми дозволяють розробляти такі тести, але редактор тексту не дає змогу правильно записати хімічні формули (індекс у формулі не може бути записаний нижче опорної лінії тексту). Але можна знайти вихід, який дозволить обирати учню один правильний варіант при розв'язанні тесту на відповідність. Наприклад, тест на відповідність можна перетворити на тест із вибором однієї відповіді, запропонувавши перелік відповідностей, серед яких одна буде правильною.

Хімічні формули зручно набрати в текстовому редакторі Word і зберегти у вигляді малюнка на комп'ютері, звідки можна завантажити до **Google-форми**.

Завдання на встановлення послідовності. Конструктивно завдання на встановлення правильної послідовності ***вибудовувати так***:

- зазначається інструктивна вказівка «Установіть правильну послідовність»;
- указується назва проблеми, розв'язок якої перевіряється;
- подаються елементи знань чи дії, які треба впорядкувати, і перед кожним елементом ставиться позначка, де учень указує ранговий номер.

Особливості оцінювання завдань на встановлення послідовності. Такі завдання використовуються вчителями для оцінювання навчальних досягнень учнів не так часто, як інші. Це пояснюється тим, що в них не завжди однозначно детермінована правильна послідовність (особливо в завданнях із перевірки алгоритмів чи послідовності процесів, які можуть іти кількома шляхами залежно

від умов). На ці моменти вчителям слід звернути увагу, щоб уникнути непорозуміння під час оцінювання знань, умінь і навичок учнів.

Онлайн-тести сервісу «На Урок» (<https://naurok.com.ua>).

Хочеться відзначити позитивну динаміку розвитку й удосконалення цього вітчизняного сервісу, який постійно працює над оновленнями та розширенням можливостей онлайн-тестів. Зареєструвавшись і активувавши акаунт на сайті, ви можете вивчати тести колег, працювати з ними, адаптувати завдання для свого класу, копіювати зразки (авторське право зберігається за оригіналом), створювати тести спільно з колегами. Освітній проєкт «На Урок» має величезну бібліотеку різноманітних інтерактивних завдань для контролю знань і залучення учнів до активного дистанційного навчання. Для швидкого доступу до сайту скористайтеся посиланням: онлайн-тести «На Урок» (<https://naurok.com.ua/test>).

Обравши на сторінці одне з двох можливих посилань, ви можете **«створити тест»** або **«знайти тест»**.

Якщо ви скористалися посиланням **«знайти тест»**, то перейдете на наступну сторінку, де маєте обрати предмет і клас, а також у меню «Пошук» указати тему або вид завдань (тест). Далі натискаєте **«знайти»**.

«Пошук» пропонує різноманітні тести, які можуть задовольнити будь-який запит. Після переходу до одного з цих тестів ви можете клонувати його (додати до своєї колекції зі збереженням авторського права) і в подальшому модифікувати для своїх потреб або використовувати без змін.

Роздрукований тест має привабливий вигляд і може бути використаний після відновлення занять для перевірки знань учнів.

Пояснення щодо роботи з тестом ви можете отримати, скориставшись відеоінструкціями, що знаходяться на цій же сторінці в правій частині екрана. На жаль, на цей час сервісом не передбачено можливість створення тестів на відповідність, але цю проблему можна обійти, завантаживши стовпчики категорій, між якими необхідно встановити відповідність у вигляді малюнка, а перелік відповідностей подати у вигляді тесту з однією правильною відповіддю.

Сервіс «На Урок» автоматично оцінює роботу за 12-бальною шкалою та у відсотках. Ведеться облік загальної кількості балів за кожне завдання. Ви зможете переглянути відповіді кожного школяра окремо або здійснити загальний аналіз виконання завдань учнями всього класу, а потім – зберегти всі оцінки в електронному журналі (в таблиці Excel).

Організація проведення та оцінювання робіт практичної складової, передбачених програмою. Хімічний експеримент виконує різні дидактичні функції та поєднується з різними методами й засобами навчання. Він є системою, у якій діє принцип поступової самостійності учнів: від демонстрації та спостережень явищ засобом проведення невеликих лабораторних дослідів, які допомагають опанувати нові знання до самостійної роботи під час виконання практичних робіт і розв'язування експериментальних задач.

Практична робота – це найскладніший вид самостійної роботи школярів, на виконання якої витрачається більше сил і часу, ніж на будь-яку іншу самостійну роботу. Практичні роботи проводять за змістом вивченого матеріалу, слід пропонувати учням для повторення перед виконанням роботи. Дидактична мета практичних робіт і практикумів – узагальнення та систематизація матеріалу, контроль і оцінка практичних умінь і навичок учнів.

Серед практичних робіт на особливу увагу заслуговують **експериментальні задачі** — це завдання практичного характеру, відповіді на які учні знаходять у

процесі спостережень за дослідами. Експериментальні задачі поглиблюють знання з хімії та сприяють розвиткові логічного мислення, змушують здобувачів освіти порівнювати, осмислювати, аналізувати. За своїм змістом **експериментальні задачі можуть бути:**

- на спостереження та пояснення явищ;
- на одержання розчинів;
- на проведення характерних реакцій;
- на розпізнавання речовин.

Експериментальні задачі з хімії можна **розв'язати методами**: аналітико-синтетичним, гіпотез, проб. Але здебільшого експериментальні задачі з хімії розв'язуються аналітико-синтетичним методом. За таким методом учні спочатку визначають хід розв'язання, дають йому всебічне обґрунтування. Робота над задачею розбивається на окремі етапи, кожен з яких підтверджується рівняннями реакцій. Вибір методу розв'язання задач залежить від наявності в учнів теоретичних знань і практичних умінь.

Під час карантину не можна організувати повноцінну реалізацію завдань хімічного практикуму. Відео та уявний експеримент ніколи не замінять власноруч виконаного досліду, який передбачає планування учнем послідовності дій відповідно до поставленої мети, передбачення результатів, відпрацювання техніки поводження з реактивами та обладнанням.

Часто під час проведення практичної роботи вчителі використовують зошити для практичних робіт або інструктивні картки. Під час дистанційного навчання вчитель може звернутися до можливостей сервісів **Google sites**, **Wizer.me**, **Google Form** для створення інтерактивного робочого аркуша (*аналога інструктивної картки*).

Учитель може почати дистанційну практичну роботу з актуалізації знань і мотивації учнів, потім запропонувати коротко сформулювати мету роботи, дати настанови щодо алгоритму виконання роботи та критеріїв оцінювання. Результат роботи у вигляді звіту школярі надають у терміни, чітко визначені вчителем.

За допомогою сервісу **Wizer.me** можна створити красиві за дизайном робочі аркуші, які містять тексти, відео, інтерактивні завдання, дають можливість налагодження швидкого зворотного зв'язку з учнями. У дистанційному навчанні корисно використовувати цей інструмент як для *формульованого*, так і для *підсумкового* оцінювання. Такі завдання ефективно можуть бути використані для домашнього завдання. Покрокова інструкція зі створення інтерактивних матеріалів **Wizer.me**. Для використання сервісу пройдіть за посиланням <https://app.wizer.me/>.

Практична робота складається з **теоретичної** частини (відео з теорією і тести) і **практичної частини** (відео дослідів і запитання до них).

Після того, як учень виконає завдання, аркуш **Wizer.me** відправляється на перевірку. Тести перевіряються автоматично, завдання з відкритими відповідями перевіряє вчитель. Діти мають можливість переглянути свої роботи після перевірки, ознайомитись із коментарями й побажаннями вчителя. Програма веде облік оцінок. Основними позитивними рисами сервісу **Wizer.me** є візуальна привабливість шаблонів робочих аркушів, широкий спектр завдань, які можна запропонувати учням, зручний редактор набору тексту й формул, завантаження аудіо-, текстових, відеофайлів, інтеграція з **Google-класом**, автоматична перевірка тестів, зворотний зв'язок з учнями, можливість використовувати й модифікувати робочі аркуші колег. Із негативних моментів, які доставляють

незручності, можна відзначити англomовний інтерфейс (але в Інтернеті є інструкції щодо роботи з сервісом російською мовою), а також те, що розширені можливості роботи надаються за умови придбання платного акаунту (*але можливостей безкоштовного варіанта користування достатньо для повноцінної роботи зі здобувачами освіти*).

Віртуальну інструктивну картку для дистанційного виконання практичної роботи можна створити також і за допомогою **Google-форми**. Вище ми детально розглянули можливості розробки тестів за допомогою цього сервісу. Ознайомимось із прикладом створення практичної роботи для учнів 8 класу: «Розв'язування експериментальних задач»: <https://forms.gle/vjGNqMv6U7h7ZB4Q6>.

Роботу розподілено за кількома розділами. **Перший розділ** містить назву, тему, збирає інформацію про електронні адреси школярів, їхні прізвища та ім'я.

Другий розділ має назву «**Тестовий блок**». Для актуалізації знань учням пропонується виконати нескладні тестові завдання, розв'язання яких допоможе в оформленні звіту про виконання практичної роботи. Крім того, тести дають можливість набрати певну кількість балів тим дітям, яким важко аналізувати й робити висновки.

Третій розділ має назву «**Розпізнавання речовин**», складається з двох дослідів, відео до дослідів №1 (<https://youtu.be/5waD5HByNCA>), після перегляду якого учні повинні виконати завдання.

2. Створення та оцінювання в дистанційному режимі навчальних проєктів.

Використання корисних і зручних Інтернет-джерел

Орієнтовні теми проєктів зазначені в навчальній програмі. Учитель може пропонувати, а школярі обирають власні теми. Застосування сервісу **Google-форми** надає можливість учителю визначитись із найбільш цікавими для дітей темами, з'ясувати їхні інтереси та об'єднати в групи для роботи над проєктом.

Для **організації процесу обговорення проблеми**, що досліджуватиметься, можна скористатися *хмарними сервісами*.

Віртуальні інтерактивні дошки. Сервіс **Padlet** (<https://ru.padlet.com/>) – зручний, легкий у роботі, завдяки чому є можливість оформити дошку й наповнити даними, організувати спільний доступ користувачів до неї, експортувати її в різні формати, розмістити в соціальних мережах.

На віртуальну дошку можна додавати графічні, текстові та мультимедійні (відео або презентації) файли, посилання на веб-сторінки, нотатки, знімки з веб-камери.

Сервіс **Lino It** (<http://en.linoit.com/>) – універсальний онлайн-сервіс для роботи з нотатками-стікерами. На віртуальну дошку можна додавати зображення, відео, текстові файли. Створені стікери можна переміщувати, обертати, а також фіксувати їх положення. Є наявність інструментів для додавання дати, редагування та видалення постів. Увесь матеріал розміщується на одній сторінці. Є можливість створювати групи, переглядати дошки інших користувачів.

Хмарні сервіси Google Документи та Google Таблиці. **Google Документи** — текстовий редактор, за допомогою якого можна в режимі онлайн спільно створювати, редагувати й форматувати документи. Надаючи іншим користувачам право на редагування, додавання коментарів або перегляду того чи іншого документа, учитель має змогу організувати спільне обговорення з учнями процесу роботи над проєктом, створення груп і визначення завдань, які вони

виконуватимуть. Також обговорення деяких питань може відбуватись як спілкування за допомогою вбудованого чату. **Google Таблиці** — редактор, що дозволяє створювати й формувати таблиці. Підтримує спільну роботу в режимі реального часу. За допомогою **Google Таблиць** можна працювати над заповненням таблиці спільно з іншими користувачами, спілкуючись із ними в чаті.

Повідомлення теми проєкту. Це своєрідна рекламна кампанія. Форма її подачі впливає на створення відповідного мотиваційного середовища, на активність учасників проєкту. Повідомлення може бути представлене у вигляді сайту, блогу, презентації чи публікації.

Дослідницький етап. Сервіси для **організації роботи над проєктом**: створення презентацій чи публікацій **Prezi** (<https://prezi.com/>), сервіс **Canva** (<https://www.canva.com/>), **Tilda** (<https://tilda.cc/ru/>), **Google Sites**; створення малюнків **Thisissand** (<https://thisissand.com>), створення фільмів відеоредактор **YouTube editor**, створення сайтів **Google Sites** тощо.

Представлення отриманих результатів. Учитель може запропонувати учням розташувати створені роботи на дошках, у блозі, на сайті (створеному спеціально для проведення проєкту), здійснити самооцінку та оцінити роботи один одного. Після цього можна **провести підсумковий аналіз ті оцінювання**.

Учень має виконати протягом навчального року **один проєкт самостійно або в групі учнів** (відповідно до навчальної програми). *Захист проєктів*, запланованих на II семестр, проводиться *дистанційно*. Зважаючи на те, що всі теми проєктів мають міжпредметний характер, доцільно об'єднати зусилля вчителів різних предметів щодо організації та оцінювання робіт учнів. Тривалість проєкту залежить від мети й завдань, які ставить учитель або школяр. У календарно-тематичному плані надається година для розгляду навчальних проєктів, які не були презентовані протягом першого семестру під час вивчення відповідних тем. На сторінці «**Зміст уроку**» **класного журналу** робиться запис: «Представлення результатів навчального(их) проєкту(ів)» із зазначенням його(їх) тематики.

Методичні рекомендації вчителям фізики та астрономії щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 7-11 класів

*Федченко С.Г., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
магістр, вища кваліфікаційна категорія*

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року

Ситуація з організацією освітнього процесу та закінченням навчального року в дистанційних умовах, відсутність досвіду такого навчання вимагає від учителів більшої відповідальності щодо оцінювання навчальних досягнень учнів. Перед учителями фізики та астрономії постало завдання **якісно організувати**

завершення навчального року з використанням технологій дистанційного навчання, провести підсумкове семестрове та річне оцінювання навчальних досягнень учнів.

Одночасно виникають питання щодо механізму проведення оцінювання навчальних досягнень учнів, пошуку джерел, які можна використати під час дистанційного узагальнення знань та дистанційної перевірки набутих компетентностей.

Міністерство освіти і науки України в листі від 16.04.2020 №1/9-213 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019-2020 навчального року» (режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>) роз'яснює, що підсумкове оцінювання зі шкільних предметів здійснюватиметься віддалено, із використанням цифрових технологій для всіх учнів, у тому числі й тих, хто здобуває освіту за однією з індивідуальних форм навчання. Пропонується оцінювання результатів навчальної діяльності здійснювати в **синхронному** або **асинхронному** режимах.

Про способи оцінювання та канал зв'язку, який буде використовуватись учителем і учнями одного класу, необхідно повідомити дітям та їхнім батькам заздалегідь або оприлюднити цю інформацію на сайті закладу освіти. Важливо **оптимізувати та мінімізувати кількість каналів зв'язку та платформ** дистанційного навчання, які застосовуються вчителями для зв'язку з учнями.

Найголовнішим критерієм вибору засобів для організації дистанційного оцінювання з фізики та астрономії має бути відповідність поставленим цілям навчання, урахування того, наскільки електронні ресурси уможливають досягнення очікуваних результатів навчання в дистанційному форматі. При цьому необхідно звернути увагу, що основною метою оцінювання учнів в умовах дистанційного навчання є не перевірка і контроль, а забезпечення зворотного зв'язку зі школярами.

Основними видами оцінювання навчальних досягнень учнів є **поточне й підсумкове** (тематичне, семестрове, річне), державна підсумкова атестація.

Поточне оцінювання вчителі можуть здійснювати в усній і письмовій формах, застосовуючи такі його види: тестування, практичні, контрольні, діагностичні роботи, дослідницькі та творчі проекти, усні співбесіди та опитування тощо. Кількість робіт, які підлягають поточному оцінюванню та передбачають фіксацію оцінки в класному журналі, під час дистанційного навчання варто оптимізувати з метою уникнення перевантаження учнів.

Курс розвитку сучасного освітнього процесу в напрямі формування компетентностей зумовлює перегляд основних підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів. Стандартні тести і перевірні (контрольні) роботи, які здебільшого зосереджуються на тому, чого НЕ знають чи НЕ вміють робити учні, відходять у минуле, на перший план виходять методи й форми оцінювання, які зосереджуються на протилежному – що знають і що вміють робити діти.

Тому в організації освітнього процесу дистанційно варто надавати пріоритет не поточному, а **формувальному оцінюванню**, яке передбачає надання учням підтримки, коригування засобів і методів навчання у випадку виявлення їх неефективності.

За формувальним оцінюванням відстежується особистісний розвиток дитини та хід опановування нею навчального досвіду як основи компетентності.

Таке оцінювання дозволяє:

- вибудувати індивідуальну траєкторію розвитку учнів;
- оцінити або визначити досягнення дітей на кожному з етапів освітнього процесу;
- вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню;
- мотивувати учнів до прагнення здобути максимально можливі результати;
- виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, відсутність побоювання помилитися, переконання у своїх можливостях і здібностях.

Результати виконаних учнями самостійних і контрольних робіт мають використовуватися для **відзначення їх успіхів, аналізу помилок, планування подальшої роботи** з опанування навчального матеріалу в умовах дистанційного навчання.

Передача виконаних учнями письмових робіт (зроблених на комп'ютері або сфотографованих) передбачається через електронну пошту або платформу **Google Classroom** та інші, один із месенджерів (**Viber, Facebook (з 14 років), WhatsApp**).

Усні завдання можуть бути оцінені вчителем безпосередньо через **Skype, Zoom** або будь-який месенджер, що забезпечує відеозв'язок у синхронному режимі, або перевірені опосередкованим способом через відео або аудіофайли, надіслані учнями на пошту вчителя.

За відсутності засобів Інтернет-зв'язку зворотний зв'язок з учнями педагог може підтримувати в телефонному режимі, а виконані завдання отримувати поштою.

Після прийняття Урядом рішення щодо послаблення карантинних обмежень поточні оцінки будуть виставлені до класного журналу в колонку з надписом, що засвідчує дату проведення заняття.

Підсумкове оцінювання (тематичне, семестрове та річне) під час організації дистанційного освітнього процесу в умовах карантину може здійснюватися віддалено, із використанням цифрових технологій для всіх здобувачів освіти.

Тематичне оцінювання здійснюється на підставі результатів опанування учнями матеріалу теми (частини теми) відповідно до вимог навчальних програм упродовж її вивчення з урахуванням поточних оцінок, різних видів навчальних робіт (практичних, лабораторних і самостійних, творчих, контрольних) та навчальної активності школярів.

При здійсненні оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів важливо врахувати всі (знаннєвий, діяльнісний і ціннісний) компоненти предметної компетентності з фізики та астрономії.

Знаннєвий компонент можна оцінити під час усного спілкування з учнями, виконання ними спільних та індивідуальних творчих завдань в онлайн-режимі, відповідних тестів, перевірки домашніх завдань. Для підвищення об'єктивності оцінювання цієї складової навчально-пізнавальної діяльності учнів доцільно урізноманітнити види освітньої діяльності, результати якої можна оцінити. Наприклад, застосувати прийом інтерактивного навчання **«Тронування»**. Це – стратегія, яка допомагає учневі краще зрозуміти теоретичний матеріал, нові фізичні величини, зв'язок між ними, власні знання вивчених фізичних і астрономічних явищ, а вчителю здійснити оцінювання.

Учням слід запропонувати етапи **тронування**:

1. Написати центральне слово, словосполучення або фразу, які стосуються вивченої теми (може запропонувати вчитель), посередині аркуша, на слайді, на дошці або на будь-якій поверхні для письма. Наприклад, під час вивчення теми «Електричний струм» у 8 класі можна запропонувати написати «напруга», «електричне коло», «послідовне з'єднання провідників».

2. Почати записувати слова та фрази, які спадають на думку дитини, з обраної теми. Писати стільки ідей, скільки дозволить час або ж доки всі вони не будуть вичерпані.

3. Коли всі ідеї записані на папері, починати встановлювати там, де це можливо, зв'язки між поняттями.

Учням старшої школи, які вже мають навички роботи в групах, при опрацюванні теоретичного матеріалу (наприклад, засвоєного за допомогою підручника), можна запропонувати виконати завдання в групі. Такий варіант організації навчальної діяльності, яка супроводжуватиметься оцінюванням її результатів, зручна і в малочисельних класах, і особливо в класах із великою кількістю учнів. Під час роботи груп учитель матиме можливість спілкуватися в певний відрізок часу не з усім класом, а з групою з 4–6 учнів, що більш ефективно для реалізації особистісно зорієнтованого підходу в навчанні, дасть інформацію для об'єктивнішого оцінювання.

Таким чином, усі учні, працюючи з одним і тим же параграфом підручника, отримали різні завдання. Учитель зможе **оцінити результат навчальної діяльності (учнівський проєкт)**.

Учні в групах працюють віддалено за допомогою заздалегідь обговорених засобів зв'язку. Завдання розраховано на певний час (двадцять хвилин). У другій частині уроку лідери груп повідомляють про результати. Аналізується якість складання тестів, запитань, задач. Учні інших груп мають змогу відповісти на ці запитання, розв'язати задачі й отримати оцінку.

Найскладнішим в умовах дистанційного навчання та оцінювання з фізики є діяльнісний компонент, особливо формування в учнів **необхідних практичних умінь, дослідницьких** навичок і особистісного досвіду **експериментальної діяльності**. Завдяки цьому школярі зможуть у межах набутих знань розв'язувати пізнавальні завдання засобами фізичного експерименту. У шкільному навчанні ця форма роботи реалізується завдяки демонстраційним і фронтальним експериментам, лабораторним роботам і короткотривалим дослідям, фізичному практикуму, навчальним проєктам, позаурочним дослідям і спостереженням. У повному обсязі та якісно в умовах карантину реалізувати все це в повному обсязі дуже складно. Виконати необхідні роботи в домашніх умовах без спеціального обладнання (*штативів, динамометрів, важків фіксованої маси тощо*) за пропонованою в підручниках інструкцією можливо при певному досвіді та розумінні, які підручні засоби можна застосувати. Але це може бути незрозуміло дітям, дати велику похибку вимірювань, що не сприятиме правильним висновкам (наприклад, лабораторна робота «Вивчення закону збереження механічної енергії» у 9 класі). Перегляд на **YouTube** каналах відеовиконання кимось лабораторної роботи та роботи фізичного практикуму (старша школа) є пасивним процесом і не вирішує головної мети – набуття практичних умінь і навичок. Тому виконання та оцінювання запланованих відповідно до навчальних програм із фізики лабораторних робіт (7-10 класи) пропонуємо здійснювати, виходячи з

реалій, за умови вдосконалення невідпрацьованих зараз експериментальних навичок у наступному навчальному році.

Одночасно наголошуємо, що оцінювання рівня оволодіння учнем узагальненими експериментальними вміннями та навичками здійснюється не лише за результатами виконання фронтальних лабораторних робіт, а й за іншими видами експериментальної діяльності (експериментальні завдання, домашні досліди та спостереження, навчальні проекти, конструювання, моделювання тощо), що дають змогу їх виявити.

Тематичне оцінювання проводиться після закінчення вивчення теми або її частини. Перед початком вивчення чергової теми вчитель повинен ознайомити учнів із тривалістю вивчення теми (кількість занять); кількістю та тематикою обов'язкових робіт і термінами їх проведення; умовами оцінювання. До **обов'язкових видів робіт належать лабораторні роботи** (всі лабораторні роботи навчальних програм із фізики 7-9 класів є обов'язковими для виконання), роботи фізичного практикуму, можуть належати заліки, конференції, самостійні та контрольні роботи тощо. Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 27.12.2000 р. № 1/9-529 «Орієнтовні вимоги до виконання письмових робіт і перевірки зошитів із природничо-математичних дисциплін у 5-11 класах» учителю слід **передбачити проведення однієї (як мінімум) письмової контрольної роботи з фізики на семестр**.

При виставленні тематичної оцінки враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми з урахуванням:

- рівня володіння теоретичними знаннями;
- рівня умінь використовувати теоретичні знання під час розв'язування задач різного типу;
- рівня володіння практичними вміннями та навичками, які можна виявити під час виконання лабораторних робіт і фізичного практикуму;
- змісту та якості виконаних учнями творчих завдань (рефератів, творчих експериментальних робіт, виготовлення приладів, комп'ютерного моделювання фізичних процесів тощо).

При цьому проведення окремої тематичної атестації при здійсненні відповідного оцінювання не передбачається.

Підсумкова оцінка за семестр виставляється з урахуванням результатів поточного, тематичного оцінювання, отриманих учнями під час дистанційного навчання та до його початку. Школярі, які не мають результатів поточного оцінювання з об'єктивних причин, можуть бути оцінені **за результатами проведення семестрової контрольної роботи**.

Для забезпечення рівних умов проходження оцінювання всіма учнями рекомендовано запровадити гнучкий графік проведення підсумкових контрольних робіт за II семестр, загальна тривалість якого має становити не менше двох тижнів. Якщо передбачається пересилання завдань і результатів оцінювання хоча б одним учнем засобом поштового зв'язку (за відсутності Інтернету та/або технічних засобів навчання), бажано збільшити часовий період, відведений для проходження підсумкового оцінювання.

Рекомендовано попередньо надіслати учням графік проведення всіх видів оцінювання, у якому буде зазначено:

- форма та вид оцінювання;

- необхідні для цього ресурси;
- дата й тривалість проведення оцінювання (для *синхронного* режиму);
- дата й час розміщення завдань, кінцевий термін і спосіб їх подання (для *асинхронного* режиму).

Учитель має отримати зворотний зв'язок від усіх учнів щодо ознайомлення з графіком і наявності технічної можливості виконати й надіслати завдання в зазначений термін. Якщо хтось із учнів не має можливості виконати завдання, слід передбачити для них інший спосіб проходження оцінювання та пересилання матеріалів.

Якщо оцінювання проводиться в *синхронному* режимі, доцільно передбачити додаткову можливість його проходження для учнів, які не мають технічних засобів навчання або постійного підключення до мережі Інтернет, а також для тих, у кого відбувся технічний збій під час проходження оцінювання.

Тематичні та семестрові підсумкові роботи, які було проведено в умовах дистанційного навчання під час карантину, записуються **в класному журналі без зазначення дати** їх проведення.

Річне оцінювання виставляється з урахуванням результатів оцінювання за перший та другий семестри навчального року.

Слід зазначити, що відповідно до статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту» у разі відсутності результатів річного оцінювання та/або державної підсумкової атестації після завершення навчання за освітньою програмою закладу освіти учень має право до початку нового навчального року пройти річне оцінювання та/або державну підсумкову атестацію

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти здійснюється відповідно до Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13 квітня 2011 року № 329 (зарєєстровано в Міністерстві юстиції України від 11 травня 2011 року за № 566/19304) та Орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 21 серпня 2013 року № 1222 (наказ Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 р № 1493 «Про внесення змін до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня»).

При цьому слід ураховувати, що впровадження компетентнісного підходу зумовлює переосмислення технологій контролю та оцінювання: з оцінювання предметних знань, умінь і навичок до оцінювання компетентностей – готовності та здатності учнів застосовувати здобуті знання та сформовані навички у своїй практичній діяльності.

Результати оцінювання навчальних досягнень рекомендовано повідомляти учням такими способами: фіксувати в електронному щоденнику (за наявності), надсилати в індивідуальному порядку шляхом використання одного із засобів зв'язку (електронної пошти, смс-повідомлення, повідомлення в одному з месенджерів, повідомлення у телефоні тощо). Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.

Як у процесі навчання, так і в процесі **оцінювання** вчитель обирає засоби **зворотного зв'язку** з учнями за **допомогою онлайн-сервісів**.

Отримання навчальних матеріалів і спілкування між учасниками дистанційного навчання забезпечується через передачу відео-, аудіо-, графічної та

текстової інформації в синхронному або асинхронному режимах. Це можуть бути письмові роботи (самостійні та контрольні, перекази, зокрема й окремі тестові, компетентнісні завдання тощо), а також навчальний проєкт, заповнення таблиць, побудова схем, моделей тощо.

Форум – найпоширеніша форма спілкування вчителя й учнів у дистанційному навчанні. Кожний форум має бути присвячений будь-якій проблемі або темі. Модератор (учитель) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднати різні файли певного розміру. Кілька форумів можна об'єднати в один великий. Наприклад, у ході роботи малої групи учнів над проєктом створюються форуми для кожної окремої групи з метою спілкування під час проведення дослідження над вирішенням поставленого для даної групи завдання, потім – обговорення загальної проблеми проєкту всіма учасниками освітнього процесу (веб-конференція). Захист проєкту під час форуму або обговорення та вирішення проблеми сприяє не тільки розвитку мовлення здобувачів освіти, а й об'єктивному оцінюванню під час Інтернет-спілкування.

Чат – спілкування користувачів мережі Інтернет у режимі реального часу. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіовідеочат. Найбільш поширений текстовий чат. Голосовий чат дозволяє спілкуватися за допомогою голосу, що під час навчання в дистанційній формі є особливо важливим. В освітніх цілях за необхідності можна організувати спілкування в чатах для відпрацювання передбаченого навчальними програмами з фізики та астрономії теоретичного матеріалу. Це реальна можливість учням висловити власну думку в рамках запропонованої для дискусії проблеми, сумісної проєктної діяльності, обміну інформацією.

Відеоконференція – це конференція реального часу в online-режимі. Вона проводиться у визначений день і в призначений час. Для якісного проведення відеоконференції, як і телеконференції, необхідна її чітка підготовка: створення програм, своєчасна інформація на сайті та розсилка за списком. Відеоконференція – один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», коли учні й педагог знаходяться на відстані. Отже, обговорення та прийняття рішень, дискусії, захист проєктів відбуваються в режимі реального часу. Учасники можуть бачити один одного, учитель має можливість супроводжувати лекцію наочним матеріалом, а потім оцінювати відповіді учнів у реальному часі.

Блог – форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей. Технології блогу можна використовувати під час навчання в колективі. Наприклад, автор (один учень або їх група) виконав певне завдання (експериментальну задачу, цікавий фізичний дослід), яке розміщується на сайті свого мережевого щоденника (блогу); потім автор блогу дає можливість іншим учням прочитати та прокоментувати розміщений матеріал або поставити запитання відповідно до змісту завдання. В учнів з'являється можливість обговорення та оцінки якості виконання роботи й коментарів українською мовою, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок здобувачів освіти, тобто формуванню однієї з ключових компетентностей (спілкування державною мовою), та демократизації процесу оцінювання.

Для об'єктивності оцінювання під час Інтернет-спілкування рекомендуємо використовувати найбільш затребувані методи для дистанційного навчання: пояснювально-ілюстративний, дослідницький, репродуктивний, частково-пошуковий (евристичний); програмованого навчання. Можна використовувати такі інтерактивні методи, які застосовуються під час дистанційно-очного навчання: «Керована лекція», «Коло ідей», «Метод ПРЕС», «Займи позицію», «Зміни позицію», «Безперервна шкала думок», «Дискусія», «Оціночна дискусія».

Оскільки під час формування предметної компетентності з фізики та астрономії як природничих дисциплін виникає необхідність формування умінь пояснювати природні явища й технологічні процеси, використовувати знання з фізики для вирішення завдань, пов'язаних із реальними об'єктами природи й техніки, за допомогою фізичних методів самостійно чи в групі досліджувати природу, саме запропоновані вище інтерактивні методи є доречними.

Так, метод ПРЕС використовується під час обговорення дискусійних питань, де потрібно зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з проблеми, що обговорюється. Етапи методу:

- 1) висловлення своєї думки («я вважаю, що ...»);
- 2) пояснення причини появи цієї думки («тому що ...»);
- 3) наведення прикладів, додаткових аргументів («наприклад, ...»);
- 4) узагальнення, висновки («отже, ...», «таким чином, ...»).

Електронна пошта – стандартний сервіс Інтернету, що забезпечує передавання повідомлень як у формі звичайних текстів, так і в інших формах (програмах, графіці, звуках, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді. У системі оцінювання електронна пошта використовується для організації спілкування вчителя і учня, для надсилання контрольних або самостійних робіт, їх аналізу й оцінювання.

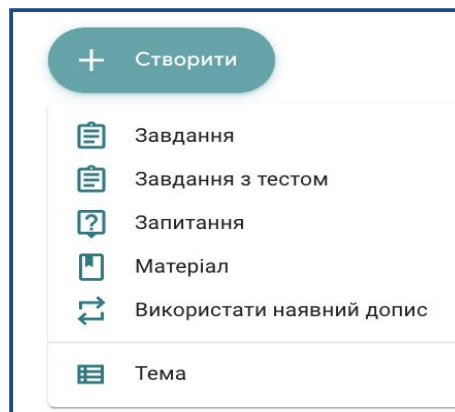
За технічної можливості краще проводити оцінювання результатів навчання за допомогою **дистанційних платформ**.

Якщо вчитель застосовує одну з платформ для дистанційного навчання (*Google Classroom, Naurok, Moodle* тощо), він може налаштувати опцію переходу учня до наступної теми за умови виконання перевіркового завдання за вивчену тему. Це дозволить зменшити навантаження на вчителя, пов'язане з «ручною» перевіркою завдань, а учню – здійснювати самооцінювання успішності оволодіння навчальним матеріалом.

Традиційний підхід передбачає передачу виконаних письмових робіт (зроблених на комп'ютері або сфотографованих) через електронну пошту або платформу *Google Classroom, Moodle* та інші, один із месенджерів (*Viber, Facebook (з 14 років), WhatsApp* тощо).

Середовище Classroom уможливорює організувати онлайн-навчання, використовуючи відео, текстову та графічну інформацію, різні додатки *Google*. Вчитель також має можливість контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання завдань, застосовувати різні форми оцінювання. Це – платформа, у якій можна створити віртуальний клас, через електронну пошту додати до нього своїх реальних учнів, поставити завдання в спільному структурованому просторі всім школярам або вибірково, оперативно обмінюватися інформацією, створювати свої завдання або додавати їх з інших платформ. На сторінці «Завдання» ви можете створювати онлайн-навчальний план, тестувати й перевіряти рівень опанування учнями навчального матеріалу.

Після того, як ви натиснете кнопку «Створити», у вас буде кілька варіантів (див. нижче). **Рекомендуємо починати з теми.** Тема – на ваш розсуд. Наприклад, «**Виштовхувальна сила в рідинах і газах. Закон Архімеда**» або дата «**Проводиться 15 травня**». Далі заповнюйте інші розділи.

На сайті <https://nus.org.ua/articles/yak-pratsyuvaty-v-google-klas-pokrokovaya-instruktsiya/> надана покрокова інструкція: як користуватися цим сервісом.

З метою перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей, зазначених у чинних навчальних програмах із фізики та астрономії в **Google Classroom** також можна створити окремі тести, які нічим за правилами не відрізняються від тесту в класі. Ризики списування в такому разі можна звести до мінімуму, якщо використати додаток **GoGuardian**, завдяки якому вчитель може бачити все, що знаходиться на екрані учня. У педагога є можливість дистанційно закривати вкладки, відправляти повідомлення й повністю блокувати доступ до сайту, якщо виникла якась проблема. Щоб не порушувати цифрові права учнів, учитель може все це дійснювати тільки в обмежений час роботи з конкретною групою учнів (конкретним класом), наприклад, під час виконання ними тесту. Слід заздалегідь визначити термін, коли всі діти одночасно виконуватимуть тест: це дасть можливість учителю «слідкувати» за самостійністю їхньою роботи.

Якщо педагог уже має досвід роботи з платформами **Kahoot, Quizizz, IDroo, Miro** чи подібними, то можна додатково підібрати (чи розробити власні) завдання для своїх класів для проведення оцінювання.

Учитель може організувати **самооцінювання** учнями успішності власної роботи, надіславши їм ключі для самоперевірки (після виконання завдань), критерії оцінювання та самооцінювання творчих робіт тощо.

Для забезпечення **формування предметної, науково-природничої** (як галузевої) та **ключових компетентностей** пропонуємо застосовувати такі методи: практичні, репродуктивні, проблемні, пошукові, словесні, наочні, дедуктивні, індуктивні, мотиваційні, контролю та самоконтролю.

Роботи можуть збиратися також в **учнівському портфоліо**. Для створення портфоліо немає встановлених правил і вимог. Його суть полягає в тому, щоб показати, до чого здібні учні. Способи оформлення можуть бути різними: від відбору найкращих досягнень із предмета до накопичення всіх робіт, виконаних учнем.

За потреби (та можливостей) завдання школярів можна контролювати через будь-який месенджер, що має відеозв'язок (**Zoom, Skype** тощо).

Із різними можливостями отримання зворотного зв'язку можна ознайомитись на платформах дистанційного навчання, поданими нижче.

Хмарний сервіс Google-диск надає можливості створювати багатофункціональне користувацьке середовище, продуктивне та зручне для учнів і вчителів, для обміну файлами, структурування та збереження їх в одному місці.

Google-форма. Можна збирати відповіді школярів і потім проводити автоматичне оцінювання результатів тестування.

У разі неможливості застосовувати названі вище платформи, можна використовувати Viber або інші зручні месенджери. **Соціальні мережі та Viber** дозволяють створювати закриті групи, чати, обговорення тем, завдань, проблем, інформації.

Для проведення поточного контролю під час дистанційного навчання зручно використовувати різноманітні **анкети**. Анкета – достатньо гнучкий інструмент, оскільки питання можна ставити безліччю різних способів. У дистанційній освіті після освоєння кожної теми можна використовувати анкети, у яких учень сам оцінює свої результати навчання за такими показниками:

- зрозумів / зрозуміла, можу розв'язати самостійно;
- зрозумів / зрозуміла, можу вирішити з підказкою;
- не зрозумів / не зрозуміла, не можу вирішити.

Потрібно не лише збирати зворотний зв'язок від учнів, а й надавати їм свій: що виконано добре, над чим варто попрацювати, де їхня найближча зона розвитку. Намагайтеся надавати дітям більше підтримки, що може стати своєрідним стимулом навчання вдома.

2. Приклади завдань для використання під час дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів із фізики та астрономії

Під час розробки та добору з відповідних джерел завдань для використання під час дистанційного оцінювання слід орієнтуватися на зміст очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів, що визначені в змісті навчальних програм із фізики та астрономії, за якими відбувається навчання (для 10-11 класів існують альтернативні програми). Ці результати в програмах згруповані за компонентами предметної компетентності (знанневим, діяльнісним і ціннісним).

Наприклад, при **оцінюванні з теми «Механічна робота та енергія» (7 клас)** слід урахувати, що учні:

- володіють поняттям, формулюють визначення фізичної величини (механічна робота, потужність, кінетична і потенціальна енергія, момент сили, коефіцієнт корисної дії) і вміють обрати її одиницю; розуміють сутність закону збереження механічної енергії, умову рівноваги важеля, принцип дії простих механізмів; знають різновиди важеля (знанневий компонент);
- застосовують закон збереження енергії та формули роботи, потужності, ККД простого механізму, кінетичної енергії тіла, потенціальної енергії тіла, піднятого над поверхнею Землі, деформованого тіла, моменту сили під час розв'язування задач різних типів і виконання лабораторних робіт, у практичній діяльності; користуються простими механізмами (важіль, нерухомий та рухомий блоки, похила площина); використовують набуті знання для безпечної життєдіяльності (діяльнісний компонент);
- оцінюють прояви закону збереження механічної енергії в природі, техніці, побуті; оцінюють ефективність використання простих

механізмів; оцінюють роль видатних учених у розвитку знань про перетворення енергії (ціннісний компонент).

Завдання для оцінювання набутих із теми компетентностей слід добирати такі, щоб вони були максимально спроможні показати рівень володіння учнем зазначеними в змісті програми компонентами.

Рекомендуємо типи завдань, які бажано використовувати **під час дистанційного оцінювання з фізики та астрономії**:

- тести з однією правильною відповіддю;
- завдання на встановлення відповідності («логічні пари») (поняття та його визначення; назва й опис);
- завдання на встановлення послідовності;
- завдання з визначення поняття та ілюстрації його прикладом;
- завдання на побудову логічного ланцюжка (віднайти зайве поняття й пропущене в запропонованому ланцюжку, узагальнити й указати, якому фізичному явищу чи процесу ці поняття відповідають);
- завдання з визначення призначення певного фізичного приладу;
- завдання, у яких потрібно провести аналіз запропонованого фізичного явища (відповідь на запитання стосовно явища, про яке йдеться, фізичні величини, які кількісно його характеризують);
- творче завдання, у якому потрібно застосувати набуті компетентності в нестандартній ситуації.

Важливим для складання цілісної роботи є визначення рівня складності завдань, критеріїв оцінювання кожного типу завдань і підрахунок загальної кількості балів за роботу (вона повинна дорівнювати 12 балам, або бути кратною 12).

Разом із цим для **проведення оціночних робіт**, особливо в **11 класі**, учителі можуть скористатися **завданнями зовнішнього незалежного оцінювання з фізики минулих років**. Але в цьому випадку кількість і види завдань слід адаптувати до рекомендованого часу проведення робіт (45 хвилин).

3. Перелік освітніх джерел і онлайн-платформ на допомогу педагогам в організації дистанційного оцінювання

- <https://naurok.com.ua/test/fizika> – освітній проєкт «На Урок», онлайн-тести з фізики.
- <https://naurok.com.ua/test/astronomiya> – освітній проєкт «На Урок», онлайн-тести з астрономії.
- <https://vseosvita.ua/test> – освітній проєкт «Всеосвіта», бібліотека тестів.
- <http://interactive.ranok.com.ua/course/group/serednya-ta-starsha-shkola> – освітній проєкт «Інтерактивне навчання видавництва «Ранок», відео та додаткові матеріали до шкільних підручників з фізики (7-11) видавництва «Ранок».
- <https://onlinetestpad.com/> – багатофункціональний сервіс для проведення тестування й навчання.
- <https://onlinetestpad.com/ru/tests/physics> – тести з фізики онлайн.

- <http://urok.ippo.kubg.edu.ua/phys/> – каталог електронних освітніх ресурсів із фізики Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.
- <https://www.ed-era.com/books/> – сервіс інтерактивних підручників.
- <http://levenia.com.ua/testuvannya/> – ресурс Всеукраїнського фізичного конкурсу «Левеня», тести з фізики онлайн за класами та темами.
- <https://zno.osvita.ua/physics/> – онлайн-тести ЗНО з фізики за 2007–2019 роки (пробні тести, тести основної та додаткової сесій).
- http://osvita.ua/school/lessons_summary/physics/ – форум педагогічних ідей, розробки уроків з фізики.
- http://osvita.ua/school/lessons_summary/astronomy/ – форум педагогічних ідей, розробки уроків з астрономії.
- <https://ikt.ipk74.ru/upload/iblock/38c/38c327a8a55fbdacf70d473b8ff39c29.pdf> – інструкція роботи із соціальним сервісом Plickers.

Методичні рекомендації вчителям інтегрованого курсу «Мистецтво», музичного та образотворчого мистецтва щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 1-11 класів

*Косенко К.О., методист
Центру методичної та аналітичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
магістр управління, вища кваліфікаційна категорія;
Чуркіна В.Г., доцент
кафедри виховання та розвитку особистості
Харківської академії неперервної освіти,
кандидат мистецтвознавства*

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року

Нагадуємо, що система оцінювання результатів навчання в *освітній галузі «Мистецтво»* ґрунтується на позитивному ставленні до кожного учня (учениці). Оцінюється не рівень недоліків і прорахунків, а рівень прогресу особистісних досягнень. Тому критерієм перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти є динаміка особистісного розвитку учня (учениці) та його (її) ставлення до опанування предмета. Безперечно, певну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (музичний слух, вокальні дані, відчуття ритму, кольору, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які можуть впливати на освітні результати учнів. Проте для створення об'єктивності системи оцінювання перевірка має інтегрувати, з одного боку, досягнення учнів у різних видах діяльності, з іншого – їх ставлення до предмета, активність та ініціативність, що дасть можливість ефективніше відслідкувати особистісне зростання учня (учениці), оцінити його (її) роботу в освітній діяльності та

саморозвитку. Саме тому **індивідуальний і диференційований підходи до оцінювання мають надзвичайно важливе значення.**

До основних видів оцінювання належать: **поточне, тематичне й підсумкове (семестрове і річне).** Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є самооцінка та оцінювання результатів спільної діяльності за попередньо визначеними критеріями та художньо-творче самовираження, які мають бути збалансованими між собою.

Важливо збалансувати різні види діяльності учнів під час дистанційного навчання та не перетворити курс «Мистецтво» у старшій школі в суто інформативний, не перевантажувати учнів зайвою інформацією, а наповнити його завданнями художньо-практичного спрямування. Інформації для засвоєння учнями має бути небагато, не варто її нагромаджувати, зокрема історичним, світоглядним та іншими контекстами, переліками імен митців, назвами творів, дат тощо, адже наперед відомо: така інформація засвоюється тимчасово. Натомість, із метою недопущення перевантаження учнів можна запропонувати їм виконати одне-два цікавих творчих завдання, адже місія вчителя – сприяти зростанню в учнів інтересу до мистецтва, стимулювати до самостійної художньо-пізнавальної та творчої діяльності з метою самореалізації та саморозвитку.

Обираючи завдання, важливо враховувати не лише вікові особливості учнів, а також їхні мистецькі вподобання.

Молодші школярі з радістю відгукнуться на пропозицію вчителя долучитися до різних видів музичної та мистецької діяльності (виконавська, музичне сприймання, композиторська), розучити пісню та виконати її з рухами, придумати ритмічний супровід до знайомої мелодії, вигадати хореографічну мініатюру чи виконати пластичну імпровізацію, слухаючи музичний твір.

Що стосується образотворчої діяльності учнів у період карантину, то варто згадати про нетрадиційні техніки малювання, адже вони дають можливість відійти від стереотипів, надати дитині максимальну свободу в художній творчості. Нетрадиційні техніки досить прості в технічному плані, тому діти легко їх засвоюють і отримують задоволення від результатів. Такі техніки дають учням унікальні можливості для експериментування, пошуків образів, сміливих утілень на папері незвичайних фантазій, вражень, думок.

Підліткам будуть до снаги сучасні руханки, перкусії, ритмічні вправи з використанням «звучних жестів», пен-таппінг, степ руками чи біт бокс. Вони з цікавістю виконують асоціативну композицію за мотивами улюбленого музичного твору, обов'язково відгукнуться на пропозицію стати іміджмейкерами, **долучаться до творчих проєктів**, залюбки створюватимуть дизайн одягу, інтер'єру, машин тощо, опанують мистецтво графіті, спробують себе у фотомистецтві.

Старшокласникам варто запропонувати представити результати власної практичної художньо-пізнавальної та творчої діяльності у вигляді презентацій індивідуальних **творчих проєктів**, результатами яких можуть бути: макет архітектурної споруди, тематична газета, плакат, афіша, фоторепортаж, карта подорожі Україною, мультимедійна презентація, збірка аудіо- чи відеоматеріалів, паперова мозаїка, ескіз вітража, супрематична композиція, ікебана, колаж, інсталяція, копія відомої картини тощо. Теми проєктів обираються старшокласниками спільно з учителем відповідно до програми, з урахуванням індивідуальних потреб та інтересів.

Формою перевірки інформаційно-пізнавальної діяльності здобувачів освіти з мистецтва можуть бути: мистецькі вікторини, відгадування або створення кросвордів і кроссенсів, інтерактивних плакатів, виконання завдань на встановлення відповідностей між поняттями, доповнення або створення схем, таблиць, інфографіки (*mind map* (або діаграма зв'язків) – структурує зв'язок навколо певного об'єкта способом побудови логічних ланцюжків; *дерево рішень* – послідовна схема пошуку вирішення якої-небудь проблеми; *інструкція* – допомагає користувачам легко зрозуміти, як застосовується певний інструмент або виконується процес (наприклад, приготування пирога); *схема* (блок-схема, діаграма, гістограма); *інформаційні картки* (факти і події з ілюстраціями й підписами), *плейкастів «Play»* (грати, виконувати) і *«broadCast»* (широке мовлення) своєрідних мультимедійних листівок, що складаються з оригінального фону, на який накладаються потрібні слова та музика, за допомогою якої ви можете яскраво виразити свої емоції, опрацювання текстів із прихованими помилками, робота з *текстами «нової природи»* (*печа-куча, мудборд, кнігли, хмарка слів*), *паперопластика* та *інсталяція*, художній твір чи біографія в техніці *колажування* чи *пейчворку* (окрема тема плюс малюнок-асоціація до неї).

Працюючи в парах, групах або самостійно, діти створюють інформаційні блоки, з'єднавши які, отримують цілісну картину про твір чи життєпис митця, створення опорного конспекту у вигляді «асоціативного куща» чи ментальних карт, головним словом яких може бути вид мистецтва (живопис, кіно), мистецький стиль (бароко, модернізм), мистецька персоналія (Т. Шевченко, І. Миколайчук), назва країни (Єгипет, Індія) тощо. Важливо, щоб відзначені вище завдання та види діяльності мали обов'язковий зворотний зв'язок. Варто попросити учнів «ділитися» з вами власними мистецькими здобутками та враженнями, надсилаючи фото, відео, аудіофайли засобами електронного зв'язку.

Із метою активізації роботи учнів, максимального залучення їх до творчості доцільно організувати дистанційні конкурси, віртуальні виставки, мистецькі онлайн-квести, творчі флешмоби, пазли, запропонувати різні медіазасоби висловлення власних думок і настрою після перегляду, прослуховування, прочитання художнього чи ліричного твору як рекламу «шедевра», характеристику образу героя, інформаційний меседж на мистецьку тему чи найяскравіші моменти біографії композитора, художника, використовуючи сайт закладу освіти, сторінку у фейсбуці, учительський блог чи групи у Вайбері.

Поточна оцінка: виставляється до класного журналу в колонку під датою відповідно до критеріїв оцінювання (наказ МОН України № 1222 від 21.08.2013 р.).

З огляду на ситуацію, що склалася, кількість робіт, раніше передбачених учителем для поточного оцінювання, варто оптимізувати з метою недопущення перенавантаження учнів.

Учні, які не мають результатів поточного оцінювання з об'єктивних причин, можуть бути оцінені за результатами проведення *тестової роботи*.

Тематична оцінка: виставляють на підставі поточних оцінок. До прикладу $(6+7+6+8+7) : 5 = 7$ б.; $(6+6+7+7) : 4 = 6,5$ (оцінку округлюємо як середнє арифметичне з урахуванням округлення десяткових дробів), тобто $= 7$ б. Відповідно, якщо учень має поточні оцінки, загальна сума яких після ділення становить 6,4 б., то виставляємо 6 б. Оцінка за тему виставляється в окрему

колонку з надписом «Тематична» без дати. Тематична оцінка не підлягає коригуванню.

Семестрова оцінка: виставляється на основі тематичного. Наприклад, $(6+7+7+7+6):5=76.$; $(6+6+7+7):4 = 6,5$ (оцінку округлюємо як середнє арифметичне з урахуванням округлення десяткових дробів), тобто = 7 б. Відповідно, якщо учень має тематичні оцінки, загальна сума яких після ділення становить 6,4 б, то виставляємо 6 б. Семестрова оцінка підлягає коригуванню (процедура здійснення відповідно до Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11 класів). Скоригована оцінка виставляється в колонку під записом «Скоригована».

Нагадуємо, що **підсумкова оцінка за семестр** із предметів мистецького циклу для здобувачів освіти 5-11 класів виставляється за результатами поточного оцінювання з урахуванням оцінок, здобутих до початку карантину.

Річна оцінка: виставляють на основі семестрового оцінювання в колонку з надписом «Річна». Річна оцінка коригуванню не підлягає. Якщо учень отримав за I семестр оцінку 6, а за II – 7 $(6+7): 2 = 6,5$ (оцінку округлюємо як середнє арифметичне з урахуванням округлення десяткових дробів), тобто = 7 б. Відповідно, якщо учень має оцінки, загальна сума яких після ділення становить 6,4 б., то виставляємо 6 б. За умови, що учня було не атестовано в одному із семестрів (за поважних причин), оцінку виставляємо за одним семестром. Наприклад: I семестр 6 б., а II семестр – н/а – річна 6 б. Якщо «н/а» – за один із семестрів не підтверджено документами, то оцінку з «н/а» рахуємо як 0 б., наприклад: $(6+0):2 = 3$ б.

Проведення **семестрової (річної) контрольної роботи** програмами з предметів мистецької освітньої галузі **не передбачено**.

Проте відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 16.04.2020 № 1/9- 213 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019-2020 навчального року», школярі, які **не мають результатів поточного** оцінювання з об'єктивних причин, можуть бути оцінені **за результатами проведення семестрової контрольної роботи**. У такому випадку вона, безумовно, буде доцільною.

Оцінювання мистецьких здобутків учнів у період дистанційного навчання має ґрунтуватися на принципах диференціації та індивідуалізації.

На якість і результат навчання учня значною мірою впливає і форма комунікації здобувача освіти з учителями, і те, чи наявна під час дистанційного навчання в умовах карантину ця комунікація взагалі. Але двостороння взаємодія залежить не лише від самого вчителя, а й бажання та мотивації учнів не просто байдуже виконувати завдання, а працювати на результат.

Надзвичайно важливо вчителеві об'єктивно, але водночас і гуманно (не пригнічуючи особистість дитини) оцінити тих, хто не має матеріально-технічних ресурсів чи інших можливостей повноцінно та якісно працювати в період карантину. Для таких учнів слід продумати та запропонувати альтернативні завдання.

Нагадуємо, що система оцінювання навчальних досягнень у мистецькій освітній галузі ґрунтується виключно на позитивному ставленні до кожного учня; оцінюється не рівень його недоліків і прорахунків, а рівень особистісних компетенцій – узагальненого результату в порівнянні з його попередніми досягненнями.

Робота в умовах дистанційного навчання для багатьох педагогічних працівників із різних причин є дуже складним періодом. Оскільки зараз учителям доводиться організовувати роботу в новому, нестандартному для них форматі, це забирає суттєво більше часу та зусиль. І все ж таки більшість учителів відповідально ставляться до організації дистанційного навчання, шукають можливі шляхи та інструменти для нього, проводять онлайн-уроки, надсилають завдання, оцінюють учнів. Попри це, під час дистанційного навчання залишаються актуальними організаційні, навчальні, психоемоційні, технічні проблеми, які виявив карантин і які впливають на забезпечення права на якісну освіту.

Слід зазначити, що, відповідно до статті 17 Закону України «[Про повну загальну середню освіту](#)», у разі відсутності результатів річного оцінювання та/або державної підсумкової атестації після завершення навчання за освітньою програмою закладу освіти учень має право до початку нового навчального року пройти річне оцінювання та/або державну підсумкову атестацію.

3. Перелік освітніх джерел і онлайн-платформ на допомогу педагогам в організації дистанційного оцінювання

Для спільної роботи вчителів і учнів рекомендуємо використовувати такі інструменти:

Скановані підручники та відеоуроки.

- Система e-pidruchnyku.net забезпечує широкий законний доступ до цифрових копій підручників, які використовуються в освітньому процесі закладів освіти України
- [Вільна шкільна бібліотека](#)
- [Всі шкільні підручники \(читати он-лайн\)](#)
- [Підручники з сайту Інституту модернізації змісту освіти](#)
- [Відповіді на завдання шкільних підручників](#)
- [MozaBook – мультимедійні уроки](#)
- [Видавничий дім “Освіта”](#)
- [Електронні версії підручників <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pidruchniki/elektronni-pidruchniki>](https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pidruchniki/elektronni-pidruchniki)

Загальні ресурси підготовки учнів.

- [Гіпермаркет знань](#) – повна і багаторівнева матриця кейсів. Кожен може додати свій внесок у Вікіпедію.
- [Уроки для школярів он-лайн \(відеоуроки\)](#)
- [Книги Гугл \(підручники, задачники, посібники, книги\)](#)
- [Академія Гугл](#)
- [Інтерактивні вправи learningapps](#)
- [Безкоштовні он-лайн курси](#)
- [Дистанційна підтримка освіти школярів](#)
- [Навчальні матеріали про технологічні інновації \(уроки\)](#)
- [Студія онлайн-освіти Educational Era <https://www.ed-era.com/>](https://www.ed-era.com/)
- [Prometheus <https://prometheus.org.ua/>](https://prometheus.org.ua/) Онлайн курси України і світу з різних предметів і різноманітних напрямків для вчителів і учнів.

- **Мультимедійні підручники КМ Медіа** (з відео і можливістю читати на телефонах) <http://kmmedia.com.ua/books/>
- **Нова школа** – навчальні диски для школярів (каталог ресурсів всіх предметів) <http://novashkola.com.ua/>

Культура та мистецтво

- **Artsandculture** <https://artsandculture.google.com/>
- **39 музеїв світу, які можна побачити онлайн:** <https://vn.20minut.ua/kultura/podorozh-ne-vihodyachi-z-domu-39-muzeyiv-svitu-yaki-mozhna-pobachiti-o-11042651.html>
- **ArtDaily.org** – новини мистецтва. Режим доступу: <http://artdaily.com/>
- **ArtLex** – словник-довідник з історії мистецтва. Режим доступу: <http://www.artlex.com/>
- **Cave painting, contemporary art and everything in between** – відеоуроки з історії мистецтва. Режим доступу: <https://www.khanacademy.org/humanities/art-history-basics/beginners-art-history/a/cave-painting-contemporary-art-and-everything-in-between>
- **Art History resources on the web** – каталог посилань на онлайн-ресурси з історії мистецтва (тематичний).
- Режим доступу: <http://arthistoryresources.net/ARTHLinks.html>
- **Voice of Shuttle/Art (Modern and Contemporary)** – каталог посилань на онлайн-ресурси з історії сучасного мистецтва (алфавітний).
- **Віртуальні музеї** – www.google.com/artproject
- **Словник-довідник музичних термінів** https://slovnyk.me/dict/music_terms

Сервіси для створення інфографіки.

- canva <https://www.canva.com>
- Infogr.am
- Easel.ly
- Vizualize.me
- Casoo

Сервіси для створення Хмари слів.

- **Word It Out** – безкоштовний англomовний сервіс для створення хмар слів, який є одним з найпростіших і зручних у використанні.
- **Word Cloud Generation** – англomовний сервіс для створення тегових хмар, який має найбільш зручну інтуїтивно зрозумілу навігацію.
- **Word Art** – багатофункціональний англomовний сервіс для створення хмар слів. За його допомогою можна створювати яскраві хмари різної форми.
- **Wordcloud.pro** – російськомовний слово-генератор, що дозволяє створювати яскраві хмари певних форм.
- **Сервіс для створення пазлів** – <https://www.jigsawplanet.com>
- **Створення кросворда :** <http://sovety.pp.ua/index.php/ua/statti/windows/ofis/1911-yak-stvoriti-krosvord-onlajn-servisi-dlya-stvorenniya-krosvordiv>
- **Створення ребусів он-лайн.**
- http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator
- **Рисунок он-лайн** <https://www.autodraw.com/>

Тестові завдання.

- [Створення Гугл тестів \(з виставленням оцінок\) Відеоінструкція](#)
- [MyTest \(редактор приклад\)](#)
- [7 платформ для створення тестів](#)
- [Тестові платформи](#)
- [9 платформ для створення тестів](#)
- [Вікторини Quizizz](#)
- [Алгоритм роботи з Plickers](#)
- [OnlineTest Pad](#) – конструктор тестів, опитувань, логічних завдань.

Методичні рекомендації вчителям предмета «Захист Вітчизни» щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 10-11 класів

*Вербенко С.Б., методист вищої категорії
Центру громадянського виховання
Харківської академії неперервної освіти,
Відмінник освіти України*

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року

Дистанційне оцінювання допомагає вчителю відкоригувати свої методи навчання, щоб забезпечити максимальну ефективність освітнього процесу для кожного учня. Заклад загальної середньої освіти має право визначити власні підходи до контролю та оцінювання результатів навчання. Також необхідно визначити **терміни проведення та оцінювання підсумкових робіт** для учнів, які не мали технічної змоги пройти онлайн-навчання та оцінювання.

Поточне оцінювання вчителі можуть здійснювати в усній і письмовій формах, застосовуючи такі його види: тестування, практичні вправи, дослідницькі проекти, есе, усні співбесіди та опитування тощо. Кількість робіт, які підлягають поточному оцінюванню та передбачають фіксацію оцінки в класному журналі, під час дистанційного навчання варто оптимізувати з метою уникнення перевантаження учнів.

Зважаючи на мету навчання предмета «Захист Вітчизни» та його структуру, для формування підсумкового бала доцільно враховувати рівень сформованості учнівської молоді життєво необхідних знань, умінь і навичок щодо захисту Вітчизни та дій в умовах надзвичайних ситуацій, а також системного уявлення про військово-патріотичне виховання як складову частину національно-патріотичного виховання.

Учитель предмета «Захист Вітчизни» зобов'язаний: урахувати:

- завершення навчання предмета «Захист Вітчизни» (11 клас) здійснюється проведенням 3-денних навчально-польових занять (зборів), навчально-тренувальних занять, які передбачають практичне виконання контрольних нормативів;
- у зв'язку з карантинними заходами учні 11-х класів не мають можливості в повному обсязі виконати практичну частину контрольних нормативів,

пропонуємо провести оцінювання теоретичних знань (практичної спрямованості) у вигляді отриманих відповідей на тести;

- результати оцінювання навчальних досягнень слід повідомляти учням у такі способи: фіксувати в електронному щоденнику (за наявності), надсилати в індивідуальному порядку шляхом використання одного із засобів зв'язку (**електронної пошти, смс-повідомлення, повідомлення в одному з месенджерів, повідомлення в телефоні тощо**). Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.

1. Види оцінювання

Основними видами оцінювання є: поточне; тематичне; підсумкове за семестр, перший і другий рік навчання та навчально-польові заняття (збори).

Поточне оцінювання здійснюється на всіх етапах навчальної діяльності у формах: опитування учнів на предмет засвоєння навчального матеріалу; тестового контролю; виконання учнями нормативних прийомів і вправ, письмових робіт; створення навчальних комп'ютерних (та іншого виду) моделей бойових дій і надзвичайних ситуацій, навчальних макетів (мішеней). Необхідність поточного оцінювання визначає викладач.

Тематичне оцінювання є обов'язковим для кожного розділу, оскільки основною структурною одиницею предмета є тема. Оцінка за тему виставляється шляхом узагальнення поточних оцінок за тему з урахуванням оцінок за виконання нормативних прийомів і вправ, письмових робіт, за створені навчальні моделі (макети).

2. Індивідуальна оцінка

Рівень компетентності	Бали	Критерії оцінювання якості знань, умінь і навичок учнів
1	2	3
I. Початковий рівень	1	Учень (учениця) може розрізняти об'єкт вивчення і відтворити деякі його елементи. Володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що відтворюються учнем окремими словами чи реченнями з постійною допомогою викладача, виконує лише фрагменти практичних завдань
	2	Учень (учениця) фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про об'єкт вивчення, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні, має елементарні навички, практичні завдання виконує лише з допомогою викладача
	3	Учень (учениця) відтворює менше половини навчального матеріалу, за допомогою викладача виконує елементарні завдання, розрізняє елементи техніки виконання нормативних вимог і здатний виконати незначну їх частину
II. Середній рівень	4	Учень (учениця) знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворювати його не в повному обсязі відповідно до тексту підручника або пояснення викладача
	5	Учень (учениця) розуміє основний навчальний матеріал, здатний дати визначення понять, але допускає помилки. З допомогою викладача може логічно відтворювати значну його частину

	6	Учень (учениця) виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, відповіді його правильні, він може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, з допомогою викладача може його аналізувати, порівнювати та робити висновки
III. Достатній рівень	7	Учень (учениця) виявляє знання і розуміння переважної більшості навчального матеріалу, здатний застосовувати його на рівні стандартних вимог, частково контролювати власні навчальні дії
	8	Знання учня (учениці) достатньо повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, уміє аналізувати, робити висновки. Самостійно застосовує теоретичні знання для виконання практичних завдань.
	9	Учень (учениця) вільно володіє вивченим матеріалом, уміє узагальнювати інформацію, застосовує її на практиці
IV. Високий рівень	10	Учень (учениця) володіє глибокими, міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях. Виявляє творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної пізнавальної діяльності, знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх для вирішення поставлених завдань.
	11	Учень (учениця) володіє узагальненими знаннями з предмета, вільно висловлює власні думки, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, без допомоги вчителя знаходить джерела інформації, і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності.
	12	Учень (учениця) має системні знання, виявляє здатність приймати творчі рішення, самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання, рівень умінь і навичок дає змогу виконувати нормативи на бездоганному рівні

Також, розробляючи **завдання (тести) для тематичного та підсумкового оцінювання**, педагогам доцільно переглянути очікувані результати навчання та встановити дещо нижчий їх рівень для тих розділів і тем, які довелося опановувати дітям дистанційно. Завдання для оцінювання під час дистанційного навчання мають бути більш простими.

Повідомляючи учням завдання, окрім чіткої інструкції щодо його виконання, учитель обов'язково має зазначити термін, до якого потрібно здати цю роботу. Від формату завдання, яке треба перевірити вчителю, залежить і форма, за якою діти мають його надіслати. Можна запропонувати школярам надсилати виконані роботи вчителю на електронну пошту. Але набагато зручніше перевіряти письмові роботи, які виконані у формі **Google-документа**. Або, наприклад, якщо це творча робота, то її можна виконувати у формі **Google-презентації**. Необхідно надавати учням достатньо часу на виконання завдань, з урахуванням можливих труднощів через перебої у функціонуванні мережі Інтернет. Для проведення тематичного й підсумкового оцінювання бажано використовувати вже знайомі учням платформи. Доцільно диференціювати завдання, позначати деякі з них як додаткові (для отримання «бонусних» балів). Для перевірки правильності ходу думок учня варто скористатись або синхронним режимом взаємодії, або відеозаписом процесу розв'язання. Можна також запропонувати тести, у яких потрібно надавати не лише остаточну відповідь, але й проміжні.

Для дистанційного оцінювання знань учнів з предмета «Захист Вітчизни» рекомендуємо максимально використовувати завдання з

підручників, а також Інтернет-ресурси, які розроблені додатково до підручників їх авторами. Також ці підручники мають Інтернет-підтримку. За посиланням, що знаходиться в підручнику, розміщені тестові завдання, які можна використати як для *тематичного оцінювання*, так і для *поточного контролю*. Підручники містять значну кількість творчих завдань і проблемних запитань для роздумів.

Тести з автоматичною перевіркою дозволяють організувати швидке оцінювання рівня опанування навчального матеріалу учнями. Зазвичай тестові системи надають можливість створювати запитання різних типів (*множинний вибір, текстова або числова відповідь, упорядкування, установлення відповідності* тощо). Для тестування можна використовувати вже готові тести з бібліотек онлайн-платформ (наприклад, додаток learningapps.org, [Слід урахувати, що автоматизована перевірка, хоч і значно спрощує роботу вчителя, часом є недостатньою для достовірної діагностики успішності опанування теми. Тому доцільно доповнювати тести практичними й творчими завданнями. З точки зору надійності краще мати змогу порівнювати декілька різних типів учнівських робіт, ніж виставляти оцінки за результатами лише одного типу завдань. Це дасть змогу здобувачам освіти демонструвати їх знання, досягнення та навички різними способами. Для дистанційного оцінювання підійдуть дослідницькі та проблемні завдання, командна робота тощо.](http://сайт освітнього проєкту «На Урок» (https://naurok.com.ua/)), <u>а можна створювати свої вправи (наприклад, створити тест у Google-формі)</u>. Серед типових налаштувань онлайн-тестів варто відзначити можливість перемішувати запитання та варіанти відповідей у них, установлювати часові обмеження (<i>час на спробу, час відкриття тесту для виконання</i>), обмежувати кількість спроб, а також спосіб або час повідомлення результатів тестування.</p></div><div data-bbox=)

Виконання нормативних прийомів і вправ є одним із найбільш складних видів самостійної роботи учня, на виконання яких витрачається більше сил і часу, ніж на будь-яку іншу роботу, але вони покликані активізувати зацікавленість учнів у вивченні предмета, а їх виконання є втіленням принципу «навчатися виконуючи». Вони сприяють поглибленню знань, умінь і навичок, стимулюванню пізнавальної діяльності, дають змогу здійснити контроль і корекцію вмінь і навичок.

Дистанційне навчання створює нові виклики для *дотримання норм і правил академічної доброчесності*. Важливо нагадувати про правила та відповідальність за їх порушення перед виконанням завдань. Водночас педагогу слід акцентувати увагу, що він довіряє своїм учням. Під час виконання тестів можна скористатися цифровими можливостями перемішування порядку запитань та варіантів відповідей для різних учнів. Варто також підготувати декілька рівнозначних варіантів завдань. Електронні платформи дозволяють обмежити час виконання тестів і кількість спроб. Можна підготувати завдання, де рівень складності підвищується від елементарного до дуже складного. Забезпечити абсолютну неможливість плагіату та списування в умовах дистанційного навчання дуже складно, тому варто зосередити зусилля на тому, щоб пропонувати такі завдання, які *не можуть бути запозичені в інших*: висловити власну думку, описати певний процес своїми словами, навести приклад чи дібрати ілюстрацію.

Не завжди в дітей є якісний доступ до мережі Інтернет, звичайно ж, існують поодинокі випадки, коли учні не мають відповідних технічних засобів

(комп'ютера, ноутбука, планшета, смартфона). У таких умовах педагог має враховувати різні ситуації. До завдань, що є в підручнику, додатково необхідно дати творчі або проблемні завдання. Інструкцію щодо виконання роботи вчитель надає в телефонній розмові чи за допомогою відправлення смс-повідомлень. Виконану роботу учень має надіслати за допомогою поштового зв'язку чи передати іншим домовленим способом.

3. Корисні джерела для організації дистанційного навчання та оцінювання навчальних досягнень учнів із предмета «Захист Вітчизни»

- Захист Вітчизни (рівень стандарту) (підручник для 10 кл.) / І.М.Гарасимів, К.О.Пашко, М.М.Фука, Ю.П.Щирба. – Тернопіль: Астон, 2018. – 256 с. Наказ МОН від 31.05.2018 № 551
- Захист Вітчизни (рівень стандарту) (підручник для 10 кл.) / С.О.Хараху, В.Б.Павлов, І.І.Дзюба, Є.Д. Саганчі. – Львів: Світ, 2018. – 216 с. Наказ МОН від 31.05.2018 № 551
- Захист Вітчизни (рівень стандарту) (підручник для 10 кл.) / М.Р. Гнатюк. – Київ: Генеза, 2018. – 192 с. Наказ МОН від 31.05.2018 № 551
- Захист Вітчизни. Основи медичних знань (рівень стандарту) (підручник для 10 кл.) / А.А.Гудима, К.О.Пашко, І.М. Гарасимів, М.М. Фука. – Тернопіль: Астон, 2018. – 192 с. Наказ МОН від 31.05.2018 № 551
- Захист Вітчизни (рівень стандарту, «Основи медичних знань») (підручник): підр. для 10 кл. / В.М.Лелека, А.М., Бахтін, Е.В.Винограденко. – Харків: Вид-во «Ранок», 2018 – 144 с. Наказ МОН від 31.05.2018 № 551
- Захист Вітчизни. Рівень стандарту: підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / А.А.Гудима, К.О.Пашко, І.М.Гарасимів, М.М.Фука, Ю.П. Щирба. – Тернопіль: Астон, 2019 – 256 с. Наказ МОН від 12.04.2019 № 472
- Захист Вітчизни: (рівень стандарту): підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / М.Р. Гнатюк– Київ: Генеза, 2019. – 160 с. Наказ МОН від 12.04.2019 № 472
- Захист Вітчизни. Основи медичних знань. Рівень стандарту: підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / А.А.Гудима, К.О.Пашко, І.М.Гарасимів, М. М.Фука. – Тернопіль: Астон, 2019. – 240 с. Наказ МОН від 12.04.2019 № 472
- Захист Вітчизни. Профільний рівень: підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / М.М.Фука, І.М. Гарасимів, К.О.Пашко, Ю.П.Щирба, А.А.Гудима. – Тернопіль: Астон, 2019. – 328 с. Наказ МОН від 12.04.2019 № 472
- Для проведення **перевірки домашнього завдання** – сайт «Тесторіум» (<https://www.testorium.net/ua/>). Це безкоштовна онлайн-система зі створення тестів і проведення тестування, що призначена для вчителів і учнів. Створений сайт харківськими програмістами; при реєстрації на пошту користувача надходять рекомендації та надається можливість безкоштовно створювати тести й використовувати у своїй роботі. Основна мета цієї системи – полегшити роботу вчителя та надати учням можливість самостійно перевірити свої знання в онлайн-режимі.

- З **Google-формами** (<https://docs.google.com/forms>) вчитель може швидко провести опитування, зібрати електронні адреси для розсилки новин і навіть провести вікторину. Форму можна підключити до електронної таблиці **Google**, і тоді відповіді учнів будуть автоматично зберігатися в ній. Якщо ця функція не включена, можна відкрити меню «Відповіді» та переглянути зміст виконаних завдань.
- **Google Classroom** (<https://classroom.google.com>) надає багато можливостей учителю для перевірки рівня засвоєння учнями навчального матеріалу. Педагог може бачити загальну картину стану виконання школярами завдань: кількість тих, хто виконав завдання, та їх прізвища; скільки учнів ще не виконали, та хто саме. Учитель після перевірки роботи будь-якого виду повертає її учню з оцінкою чи з пропозицією доопрацювати, додає коментар.
- Багатофункціональний онлайн-сервіс **Classtime** (<https://www.classtime.com/uk/>) – ефективний для контролю та перевірки знань за допомогою миттєвих тестів, які проводять як під час уроку, так і задають як домашнє завдання. Тут кожний учитель-предметник може використати 9 абсолютно різних і нестандартних типів запитань.
- Онлайн-сервіс <https://kahoot.com> дає змогу створювати інтерактивні навчальні ігри: вікторини, обговорення, опитування, що складаються з низки запитань із кількома варіантами відповідей.
- **LearningApps.org** (<https://learningapps.org>) дозволяє створювати різноманітні інтерактивні завдання та користуватися вправами, які були розроблені іншими вчителями. Загалом цей ресурс містить велику базу різнопланових цікавих завдань із різних навчальних предметів, яка постійно збагачується та оновлюється.
- Створити цікаві тести, опитування, кросворди та комплексні завдання з готових матеріалів допоможе онлайн-конструктор тестів **OnlineTestPad** (<https://onlinetestpad.com>). Вам будуть доступні при створенні своїх завдань такі типи тестів: один вибір, мультिवибір, введення числа, введення тексту, відповідь у вільній формі, установлення послідовності, установлення відповідності, заповнення пропусків, інтерактивний диктант, послідовне виключення та інші. Учитель може переглядати окремі результати кожного учня, статистику відповідей і набраних балів за кожне завдання.
- **Class Dojo** (<https://www.classdojo.com>) – зручний і простий інструмент для оцінки роботи класу в режимі реального часу. За допомогою цього сервісу вчитель може швидко й просто оцінювати контрольну, самостійну, класну й домашню роботу. Для цього є спеціальна опція – створення завдань чотирьох типів. Учень може написати роботу й прикріпити файл або намалювати роботу, сфотографувати чи зняти коротке відео. Учитель одразу бачить, яке саме завдання виконав учень.
- Сервіс **онлайн-тестів «На Урок»** (<https://naurok.com.ua>) створений саме з метою повноцінної дистанційної перевірки знань, умінь і навичок, які здобули учні під час самостійної роботи в режимі дистанційної освіти.
- Сайт освітнього проекту «На Урок»: <https://naurok.com.ua/>
- Сайт ТОВ «Всеосвіта»: <https://vseosvita.ua/>

Методичні рекомендації вчителям фізичної культури щодо оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року

*Волкова І.В., старший викладач кафедри виховання й розвитку особистості Харківської академії
неперервної освіти, учитель-методист, відмінник освіти України;
Желтобрюх С.М., учитель фізичної культури КЗ «Дергачівський ліцей № 1
імені Данила Бакуменка» Дергачівської районної ради Харківської області,
учитель-методист, заслужений учитель України;
Руденко Ю.А., учитель фізичної культури Великохутірської загальноосвітньої школи
I-III ступенів Шевченківської районної ради Харківської області;
Цибульник С.О., учитель фізичної культури Шевченківської загальноосвітньої школи I-III ступенів
Шевченківської районної ради Харківської області, старший учитель.*

1. Вибір Інтернет-ресурсів для ефективного дистанційного навчання та оцінювання навчальних досягнень учнів із фізичної культури

Згідно з навчальною програмою «Фізична культура» наведемо приклади застосування Інтернет-ресурсів і здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів із фізичної культури за видами діяльності: засвоєння теоретико-методичних знань (теоретико-методичні знання інваріантної складової навчальної програми та теоретичні відомості з кожного виду спорту (модуля), виконання навчальних завдань, включно завдання на загальну фізичну підготовку, засвоєння техніки виконання фізичних вправ тощо.

2. Інтернет-сервіс мультимедійних дидактичних вправ [LearningApps](https://www.learningapps.org/)

Сервіс **LearningApps** є додатком Web 2.0 для підтримки освітніх процесів у закладах освіти різних типів.

[LearningApps.org](https://www.learningapps.org/) – онлайн-сервіс, призначений для розробки, зберігання інтерактивних завдань із різних предметів, включно й фізичної культури, за допомогою яких учні можуть перевірити та закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяє формуванню їх пізнавального інтересу.

Цей сервіс дозволяє користуватися готовими інтерактивними вправами педагогів, що заощаджує час і не потребує реєстрації. Завдання можна використовувати для учнів різних класів відповідно до вікових та індивідуальних особливостей удітей.

Усі вправи поділено на категорії: «Вибір», «Розподіл», «Послідовність», «Заповнення», «Онлайн-ігри» та «Інструменти».

У категорії «**Вибір**» завдання сформульовані таким чином, що учням потрібно обрати правильну відповідь з-поміж поданих варіантів.

Вікторина (буває з однією та множинними відповідями) – учням послідовно задаються питання, на які передбачено єдину відповідь або кілька правильних відповідей. Існує режим, у якому перехід до наступного питання відбуватиметься лише після правильної відповіді на попереднє. Питання та варіанти відповідей можуть містити різноманітні мультимедійні елементи.

У категорії «**Розподіл**» зосереджені вправи на класифікацію та пошук відповідностей:

Знайти пару – учневі потрібно встановити парні відповідники для поданих текстів, зображень, аудіо- та відеороликів.

Класифікація – учитель задає 2-4 групи, до яких потрібно віднести перелічені елементи. Екран ділиться на частини відповідно до визначених груп, і учням потрібно перетягувати мультимедійні об'єкти у відповідні області екрана.

Пазл – кілька груп понять розміщуються по периметру робочої області. Кожен правильно названий термін відкриває частину основного зображення чи відеоролика.

Фрагменти зображення – на фоновому зображенні позначаються маркери, до котрих потрібно вибрати відповідні текстові написи, зображення, аудіо- та відеоролики. Маркери можуть мати різні кольори.

Група вправ у категорії «Послідовність» дозволяє перевірити правильність встановлення порядку сортування серед поданих об'єктів:

Числова пряма – потрібно розмістити на графічному зображенні певної шкали тексти, зображення, аудіо- та відеофрагменти. Можна задавати як точні значення, так і проміжки чисел.

Група вправ «Заповнення» містить вправи, у котрих необхідно надати символічну відповідь (з клавіатури чи вибором літер на екрані):

Заповнити пропуски – вправа, яка полягає в заповненні пропусків у тексті варіантами з випадного меню або тими, що друкуються з клавіатури.

Кросворд – містить перелік слів і їх пояснень. Щоразу може генеруватися нова конфігурація кросворда. Можна встановити режим розгадування ключового слова, котре складається з літер кожного із загаданих у кросворді слів.

*У групі **Онлайн-ігри** знаходяться шаблони завдань, призначених для групової роботи. Їх можна використовувати для організації змагань між учнями чи групами учнів, або дозволити комп'ютеру виконувати роль одного з гравців (відповіді будуть даватися випадковим чином):*

Скачки – до шести гравців наввипередки дають відповіді на питання. Вправа виглядає як забіг кількох вершників на іподромі, що сприяє ігровому сприйняттю завдання.

Сервіс Learningapps надає можливість отримання коду та посилання для того, щоб інтерактивні завдання були розміщені на сторінки сайтів, на платформах дистанційного навчання «Google Classroom», «Moodle», чатів, закритих груп «Viber», поштових скриньок «Google Gmail», месенджерів «Facebook» (з 14 років), «Телеграм» викладачів, учнів.

При виконанні інтерактивних вправ **на сервісі LearningApps** результати виконаних учнями робіт використовуються для відзначення їх успіхів, аналізу помилок, планування подальшої роботи з опанування навчального матеріалу з фізичної культури в умовах дистанційного навчання.

Переваги використання LearningApps є очевидними – це закріплення теоретико-методичних знань з фізичної культури, знань із різних видів спорту, активізація навчальної діяльності учнів, підвищення мотивації до навчання; спрощення процесу взаємодії між учнівством і вчительством.

Із часом завдань накопичується досить багато. Аби систематизувати їх набір, доречно створювати папки й переміщувати в них відповідні завдання. У власному «кабінеті» також можна створювати колекцію вправ за конкретною тематикою або до певного уроку. Під час роботи на уроці кожен учень (або група учнів) отримує пароль для входу й виконує надані вчителем завдання.

Розглянемо алгоритм роботи

- Натискаємо на посилання та заходимо на «Головна сторінка».
 - Обираємо мову «українська».
 - Натискаємо в меню на вкладку «Перегляд вправ».
 - Обираємо категорію «Фізична культура».
 - Відкривається перелік вправ, які належать до категорії «Фізкультура».
 - У пошуковому рядку друкуємо тему, яку б хотіли опрацювати, наприклад: «Волейбол».
 - Обираємо вправу та проходимо її самостійно для ознайомлення.
- Необхідно скопіювати посилання та надіслати його учням.

Зворотний зв'язок: учні, які виконали вправу, виконують скріншоти результату та надсилають його вчителю (у тому випадку, якщо вчитель не зареєстрований на онлайн - сервері).

Пропонуємо каталог вправ, створених засобами сервісу **LearningApps**, які можна використати при оцінюванні навчальних досягнень учнів із фізичної культури.

№	Назва вправи	Автор	Інструмент сервісу LearningApps	Веб-посилання	QR-код
1	Відомі спортсмени України	Кійло Ю.І.	Гра «Парочки»	https://learningapps.org/view2050665	
2	Види спорту	Кійло Ю.І.	Кросворд	https://learningapps.org/view2061342	
3	Олімпійські ігри	Суховерко В.	Числова пряма	https://learningapps.org/view4198946	
4	Легка атлетика	Не вказано	Пазл	https://learningapps.org/view2531521	

5	Безпека на уроках ф/к	Кривашея Т.	Скачки	https://learningapps.org/view6366659	
6	Здоров'я - найцінніший скарб	Симоненко Г.	Знайди пару	https://learningapps.org/view3909590	
7	Здоровий спосіб життя	Кисіль О.	Вікторина	https://learningapps.org/view2173648	
8	Волейбол. Правила. Ігровий формат	Залюбовський М.	Знайти слова	https://learningapps.org/view2951505	
9	Волейбол. Правила. Структура гри	Залюбовський М.	Знайти слова	https://learningapps.org/view2951549	
10	Волейбол. Правила. Ігрові дії	Залюбовський М.	Скачки	https://learningapps.org/view2951577	
11	Волейбол. Правила. Учасники гри	Залюбовський М.	Скачки	https://learningapps.org/view2951488	
12	Тестові завдання з фізичної культури	Не вказано	Вікторина	https://learningapps.org/view11114950	
14	Підсумкові тести. Модуль футбол	Малиновський А.	Вікторина	https://learningapps.org/view11235184	

Учителі, які зареєстровані на сервісі [LearningApps](https://learningapps.org), мають створити набір класів у власному акаунті, ввести дані про учнів, створити для кожного профіль, задати пароль для входу. Під час роботи кожен учень (або група учнів) отримує пароль для входу і виконує завдання, запропоновані для класу чи групи.

Як зареєструватися та працювати на сервісі LearningApps ви можете детальніше переглянути на відеохостингу YouTube за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=8u8EYrWXHsc>

3. Онлайн-портал «На Урок» (<https://naurok.com.ua>)

Зазначений Інтернет-ресурс створений саме з метою повноцінної дистанційної перевірки знань, умінь і навичок, які здобули учні під час самостійної роботи в режимі дистанційної освіти.

Тестування учнів – дієвий інструмент для урізноманітнення освітнього процесу. За його допомогою можна виміряти навчальні досягнення та провести аналіз успішності дітей.

Звертаємо увагу на найбільш важливі особливості сервісу *онлайн-тестів «На Урок»*: велика база готових завдань; можливість самому створювати різнотипні тести; зручний і повний контроль виконання учнями робіт; 12-бальна та відсоткова система оцінювання; широкі можливості для аналізу результатів роботи учнів; інтеграція з «особистим кабінетом» учителя.

З цією метою учителям **пропонуємо скористатися онлайн-тестами від українського освітнього онлайн-порталу «На Урок» з фізичної культури.**

Такий підхід має кілька суттєвих переваг:

1. Не доведеться витратити зайвий час на створення завдань.
2. Доступність у роботі: достатньо знайти потрібний тест у бібліотеці.
3. Можна знайти багато нових цікавих ідей.

У бібліотеці онлайн-тестів ви знайдете готові тестові завдання з фізичної культури для середньої та старшої школи, а також тести для молодших школярів за всіма складовими навчальної програми «Фізична культура».

Наводимо алгоритм роботи

1. Зареєструватися на сайті й активізуватися.

У пошуковому рядку ввести потрібний запит, пройти реєстрацію (вказати своє прізвище та ім'я, предмет, адресу електронної пошти).

2. Створити класи.

Перші два пункти необхідні для того, щоб відбувся автоматизований зворотний зв'язок (якщо ви не виконали умови перших двох пунктів, учні після проходження тестів роблять і надсилають скріншоти з оцінкою, яку отримали; функції наступних пунктів будуть неможливими).

3. Розробити власний тест або обрати варіант із низки безкоштовних, створених іншими вчителями.

4. Задати завдання учням.

Онлайн-тести «На Урок» надають можливість отримати код для доступу до тестів, які можна надіслати на сторінки сайтів, на платформи дистанційного навчання «Google Classroom», «Google Диск», «Moodle», ЧАТів, закритих груп «Viber», поштових скриньок «Google Gmail», месенджерів «Facebook» (з 14 років), «Телеграм».

5. Створити експрес-тест для перевірки знань на уроці або для домашнього завдання.

Учні виконують роботу в зручний час, використовуючи будь-який пристрій.

6. Проаналізувати отримані дані виконання завдання.

Миттєво отримуєте інформацію про виконання завдань і відстежуєте прогрес успішності кожного учня окремо.

Щоб оптимізувати роботу з ресурсом, необхідно дотримуватися таких принципів:

1. **Учительське партнерство.** Вивчати тести колег, працювати з ними, адаптувати завдання для свого класу, копіювати зразки (авторське право

зберігається за оригіналом, за першим тестом), створювати тести спільно з колегами.

2. **Академічна доброчесність.** Поважати авторське право, не копіювати тести з джерел, які оберігаються законом про авторське право. Якщо ви адаптуєте тест із розробки іншого педагога, в описі тесту необхідно надати посилання на нього.

3. **Культура спілкування.** Дотримуватися норм спілкування під час створення тесту, підбадьорювати учнів – це зменшить рівень стресу.

4. **Пізнавальна активність.** Працювати з бібліотекою тестів у межах свого предмета та поза ним, залучати тести для різноманітної активності.

Посилання на онлайн-тести з фізичної культури «На Урок»:
<https://naurok.com.ua/test/fizichna-kultura>

4. Сервіс Google Classroom

Зазначений інтернет-ресурс дозволяє вирішити одночасно декілька завдань, що постають при організації дистанційного навчання: організаційне – як надати необхідну інформацію учням; технічне – доступ із будь-якого пристрою; програмне – вільний, безкоштовний доступ до сервісу.

Наведемо алгоритм роботи

1. Для того щоб розпочати роботу із **сервісом Google Classroom**, необхідно мати обліковий запис Google та завантажити додаток на свій пристрій. Після входу у свій обліковий запис Google необхідно відкрити сервіс, і можна почати створення нового курсу (рис. 1):

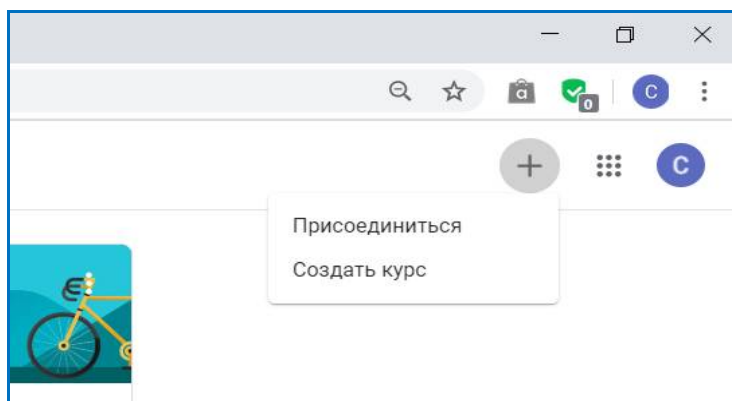

Рис. 1. Створення нового курсу

2. Необхідно ввести назву курсу та інші атрибути за необхідності. Після створення вашого курсу ви можете додати до нього учнів двома шляхами: через меню «Люди» запросити школярів, або розіславши код вашого курсу учням. Запрошення учнів відбувається шляхом введення адрес їх електронних скриньок. Код-запрошення до курсу можна надсилати учням будь-яким зручним способом (див. рис.2).

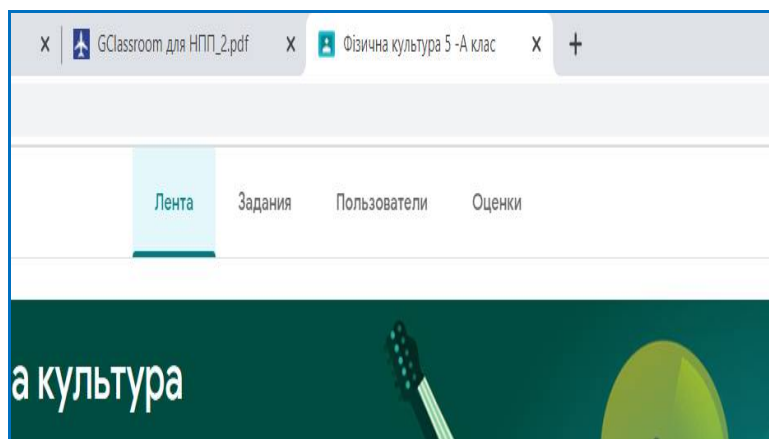

Рис. 2. Запрошення учнів до курсу

3. Код курсу можна знайти в меню «Налаштування» (див. рис.3).

4. Тепер ви можете створювати завдання для учнів, надсилати їм основні та додаткові матеріали, використовуючи для цього можливості **Google Disk, YouTube та інші.**

5. Установити терміни виконання завдання та його здачі, далі перейти до прийому та оцінювання завдання. Після перевірки роботи встановлюється кількість балів, за необхідності додається коментар, і обов'язково необхідно натиснути «Повернути», щоб учень отримав на пошту повідомлення про отриману кількість балів. Для проведення поточного контролю зручно використовувати завдання з тестом, яке формується у Google формі (рис.4).

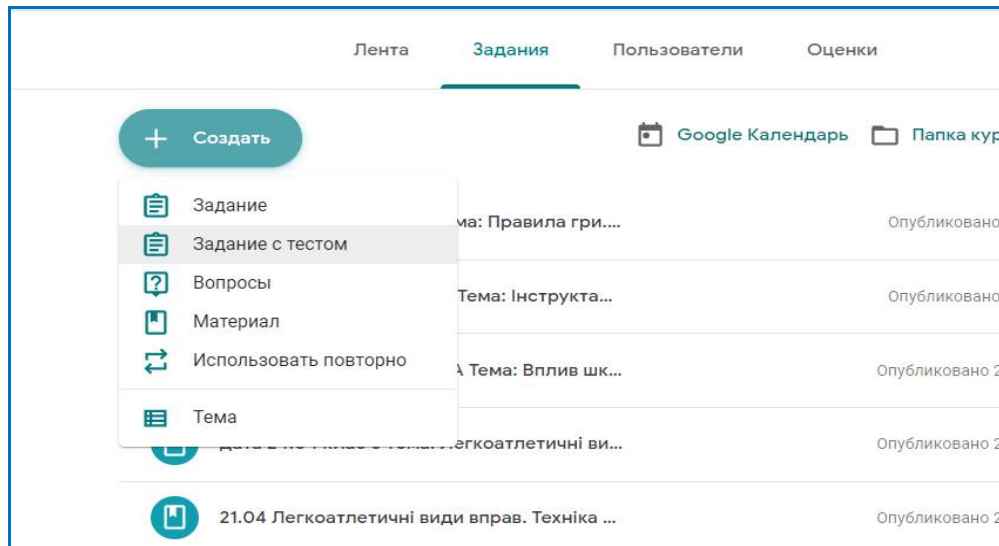

Рис.4. Створення тестового завдання

5. Готовий тест має такий вигляд (див. рис.5).

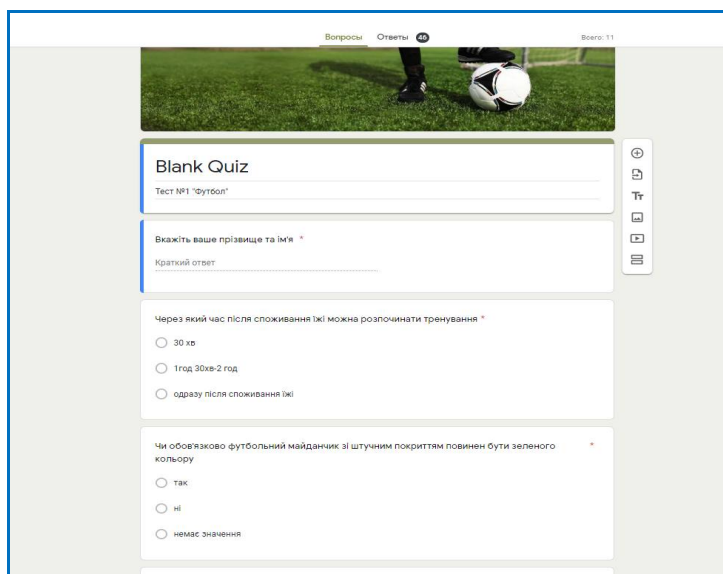

Рис.5. Тестування учнів в Google формі

Перевірка тестових завдань здійснюється аналогічно з іншими завданнями. Результати тестових завдань збираються в статистичні таблиці, що спрощує подальший аналіз рівня знань учнів. Усі результати автоматично переносяться в Google таблицю для подальшого їх використання (рис.6).

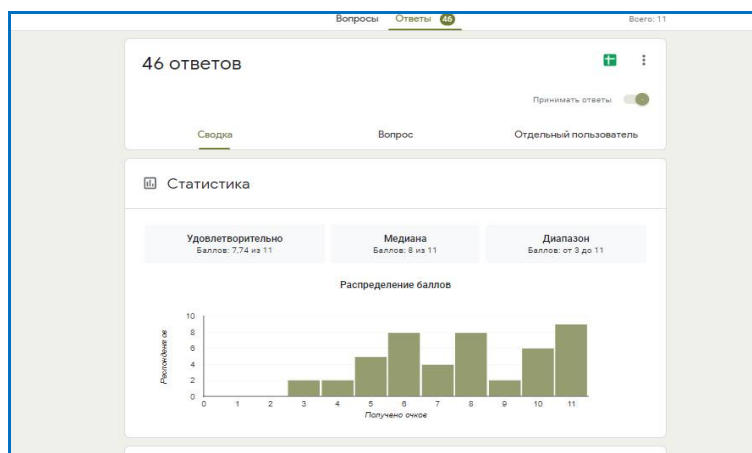

Рис.6. Статистика правильних відповідей

Також доступна статистика окремо за кожним запитанням, що допомагає здійснювати аналіз успішності учнів, рівня засвоєного матеріалу та виявити слабкі місця, на які варто звернути більшу увагу під час подальшого навчання.

Одним із способів активного залучення учнів до виконання фізичних вправ і домашнього завдання є **челендж**. За приєднання до нього учні отримують додаткові бали. Використовується для мотивації та активної комунікації учнями.

Наводимо відеоролики «Комплекс вправ зі скакалкою» і «Ранкова гімнастика», що зняла вчитель і передала естафету їх виконання своїм учням, які звітують про виконання в месенджер (**використання соціальних мереж обмежується батьками!!!**).

Наведемо алгоритм роботи

1. З урахуванням об'єктів оцінювання, а саме: теоретико-методичні знання навчальної програми з фізичної культури, загальні відомості про вид спорту, модуль якого на цей час заплановано в календарно-тематичному плануванні, навчальні завдання та техніка виконання фізичної вправи – розробляється інформаційний бюлетень, який публікується на сайті класів або вчительському сайті, або сайті закладу.

Відповідно до наданої учням інформації складаються тестові завдання (онлайн-портал «На Урок»).

Наприклад:

9 клас, модуль «Легка атлетика» Тестове завдання

1. Який спосіб старту використовується на спринтерських дистанціях?

- а) Високий
- б) Низький
- в) З опорою на руку
- г) З ходу

2. Яку дистанцію має марафоний біг?

- а) 35 км 190 м
- б) 25 км 150 м
- в) 42 км 195 м
- г) 54 км 102 м

3. Основна відмінність бігу від ходьби полягає в:

- а) Наявності безопорної фази
- б) Техніці рухів
- в) Швидкості пересування

4. Біг на короткі дистанції умовно можна розділити на:

- а) Старт, стартове прискорення, фінішування;
- б) Старт, стартове прискорення, фінішування;
- в) Старт, стартове прискорення, біг по дистанції, фінішування;
- г) Старт, стартове прискорення, біг по дистанції, фінішування, гальмування

5. Укажіть назву бігу з перешкодами, серед яких є яма з водою.

- а) Спринтерський
- б) Стретчинг
- в) Марафон
- г) Стипль-чез

Ім'я учня	Оцінка	Максимум	Результат (%)
Максим Головою	12	12	100%
Популяй Ангеліка	12	12	100%
семенко діана	11	11	91.67%
Кітченко Катерина	11	11	91.67%
Кантемір Вероніка	11	11	91.67%
Удовиченко Андрій	10	10	83.33%
Головень Катя	10	10	83.33%
Шкроміда	9	9	75%
Островний Олександр	9	9	75%
Популяй Ангеліка	9	9	75%
Ключко Аліна	9	9	75%
Максим Головою	9	8	66.67%
Ооо	7	7	58.33%

6. Умовно стрибок у довжину з розбігу поділяють на основні структурні фази:

- а) Розбіг, політ, приземлення
- б) Розбіг, відштовхування, політ, приземлення
- в) Розбіг, відштовхування, приземлення

7. Умовно стрибок у висоту з розбігу поділяють на основні структурні фази:

- а) Розбіг, політ, приземлення
- б) Розбіг, відштовхування, перехід через планку
- в) Розбіг, відштовхування, приземлення
- г) Розбіг, відштовхування, перехід через планку, приземлення

8. Усі рухи стрибуна в польоті спрямовані на:

- а) Подолання сили земного тяжіння
- б) Подолання опору повітря
- в) Збереження рівноваги й виконання ефективного приземлення

9. Результат у стрибках вимірюється:

- а) Від найближчого сліду в ямі для приземлення до лінії відштовхування
- б) Від лінії відштовхування до найближчого сліду в ямі для приземлення
- в) Від найближчого сліду в ямі для приземлення до місця фактичного відштовхування

10. Які є способи виконання стрибка в довжину ?

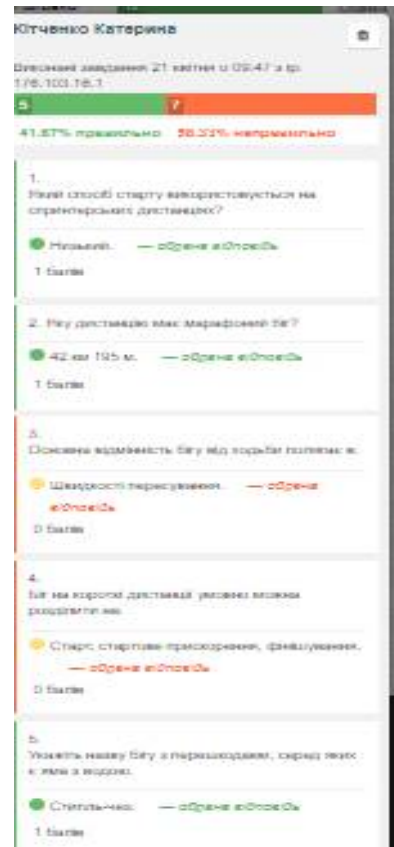
- а) «Зігнувши ноги», «ножиці», «прогнувшись»
- б) «У розтягнутому кроці»; «випрямившись»
- в) «Зігнувши ноги»
- г) «Зігнувши ноги», «прогнувшись», «фосбері флоп»

11. Укажіть назву переміщення інертної маси приладів у просторі

- а) Стрибки
- б) Метання
- в) Бар'єрний біг
- г) Стипель-чез

12. Назвіть фазу стрибка, у якій спортсмен набуває горизонтальної швидкості.

- а) Розбіг
- б) Відштовхування
- в) Політ
- г) Приземлення

Після закінчення тестування опрацьовуємо отримані відповіді з платформи й за питаннями, які учням здалися складними. Можна провести в групах Viber аналіз виконання завдання з поясненнями щодо допущених помилок.

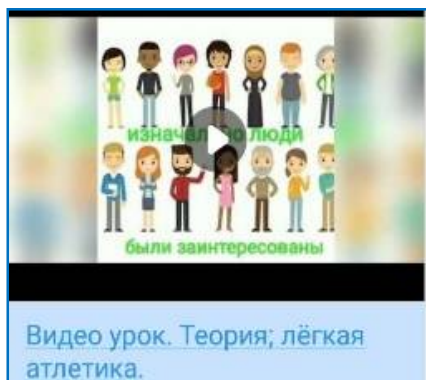
Відповіді на питання отримуються шляхом голосування за правильну відповідь. На обдумування дати час – 1 хвилину, причому після публікації

наступного запитання відповідь на попереднє зараховується з коефіцієнтом 0, 5 бала.

Варіант №1. Робота в групі Viber, 9 клас, модуль «Легка атлетика»

Тема: «Види легкої атлетики. Правила безпеки».

Перегляд відеороликів: «Правила безпеки на уроках легкої атлетики», «Легка атлетика як Олімпійський вид спорту. Розподіл на види».

<https://www.youtube.com/watch?v=WAX97LbQfYI&feature=youtu.be>

<https://www.youtube.com/watch?v=WAX97LbQfYI&feature=youtu.be>

Опитування

Отримання завдання. Необхідно дотримуватися правил: діти читають питання, відповідають на нього письмово в себе на аркуші паперу, після опитування вони фотографують свої відповіді й упродовж 10 хвилин пересилають учителеві в приватне листування. Дається час на обдумування питання (1 хвилина).

Перелік запитань

1. Що включає в себе легка атлетика? (04 хв)
2. Які види об'єднує в собі біг? (05 хв)
3. Які види бігу використовуються в шкільній програмі? (06 хв)
4. Які види в легкій атлетиці об'єднують у собі стрибки? (07 хв)
5. Які ви знаєте легкоатлетичні метання? (08 хв)
6. Які види метань включені в шкільну програму? (09 хв)
7. Назвіть правила безпеки під час бігу потоком, на короткі дистанції. (10хв)
8. Яких правил необхідно дотримуватися при груповому бігові на короткі дистанції? (11хв)
9. Чому на стадіоні прийнято пересуватися проти годинникової стрілки? Описати міфологічну версію. (12 хв)
10. Описати правила безпеки під час стрибка в довжину з місця. (13 хв)
11. Які види стрибків були включені в програму Олімпійських ігор до 1908 року? (14 хв)
12. Назвіть прізвище та ім'я легкоатлета, який був чемпіоном зі стрибків у висоту з місця. (15 хв)

Практична робота

Відповіді надіслати протягом години на електронну пошту вчителя.

1. Найдти терміни, які стосуються легкої атлетики

о	о	с	ё	ц	к	ю	ы
в	у	п	я	д	р	о	ш
м	а	р	а	ф	о	н	с
ф	з	и	д	и	с	к	з
г	к	н	п	ж	с	ц	ы
э	с	т	а	ф	е	т	а
ю	ы	ш	г	ё	ц	о	с
г	й	я	б	с	м	ж	о

2. Вид переміщень

Установити відповідність між спортсменами і видами легкої атлетики.

1

2

3

4

5

№	Види легкої атлетики
1	
2	
3	
4	
5	

Варіант № 2

Робота в групі Viber, 9 клас, модуль «Волейбол»

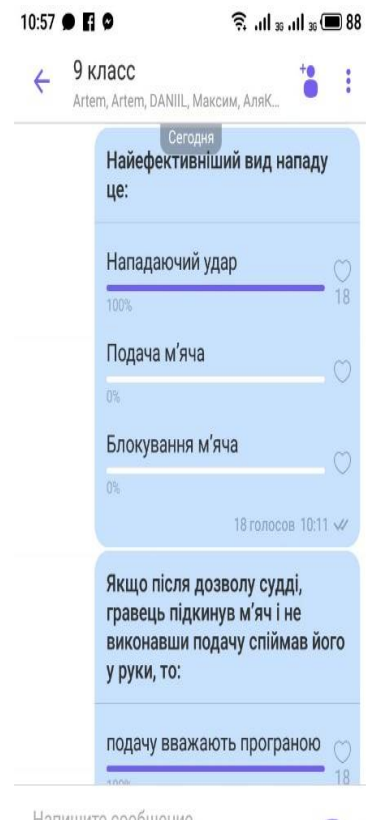
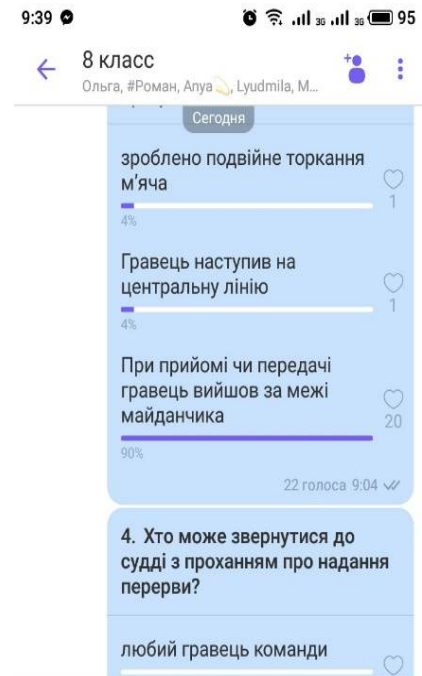
Отримання завдання. На обдумування кожного питання визначено час – 30 секунд.

Після публікації наступного питання правильна відповідь на попереднє буде становити від 0,5 бала до 0 (залежить від часу переголосування).

Кожна правильна відповідь – 1 бал.

Тестове завдання

- Гравці яких зон можуть брати участь у груповому блокуванні?
1, 2, 3 3, 2, 4 3, 4, 5
- На великих змаганнях з волейболу гра містить:
2 партії 3 партії 5 партій
- Верхню передачу м'яча виконують приймаючи м'яч на:
усі пальці обох рук
великий, вказівний і середній пальці
- Країна – батьківщина волейболу
Англія Франція США
- Подачу здійснює гравець зони:
1 2 4
- Скільки часу відводиться на виконання подачі?
2 секунди 5 секунд 1 хвилина
- Найефективніший вид нападу – це:
Нападаючий удар
Блокування м'яча
Подача м'яча
- Якщо після дозволу судді гравець підкинув м'яч і, не виконавши подачу, спіймав його в руки, то:
подачу вважають програною
подачу повторює той самий гравець
подачу виконує інший гравець цієї ж команди
- До техніки гри у волейбол відноситься:
ловіння м'яча передача м'яча
зупинка м'яча усе зазначене
- Чи дозволено блокувати м'яч суперника при подачі?
Так Ні Інколи
- На якій висоті встановлюється верхній край сітки для чоловіків?
2,24 м 2,43 м 2,15 м
- Скільки замін може зробити Ліберо в сеті?
6 12 без обмежень

Для зворотного зв'язку пропонується учням ведення особистих щоденників спостереження стану свого фізичного розвитку, а також розвиваються вміння самоаналізу, самооцінки.

Зразок зошита:

	прес	Стрибок у довж.	Стрибок у висоту	гнучкість	Сила рук	скакалка	підтягування
23.03	12р	65 см	8 см	+1	3р	25	6
24.03							

Зворотним зв'язком між учителем та учнями є участь у челенджі «Жодного дня без спорту».

Наводимо приклади виконання учнями завдань на розвиток рухливих навичок і фізичних якостей (фото, відео), які вони надсилають на електронну пошту або Viber учителю.

Безумовно, головним призначенням фізичної культури є розширення рухового досвіду, розвиток фізичних якостей і природних здібностей здобувачів освіти.

Разом із тим, підсумовуючи, можна сказати, що дистанційне навчання розширило наші можливості впровадження освітнього процесу, дало поштовх до пошуку нових методів комунікації з учнями, заохочення їх до занять фізичною культурою, визначило нові шляхи формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, для збереження та зміцнення здоров'я, розвитку навичок самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку.

Рекомендації:

- Добір матеріалів із фізичної культури здійснювати відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів.
- Оптимізувати й мінімізувати кількість каналів зв'язку та платформ дистанційного навчання, які застосовують учителі для зв'язку з учнями.
- Результати оцінювання навчальних досягнень повідомляти учням такими способами: фіксувати в електронному щоденнику (за наявності), надсилати в індивідуальному порядку шляхом використання одного із засобів зв'язку (електронної пошти, смс-повідомлення, повідомлення в одному з месенджерів, повідомлення у телефоні тощо).
- Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.
- Необхідно пам'ятати: значну частину матеріалу діти опановують самостійно.
- Візьміть до уваги! Оцінювання не є інструментом покарання учнів. Необхідно обирати підходи, які сприятимуть індивідуалізації

освітнього процесу, підвищуватимуть навчальну самостійність у виконанні робіт і мотивуватимуть учнів.

Пам'ятаємо: при оцінюванні навчальних досягнень учнів із фізичної культури також ураховуються особисті досягнення учнів протягом навчального року, ступінь активності та участь у спортивних змаганнях усіх рівнів тощо. На основі зазначених показників учителі фізичної культури можуть застосовувати різноманітні системи нарахування «бонусних» балів.

Методичні рекомендації вчителям предметів «Трудове навчання», «Технології» щодо дистанційного оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів

*Вербенко С.Б., методист вищої категорії
Центру громадянського виховання
Харківської академії неперервної освіти,
відмінник освіти України*

1. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного завершення навчального року

Для того щоб не перевантажувати учнів, рекомендується попередньо узгодити графік проведення оцінювання з різних предметів і надіслати здобувачам освіти. Додатково цю інформацію слід розмістити на сайті закладу загальної середньої освіти. Потрібно також зазначити форму та вид оцінювання, необхідні ресурси, дату і тривалість (**якщо планується синхронний режим**), дату та час розміщення завдань, кінцевий термін і спосіб їх подання (**для асинхронного режиму**).

Необхідно отримати зворотний зв'язок від усіх учнів щодо ознайомлення з графіком і наявності технічної можливості виконати та надіслати завдання в зазначений термін. Якщо хтось із учнів не має можливості виконати завдання запропонованого формату, слід передбачити для них інший спосіб проходження оцінювання та пересилання матеріалів.

В умовах дистанційного навчання, коли значну частину матеріалу учні мають проходити самостійно, особливої ваги набуває формувальне оцінювання. Важливо якомога частіше давати учням зворотний зв'язок: відзначати успіхи, їх зростання, щоб зберігати мотивацію, надавати поради про те, що потребує додаткового опрацювання.

Основною метою оцінювання має бути **покращення освітнього процесу**.

Дистанційне оцінювання допомагає вчителю відкоригувати свої методи навчання, щоб забезпечити максимальну ефективність освітнього процесу для кожного учня. Заклад загальної середньої освіти має право визначити власні підходи до контролю та оцінювання результатів навчання. Також необхідно визначити **терміни проведення та оцінювання підсумкових робіт** для учнів, які не мали технічної змоги пройти онлайн-навчання та оцінювання.

Поточне оцінювання вчителі можуть здійснювати в усній і письмовій формах, застосовуючи такі його види: тестування, практичні вправи, дослідницькі роботи проєктно-технологічної діяльності, вироби обслуговуючих і технічних

видів праці, персональні проекти, виконані в домашніх умовах, есе, усні співбесіди та опитування тощо. Кількість робіт, які підлягають поточному оцінюванню та передбачають фіксацію оцінки в класному журналі, під час дистанційного навчання варто оптимізувати з метою уникнення перевантаження учнів.

*Зважаючи на мету навчання предметів «Трудове навчання», «Технології» та їх структуру, для формування підсумкового бала доцільно враховувати сформованість в учнів ключових і предметних компетентностей, які покликані наблизити процес трудового навчання до життєвих потреб учня, його інтересів і природних здібностей. Учитель може планувати їх досягнення чи при опрацюванні одного **проекта**, чи поетапне їх досягнення при виконанні окремих проєктів і рівень сформованості в учнівської молоді життєво необхідних знань, умінь і навичок.*

Результати оцінювання навчальних досягнень слід повідомляти учням такими способами: фіксувати в електронному щоденнику (за наявності), надсилати в індивідуальному порядку шляхом використання одного із засобів зв'язку (електронної пошти, смс-повідомлення, повідомлення в одному з месенджерів, повідомлення у телефоні тощо). Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.

1. Види оцінювання

Основними видами оцінювання є: поточне; тематичне; підсумкове за семестр, за рік навчання.

Поточне оцінювання здійснюється на всіх етапах навчальної діяльності у формах: опитування учнів на предмет засвоєння навчального матеріалу; тестового контролю; виконання учнями етапів проєкту (виробу, послуги). Необхідність поточного оцінювання визначає викладач.

Тематичне оцінювання є обов'язковим, оскільки основною структурною одиницею предмета є проєкт(виріб, послуга). Оцінка за проєкт(виріб, послугу) виставляється шляхом узагальнення поточних оцінок за реалізацію проєкту з урахуванням оцінок за виконання технології виробу, письмових та інших видів робіт.

2. Індивідуальна оцінка

Рівень навчальних досягнень учнів	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня (учениці)
I. Початковий	1	Учні можуть розпізнавати деякі об'єкти вивчення (матеріали, інструменти, моделі тощо) та називають їх (на побутовому рівні).
	2	Учні описують незначну частину технологічних об'єктів; частково розпізнають інструменти та обладнання для виконання практичних робіт.
	3	Учні мають фрагментарні уявлення з предмета вивчення (обізнані з деякими технологічними поняттями); з допомогою вчителя виконують елементарні практичні завдання; використовують за призначенням робочі інструменти та обладнання.

II. Середній	4	Учні знають окремі відомості, що стосуються технологічних об'єктів; застосовують елементарні прийоми роботи інструментом.
	5	Учні відтворюють навчальний матеріал, необхідний для виконання практичних робіт, із допомогою вчителя; виконують окремі технологічні операції з недоліками; частково володіють прийомами роботи інструментом.
	6	Учні самостійно відтворюють значну частину навчального матеріалу, необхідного для виконання практичних робіт; виконують окремі частини технологічних операцій.
III. Достатній	7	Учні самостійно й логічно відтворюють фактичний і теоретичний матеріал, необхідний для виконання практичних робіт; виконують практичну роботу відповідно до інструкцій учителя; частково контролюють власні навчальні дії; з допомогою учасників проекту й учителя виконують завдання, що стосуються окремих етапів проектної діяльності.
	8	Учні виявляють розуміння навчального матеріалу, наводять приклади, намагаються аналізувати, установлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між технологічними операціями; використовують набуті знання й уміння в стандартних ситуаціях.
	9	Учні володіють навчальним матеріалом і реалізують свої знання та вміння в практичній діяльності; можуть аналізувати і систематизувати інформацію в процесі проектної діяльності
IV. Високий	10	Учні володіють глибокими знаннями та вміннями й застосовують їх у нестандартних ситуаціях; беруть активну участь у розробленні та реалізації технологічного процесу; з допомогою учасників проекту й учителя проектують і виконують усі види запланованих робіт.
	11	Учні володіють гнучкими знаннями й навичками в межах вимог навчальної програми, аргументовано використовують їх у нестандартних ситуаціях, знаходять і аналізують додаткову інформацію; самостійно розробляють технологічний процес виготовлення виробу та забезпечують його виконання; самостійно проектують і виконують усі види запланованих робіт.
	12	Учні мають системні знання та навички з предмета, свідомо використовують їх, також і в проблемних ситуаціях; самостійно розробляють технологічний процес виготовлення виробу та забезпечують його якісне виконання; самостійно проектують і виконують, використовуючи відповідні технології, усі види запланованих робіт.

Також, розробляючи завдання (тести) для тематичного та підсумкового оцінювання, педагогам доцільно переглянути очікувані результати навчання та встановити децю нижчий їх рівень для тих розділів і тем, які довелося опанувати дітям дистанційно. Завдання для оцінювання під час дистанційного навчання мають бути більш простими.

Повідомляючи учням завдання, окрім чіткої інструкції щодо його виконання, учитель обов'язково має *вказати термін*, до якого потрібно здати

цю роботу. Від формату завдання, яке треба перевірити вчителю, залежить і форма, за якою діти мають його надіслати. Можна запропонувати школярам надсилати виконані роботи вчителю на електронну пошту. Але набагато зручніше перевіряти письмові роботи, які виконані у формі **Google-документа**. Або, наприклад, якщо це творча робота, то її можна виконувати у формі **Google-презентації**. Необхідно надавати учням достатньо часу на виконання завдань, з урахуванням можливих труднощів, перебоїв функціонування мережі Інтернет. Для проведення тематичного й підсумкового оцінювання бажано використовувати вже знайомі учням платформи. Доцільно диференціювати завдання, позначати деякі з них як додаткові (для отримання «бонусних» балів). Для перевірки правильності ходу думок учня варто скористатись або синхронним режимом взаємодії, або відеозаписом процесу розв'язання. Можна також запропонувати тести, у яких потрібно надавати не лише остаточну відповідь, але й проміжні.

Для дистанційного оцінювання знань учнів із предметів «Трудове навчання», «Технології» рекомендуємо максимально використовувати завдання з чинних підручників, а також Інтернет-ресурси, які розроблені додатково до підручників їх авторами. Також ці підручники мають Інтернет-підтримку. За посиланням, що знаходиться в підручнику, розміщені тестові завдання, які можна використати як для **тематичного оцінювання**, так і для **поточного контролю**. Підручники містять значну кількість творчих завдань та проблемних запитань для роздумів.

Тести з автоматичною перевіркою дозволяють організувати швидке оцінювання рівня опанування навчального матеріалу учнями. Зазвичай тестові системи надають можливість створювати запитання різних типів (*множинний вибір, текстова або числова відповідь, упорядкування, установлення відповідності* тощо). Для тестування можна використовувати вже готові тести з бібліотек онлайн-платформ (наприклад, додаток learningapps.org, сайт освітнього проєкту «На Урок» (<https://naurok.com.ua/>), а можна створювати свої вправи (*наприклад*, створити тест у **Google-формі**). Серед типових налаштувань онлайн-тестів варто відзначити можливість перемішувати запитання та варіанти відповідей у них, установлювати часові обмеження (*час на спробу, час відкриття тесту для виконання*), обмежувати кількість спроб, а також спосіб або час повідомлення результатів тестування.

Слід урахувати, що автоматизована перевірка, хоч і значно спрощує роботу вчителя, часом є недостатньою для достовірної діагностики успішності опанування теми. Тому доцільно доповнювати тести практичними й творчими завданнями. З точки зору надійності краще мати змогу порівнювати декілька різних типів учнівських робіт, ніж виставляти оцінки за результатами лише одного типу завдань. Це дасть змогу здобувачам освіти демонструвати їх знання, досягнення та навички різними способами. Ще для дистанційного оцінювання підійдуть дослідницькі та проблемні завдання, командна робота тощо.

Виконання програми дистанційно є одним із найскладніших видів самостійної роботи учня, на виконання яких витрачається найбільше сил і часу, ніж на будь-яку іншу роботу, але вони покликані активізувати зацікавленість учнів у вивченні предмета, а їх виконання є втіленням принципу «навчатися виконуючи». Вони сприяють поглибленню знань, умінь і навичок,

стимулюванню пізнавальної діяльності, дають змогу здійснити контроль і корекцію вмінь і навичок.

Дистанційне навчання створює нові виклики для **дотримання норм і правил академічної доброчесності**. Важливо нагадувати про правила та відповідальність за їх порушення перед виконанням завдань. Водночас педагогу слід акцентувати увагу, що він довіряє своїм учням. Під час виконання тестів можна скористатися цифровими можливостями перемішування порядку запитань і варіантів відповідей для різних учнів. Варто також підготувати декілька рівнозначних варіантів завдань. Електронні платформи дозволяють обмежити час виконання тестів і кількість спроб. Можна підготувати завдання, де рівень складності наростає від елементарного до дуже складного. Забезпечити абсолютну неможливість плагіату та списування в умовах дистанційного навчання дуже складно, тому варто зосередити зусилля на тому, щоб пропонувати такі завдання, які **не можуть бути запозичені в інших** – висловити власну думку, описати певний процес своїми словами, навести приклад чи дібрати ілюстрацію.

Не завжди в дітей є якісний доступ до мережі **Інтернет**, звичайно ж, існують поодинокі випадки, коли учні не мають відповідних технічних засобів (**комп'ютера, ноутбука, планшета, смартфона**). У таких умовах педагог має враховувати різні ситуації.

До завдань, що є в підручнику, додатково необхідно дати творчі або проблемні завдання. Інструкцію щодо виконання роботи вчитель надає в телефонній розмові чи за допомогою відправлення смс-повідомлень.

Виконану роботу учень має надіслати за допомогою поштового зв'язку чи передати іншим домовленим способом.

3. Корисні джерела для організації дистанційного навчання та оцінювання навчальних досягнень учнів з предметів «Трудове навчання», «Технології»

- Для проведення **перевірки домашнього завдання** – сайт «Тесторіум» (<https://www.testorium.net/ua/>). Це безкоштовна онлайн-система зі створення тестів і проведення тестування, що призначена для вчителів і учнів. Створений сайт харківськими програмістами; при реєстрації на пошту користувача надходять рекомендації та надається можливість безкоштовно створювати тести й використовувати у своїй роботі. Основна мета цієї системи – полегшити роботу вчителя та надати учням можливість самостійно перевірити свої знання в онлайн-режимі.
- З **Google-формами** (<https://docs.google.com/forms>) учитель може швидко провести опитування, зібрати електронні адреси для розсилки новин і навіть провести вікторину. Форму можна підключити до електронної таблиці **Google**, і тоді відповіді учнів будуть автоматично зберігатися в ній. Якщо ця функція не включена, можна відкрити меню «Відповіді» та переглянути зміст виконаних завдань.
- **Google Classroom** (<https://classroom.google.com>) надає багато можливостей учителю для перевірки рівня засвоєння учнями

навчального матеріалу. Педагог може бачити загальну картину стану виконання школярами завдань: кількість тих, хто виконав завдання, їх прізвища; скільки учнів ще не виконали, хто саме. Учитель після перевірки роботи будь-якого виду повертає її учню з оцінкою чи з пропозицією доопрацювати, додає коментар.

- Багатофункціональний онлайн-сервіс **Classtime** (<https://www.classtime.com/uk/>) – ефективний для контролю й перевірки знань за допомогою миттєвих тестів, які проводять як під час уроку, так і задають як домашнє завдання. Кожний учитель-предметник може використати 9 абсолютно різних і нестандартних типів запитань.
- Онлайн-сервіс <https://kahoot.com> дає змогу створювати інтерактивні навчальні ігри: вікторини, обговорення, опитування, що складаються з низки запитань із кількома варіантами відповідей.
- **LearningApps.org** (<https://learningapps.org>) дозволяє створювати різноманітні інтерактивні завдання та користуватися вправами, які були розроблені іншими вчителями. Загалом цей ресурс містить велику базу різнопланових цікавих завдань із різних навчальних предметів, яка постійно збагачується й оновлюється.
- Створити цікаві тести, опитування, кросворди та комплексні завдання з готових матеріалів допоможе онлайн-конструктор тестів **OnlineTestPad** (<https://onlinetestpad.com>). Вам будуть доступні при створенні своїх завдань такі типи тестів: один вибір, мультिवибір, введення числа, введення тексту, відповідь у вільній формі, установлення послідовності, установлення відповідності, заповнення пропусків, інтерактивний диктант, послідовне виключення та інші. Учитель може переглядати окремих результат кожного учня, статистику відповідей і набраних балів за кожне завдання.
- **Class Dojo** (<https://www.classdojo.com>) – зручний і простий інструмент для оцінки роботи класу в режимі реального часу. За допомогою цього сервісу вчитель може швидко й просто оцінювати контрольну, самостійну, класну й домашню роботу. Для цього є спеціальна опція – створення завдань чотирьох типів. Учень може написати роботу й прикріпити файл або намалювати роботу, сфотографувати чи зняти коротке відео. Учитель одразу бачить, яке саме завдання виконав учень.
- Сервіс **онлайн-тестів «На Урок»** (<https://naurok.com.ua>) створений саме з метою повноцінної дистанційної перевірки знань, умінь і навичок, які здобули учні під час самостійної роботи в режимі дистанційної освіти.
- Сайт освітнього проекту «На Урок»: <https://naurok.com.ua/>
- Сайт ТОВ «Всеосвіта»: <https://vseosvita.ua/>

Методичні поради щодо оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з основ здоров'я в умовах дистанційного навчання

Рогожина О.О., методист Центру практичної психології,
соціальної роботи та здорового способу життя
Харківської академії неперервної освіти,
магістр, вища кваліфікаційна категорія

Оцінювання є невід'ємною частиною процесу навчання. Дистанційне навчання не є винятком. При навчанні основ здоров'я важливо оцінювати поступові досягнення учнів щодо дотримання правил і настанов здорового способу життя, кожний крок учня, його практичні дії, спрямовані на опанування навичок здорового способу життя, в умовах дистанційного навчання.

Основною метою оцінювання учнів з предмета «Основи здоров'я» в умовах дистанційного навчання є не перевірка і контроль, а забезпечення зворотного зв'язку вчителя з учнями. Тому в організації щоденного освітнього процесу варто надавати пріоритет не поточному, а формувальному оцінюванню, яке передбачає надання учням підтримки, коригування засобів і методів навчання у випадку виявлення їх неефективності. Результати виконаних учнями самостійних робіт мають використовуватися для відзначення їх успіхів, аналізу помилок, планування подальшої роботи з опанування навчального матеріалу та відпрацювання навичок щодо ведення здорового способу життя в умовах дистанційного навчання.

Оцінювання результатів навчальної діяльності з основ здоров'я може здійснюватись у синхронному або асинхронному режимі.

Синхронний режим дозволяє забезпечити більш об'єктивне оцінювання, проте, вимагає відповідного технічного забезпечення в учителя та в усіх учнів.

Залишається ризик технічних збоїв під час виконання окремими учнями завдання, тому слід застосовувати індивідуальний підхід і передбачити можливість повторного виконання тесту (контрольної, самостійної роботи тощо).

У синхронному режимі учні можуть:

- виконувати тести на платформах Google Classroom, Naurok, Moodle тощо за вибором учителя та з урахуванням можливостей учнів;
- виконувати письмові роботи з використанням відеоінструментів Skype, Zoom тощо;
- брати участь в усних формах контролю (презентація та захист проєктів тощо) із використанням відеоінструментів Skype, Zoom індивідуально або в групах;
- брати участь в онлайн-уроках і в онлайн-форумах із використанням відеоінструментів Skype, Zoom або в чатах на платформах дистанційного навчання (наприклад, Moodle) у закритих групах Facebook (з 14 років) та ін.;
- виконувати інші завдання, які пропонує вчитель.

Асинхронний режим є більш гнучким у застосуванні, оскільки учні можуть виконувати завдання в зручний час, проте, менш об'єктивний. Для зменшення ризиків необ'єктивного оцінювання рекомендуємо налаштувати опцію проходження тесту один раз і обмежити час на виконання завдання, увстановити термін для здачі тесту (самостійної роботи тощо), повідомляти результати (у разі

неавтоматизованої перевірки робіт) індивідуально після здачі робіт усіма учнями. За необхідності вчитель може провести додаткове усне опитування учнів за допомогою одного із засобів телефонного або відеозв'язку.

В асинхронному режимі учні можуть:

- виконувати завдання на одній з платформ (Google Classroom, Naurok, Moodle та ін. за вибором учителя);
- виконувати письмові роботи в текстових редакторах (Word та ін.) або в зошитах і надсилати вчителю файли з виконаними завданнями електронною поштою, в один із месенджерів (Viber, WhatsApp, Facebook тощо) або іншими засобами поштового зв'язку (за відсутністю технічних засобів навчання або доступу до мережі Інтернет);
- знімати на відео або записувати аудіо усних відповідей, приклади виконання практичних завдань і надсилати файли вчителю засобами електронного зв'язку;
- виконувати інші завдання, запропоновані вчителем.

Результати оцінювання навчальних досягнень рекомендуємо повідомляти учням такими способами: фіксувати в електронному щоденнику (за наявності), надсилати в індивідуальному порядку шляхом використання одного із засобів зв'язку (електронної пошти, смс-повідомлення, повідомлення в одному з месенджерів, повідомлення у телефоні тощо). **Оприлюднення списку оцінок для всього класу є неприпустимим.**

Про способи оцінювання та канал зв'язку, який буде використовуватись учителем і учнями одного класу, необхідно повідомити учнів та їх батьків заздалегідь або оприлюднити цю інформацію на сайті закладу освіти. **Важливо оптимізувати та мінімізувати кількість каналів зв'язку та платформ дистанційного навчання, які застосовуються вчителями для зв'язку з учнями.**

Поточне оцінювання з основ здоров'я вчителі можуть здійснювати в усній і письмовій формах, застосовуючи такі його види: тестування, виконання крос-тестів, практичні роботи, дослідницькі та творчі проекти, есе, усні співбесіди й опитування тощо. **Кількість робіт, які підлягають поточному оцінюванню та передбачають фіксацію оцінки в класному журналі, під час дистанційного навчання варто оптимізувати з метою уникнення перевантаження учнів.** Увагу необхідно зосередити на виконання учнями вправ для відпрацювання ключових умінь і навичок щодо збереження життя та зміцнення здоров'я, зокрема вправи, які слід виконувати не лише в класі, а й удома з допомогою батьків.

Якщо вчитель застосовує одну з платформ для дистанційного навчання (Google Classroom, Naurok, Moodle тощо), він може налаштувати опцію переходу учня до наступної теми за умови виконання перевіркового завдання за вивчену тему. Це дозволить зменшити навантаження на вчителя, пов'язане з «ручною» перевіркою завдань, а учню – здійснювати самооцінювання успішності оволодіння навчальним матеріалом.

Більш традиційний підхід передбачає передачу виконаних письмових робіт (зроблених на комп'ютері або сфотографованих) через електронну пошту або платформу Google Classroom, Moodle та інші, один із месенджерів (Viber, Facebook, WhatsApp тощо).

Усні завдання можуть бути оцінені вчителем безпосередньо через Skype, Zoom або будь-який месенджер, що забезпечує відозв'язок у синхронному режимі або перевірені опосередкованим способом через відео або аудіофайли, надіслані учнями на пошту вчителя.

За відсутності засобів Інтернет-зв'язку, зворотній зв'язок з учнями вчитель може підтримувати в телефонному режимі, а виконані завдання отримувати поштою.

Учитель може організувати самооцінювання учнями успішності своєї роботи, надіславши їм ключі для самоперевірки (після виконання роботи), критерії оцінювання та самооцінювання творчих робіт тощо.

Тематичне оцінювання з основ здоров'я рекомендуємо здійснювати одним із трьох наведених нижче способів.

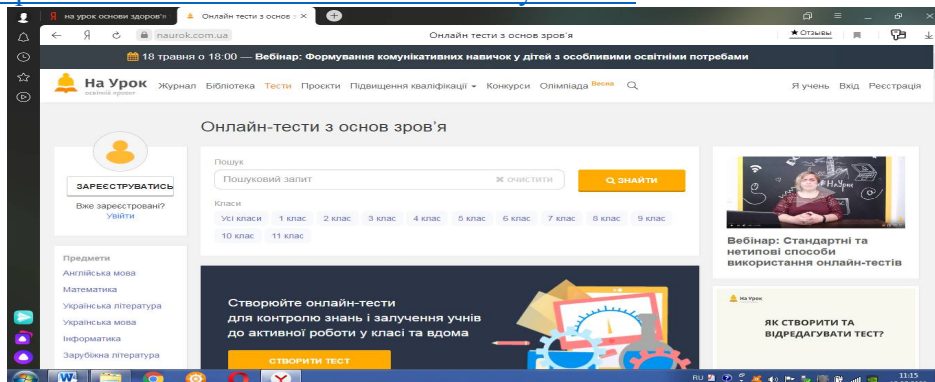
1. На основі самооцінювання та оцінювання окремих творчих завдань.
2. На основі стандартизованих тестів.
3. На основі тестів і завдань, розроблених учителем.

Ви самі можете розробити тести для тематичного оцінювання на основі визначених у програмі очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Завдання в балах оцініть так, щоб учні легко могли досягти (і перевищити) максимальний результат.

Зі стандартизованими тестами та конструкторами тестів для розробки власних можна ознайомитися на платформах:

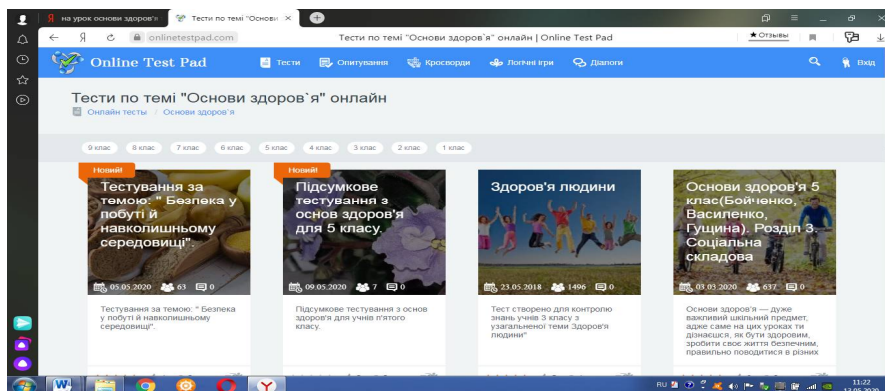
- **Освітній проєкт «На Урок»**

<https://naurok.com.ua/test/osnovi-zdorov-ya/klas-5>

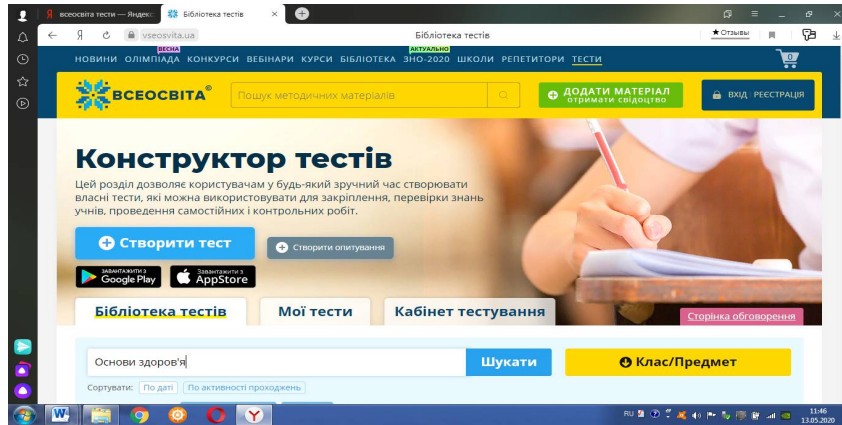
- **«Online test Pad»**

<https://onlinetestpad.com/ua/tests/basics-of-health>

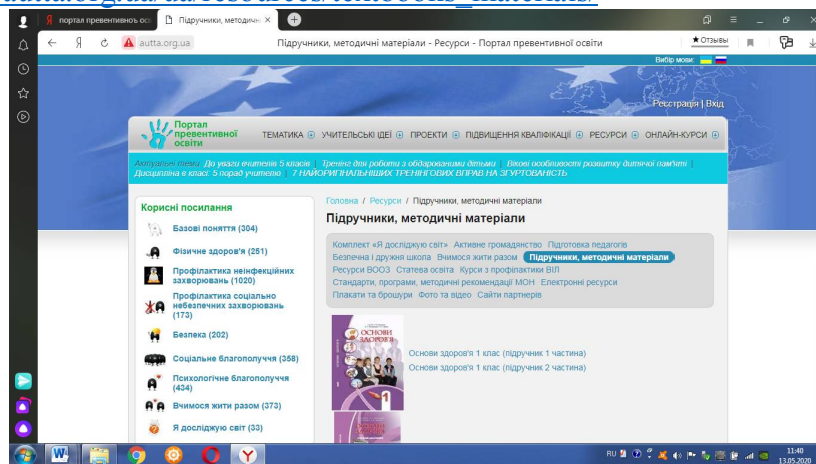
- **Всеосвіта**

https://vseosvita.ua/test?TestSearch%5Btitle%5D=&TestSearch%5Bsort%5D=date&TestSearch%5Bclass_arr%5D=&TestSearch%5Bclass_arr%5D%5B%5D=32&TestSearch%5Bid_category%5D=&TestSearch%5Bid_category%5D%5B%5D=61

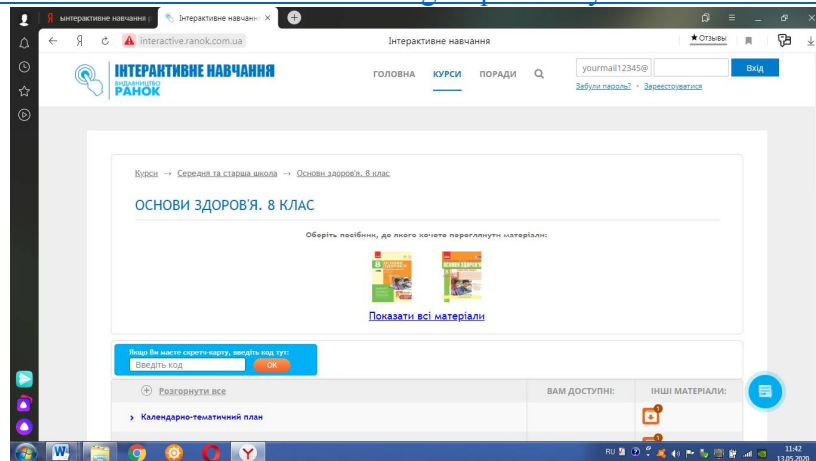
- **Портал превентивної освіти**

http://autta.org.ua/ua/resources/textbooks_materials/

- **«Інтерактивне навчання «Ранок»**

<http://interactive.ranok.com.ua/course/group/serednya-ta-starsha-shkola>

Підсумкове оцінювання. Під час організації освітнього процесу з використанням дистанційних технологій навчання в умовах карантину підсумкове оцінювання (тематичне, семестрове та річне) може здійснюватися віддалено, із використанням цифрових технологій для всіх здобувачів освіти.

Підсумкова оцінка за семестр з основ здоров'я виставляється з урахуванням результатів поточного, тематичного оцінювання, оцінювання вправ удома, отриманих учнями під час дистанційного навчання та до його початку.

Річне оцінювання виставляється з урахуванням результатів оцінювання за перший та другий семестри навчального року.

Нагадуємо, що в класному журналі із зазначенням певної дати фіксуються лише навчальні заняття, що були фактично проведені за безпосередньою участю здобувачів освіти. Водночас, якщо виконання програми здійснюється з використанням технологій дистанційного навчання, за рішенням закладу освіти на відповідній сторінці навчального предмета в класному журналі може зазначатися: тематика навчального матеріалу, домашніх завдань, а також форми роботи (дистанційні онлайн-консультації, відеоуроки, скайп-конференції, тестування тощо).

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 16.04.2020 №1/9-213 «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019-2020 навчального року» закладам загальної середньої освіти рекомендовано організувати на початку 2020/2021 навчального року проведення вхідного оцінювання з метою діагностування рівня навчальних досягнень учнів за попередній рік і планування подальшої роботи із систематизації, узагальнення та закріплення навчального матеріалу, що вивчався учнями дистанційно. Передбачити в календарно-тематичному плануванні на 2020/2021 навчальний рік суттєве збільшення навчального часу на узагальнення та закріплення навчального матеріалу за попередній рік.

Під час укладання матеріалу використано:

- лист Міністерства освіти і науки № 1/9-213 від 16 квітня 2020 року «Щодо проведення підсумкового оцінювання та організованого завершення 2019-2020 навчального року»;
- навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Основи здоров'я». 5-9 класи (2012 р. зі змінами 2015-2017 рр.).

**Джерело
педагогічних інновацій**

Дистанційна освіта

Науково-методичний журнал

Редактор: *Писаренко Т.І.*

Упорядник: *Семисошенко С.В.*

Дизайн: *Семисошенко С.В.*

Підписано до друку: 06.11.2020 р.

Тираж: 105 прим.

Розповсюджується безкоштовно

Харківська академія неперервної освіти

61057, м. Харків, вул. Пушкінська, 24,

тел./факс (057) 731-21-31,

E-mail: kvnz.hano@gmail.com

Web-сайт: www.edu-post-diploma.kharkov.ua